

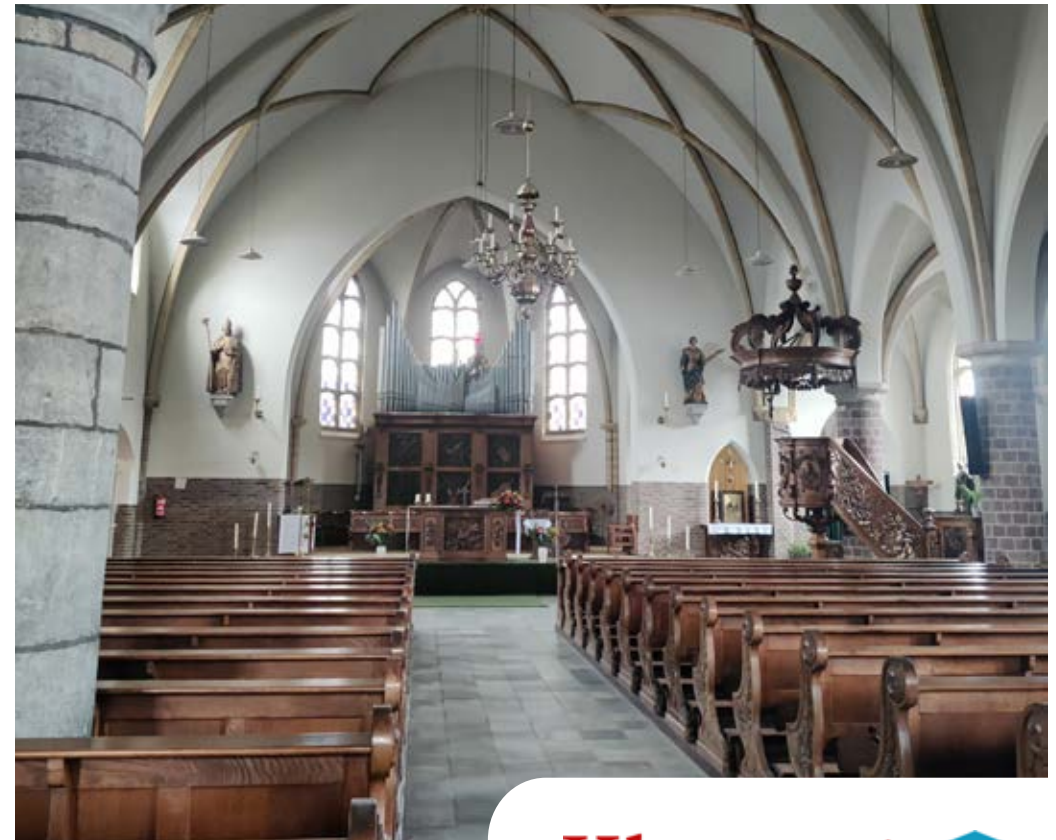

Kerkenvisie

Gemeente Leudal

Klement Rentmeesters.
**Voor de toekomst van
uw monument.**

Kerkenvisie

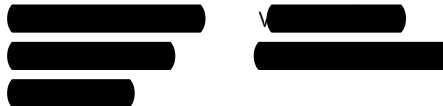
Gemeente Leudal

Opdrachtgever
Gemeente Leudal

Contactpersoon

Auteurs

Datum
29-07-2025

Klement
RENTMEESTERS

Vestiging Vught

Landgoed Muyseric
Maurick 1 | 5261 NA Vught

Vestiging Gulpen

Rijks4
Rijksweg 4 | 6271 AE Gulpen

043 - 32 33 511
info@klement-rentmeesters.nl
www.klement-rentmeesters.nl

Samenvatting

De gemeente Leudal staat voor een belangrijke opgave betreffende de toekomst van haar religieus erfgoed. Met 16 kerkgebouwen, waarvan 10 de status van rijksmonument hebben, bezit de gemeente een rijke collectie religieuze architectuur die al generaties lang onderdeel uitmaakt van de lokale identiteit en leefomgeving. Hoewel alle kerkgebouwen momenteel nog actief worden gebruikt voor erediensten binnen verschillende parochiefederaties, tekenen zich duidelijke veranderingen af die vragen om een doordachte visie en aanpak. De demografische ontwikkelingen en voortschrijdende ontkerkelijking hebben ook in Leudal hun weerslag gevonden:

- Het aantal kerkgangers neemt gestaag af, terwijl de onderhoudskosten van de vaak monumentale gebouwen blijven stijgen. Deze ontwikkeling plaatst kerkeigenaren voor toenemende financiële uitdagingen. Veel kerkbesturen zien hun inkomsten teruglopen terwijl zij tegelijkertijd te maken krijgen met achterstallig onderhoud, verouderde installaties en een tekort aan vrijwilligers voor het dagelijks beheer. De huidige situatie waarin veel kerken nog kunnen voortbestaan dankzij eigen vermogen is niet oneindig houdbaar.

Op basis van de uitgevoerde analyses zijn per kerkgebouw denkrichtingen geformuleerd die aansluiten bij de ruimtelijke, maatschappelijke en cultuurhistorische context, evenals bij de technische staat en het actuele gebruik. Deze denkrichtingen zijn daarnaast getoetst aan de gemeentelijke beleidskaders, waarin wonen en toerisme als belangrijke pijlers voor toekomstige ontwikkelingen worden benoemd.

Binnen de inventarisatie tekenen zich drie hoofdcategorieën af:

Behoud van de religieuze functie lijkt vooralsnog de meest wenselijke richting bij de volgende kerkgebouwen:

- Sint Nicolaas, Heythuysen
- Heilige Jacobus, Hunsel
- Sint Petrus, Roggel
- Sint Lambertus, Neeritter

Voor een tweede groep kerken geldt dat er gezocht wordt naar een aanvullende of nevenfunctie, waarbij het religieuze gebruik eventueel behouden blijft in combinatie met een bredere maatschappelijke of culturele invulling. Dit betreft:

- Sint Martinus, Neer
- Heilige Isidorus, Haler
- Sint Martinus, Horn
- Heilige Lambertus, Haelen
- Heilige Margarita, Ittervoort

Bij de overige kerkgebouwen is het afstoten van de religieuze functie de meest waarschijnlijke koers, mede vanwege de teruglopende liturgische functie en/of fysieke staat van het gebouw. Dit geldt voor:

- Sint Severinus, Grathem
- Sint Aldegundis, Buggenum
- Sint Isidorus, Heibloem
- Sint Antonius, Ell
- Heilige Johannes de Doper, Baexem
- Heilige Liduinakerk, Kelpen-Oler

Vanuit deze realiteit hebben zeven van de zestien kerkbesturen reeds aangegeven op korte termijn te willen inzetten op het ontwikkelen van een nieuwe of aanvullende functie. Bij drie kerkgebouwen zijn de plannen hiervoor al in een concreet stadium van voorbereiding. In deze gevallen wordt vooral gekeken naar woongebruik als kansrijke herbestemmingsoptie, mede gezien de woningbehoefte binnen de gemeente.

De overige kerkbesturen houden op de langere termijn rekening met mogelijke functieveranderingen. Daarbij worden uiteenlopende scenario's overwogen, variërend van gemeenschapsvoorzieningen tot toeristisch-culturele invullingen, steeds met oog voor de waarde en betekenis van het gebouw voor de directe omgeving. Uit de gesprekken met betrokkenen komt een duidelijk beeld naar voren van de ondersteuningsbehoeften. Kerkeigenaren ervaren een gebrek aan kennis en expertise op het gebied van herbestemming, vooral wanneer het monumentale gebouwen betreft. Het transformatieproces wordt als complex en ondoorzichtig ervaren, waarbij onduidelijkheid bestaat over juridische, financiële en praktische aspecten. Daarnaast missen kerkeigenaren vaak de juiste begeleiding vanuit de gemeente en ervaren zij een gebrek aan structurele samenwerking tussen verschillende betrokkenen. Deze kerkervisie beoogt hierin verandering te brengen door een heldere koers uit te zetten voor de komende jaren.

Voor kerkeigenaren betekent dit het belang van het tijdig ontwikkelen van een realistische toekomstvisie en het versterken van onderlinge samenwerking. Als er sprake is van dreigende leegstand is het verstandig daar nu al een visie voor te ontwikkelen. Dit kan door zelf na te denken over de mogelijkheden of een extern adviesbureau in te schakelen voor het uitvoeren van een herbestemmingsonderzoek.

Rol van de gemeente:

Faciliteren, verbinden en informeren

Voor de gemeente ligt een cruciale rol in het ondersteunen van de toekomst van de kerkgebouwen, met name in de hoedanigheid van facilitator en verbinder tussen kerkbesturen, maatschappelijke partijen, inwoners en andere betrokkenen. Om deze rol effectief te kunnen vervullen, is het wenselijk dat de gemeente een meer structurele positie inneemt binnen het proces van behoud, herbestemming en transformatie van religieus erfgoed.

Daarbij kunnen de volgende instrumenten worden ingezet:

- Aanstellen van een vast aanspreekpunt binnen de gemeentelijke organisatie, zodat betrokken partijen weten bij wie zij terecht kunnen voor vragen, ondersteuning of afstemming;
- Organiseren van periodiek overleg met vertegenwoordigers van de kerkbesturen, lokale initiatiefnemers, maatschappelijke organisaties en erfgoedinstanties om kennis te delen, voortgang te bespreken en gezamenlijk oplossingsrichtingen te verkennen;

- Ontwikkelen van een toegankelijke en actuele informatievoorziening, bijvoorbeeld via een centrale webpagina op de gemeentelijke website. Op deze pagina kan in de vorm van een stappenplan helder worden uitgelegd welke mogelijkheden er zijn voor het (her)gebruik van kerkgebouwen, welke procedures daarbij komen kijken, en welke gemeentelijke of provinciale subsidies en ondersteuningsregelingen beschikbaar zijn.

Een dergelijke benadering draagt bij aan transparantie en versterkt het vertrouwen van betrokken partijen. Bovendien kan de gemeente zo actief bijdragen aan een duurzame en toekomstgerichte omgang met het religieus erfgoed, in lijn met haar eigen beleidsdoelstellingen op het gebied van wonen, toerisme en leefbaarheid.

De opgave vraagt om een integrale benadering waarbij de kerkvisie wordt verbonden met andere beleidsvelden zoals wonen, leefbaarheid en duurzaamheid. Door actieve monitoring en regelmatige evaluatie kan worden ingespeeld op veranderende omstandigheden en kunnen herbestemmingsprocessen waar nodig worden ondersteund of versneld. Het behoud van religieus erfgoed als levend onderdeel van de gemeenschap vereist een gezamenlijke inspanning van alle betrokkenen, waarbij de komende jaren cruciaal zullen zijn voor het veiligstellen van deze waardevolle gebouwen voor toekomstige generaties.

Voorwoord

Het religieus erfgoed is van grote betekenis voor Leudal en haar inwoners. Kerkgebouwen zijn bepalende objecten in hun omgeving: als natuurlijk centrum, als herkenningspunt, als drager van cultuurhistorische waarden, als plek van bezinning en als plaats voor ontmoeting. Het religieus erfgoed heeft een belangrijke plaats in de herinnering en maakt deel uit van de hedendaagse identiteit van de gemeenschap.

We nemen de aanwezigheid van deze gebouwen inmiddels vaak voor lief. Ze maken onlosmakelijk deel uit van ons straatbeeld. Dat bevestigt nog maar eens de historische waarde, de waarde voor onze leefomgeving en de verbindende waarde die deze gebouwen vertegenwoordigen. Ze zijn representatief voor de gemeente Leudal, haar inwoners en haar geschiedenis.

Veel van het religieus erfgoed in Leudal heeft een monumentale status toegewezen gekregen. Niet louter vanwege de materiële waarde, maar ook vanwege de immateriële betekenis die de gemeenschap hieraan hecht. We willen immers beschermen wat het meest waardevol is.

Klement Rentmeesters
Gulpen, juli 2025

De huidige maatschappelijke ontwikkelingen hebben echter tot gevolg dat behalve waardering ook zorgen bestaan over de toekomst van dit erfgoed. Reden dus, om een integrale visie op te stellen zodat het religieus erfgoed niet alleen in het verleden en heden maar ook in de toekomst deze verbindende rol kan blijven vervullen.

Klement Rentmeesters werkte met veel plezier aan die opdracht. De inventarisatie van de objecten bracht ons op bijzondere plekken en bij bijzondere gebouwen. Van dichtbij hebben we mogen meekijken in het verleden én een blik mogen werpen op de toekomst van het religieus erfgoed van Leudal.

Inhoud

Inleiding	7	De bijlage	81-185
1. Onderzoekopzet	10	9. De kerkenpaspoorten	81
2. De gemeente Leudal	13	10. Gespreksverslagen	161
3. Ontstaan kerkelijk landschap	21	11. Voorbeelden van herbestemmingsinitiatieven	170
4. Inventarisatie	30	12. Bronvermelding	185
4.1 De aanpak	31		
4.2 Parochie federatie Cluster Tabor:	34		
4.3 Parochie federatie KANA:	36		
4.4 Parochie federatie Emmaus	39		
5. Bevindingen	42		
5.1 Kerkgebouwen in vergelijkend perspectief	43		
5.2 Resultaten enquête inwoners	47		
6. Initiatieven en samenwerking	50		
7. Toekomstscenario's	53		
7.1 Toekomst van een kerkgebouw	54		
7.2 Denkrichtingen per kerkgebouw	57		
7.3 Inzetten op toerisme, hoe doe je dat?	61		
7.4 Herbestemming	63		
8. Conclusie	64		
8.1 Kerk- en begraafplaatseigenaren	69		
8.2 De gemeente	76		

Monumentale kerkgebouwen vertegenwoordigen een cultuurhistorische rijkdom en vervullen een symbolische waarde voor een stad, dorp of wijk. De gebouwen zijn van primaire betekenis voor een geloofsgemeenschap en zijn van een algemeen maatschappelijk belang. Naast de waardering en het inzien van het belang van het behoud van kerkgebouwen en de instandhouding van cultuurhistorisch rijkdom in de gemeente Leudal zijn er gelijktijdig zorgen over de toekomst van het religieus erfgoed. Deze kerkenvisie biedt inzicht in de actuele uitdagingen én in het toekomstperspectief van het religieus erfgoed.

Aanleiding

Religieus erfgoed vormt een belangrijk onderdeel van ons collectief cultureel erfgoed. Kerkgebouwen staan er vaak al honderden jaren en maken daarom onlosmakelijk deel uit van de fysieke leefomgeving en getuigen van belangrijke cultuurhistorische waarden. Snelle demografische veranderingen hebben echter tot gevolg dat in heel Nederland steeds meer kerken hun deuren hebben gesloten. Door de ontkerkelijking zijn veel eigenaren van religieus erfgoed minder goed of geheel niet meer in staat om de zorg voor het erfgoed te organiseren en financieel te dragen. Hierdoor ontstaat een uitdagende opgave om de toekomst voor deze gebouwen veilig te stellen. Deze gebouwen hebben veelal een maatschappelijk belang, omdat zij een plek innemen in onder andere de sociale, maatschappelijke en cultuurhistorische structuren.

Juist in de huidige tijden vervullen kerken een bijzondere rol. Ze zijn een ankerpunt, een houvast, en spelen een rol in 'nabij zijn' in moeilijke tijden. Het wordt juist nu ook des te meer duidelijk hoe kwetsbaar onze kerken en andere religieuze gebouwen zijn. Zeker nu inkomsten nog meer teruglopen en er minder op (veelal senior) vrijwilligers gerekend kan worden.

De gemeentelijke overheid is steeds vaker een belangrijk aanspreekpunt en partner bij deze opgaven. Dat resulteert in een behoefte een helder en concreet beeld te krijgen van de problemen waar eigenaren en gebruikers van de religieuze gebouwen momenteel mee worstelen, en waarmee zij op termijn te maken gaan krijgen. Daarnaast is nu het moment om een uniforme visie op te stellen hoe met hulpvragen omgegaan kan worden. Daarbij is het belangrijk niet enkel de faciliterende rol van de gemeente te benadrukken, maar met name te inventariseren wat verschillende actoren voor elkaar kunnen betekenen. Het moment is aangebroken om de dialoog met elkaar aan te gaan.

De Kerkenvisie

Nederland telt meer dan 7.000 gebedshuizen, waarvan momenteel driekwart nog in gebruik zijn voor religieuze doeleinden. Een kwart hiervan wordt gebruikt door de Rooms-katholieke Kerk, 40 procent door de Protestantse Kerk en 35 procent voor andere geloven. De provincie Limburg telt in totaal 439 kerkgebouwen waarvan er nog 368 in religieus gebruik zijn. Sinds de jaren zestig neemt het aantal kerkgangers en religieuzen ieder jaar af.

Uit onderzoek is gebleken dat meer dan 80% van de Nederlanders nooit of zelden in een kerkgebouw komt en een minderheid van de Nederlandse bevolking zich nog gelovig noemt. Door het teruglopende kerkbezoek komen steeds meer kerkeigenaren en -gemeenschappen met lastige vragen te zitten. Om leegstand en verval te voorkomen wordt er gezocht naar samenwerkingen en nieuwe mogelijkheden voor de toekomst.

In dat kader stelt het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap in de periode 2019-2021 ieder jaar circa 3 miljoen euro beschikbaar aan gemeentes voor het opstellen van integrale kerkenvisies. Een kerkenvisie heeft als doel inzicht te geven in de huidige problematiek waar kerkeigenaren mee te maken krijgen en op basis daarvan een gezamenlijke visie op te stellen.

Gemeente Leudal

De gemeente Leudal telt in totaal 26 gebouwen die aangewezen zijn als rijksmonument in de categorie religieus erfgoed. Tien gebouwen daarvan zijn kerkgebouwen. Daarnaast zijn er zes kerkgebouwen die geen rijksmonumentale status kennen. Alle kerkgebouwen zijn in gebruik voor de eredienst, elk binnen een eigen kerkbestuur. Momenteel is bij twee kerken reeds sprake van een herbestemmingsproces. De parochies vallen binnen de parochiefederatie 'Emmaüs', parochiefederatie 'KANA' en cluster 'Tabor'. Cluster Emmaüs is zowel in de gemeente Leudal als in gemeente Maasgouw actief. Hoewel de genoemde kerken op dit moment niet met structurele leegstand kampen, zijn er wel enkele aandachtspunten voor het voortbestaan van dit bijzondere erfgoed:

- Het religieus gebruik van kerkgebouwen neemt af als gevolg van verschillende oorzaken, waaronder vergrijzing en ontkerkelijking. De consequentie daarvan is dat kerkgenootschappen steeds lastiger de onderhoudskosten van kerkgebouwen kunnen dragen. Er is sprake van minder financiële armslag, stijgende kosten en een overcapaciteit aan gebouwen als gevolg van een teruglopend aantal kerkgangers. Hierdoor raken steeds meer gebouwen buiten gebruik of behoeven een andere (neven)functie.
- Sommige gebouwen lenen zich – vanwege bijvoorbeeld ligging, monumentaliteit, architectuur of maatschappelijke verbondenheid – beter voor een nieuwe of nevenfunctie dan andere.
- De vraag naar bijstand van verschillende belanghebbenden aan de gemeente wordt steeds groter. Deze vragen komen vaak vanuit gebouweigenaren, maar ook uit belangenorganisaties en verschillende groepen uit de maatschappij.
- Op deze vragen wordt nu voornamelijk ad hoc gereageerd.
- De wens is ontstaan om een visie te formuleren waaruit duidelijk wordt hoe deze rol kan worden ingevuld en hoe daarbij kan worden omgegaan en samengewerkt met partners.
- In veel gemeentes blijken verschillende stakeholders elkaar niet te kennen of weinig contact met elkaar te hebben. Hoewel een aantal kerkbesturen reeds samenwerken en het onderlinge contact tussen kerkeigenaren groter is geworden, ligt voor de hand dat deze situatie ook voor de gemeente Leudal kan worden verbeterd. Het is dus van belang een duidelijk overzicht te krijgen van alle stakeholders en hun belangen. En vooral om met elkaar in gesprek te komen.
- Als er veranderingen zijn in het gebruik van een kerkgebouw ontstaan er vaak discussies over wat er met het gebouw moet gebeuren. Wat mag wel of niet in het kerkgebouw? Welk (nieuw) gebruik is mogelijk? Wie bepaalt en wie betaalt wat? Als kerkgebouwen op termijn leeg komen te staan kan dit enorme impact hebben op de leefbaarheid van een dorp of stad. Om dit te voorkomen en om draagvlak bij de bevolking te creëren is het van belang om vroegtijdig met elkaar in gesprek te gaan.

1. Onderzoeksopzet

De gemeente Leudal heeft Klement Rentmeesters gevraagd een kerkenvisie op te stellen. Doel hiervan is om de situatie van de zestien kerkgebouwen in Leudal en haar kernen in kaart te brengen en op basis daarvan een toekomstgerichte visie te formuleren. Deze visie biedt niet alleen handelingsperspectief, maar stimuleert ook de samenwerking tussen betrokken partijen door richting te geven aan de rolverdeling en het vormen van een netwerk.

Onderzoeksdoel

De gemeente Leudal wil de uitdagingen ten aanzien van de instandhouding van religieus erfgoed in kaart brengen, weten wat er onder de eigenaren leeft, weten op welke aspecten ondersteuning bij de instandhouding nodig is en een gezonde overlegstructuur opbouwen. Hierbij is het gewenst dat de gemeente en de partners in de toekomst kunnen acteren vanuit een gedeelde visie op de toekomst van de gebouwen en vanuit vertrouwen. Op die manier kan de gemeente anticiperen op toekomstige ontwikkelingen. Wanneer de gemeente vroeg in het proces betrokken raakt, kan zij zoveel als mogelijk tijdig in het proces helderheid bieden ten aanzien van de gebruiks- en transformatiemogelijkheden van kerkgebouwen (o.a. in termen van het bestemmingsplan, toepassing van (parkeer)normen en het afgeven van vergunningen). Daarnaast kan er concreet een stelsel van handvatten geboden worden aan de eigenaren of andere stakeholders. Het belangrijkste is echter, dat er een open dialoog ontstaat tussen eigenaren, belanghebbenden, stakeholders en de gemeente. De belangen van alle betrokken partijen dienen gehoord en meegewogen te worden, alleen op die manier kan een duurzaam toekomstperspectief met voldoende maatschappelijke draagkracht ontstaan. Het behoud van kerkgebouwen richting de toekomst is immers een collectieve zorg. Ook bij de landelijke evaluatie van de kerkenvisies wordt het belang van het onderlinge gesprek breed onderkend. Daarom is het noodzakelijk in te zetten op

het versterken van de vertrouwensband tussen alle partijen. Op die manier kan de gemeente in staat worden gesteld te blijven anticiperen op veranderingen en (hulp) vragen. Het doel van deze kerkenvisie is dan ook niet om voor ieder individueel kerkgebouw een uitgewerkt toekomstscenario te leveren. Het initiatief voor een eventueel veranderingsproces ligt immers in eerste instantie altijd bij de kerkeigenaren en -gemeenschappen zelf. De kerkenvisie kan worden gezien als een gemeenschappelijke basis waarop in de toekomst kan worden verder gebouwd.

Onderzoeksopzet

Om tot een integrale kerkenvisie te komen is het van belang om het religieus erfgoed in samenhang te bekijken: van alle geloven en tijden, zowel monumentaal als niet-monumentaal. Verschillende belangen en waarden dienen in kaart te worden gebracht, het religieus erfgoed kent immers vele verschillende betekenislagen. Op de eerste plaats zijn het plekken met religieus belang, een symbool voor geloof en hoop. Anderzijds zijn het fysieke objecten, dragers van culturele en historische waarden, die vanwege hun positie binnen de omgeving vaak de rol innemen als ankerpunt, zowel stedenbouwkundig als sociaal-maatschappelijk. Eveneens spelen ze een belangrijke rol in de individuele en collectieve herinnering, als plekken van ontmoeting en rituelen. Vanwege de ontkerkelijking zien we bovendien dat er steeds vaker een nieuwe betekenislaag aan wordt gegeven door de kerkgebouwen een nieuwe functie te geven.

Inventarisatie

De eerste stap in dit onderzoek is om de kerken goed te inventariseren. Om een kerkenvisie op te stellen die zowel praktisch bruikbaar is en daarnaast inclusief, betrekken we in het onderzoek alle in gebruik zijnde religieuze gebouwen met nuttige verblijfsruimte binnen de gemeentegrenzen. De volgende zestien kerkgebouwen worden nader onderzocht:

- Heilige Nicolaas in Heythuysen
- Heilige Johannes de Doper in Baexem
- Sint Petrus in Roggel
- Sint Isidorus in Heibloem
- Sint Martinus in Neer
- Sint Servatius in Nunhem
- Sint Aldegundis in Buggenum
- Sint Lambertus in Haelen
- Sint Martinus in Horn
- Heilige Liduina van Schiedam in Kelpen-Oler
- Heilige Severinus in Grathem
- Heilige Jacobus de Meerdere in Hunsel
- Heilige Antonius in Ell
- Heilige Isidorus in Haler
- Heilige Margaretha in Ittervoort
- Heilige Lambertus in Neeritter

Ieder object zal nader bekeken en uiteengezet worden. De kerk wordt omschreven aan de hand van de object gegevens, een historisch onderzoek, de huidige situatie en eventuele initiatieven. Bij het historisch onderzoek zal de directe omgeving, de bouwhistorie, de gebouwomschrijving inclusief interieur en kunstwerken, personalia en de bouwtechnische staat aan bod komen. Vervolgens zal worden ingegaan op de bevindingen uit de gesprekken met de kerkeigenaren.

Hierbij zal het huidige gebruik van het gebouw, relevante ontwikkelingen omtrent het gebouw en de omgeving, eventuele initiatieven en het gewenste toekomstig gebruik aan bod komen. Hoe zien eigenaren de toekomst van hun kerkgebouw en tegen welke problemen lopen zij aan?

Bevindingen

Aan de hand van de gesprekken met de gebouweigenaren en stakeholders brengen we de belangen van verschillende partijen in kaart. Op basis daarvan zullen een aantal gemeenschappelijke delers geformuleerd worden; de vragen die bij partijen spelen en de zaken waar gebouweigenaren mee worstelen. Deze gemeenschappelijke delers vormen de basis voor een themabijeenkomst in groter verband, waarbij op zoek is gegaan naar verbanden en overeenstemming.

Enquête

Om te toetsen wat de behoeften en gedachten van de inwoners van de gemeente Leudal zijn met betrekking tot het religieuze erfgoed, houdt de gemeente een enquête onder haar inwoners. Hierin wordt onder andere gevraagd hoe vaak men zelf een kerkgebouw bezoekt en welke wensen en verwachtingen er leven rondom het behoud, gebruik of herbestemming van religieus erfgoed. Op deze manier wordt actief ingezet op participatie: inwoners krijgen de mogelijkheid hun stem te laten horen en zo invloed uit te oefenen op het toekomstig beleid. Deze vorm van inbreng versterkt het draagvlak voor keuzes rondom het religieus erfgoed en zorgt ervoor dat het beleid aansluit bij de beleving en waarden van de gemeenschap.

Toekomstscenario's

In dit hoofdstuk worden de verschillende denkbare toekomstscenario's van kerkgebouwen uiteengezet. Er wordt kort ingegaan op de belangrijkste aspecten bij ieder mogelijk scenario. Aanvullend op het scenario van (gedeeltelijke) herbestemming zullen enkele voorbeeldprojecten besproken worden. Deze kunnen ter inspiratie dienen voor een eventueel transformatieproces.

Initiatieven en samenwerking

Dit hoofdstuk heeft invulling gekregen in navolging op de themabijeenkomst. De aanwezigen betrokken partijen is gevraagd om onderling op zoek te gaan naar aanknopingspunten voor eventuele samenwerking en ondersteuning. Er zal worden ingegaan op de vragen die hier aan bod zijn gekomen en de gemeenschappelijke initiatieven die op tafel zijn gelegd. Dit hoofdstuk kan een eerste opzet om op voort te borduren tijdens eventuele verdere overlegmomenten en bijeenkomsten tussen kerkeigenaren en gemeente.

Hoe verder na de kerkenvisie

Dit onderdeel biedt een praktische gids met enkele algehele aanbevelingen en tips. Er wordt een aantal handvatten geboden voor de toekomst en mogelijke aanknopingspunten worden verder uiteengezet.

Conclusie

Het afsluitende hoofdstuk geeft een beknopte samenvatting van de bevindingen, toekomstscenario's, initiatieven en aanbevelingen in samenhang tot elkaar. De meest urgente zaken komen aan bod en de belangrijkste aanbevelingen worden opgesomd.

2. De gemeente Leudal

Toekomstvisie Leudal

Deze Omgevingsvisie geeft richting aan de toekomst van de gemeente Leudal en vormt het kader waarbinnen nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen worden getoetst. Bij elke ontwikkeling wordt beoordeeld in hoeverre deze aansluit bij de doelstellingen en uitgangspunten van deze visie. Daarnaast biedt de visie handvatten om nieuwe projecten te initiëren en passende maatregelen in te voeren. De Omgevingsvisie staat daarbij niet op zichzelf, maar vormt de basis voor verdere uitwerking in Uitvoeringsprogramma's, het Omgevingsplan en solitaire ruimtelijke ontwikkelingen. De visie richt zich vooral op de lange termijn en geeft inzicht in de nagestreefde doelen, zonder daarbij direct vast te leggen hoe deze concreet gerealiseerd zullen worden. Deze vertaling vindt plaats in Uitvoeringsprogramma's, het Omgevingsplan en individuele projecten, waar wordt vastgelegd op welke wijze de ambities worden gerealiseerd. Voor elke ruimtelijke ontwikkeling geldt de vraag: hoe draagt deze bij aan het toekomstbeeld van Leudal? Dit gebeurt via een zorgvuldige totaal afweging, waarbij alle belangen, kansen en effecten worden meegewogen.

De wenselijkheid van ruimtelijke ontwikkelingen wordt getoetst aan de opgaven, ambities, kenmerken, waarden en beleidskeuzes van de gemeente. Er wordt gebiedsgericht gewerkt, waarbij ontwikkelingen passend moeten zijn bij de omgeving en het landschap. Alleen wenselijke ruimtelijke ontwikkelingen op geschikte locaties worden geïntegreerd, met aandacht voor de draagkracht en ontwerp opgaven van die locaties. Alleen ontwikkelingen die een waardevolle bijdrage leveren aan het geheel van de visie worden toegestaan. Daarbij is er oog voor zowel ondernemers en hun ondernemerschap als voor betrokken inwoners en belanghebbenden. Een goede omgevingsdialoog is hierbij essentieel. De Omgevingsvisie is een dynamisch instrument dat om de vier jaar, bij een nieuwe raadsperiode, wordt geëvalueerd en indien nodig bijgesteld. Hierdoor blijft de visie actueel en zichtbaar voor zowel korte- als lange termijnambities. Voor woningbouw worden in de visie en de bijbehorende visiekaart de zoekgebieden voor de kortere termijn aangegeven, terwijl nieuwe locaties en ambities pas worden benoemd zodra huidige plannen in uitvoering zijn. Op deze manier blijft de visie een betrouwbaar kompas voor de toekomstige ontwikkeling van Leudal.

	Wijk	Aantal inwoners	Leeftijd 0 - 14	Leeftijd 15 - 24	Leeftijd 25 - 44	Leeftijd 45 - 64	Leeftijd > 65	Kerken
1	Heythuysen	6.625	729	663	1.193	1.921	2.054	1
2	Baexem	2.650	345	345	557	769	636	1
3	Kelpen-Oler	1.185	142	130	249	391	273	1
4	Ell	1.470	191	162	338	470	309	1
5	Haler	495	59	45	104	178	104	1
6	Neeritter	1.250	150	138	238	400	325	1
7	Ittervoort	1.675	184	184	335	553	436	1
8	Hunsel	965	116	125	193	318	212	1
9	Grathem	1.650	215	165	347	495	413	1
10	Horn	3.775	453	415	755	1.095	1057	1
11	Haelen	4.415	530	486	927	1.236	1.192	1
12	Buggenum	945	142	95	198	312	198	1
13	Nunhem	665	86	60	114	200	200	1
14	Neer	3.350	402	402	670	1.039	838	1
15	Roggel	4.285	600	471	943	1.286	986	1
16	Heilboem	745	97	82	134	238	194	1
	Totaal	36.145	4.441	3.968	7.295	10.901	9.427	16

Aantal inwoners, verdeeld over over leeftijdsgroepen. Leudal in Cijfers 2024

¹ Smartmap, "Leudal - Verenigingen," geraadpleegd op 11 juli 2025, https://leudal.smartmap.nl/search?search_key=Verenigingen.

Erfgoed binnen de omgevingsvisie

In de Omgevingsvisie 2024–2040 van de gemeente Leudal krijgt erfgoed, en in het bijzonder religieus erfgoed, een prominente en betekenisvolle plaats toebedeeld. Erfgoed wordt niet alleen gezien als een herinnering aan het verleden, maar vooral als een inspiratiebron en drager van identiteit voor de toekomst. Het is verweven met de landschappen, dorpen en het dagelijkse leven van de inwoners, en vormt daarmee een onmisbaar fundament voor ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkeling.

De gemeente streeft er expliciet naar om cultuurhistorische elementen – zoals monumentale gebouwen, historische dorpsstructuren, landschappen en religieuze objecten – te behouden en te versterken. Deze elementen worden beschouwd als waardevol, niet alleen vanwege hun fysieke verschijningsvorm, maar ook vanwege de verhalen en betekenissen die eraan verbonden zijn. Door deze kenmerken zorgvuldig in beeld te brengen en te borgen in toekomstige ontwikkelingen, wil Leudal recht doen aan het karakter van haar omgeving. Religieus erfgoed neemt binnen deze benadering een bijzondere positie in. In het beekdalenlandschap wordt verwezen naar de aanwezigheid van watermolens, boerderijen, schansen, kerken en archeologische monumenten. Deze objecten zijn bepalend voor de historische gelaagdheid van het landschap en zichtbaar aanwezig in de oude dorpskernen. Ook natuurgebied Het Leudal kent een rijke religieuze geschiedenis, bijvoorbeeld met het voormalige klooster Elisabeth. De structuur van dit kloostercomplex – met laanbeplanting en akkerpatronen – is nog altijd herkenbaar en wordt aangemerkt als cultuurhistorisch waardevol landschap.

Erfgoed moet niet alleen behouden blijven, maar ook beleefbaar worden gemaakt. In de visie wordt het belang benadrukt van het toegankelijk maken van erfgoedverhalen en de bijzondere kenmerken van gebouwen, cultuur en natuur. Door middel van belevingsroutes, recreatieve voorzieningen en educatieve elementen kunnen inwoners en bezoekers de geschiedenis actief ervaren. Dit vergroot de herkenbaarheid en samenhang van de leefomgeving en draagt bij aan de aantrekkingskracht van Leudal als woon- en verblijfsgebied.

Herbestemming is een belangrijk instrument in het erfgoedbeleid. Monumentale gebouwen, waaronder ook kerken, krijgen waar mogelijk een nieuwe functie die aansluit bij actuele maatschappelijke behoeften. Denk hierbij aan gebruik voor toeristische doeleinden, culturele of maatschappelijke activiteiten, of bijzondere vormen van overnachting. Deze nieuwe functies zorgen ervoor dat het erfgoed behouden blijft én toekomstwaarde krijgt. In het hoofdstuk 'Genieten en recreëren in Leudal' wordt bijvoorbeeld expliciet ruimte geboden aan het realiseren van bijzondere slaapgelegenheden in erfgoedpanden, waarmee ook het toeristische profiel van Leudal wordt versterkt. Religieus erfgoed wordt daarnaast genoemd in het kader van de woningbouwopgave. Leudal zet in op inbreiding binnen de bestaande dorpskernen. Daarbij worden vrijkomende gebouwen zoals gesloten kerken en schoolgebouwen beschouwd als potentiële transformatielocaties. Hoewel hergebruik niet in alle gevallen mogelijk zal zijn, erkent de gemeente de rol die dit type erfgoed kan spelen in het verbeteren van de leefbaarheid en vitaliteit van de dorpen.

De Omgevingsvisie kiest tot slot nadrukkelijk voor een gebiedsgerichte benadering. Nieuwe ontwikkelingen worden getoetst op hun inpassing in de omgeving, waarbij rekening wordt gehouden met het bestaande landschap, de cultuurhistorische context en de draagkracht van de locatie. Erfgoed wordt dus niet los gezien van zijn omgeving, maar altijd in samenhang gezien. Bovendien wordt participatie van inwoners en andere belanghebbenden als essentieel beschouwd. Door hen actief te betrekken bij vraagstukken over behoud, gebruik en ontwikkeling van erfgoed, ontstaat meer draagvlak en verbondenheid met de omgeving.

Samenvattend laat de Omgevingsvisie zien dat erfgoed – en religieus erfgoed in het bijzonder – niet wordt benaderd als een statisch gegeven, maar als een dynamisch onderdeel van de leefomgeving. Het draagt bij aan identiteit, toerisme, recreatie, nieuwe vormen van gebruik én aan de kwaliteit van de ruimtelijke inrichting. Door deze elementen expliciet te verankeren in de visie, legt Leudal een stevige basis voor toekomstgericht erfgoedbeleid dat meebeweegt met de veranderende samenleving, zonder de historische gelaagdheid te verliezen. In dit bredere kader levert deze kerkenvisie een concrete en verdiepende bijdrage. Waar de Omgevingsvisie de strategische koers uitzet, biedt de kerkenvisie inzicht in de actuele stand van zaken rondom religieus erfgoed in Leudal. Zij brengt de fysieke, culturele en maatschappelijke betekenis van de kerkgebouwen in beeld en onderzoekt welke ontwikkelrichtingen denkbaar zijn voor de toekomst.

Daarmee vormt de kerkenvisie een praktische verdieping op het beleid zoals dat in de Omgevingsvisie is verwoord. Door op gestructureerde wijze kennis te verzamelen over de kerken, hun gebruik, eigendomssituatie, bouwkundige staat en potentieel voor herbestemming, ontstaat een waardevol vertrekpunt voor verdere besluitvorming. Zo helpt deze kerkenvisie om religieus erfgoed daadwerkelijk te positioneren als drager van identiteit en als kans binnen de ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkelingen van Leudal.

Omgeving Leudal

Leudal, een gemeente gelegen in de Nederlandse provincie Limburg, ontstond in 2007 door de fusie van de voormalige gemeenten Haelen, Heythuysen, Hunsel, en Roggel en Neer. Met een bevolking van 36.145 mensen verdeeld over 16 dorpskernen en een oppervlakte van ongeveer 165 km², behoort het tot een van de grootste gemeenten in Limburg (*De spreiding van het aantal inwoners over de verschillende buurten is te zien in de tabel afbeelding 3*). Het gebied ligt centraal in Midden-Limburg, tussen de steden Roermond en Weert, en grenst aan België. De gemeente staat bekend om haar rijke verenigingsleven en de eigen identiteit van elke kern draagt bij aan de sociale cohesie. Naast de stedelijke voorzieningen zijn er talrijke mogelijkheden voor recreatie, werk en onderwijs, met veel bedrijven, winkels, scholen, en sportfaciliteiten. Het landschap van de gemeente Leudal kenmerkt zich door het uitgestrekte natuurgebied Het Leudal en de groene dorpskernen, die samen een sterk contrast vormen met het agrarische karakter van het omliggende buitengebied. De gemeente ligt centraal in de provincie Limburg en ontleent haar naam aan het natuurgebied.

Dit natuurgebied ligt tussen de dorpen Haelen, Roggel, Neer, Nunhem en Heythuysen en is zo'n 900 hectare groot en staat vooral bekend om zijn beekdalen en omliggende wildgroei. Dat maakt het een zeer gevarieerd gebied en een populaire bestemming onder wandelaars en fietsers.

De gemeente telt volgens de digitale gemeentekaart van Leudal ruim 36.000 inwoners. Daarnaast heerst er een rijk en gevarieerd verenigingsleven. Het gaat onder meer om 25 sportverenigingen, 31 buurtverenigingen, 9 jeugdverenigingen, 9 vrouwenverenigingen, 4 harmonieën en fanfares, 38 carnavalsverenigingen en schutterijen, en 10 koren en zanggroepen. Deze diversiteit aan verenigingen onderstreept het belang van ondersteuning en faciliteiten vanuit de gemeente om de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van Leudal als woongemeente te behouden.¹

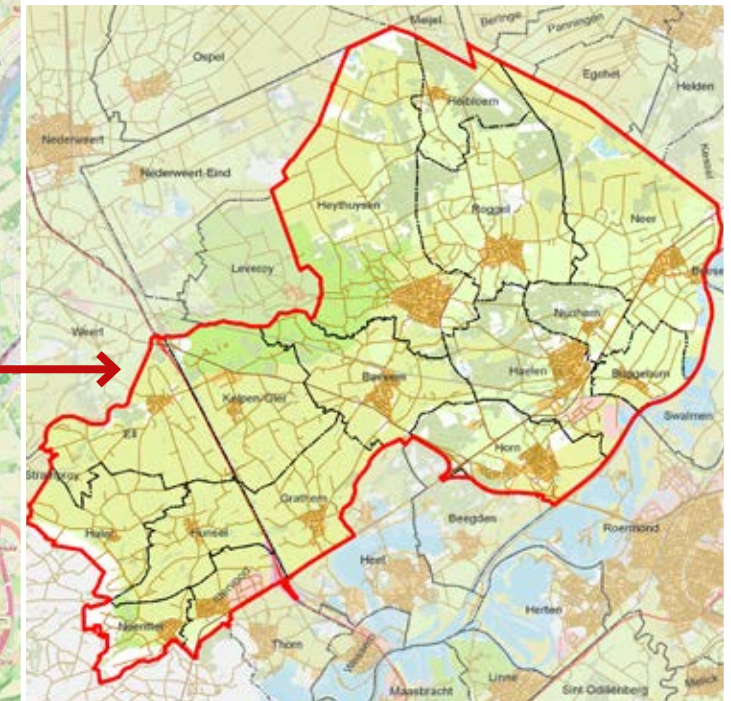
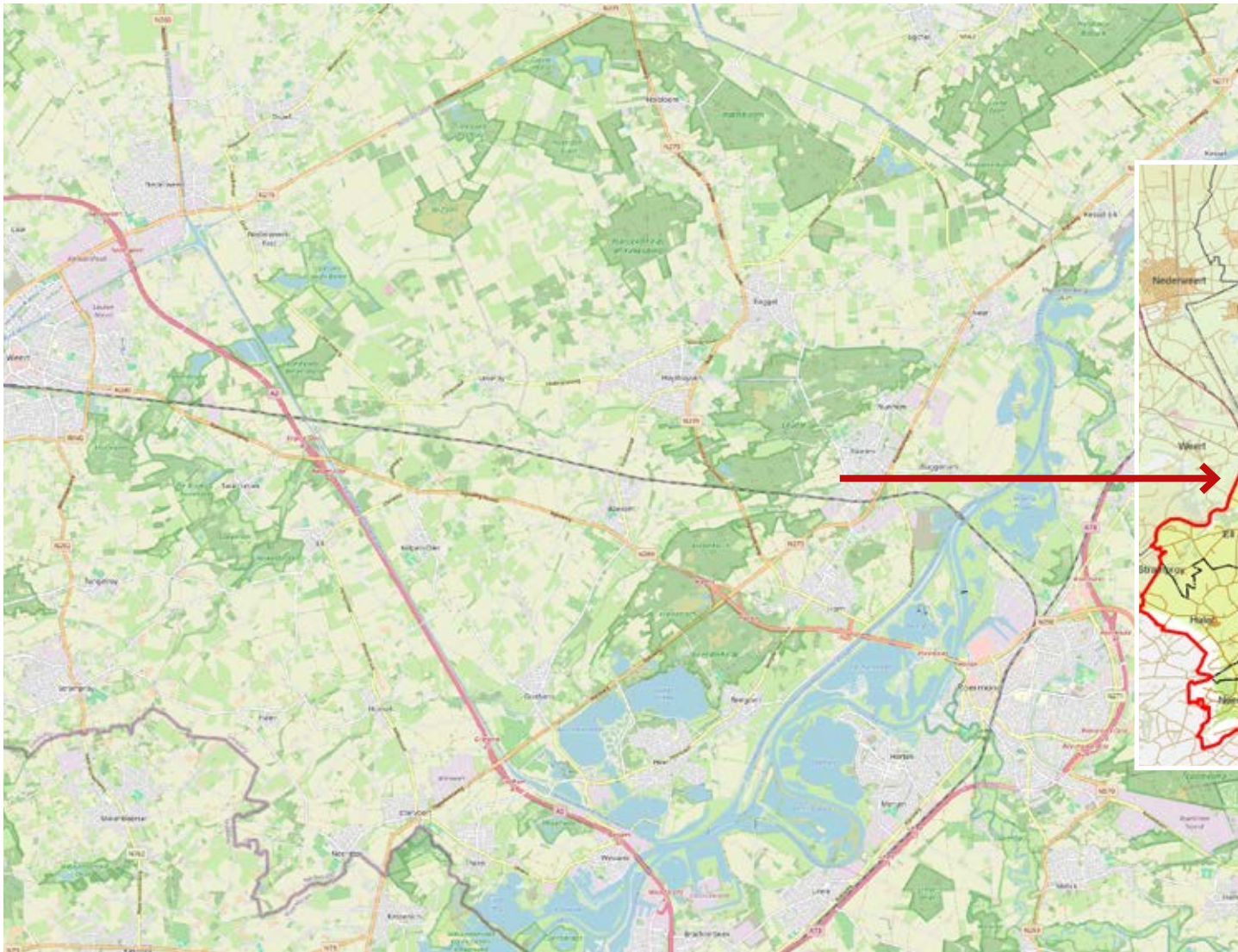
¹ Smartmap, "Leudal - Verenigingen," geraadpleegd op 11 juli 2025, https://leudal.smartmap.nl/search?search_key=Verenigingen.

Limburg, s.v. "Leudal Limburg," <https://www.hartvanlimburg.nl/nl/leudal-limburg>.

Leudal, s.v. "Dorpen," <https://www.leudal.nl/dorpen>.

OpenStreetMap, s.v. "Kaart Gemeente Leudal,"<https://www.openstreetmap.org/#map=13/51.21828/5.92541&layers=D>.

Wikipedia, s.v. "Bestand:BAG woonplaatsen -

Gemeente Leudal.png," [https://nl.m.wikipedia.org/wiki/](https://nl.m.wikipedia.org/wiki/Bestand:BAG_woonplaatsen_-_Gemeente_Leudal.png)

Bestand:BAG_woonplaatsen_-_Gemeente_Leudal.png.

Algemene historie van de omgeving

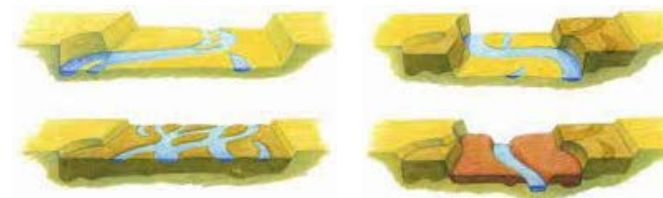
De Maas vormt al eeuwenlang de ruggengraat van het landschap in de gemeente Leudal en heeft van oudsher een bepalende invloed gehad op het bewoningspatroon in de regio. Toen de rivier in haar huidige dal ging stromen, bevond het omliggende landschap zich op een vrij vlak plateau. Door geologische opheffing van de Ardennen en de Eifel werd ook het zuidelijke deel van Nederland opgetild, waardoor de Maas zich in het plateau kon insnijden. Dit proces verliep in stappen en leidde tot de vorming van rivierterrassen op verschillende hoogten boven de huidige bedding. Vanaf dat moment kregen ook de zijrivieren en -beken, zoals de Leubeek, de kans zich in het landschap in te snijden. Hierdoor zijn onder andere het middenterras van de Maas en de aangrenzende beekdalen, zoals die van de Uffelsebeek en de Rijdtbeek, uitgesleten.

De inrichting en het gebruik van de Maasvallei door de mens sluiten nauw aan op deze natuurlijke terreingesteldheid. In de overstromingsvlakte bevinden zich van oudsher graslanden, terwijl op de iets hoger gelegen oeverwallen boerderijen en nederzettingen ontstonden, veilig buiten het bereik van overstromingen. Deze zone werd traditioneel als akkerland gebruikt; de akkers liggen vaak als grotere complexen bijeen. De beekdalen die het terrassenlandschap doorsnijden, zijn doorgaans nog altijd in gebruik als grasland. De gronden direct langs de rivier zijn vooral geschikt gebleken voor hooi- en weiland.

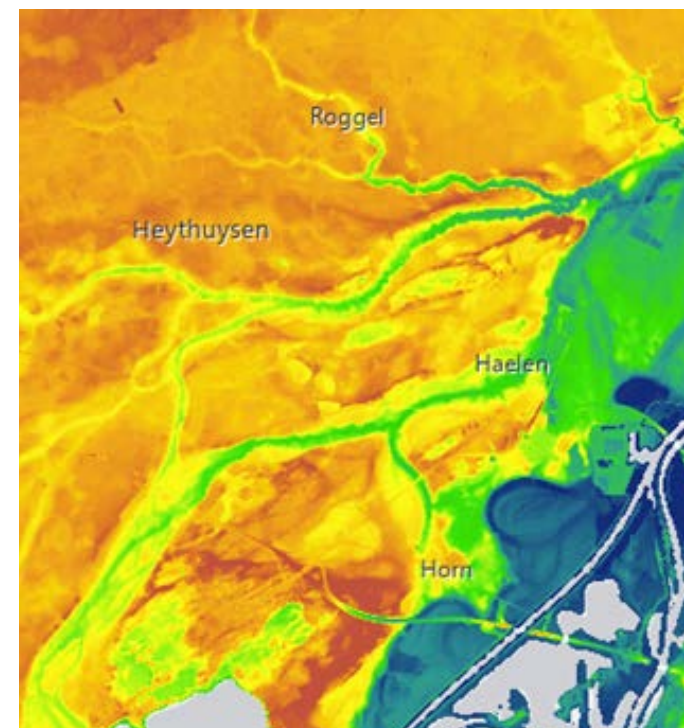
In de Middeleeuwen is de basis gelegd voor de huidige bewoningsstructuur. De dorpen die toen ontstonden, lagen strategisch op de hogere gronden langs de Maas. De rivier diende als belangrijke handelsroute en vormde een verbinding met andere delen van het land.

In deze periode werden veel van de kerken gebouwd die in sommige gevallen tot op de dag van vandaag bewaard zijn gebleven. Langzaamaan breidden de dorpen zich uit en in de twintigste eeuw volgde verdere verdichting. Het Leudal werd tijdens de Tweede Wereldoorlog zwaar getroffen: veel woningen raakten beschadigd en een groot aantal kerken werd verwoest. Na de oorlog hebben verschillende ontwikkelingen het landschap ingrijpend veranderd. Zo leidde de grindwinning bij Roermond – net buiten de gemeentegrens – tot het ontstaan van een aaneenschakeling van plassen, die nu deels als recreatiegebied dienen. Ook de baksteenindustrie liet haar sporen na, met name door de vele kleigaten die in het landschap zijn ontstaan. In de tweede helft van de twintigste eeuw vonden meerdere ruilverkavelingen plaats om de landbouwproductie te verbeteren. Deze herschikking van gronden veranderde het karakter van het landelijke gebied ingrijpend.

Een voorbeeld van hoe deze landschappelijke ontwikkeling op kleinere schaal doorwerkt, is de Leubeek. Deze beek stroomt van zuidwest naar noordoost door het dal en mondt uiteindelijk uit in de Maas. Bijzonder is dat deze waterloop bij ieder dorp een andere naam draagt – telkens aangepast aan de lokale context. De Leubeek is zo een weerspiegeling van de verwevenheid tussen natuurlijke processen en menselijke bewoning in het Leudal

Ontwikkeling Maasterrassen (Stichting Het Limburgs Landschap o.a., De Maasterrassen, perspectieven voor de levensader van Limburg, p.11, 2009)

Een huidige hoogtkaart van de gemeente Leudal

3. Ontstaan kerkelijk landschap

Het ontstaan van het kerkelijk landschap

Een bijzonder aspect van het cultuurlandschap van de Maasvallei zijn de vele religieuze monumenten, zoals kloosters, veldkapellen, wegkruisen, Lourdesgrotten en statiegangen – uitingen van de rooms-katholieke geloofsbeleving. In de regio komen kapellen voor op kruispunten van wegen, in bossen en op velden.

Wegkruisen

Ook vinden we in de regio vele wegkruisen. Vroegere onderzoekers veronderstelden dat deze kruisen werden geplaatst ter vervanging van heidense offeraltaren, als symbool van het nieuwe geloof. Uit de periode vóór 1200 is echter niets bekend over dit soort kruisen. Tijdens de Franse overheersing (1794–1814) werden alle tekenen van godsdienstigheid buiten de kerken verboden en zijn veel wegkruisen vernietigd.

Kruisen kunnen om uiteenlopende redenen zijn opgericht; meestal gaat het om devotiekruisen. In de 13e eeuw worden kruisen geplaatst naar aanleiding van vonnissen in verband met moord en doodslag. Dergelijke stenen 'zoenkruisen' werden opgericht tot hulp en troost voor de ziel van de overledene, vaak als onderdeel van de straf van de dader.

Verder bestaan er grenskruisen, die de grenzen van nederzettingen of kerkelijke bezittingen markeren. Missiekruisen werden geplaatst na een bezoek van missionarissen aan een dorp. Vooral uit de 17e eeuw dateren de ongeluiskruisen, die herinneren aan noodlottige ongevallen. Tot slot zijn er hagelkruisen, gelegen in het midden van een veld of op een driesprong. De taak van deze kruisen is het gewas te beschermen tegen natuurrampen, zoals hagel. We vinden kruisen verspreid over de gehele regio.

Hornerweg- Vaartweg 1, Haelen en Aan de Bergen bij nr. 19, Heythuysen (Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg)

Kloosters

De verdwenen en nog aanwezige kloosters hebben grote invloed gehad op het (kerkelijk) landschap van de gemeente. De vroegere kloosters waren van groot belang voor het geloof in Leudal.

Voormalig klooster Keizersbosch in Neer

Al in 1185 is voor het eerst sprake van een hof te 'Cheiserbusch'. Dit hof is dan eigendom van de Norbertijner- of Premonstratenzerabdij van Averbode. Tussen 1230 en 1246 sticht Averbode hier, met hulp van de heren van Horn, een adellijk vrouwenklooster. Oorspronkelijk was Keizersbosch een adellijk stift: alleen dochters van adellijke families werden er toegelaten. Dit werkte echter de teloorgang van het religieuze leven in de hand. In 1605 besloot het generaal-kapittel dat alle zusterkloosters het strikte kloosterslot moesten handhaven. De adellijke zusters werden met pensioen gestuurd, en uit het klooster van Gempe maakten een nieuwe priorin en vier zusters een herstart. Al snel traden veel nieuwe zusters toe, en ook de materiële welstand bloeide op. Bij de kerk uit 1472 werd in 1619-1621 een toren gebouwd. Vanaf 1625 werden de conventsgebouwen, de schuur en de brouwerij vernieuwd of opgeknapt.

De gronden van Klooster Keizersbosch rond 1780. Het origineel bevindt zich in het archief van de abdij van Averbode

In 1669 werd rond het kloostergebouw een schans aangelegd: de Keyserbosch. Van 1785 tot 1791 werden vier nieuwe conventsvleugels en een proostenhuis gebouwd. Ook het interieur van de kerk werd vernieuwd. Maar deze bloei duurde slechts enkele jaren. In februari 1797 werden de proost en de kapelaan, samen met de priorin en dertig zusters, door de Fransen uit het klooster verdreven. In het kader van de Franse Revolutie wilden de Fransen alle katholieke materiële bezittingen onteigenen. De verdreven kloosterbewoners vertrokken naar Deurne, maar gingen spoedig daarna uiteen. Belangrijke inventarisstukken uit de kloosterkerk had de proost uit voorzorg al ondergebracht in de parochiekerken van Neer (onder andere schilderijen, een 16e-eeuws kruisbeeld en een orgel) en Roggel (onder andere het hoofdaltaar, beelden en het oxaal), waar ze – op het orgel na – nog steeds aanwezig zijn. Keizersbosch werd in 1798 verkocht. De kerk en conventsgebouwen werden direct afgebroken, en het huis van de proost werd ingericht als landhuis.

Voormalig Sint-Jozefklooster in Neer

Het voormalige Sint-Jozefklooster, gebouwd in 1911, ligt aan een insteekweg van de Napoleonsweg, in een driehoekig 'restgebied' dat wordt begrensd door de lintbebouwing

Keizersbosch

langs de Napoleonsweg en Engelmanstraat, en door het beekdal. In dit 'restgebied' liggen onder andere de brede school en de begraafplaats van Neer, bierbrouwerij De Lindeboom, particuliere tuinen en paardenweides. Het klooster werd gesticht door de Zusters van de Goddelijke Voorzienigheid, die in 1877 naar Neer kwamen en een pand aan de Engelmanstraat bewoonden. Zij verzorgden kleuteronderwijs en handwerkonderwijs. In 1910 werd een plan opgesteld voor een rooms-katholieke bijzondere school met zusterswoning. In 1911 werden de school en het klooster gerealiseerd. Bij de graafwerkzaamheden werd nog een Mariabeeldje aangetroffen, wat als een teken van hogerhand werd beschouwd. Nog eigenaardiger was wellicht dat het beeldje daarna op wonderbaarlijke wijze verdween. Het nieuwe klooster werd ontworpen door Caspar Franssen. Van november 1944 tot februari 1945 waren de zusters geëvacueerd. Aangezien de parochiële gebouwen in het geëvacueerde gebied lagen, werd het klooster tijdelijk door de parochie gebruikt. De zusters namen op 24 oktober 1982 afscheid van Neer. Het klooster werd door de gemeente gekocht en, tezamen met enkele klaslokalen, verbouwd tot appartementen. De rest van het schoolgebouw werd gesloopt.

Sint Jozefklooster (Foto Har Kuijpers, 2003)

Klooster Mariabosch in Baexem

Het kloostercomplex ligt aan de rand van de bebouwde kom van Baexem, in de richting van Heythuysen. Het is omgeven door een grote, parkachtige tuin. Het klooster werd eind 19e eeuw gesticht door Duitse jezuïeten als vakantiehuis. In 1918 werd het overgenomen door de Zusters Dienaressen van de Heilige Geest, die het in gebruik namen als klooster. In 1934 werd het complex uitgebreid met een aantal verblijfsgebouwen en een kapel. Rond 1955 kreeg het klooster nog een nieuwe vleugel.

Klooster Sint Elisabethsdal Nunhem

Sint-Elisabethsdal was een klooster van de reguliere kanunniken van Sint-Augustinus in Nunhem, dat heeft bestaan van 1240 tot 1796. Het bevond zich te midden van het huidige natuurgebied Leudal. Volgens een legende werd het klooster gesticht op grond van een gelofte van Diederik van Altena, heer van Horne, die in 1211 tijdens een pelgrimstocht naar Santiago de Compostella zwaar ziek werd. Hij werd verpleegd in het klooster van Val des Choues bij Dijon.

Het klooster werd uiteindelijk in 1240 gesticht en werd tot 1434 bewoond door de Caulieten, waarna het overging op de Augustijnen. Het bleef bestaan tot 1796, toen het door de Fransen werd opgeheven. Bij de stichting schonk heer Diederik van Altena talrijke rechten aan de monniken, waaronder een derde deel van de tienden van Maasbree. De toren van de voormalige kloosterkapel is nog intact. Aan de achterzijde van het klooster bevindt zich een pesthuis uit 1682. Het klooster bezat ook een watermolen, de Sint-Elisabethsmolen. In 1701 werd het leengoed Leuhof, inclusief de Leumolen, door het klooster aangekocht. Deze molen was een banmolen.

In 1772 deden geruchten de ronde dat het zusterklooster Maria Schoot te Nunhem aanspraak maakte op de molen. Deze geruchten werden echter weerlegd door een schriftelijk document van het klooster, opgesteld om 'alle onheil voor te komen'. Omstreeks 1950 werd op deze plaats een rusthuis gevestigd voor de Congregatie van de Kleine Zusters van de Heilige Joseph, onder de naam Huize Sint-Elisabeth. Tegenwoordig maakt dit complex deel uit van de Stichting Land van Horne.

Klooster Mariabosch Baexem

Sint Elisabethsdal Nunhem

Voormalig klooster Maria Schoot in Nunhem

Dit klooster heeft een bijzondere band met Ommel, een kerkdorp in de gemeente Asten. Aan het begin van het verhaal staat Jan van der Haven, een rijke koopman die rond 1400 met zijn schip vol kostbare goederen vast kwam te zitten in de Leverzee. De vooruitzichten waren slecht en al snel ontstond er een tekort aan levensmiddelen. In zijn nood riep Jan Maria aan. In zijn slaap hoorde hij een stem die zei: *“Jan, zodra je aan land komt, ga dan naar Ommel. Daar is een Mariabeeldje dat verheven moet worden. Als jij dit belooft, zul je gered worden.”*

Toen Jan wakker werd, stak er een stevige wind op die zijn schip uit de Leverzee dreef. Eenmaal aan land ging hij naar Ommel en vond het beeldje. Hij liet het vergulden, maar het goud viel er weer vanaf. Vervolgens liet hij een kapel bouwen waarin men het beeldje plaatste. In 1539 stichtte Maria Joosten-van den Goor uit Heeze in Ommel het klooster Maria Schoot. Dit was een zogenaamd tertiariersklooster, bedoeld voor lekenzusters. Zij legden wel een gelofte af, maar deze was minder streng dan die van de kloosters van de eerste (mannelijke) en tweede (vrouwelijke) orde. In 1598 werd het klooster Maria Schoot verbonden met de kapel die Jan van der Haven had laten bouwen.

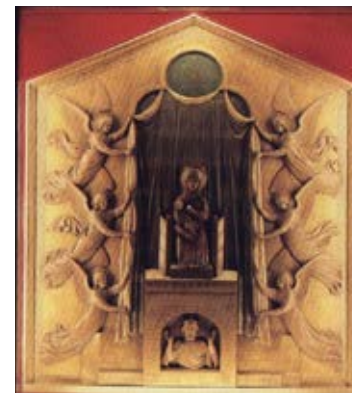
In februari 1732 kwamen ongeveer veertig franciscansen vanuit Ommel naar Nunhem, omdat er in de Nederlanden een verbod dreigde op openbare godsdienst oefeningen en processies. Ze namen het beeldje van Onze Lieve Vrouw van Ommel mee naar Nunhem. Omdat er niet direct huisvesting beschikbaar was, trokken ze tijdelijk in op kasteel Ghoor. Het is niet bekend of dit Aldegoor of Neyenghoor betrof. In Nunhem werd vervolgens een nieuw klooster gesticht, dat men Mariënschoot noemde. De zusters zouden hier blijven tot 1813.

In dat jaar werd het verbod op openbare godsdienst en processies opgeheven, waarna de zusters besloten terug te keren naar Ommel. Zij namen het miraculeuze beeldje mee, maar volgens de overlevering keerde het tot tweemaal toe op wonderbaarlijke wijze terug naar Nunhem. Men vond het 's morgens weer “vochtig van de dauw der weide” op een haag die om het klooster groeide. Bij de derde poging werd het beeldje in processie afgehaald en naar Ommel gebracht, waarna het daar is gebleven. Omdat de oude kapel volledig was vervallen, werd het beeldje in de kerk geplaatst. Tegenwoordig staat het in een kapel naast de kerk.

De gebouwen van het klooster in Nunhem bestaan nog steeds, maar doen nu dienst als kantoorgebouwen van Nunhems Zaden. Het terrein is alleen toegankelijk voor werknemers en genodigden. Vanaf de Servaasstraat is de achterzijde van het kloostergebouw door de bomen heen zichtbaar.

Klooster Maria Schoot Nunhem

Klooster Maria Schoot Nunhem

Voormalig boerderijklooster bij Heibloem

Heibloem is een relatief jong kerkdorp dat is ontstaan vlak na de Tweede Wereldoorlog. De kloosters in Heibloem stonden aan de wieg van het ontstaan van het dorp. Dat in de negentiende eeuw bij Heibloem twee kloosters werden gesticht, was eigenlijk puur toeval.

In Amsterdam werd in 1851 de congregatie van Onze Lieve Vrouw van Zeven Smarten opgericht, ook wel bekend als de Broeders van Liefde uit Amsterdam. Het was de bedoeling van de oprichters, pastoor Hesseveld en pater Frentrop, dat de broeders van deze congregatie zich zouden inzetten voor de opvang en zorg van verwaarloosde jongens uit Amsterdam. Pater Frentrop kwam op het idee om een landbouwkolonie op te richten, om deze jongens zinvol werk en onderwijs te bieden. Namens de Heerenvereniging tot Weldadigheid kocht hij in 1852, voor nog geen 35.000 gulden, een landgoed van 280 hectare op het grondgebied van de gemeente Heythuysen. Op dit terrein stond een boerderijtje dat de Heyblom heette. In de jaren na de komst van de broeders en jongens naar het landgoed werden een klooster (1853), een kapel, een school en een boerderij gebouwd, alle naar ontwerp van de bekende architect Pierre Cuypers. De aangeschafte gronden werden geschikt gemaakt voor landbouw. De inrichting kreeg de naam Aloysiusgesticht.

Aanvankelijk kregen de jongens alleen basisonderwijs en werkten zij op het land. Tegen het einde van de negentiende eeuw werd het onderwijs in het internaat enigszins verbeterd. De jongens kregen de mogelijkheid een ambacht te leren, zoals kleermaker, schoenmaker of bakker. De mogelijkheid om voortgezet of hoger onderwijs te volgen werd echter niet geboden. Pas in 1919 erkende de overheid de inrichting officieel als ambachtsschool en ontving het gesticht rijkssubsidie.

Het oorspronkelijke complex omvatte kloostergebouwen met kapel, een kloosterboerderij en een brouwerij. De gebouwen van het boerderijklooster zijn op 6 november 2001 opgenomen in het rijksmonumentenregister.

Sint Elisabethklooster in Heythuysen

Op het landgoed De Kreppel, dat dateert uit 1757, werd in 1835 het Sint Elisabethklooster gebouwd. Het werd de hoofdvestiging van de congregatie van de Zusters van Heythuysen, een orde van franciscanessen die werd gesticht door Maria Catharina Daemen. Vanuit dit klooster verspreidde de congregatie zich over tal van plaatsen binnen en buiten Nederland. Vanaf 1835 verzezen op het landgoed diverse kloostervleugels, een neogotische kloosterkapel en een pensionaatsgebouw. Van juni 1942 tot mei 1944 was in het pensionaat de Reichsschule Heythuysen gevestigd. De kapel werd eind 1944 verwoest, maar in 1950 herbouwd. Het klooster bestaat nog steeds. Anno 2016 diende het als verzorgingscentrum voor oudere kloosterlingen en als provinciaal van de congregatie. Op het terrein is ook een zorgcentrum voor andere ouderen gevestigd. In de kloostertuin bevindt zich het grafmonument van Maria Catharina Daemen.

Boerderijklooster Heibloem

Elisabethklooster Heythuysen

Klooster der Zusters Franciscanessen in Roggel

De eerste aanzet voor de komst van de zusters naar Roggel is te vinden in de notulen van de gemeenteraadsvergadering van 1 december 1920. De zusters van de congregatie van Heythuysen hadden toegezegd zich te willen inzetten voor het bijzonder onderwijs voor meisjes en tevens de zorg voor wijkverpleging op zich te nemen.

De gemeente diende te zorgen voor de bouw van een lagere school, evenals voor het onderhoud van de gebouwen, het meubilair, leermiddelen, brandstof, verlichting, schoonmaak enzovoorts. Het wettelijk salaris van de onderwijzeressen werd aan de zusters uitgekeerd. Het kerkbestuur zou op haar beurt verantwoordelijk zijn voor de bouw van een bewaarschool, een handwerk- en huishoudschool, alsmede voor het onderhoud en de inrichting daarvan.

Op 7 december 1921 besloot de gemeenteraad tot de aankoop van grond voor de bouw van een openbare lagere school. Er zou een rijksvergoeding van 25% van de bouwkosten worden verleend, mits met de bouw gestart werd vóór 1 januari 1922. De architect was de heer L. Wagemans. In 1923 werd de school geopend. Eind dat jaar telde de bewaarschool 95 kinderen, de leerschool 136 leerlingen en de naaischool 15 meisjes. In 1924 begon men met de bouw van een nieuw klooster, opnieuw ontworpen door M. Wagemans uit Roggel. Het gebouw werd in 1925 opgeleverd. De gemeenteschool ging over naar de congregatie en kreeg de naam Bijzondere Meisjesschool St. Theresia. Begin september van dat jaar vond de inwijding van het nieuwe klooster plaats. Ook het Groene Kruis en het consultatiebureau kregen hier een plek. Tijdens de oorlogsjaren werd het klooster afwisselend bezet door Duitsers, Engelsen en Schotten.

In 1970 veranderde de naam van de Theresiaschool in Minister Calsschool, toen ook jongens werden toegelaten. Het klooster werd daarna ingericht als bejaardenhuis voor de zusters, maar dit raakte geleidelijk aan steeds leger. In 1994 huurde de gemeente het leegstaande klooster van de Zusters Franciscanessen om de ambtenaren tijdelijk onder te brengen tijdens de verbouwing van het oude raadhuis. In 1996 werd het volledige gebouw gesloopt.

Klooster Heilig Hart van Maria in Horn

Het voormalig klooster Heilig Hart van Maria, gelegen aan het Kerkpad 5 in Horn, dateert uit 1911 en is ontworpen door architect Tramps. In 1912 werd er een afdeling van het Groene Kruis opgericht, die in of nabij het klooster werd ondergebracht. In 1942 moest het Groene Kruis worden ontruimd vanwege 'burgerlijke ongehoorzaamheid'. In de laatste dagen van de oorlog raakte het klooster zwaar beschadigd. Na de oorlog kwamen er nieuwe en aanvullende activiteiten, gericht op vrouwen, bejaarden en leden van de invalidenbond. Dankzij een uitbreiding in 1966 konden ook zusters die in de omgeving van Horn (met name Hornerheide) werkzaam waren, in het klooster worden gehuisvest. Tevens werden hier daklozen, kinderen van werkende ouders en vrouwen en meisjes met huwelijksproblemen of spanningen thuis opgevangen. Door het teruglopende aantal zusters werd het klooster in 1985 opgeheven en verkocht. Het werd vervolgens verbouwd tot hotel. Aanvankelijk kreeg het hotel de naam Abelene, maar in 2001 werd het hernoemd tot De Abdij.

Klooster der Zusters Franciscanessen in Roggel

Klooster Magdalena in Horn

In 1864 kreeg de Franse dominicaan Johannes Joseph Lataste van zijn overste de opdracht om vrouwen te bezoeken die in een zeer strenge gevangenis in Cadillac waren opgesloten. In 1866 stichtte hij samen met Henrica Dominica het Huis Bethanië in Montferrand, om deze vrouwen na hun detentie op te vangen. Als zij dat wisten, konden ze daar ook een kloosterleven beginnen. Op 14 augustus 1914 arriveerden Bethaniëzusters in Venlo en stichtten er het klooster Dominicanessen van Bethanië. Door de oorlog ging het contact met Montferrand verloren. In 1925 werden de Venlose zusters verheven tot een zelfstandige congregatie.

In 1934 kregen de zusters van het Ministerie van Justitie het verzoek om een reclasseringsinternaat op te richten. Dit werd gevestigd in de boerderij Lactaria te Stevensbeek. Hierdoor werd de oorspronkelijke, contemplatieve levensstijl deels losgelaten. In 1939 openden de zusters ook een vestiging in Rijsbergen.

Na de Tweede Wereldoorlog kregen de zusters de taak om kinderen van gedetineerde NSB'ers op te vangen. Zo namen ze ook een rol op zich in het kinderschermingswerk en de jeugdzorg. In Teteringen werd het Jeugdorp Maria Rabboni opgericht. In 1956 stichtten zij in het Limburgse Horn het klooster met jeugdorp Bethanië, en in 1965 startten zij activiteiten in België, met het Observatie- en Behandelingscentrum Bethanië in Genk.

Sint Elisabethklooster Haelen

Ten noordwesten van Haelen ligt het Sint Elisabethklooster. Op deze plaats werd in 1240 al een Caulietenklooster gesticht. Dit klooster werd in 1578 grotendeels verwoest. Daarna zijn delen van het klooster meerdere malen herbouwd en weer afgebroken.

Van de 15e-eeuwse kloosterkapel resteert nog de achtzijdige traptoren. Aan de voet daarvan staat een kleine kapel, gebouwd in het midden van de 17e eeuw. Het huidige klooster dateert grotendeels uit de 18e en 19e eeuw en doet dienst als vakantie- en verpleeghuis van de Kleine Zusters van Sint Joseph. Het klooster beschikt over een bijzondere en waardevolle tuin.

Klooster Magdalena in Horn

Sint Elisabethklooster Haelen

4. Inventarisatie

4.1 De aanpak

In het kader van de inventarisatie zijn alle kerken binnen de gemeente Leudal systematisch in kaart gebracht. Van elk kerkgebouw is een uitgebreide documentatie opgesteld, waarin diverse aspecten zorgvuldig zijn onderzocht en vastgelegd. Deze inventarisatie is vastgelegd in de zogenaamde 'kerkenpaspoorten'. Een samenvatting hiervan is terug te vinden in paragraaf 4.2 tot 4.4 , terwijl een uitgebreider overzicht is opgenomen in de bijlage.

Onderzoeksmethodiek

Het onderzoek is opgebouwd uit verschillende componenten:

1. *Objectgegevens*: Alle relevante basisgegevens van elk kerkgebouw zijn verzameld en gedocumenteerd.
2. *Historisch onderzoek*: Dit omvat een gedetailleerde analyse waarin het gebouw wordt geplaatst binnen zijn ruimtelijke en historische context. Hierbij wordt aandacht besteed aan:
  - De situering van het object in de omgeving
  - De bouwhistorische ontwikkeling door de jaren heen
  - Een uitvoerige architectonische en bouwkundige beschrijving

Deze historische gegevens vormen een essentiële basis voor het bepalen van de cultuurhistorische waarden van de kerkgebouwen. Ze bieden bovendien een belangrijk referentiekader voor het begrijpen van de huidige situatie en het ontwikkelen van een toekomstgerichte visie.

Huidige gebruikssituatie

Naast het documenteren van de fysieke en historische kenmerken is ook de actuele gebruikssituatie in kaart gebracht door middel van gesprekken met de gebouweigenaren. Tijdens deze gesprekken is informatie verzameld over het gemiddeld aantal bezoekers, de frequentie van religieuze vieringen, het bestaan van nevenactiviteiten of alternatieve vormen van gebruik, en reeds ontplooide initiatieven voor toekomstig gebruik.

Toekomstperspectief

Een belangrijk onderdeel van de inventarisatie betreft het toekomstperspectief. Tijdens de gesprekken is nadrukkelijk aandacht besteed aan de visie van de gebouweigenaren zelf: hoe zien zij de toekomst van hun kerkgebouw, welke kansen en uitdagingen identificeren zij, en welke plannen bestaan er reeds voor herbestemming of nevengebruik?

Deze combinatie van historisch onderzoek, actuele gebruikssituatie en toekomstperspectief biedt een compleet beeld van het kerkelijke erfgoed in de gemeente Leudal en vormt een solide basis voor beleidsvorming en toekomstige besluitvorming rondom deze waardevolle gebouwen.

De bevindingen uit deze inventarisatie worden nader toegelicht in het hoofdstuk Bevindingen. Een uitgebreide samenvatting per kerkgebouw is opgenomen in de bijlage.

De onderstaande afbeeldingen tonen de zestien kerkgebouwen die onderdeel uitmaken van de inventarisatie in het kader van het onderzoek naar het kerkelijk erfgoed in de gemeente Leudal. Deze kerken vormen samen een representatief overzicht van het religieuze erfgoed in de regio, elk met een eigen geschiedenis, architectuur en positie binnen de gemeenschap. De beelden bieden een visuele eerste indruk van de gebouwen die in dit onderzoek zijn bestudeerd.

Ze illustreren de variatie in bouwstijlen, schaal en landschappelijke inbedding, en onderstrepen het waardevolle karakter van deze religieuze structuren als beeldbepalende elementen binnen stad en dorp.

Op de volgende pagina is de spreiding van de kerkgebouwen onder de gemeente te zien. Hierbij is ook aangegeven of de kerken beschikken over een monumentale status of niet.

1. Heilige Nicolaas Heythuysen

2. Heilige Johannes de Doper Baexem

3. Sint Petrus Roggel

4. Sint Isidorus Heibloem

5. Sint Martinus Neer

6. Sint Servatius Nunhem

7. Sint Aldegundis Buggenum

8. Sint Lambertus Haelen

9. Sint Martinus Horn

10. Heilige Liduina van Schiedam Kelpen-Oler

11. Heilige Severinus Grathem

12. Heilige Jacobus de Meerdere Hunsel

13. Heilige Antonius Ell

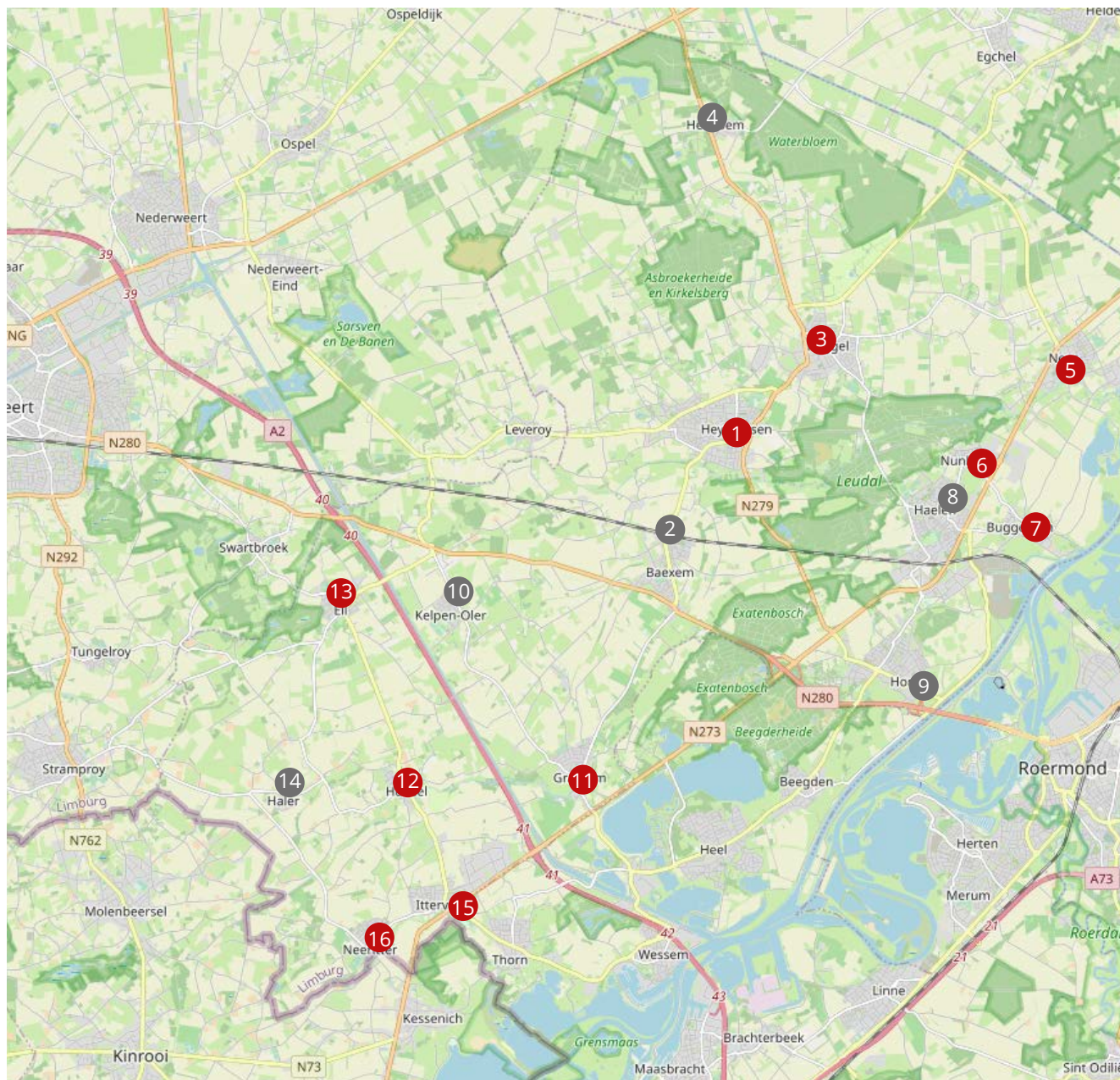
14. Heilige Isidorus Haler

15. Heilige Margaretha Ittervoort

16. Heilige Lambertus Neeritter

- 1 Heilige Nicolaas Heythuysen
- 2 Heilige Johannes de Doper Baexem
- 3 Sint Petrus Roggel
- 4 Sint Isidorus Heibloem
- 5 Sint Martinus Neer
- 6 Sint Servatius Nunhem
- 7 Sint Aldegundis Buggenum
- 8 Sint Lambertus Haelen
- 9 Sint Martinus Horn
- 10 Heilige Liduina van Schiedam Kelpen-Oler
- 11 Heilige Severinus Grathem
- 12 Heilige Jacobus de Meerdere Hunsel
- 13 Heilige Antonius Ell
- 14 Heilige Isidorus Haler
- 15 Heilige Margarita Ittervoort
- 16 Heilige Lambertus Neeritter

● *Rijksmonument*

● *Geen monumentale status*

4.2 Parochie federatie Cluster Tabor:

1. Heilige Nicolaas Heythuysen:

Monumentaal: Rijksmonumentaal

Kerkhof aanwezig: nee

Gebouwomschrijving:

De Sint-Nicolaaskerk in Heythuysen ligt centraal in het dorp, omsloten door de Dorpstraat, Biesstraat en Luytersteegstraat. De omgeving ademt geschiedenis, met zichtbare sporen van bewoning sinds de 19e eeuw, waaronder veldkruizen, kapellen en het voormalige stoomtramtraject. De kerk, oorspronkelijk gebouwd rond 1504 als laatgotische pseudobasiliek, is door de eeuwen heen meerdere keren aangepast, waaronder de toevoeging van een neogotische toren (1847) en de verbreding tot hallenkerk (1927). Het interieur bevat waardevolle elementen zoals kruisribgewelven, 19e-eeuws meubilair en kunstwerken uit verschillende periodes. Sinds 2020 is de kerk deels geschikt gemaakt voor nevengebruik, met onder meer een koffiehok en tentoonstellingsruimte, terwijl de naastgelegen Missiekapel is herbestemd tot expositieruimte voor hedendaagse kunst. Dankzij onderhoud en subsidies verkeert het geheel in goede staat.

Huidig gebruik en toekomst:

De kerk biedt momenteel plaats aan 350 bezoekers en wordt gebruikt voor reguliere misvieringen op zondag, donderdag en eens per twee weken op zaterdag, met wisselende bezoekersaantallen tussen de 31 en 62 personen. Daarnaast vinden culturele activiteiten plaats, zoals Bachcantates, en is er een grote groep van circa 120 vrijwilligers actief. Parochiefederatie Tabor overweegt om één hoofdkerk aan te wijzen, waarbij de Nicolaaskerk, gezien haar ligging en voorzieningen, als meest geschikt wordt gezien. Ook zijn er plannen om het credozaaltje te moderniseren, mogelijk als locatie voor kleinschalige vieringen.

2. Heilige Johannes de Doper kerk, Baexem:

Monumentaal: nee

Kerkhof aanwezig: nee

Gebouwomschrijving:

De H. Johannes de Doperkerk in Baexem ligt aan de noordzijde van het dorp en vervangt een eerdere neoclassicistische kerk die in de Tweede Wereldoorlog werd verwoest. De huidige kerk werd vanaf 1949 gebouwd naar ontwerp van Alphons Boosten en vormt een bakstenen pseudobasiliek met zadeldak, toren en rondboogvensters. De kerk heeft een rijke bouwgeschiedenis die teruggaat tot de middeleeuwen. In 1850 werd de oorspronkelijke kerk vervangen, waarna diverse uitbreidingen volgden. Tijdens de oorlog werd de toren opgeblazen en na de oorlog opnieuw gebouwd. Het interieur bevat kunstwerken van o.a. Eugène Laudy en Pieter Geraedts, en toont baksteenarchitectuur, glas-in-loodramen, een orgel van Verschuieren en beschilderde houten spanten. De kerk verkeert in redelijke staat, maar heeft geen monumentale status en ontvangt daarom geen onderhoudssubsidie.

Huidig gebruik en toekomst:

Tegenwoordig wordt de kerk beperkt gebruikt voor vieringen (eens per vier weken, 15-35 bezoekers) en kent zij 48 vrijwilligers. Tot voor kort fungeerde het gebouw tevens als distributiepunt voor de voedselbank. Vanwege plannen om het aantal kerken binnen de parochiefederatie terug te brengen, ligt de H. Johannes de Doperkerk op afstootkoers. De beoogde herbestemming omvat de bouw van zeven appartementen in de kerk en één in de naastgelegen parochiezaal. Er is een koopovereenkomst in voorbereiding met ontwikkelaar Thallia Group, die ook de kerk in Kelpen-Oler wil overnemen.

3. Heilige Liduinakerk, Kelpen-Oler

Monumentaal: nee

Kerkhof aanwezig: ja

Gebouwomschrijving:

De H. Liduinakerk in Kelpen-Oler, ontworpen door Jos Cuypers en Pierre Cuypers jr., werd in 1935 gebouwd in een traditionalistische stijl. De kerk ligt centraal in het dorp en is verbonden met een pastorie, die inmiddels particulier bewoond wordt. Het gebouw bestaat uit baksteen en kenmerkt zich door zijn driebeukige opzet, een aangebouwde toren, diverse aanbouwen en een opvallende devotiekapel. Hoewel de kerk in de Tweede Wereldoorlog zwaar werd beschadigd, is zij kort na de oorlog hersteld. Het interieur is sober, met schoon metselwerk, tongewelven en enkele glas-in-loodramen. De kerk heeft een orgel van Verschuieren uit 1958 en een 'winterkapel' voor kleinere diensten. De kerk kent een matige onderhoudstoestand ondanks het MJOP tot 2028. Daarnaast is er geen verwarming.

Huidig gebruik en toekomst:

De H. Liduina, Kelpen-Oler heeft 218 zitplaatsen, 50 in de winterkapel, die tot nog toe alleen gebruikt wordt in de winter, en 63 in de jongenskapel. De mis wordt eens per 4 weken gehouden op een zondag om 18:00 uur. Normaliter zijn er minder dan 7 personen, tot maximaal 20-30 personen. Daarentegen beschikt de kerk over een vrijwilligers aantal van 27. De parochiefederatie is echter van plan de kerk af te stoten. Er ligt een concreet plan om de kerk, samen met de kerk van Baexem, te verkopen aan projectontwikkelaar Thallia Group voor herbestemming. De herbestemming van de kerk in Baexem lijkt financieel haalbaar, en via een gezamenlijke ontwikkeling kan dit ook de herbestemming van de H. Liduinakerk ondersteunen. Zo krijgt de kerk in Kelpen-Oler mogelijk toch een nieuwe functie.

4. Sint Severinuskerk, Grathem

Monumentaal: rijksmonumentale status

Kerkhof aanwezig: Ja

Gebouwomschrijving:

De H. Severinuskerk in Grathem kent een rijke bouw- en gebruiksgeschiedenis. De toren dateert vermoedelijk uit de 12e of 13e eeuw en het schip werd rond 1500 vergroot. Diverse uitbreidingen volgden in de 19e en 20e eeuw, waaronder een noordelijke zijbeuk, transeptarm, sacristie en een nieuw kerkship (1953) haaks op het oude deel. Tijdens Tweede Wereld Oorlog liep de kerk forse schade op, waarna onder leiding van architect Joseph Franssen werd herbouwd. De kerk combineert historisch met nieuwbouw en bevat waardevolle elementen als kruisribgewelven, beeldhouwwerk, een 17e-/18e-eeuwse preekstoel en een orgel uit 1951. Het gebouw is goed onderhouden, al is de verwarmingsinstallatie verouderd, en geniet rijksmonumentenstatus met bijbehorende subsidie. De kerk ligt enigszins besloten in het dorp, op een open plein, en is omgeven door bebouwing.

Huidig gebruik en toekomst:

De kerk telt 340 zitplaatsen, maar het aantal kerkgangers is afgenomen (gemiddeld 7 tot 30). Naast de tweewekelijkse mis is de dagkapel dagelijks geopend. De pastorie wordt bewoond door een kapelaan en naast de kerk is een woonstudio aanwezig. Financieel staat de kerk er goed voor binnen Cluster Tabor, maar het aantal vrijwilligers neemt af. Er zijn nog geen concrete plannen voor herbestemming; de verwachting is dat de kerk voorlopig openblijft voor eredienst, maar op termijn zal gaan sluimeren richting sluiting, in lijn met de bredere toekomstvisie waarin alleen de Nicolaaskerk in Heythuysen behouden blijft als hoofdkerk.

4.3 Parochie federatie KANA:

5. Sint Isidorus kerk, Heibloem

Monumentaal: nee

Kerkhof aanwezig: nee

Gebouwomschrijving:

De Sint-Isidoruskerk in Heibloem ligt aan de rand van het dorp, omringd door een park met een skatebaan, een school, een gemeenschapshuis en een woonwijk. De kerk werd gebouwd in 1952, naar ontwerp van Pierre Weegels, en diende als aanvulling op een eerder klooster met kapel van de Broeders van Liefde. Oorspronkelijk was alleen het schip van de kerk gebouwd; latere uitbreidingen, zoals een klokkentoren en sacristie, volgden. De kerk is opgetrokken in baksteen en voorzien van karakteristieke rondboogvensters met glas-in-lood van Max Weiss. Het interieur omvat onder meer een tongewelf, eikenhouten banken, een verplaatsbaar natuurstenen doopvont en een eenmanuaals orgel van Verschuieren. Het gebouw verkeert in goede staat, maar heeft geen monumentale status.

Huidig gebruik en toekomst:

Momenteel wordt de kerk enkel gebruikt voor de eredienst, met gemiddeld 10 tot 15 kerkgangers. Terwijl de kerk beschikt over 155 zitplaatsen. De Mariakapel is dagelijks geopend. De parochiefederatie wil de kerk herbestemmen, mede doordat het huidige gemeenschapshuis zal worden gesloopt. Zij ziet de kerk als logische vervanger vanwege de centrale ligging, goede staat en ontbreken van een begraafplaats. Hoewel buurtbewoners en het bisdom positief zijn, ondervindt de federatie weinig medewerking van de gemeente, die de voorkeur lijkt te geven aan hergebruik van een leegstaande voetbalkantine. Een alternatief plan is herbestemming tot woonfunctie met een algemene ruimte voor vieringen, zodat de kerk haar maatschappelijke betekenis behoudt.

6. Sint Martinius kerk, Neer

Monumentaal: Rijksmonumentaal

Kerkhof aanwezig: nee

Gebouwomschrijving:

De Sint-Martinuskerk in Neer is een beeldbepalend rijksmonument, gelegen op een verhoging in het historische dorpscentrum. Door de hoge ligging en toren is de kerk van veraf zichtbaar. De kerk wordt omgeven door een open plein en is via een brede trap bereikbaar. De oorsprong van de kerk op deze locatie gaat terug tot de 12e eeuw. Van de middeleeuwse kerk resteert nog de torenvoet uit de 14e eeuw, met een wijdingssteen uit 1447. De huidige neogotische kruisbasiliek werd in 1910 gebouwd naar ontwerp van Caspar Franssen, nadat de oude kerk – op de toren na – was gesloopt. Tijdens de Tweede Wereldoorlog liep het gebouw aanzienlijke schade op; de toren werd in 1954 herbouwd door Joseph Franssen. De kerk heeft een rijke inventaris met onder andere altaren, beelden, schilderijen, gebrandschilderde ramen en een orgel uit de St. Servaaskerk in Maastricht.

Huidig gebruik en toekomst:

Met circa 700 zitplaatsen en een Mariakapel voor 25 personen wordt de kerk momenteel beperkt gebruikt voor erediensten, met gemiddeld 40 kerkgangers. Hoewel de intentie van de parochiefederatie KANA is om het gebouw voor de liturgie te behouden, is er bewustzijn dat het huidige gebruik niet in verhouding staat tot de schaal van het gebouw. Alternatieve functies worden overwogen, zoals gemeenschapsruimte of wonen, al zijn de afstanden tussen de kerkdorpen en hun hechte sociale structuren hierbij een uitdaging. De bouwkundige staat van de kerk is over het algemeen goed.

7. Sint Servatius, Nunhem

Monumentaal: Rijksmonumentaal

Kerkhof aanwezig: ja

Gebouwomschrijving:

De Sint-Servatiuskerk in Nunhem is een historisch kerkgebouw met wortels in de Middeleeuwen. De huidige neogotische kerk dateert uit 1893 en werd gebouwd op de plek van een oudere kerk waarvan enkel de 14e-eeuwse mergeltoren behouden bleef. De kerk ligt iets buiten de dorpskern, omgeven door een kerkhof en een karakteristiek laag muurtje. Inwendig valt de kerk op door kruisribgewelven, beschilderingen, glas-in-loodramen en een waardevolle inventaris, waaronder laatgotische beelden en werk van atelier Thissen. De nabijgelegen, verbonden aan de parochie maar zelfstandige Sint-Servaaskapel is eveneens van grote betekenis en trekt veel bezoekers en toeristen, mede vanwege de serene sfeer en gebruik voor ceremonies. De bouwtechnische staat van de kerk is goed, ook de onderhoudskosten zijn in verhouding laag. Klein onderhoud aan het kerkgebouw en het kerkhof wordt uitgevoerd door een 20 à 25-tal vrijwilligers. De Sint Servaaskapel is echter toe aan een grote onderhoudsbeurt. Deze zal op korte termijn gerestaureerd worden, hiervoor is ca. €100.000 begroot.

Huidig gebruik en toekomst:

De kerk heeft een capaciteit van 150 zitplaatsen En wordt wekelijks gebruikt voor erediensten De opkomst is gezien het inwoner aantal van Nunhem relatief hoog; met 15-20 mensen. De financiële situatie van de parochie is gunstig dankzij lage kosten, verhuur van woningen, een actieve groep vrijwilligers en inkomsten uit de populaire kapel. Daardoor is het behoud van de kerk voor liturgisch gebruik voorlopig gewaarborgd. De gemeenschap hecht aan haar zelfstandigheid en wil niet fuseren met de andere parochies binnen federatie Kana.

8. Sint Aldegundiskerk, Buggenum

Monumentaal: Rijksmonumentaal

Kerkhof aanwezig: ja

Gebouwomschrijving:

De Sint-Aldegundiskerk ligt aan de zuidrand van het dorp, verhoogd aan de Dorpsstraat en omgeven door een kerkhof. De kerk kent een lange geschiedenis die teruggaat tot vóór het jaar 1000, toen op deze plek een houten kerkje stond. Door de eeuwen heen onderging het gebouw meerdere verbouwingen, met als meest ingrijpende momenten de verwoesting tijdens de Tweede Wereldoorlog en de wederopbouw vanaf 1948. Alleen het 15e-eeuwse koor bleef steeds behouden. De huidige kerk, ontworpen door Joseph Franssen, werd in traditionalistische stijl opgetrokken, grotendeels in baksteen met een gotisch koor, kruisribgewelven en diverse 18e-eeuwse interieurstukken zoals het hoogaltaar en de preekstoel.

Huidig gebruik en toekomst:

Momenteel wordt de kerk uitsluitend gebruikt voor de eredienst. De kerk beschikt ongeveer over 250-300 zitplaatsen. Bij de H. Mis (iedere 14 dagen op zondagochtend of zaterdagavond) zijn er ca. 20-30 vaste kerkgangers aanwezig. Hoewel parochiefederatie KANA alle kerken voorlopig in gebruik wil houden (behalve die in Heibloem), leeft het besef dat het kerkbezoek niet meer in verhouding staat tot de omvang van de gebouwen. Daardoor wordt ook nagedacht over toekomstig medegebruik, zoals gemeenschapsfuncties of woonruimte, mits praktische voorwaarden zoals parkeren het toelaten. Besluiten over eventuele herbestemming vragen echter zorgvuldigheid vanwege de hechte lokale gemeenschappen.

9. Heilige Lambertus, Haelen

Monumentaal: nee

Kerkhof aanwezig: nee

Gebouwomschrijving:

De geschiedenis van de kerk in Haelen gaat waarschijnlijk terug tot de 13e eeuw. Het huidige kerkgebouw, een neoromaanse kruisbasiliek, dateert uit 1954-1955 en is ontworpen door architect Jacques jr. van Groenendael nadat de voorganger, een neogotische kerk van Pierre Cuypers, tijdens de Tweede Wereldoorlog grotendeels werd verwoest. De kerk heeft een markante vierkante toren met een ingesnoerde naaldspits en bestaat uit een schip met lagere zijbeuken, een Mariakapel aan de zuidzijde en een doopkapel aan de noordzijde, tegenwoordig Sint-Jozefkapel genoemd. Het interieur kenmerkt zich door schoon metselwerk in gele en rode baksteen, natuurstenen zuilen die de rondbogen dragen, betonnen moerbalken met troggewelfjes en diverse glas-in-loodramen uit de jaren '50. Ook bevat de kerk waardevolle historische elementen zoals een 12e-eeuwse doopvont die in 1977 in het koor werd geplaatst. De bouwkundige staat van de kerk is Goed. Het onderhoud wordt zorgvuldig uitgevoerd, hoewel de energiekosten hoog zijn. Dit verklaart waarom winterse erediensten worden gehouden in het naastgelegen, beter verwarmde parochiecentrum.

Huidig gebruik en toekomst:

De capaciteit van het gebouw bedraagt 355 zitplaatsen. De kerk wordt nog steeds regelmatig gebruikt voor de eredienst, met gemiddeld ongeveer veertig kerkgangers per viering, verspreid over een wekelijkse woensdagavondmis en om de veertien dagen een dienst op zaterdagavond of zondagochtend. Desondanks wordt er momenteel gewerkt aan plannen om de kerk te herbestemmen met een woonfunctie.

10. Sint Martnius kerk, Horn

Monumentaal: nee

Kerkhof aanwezig: nee

Gebouwomschrijving:

De huidige Sint-Martinuskerk in Horn, gebouwd in 1936 naar ontwerp van architect Stefan Dings, bevindt zich aan het Raadhuisplein in een karakteristieke setting met zicht op het kasteel en het vroegere kerkhof. De kerk is een driebeukige kruiskerk in traditionalistische stijl en vormt een beeldbepalend gebouw binnen het dorpsaanzicht. De kerk heeft een bewogen bouwgeschiedenis, onder meer door oorlogsschade, aardbevingen en renovaties. Hoewel het gebouw geen monumentale status heeft, verkeert het in goede staat en is recent nog het dak volledig vernieuwd. Het interieur is sober, met paraboolvormige gewelven en een doopvont uit 1840. Opvallend zijn de glas-in-loodramen van Eugène Laudy en het orgel van Verschuieren uit 1938.

Huidig gebruik en toekomst:

De kerk biedt plaats aan een aanzienlijk aantal bezoekers, terwijl het huidige gebruik relatief beperkt is. Er zijn gemiddeld 30-40 kerkgangers per reguliere dienst, met uitschieters tot 80 bij bijzondere gelegenheden. Deze aantallen staan in contrast met de ruime capaciteit van het gebouw wat beschikt over 350 zitplaatsen. Buiten de liturgie wordt de kerk af en toe gebruikt voor concerten, tentoonstellingen en een tweemaaljaarlijkse boekenmarkt. Er is binnen de parochie een toenemend besef dat het kerkbezoek niet meer in verhouding staat tot de omvang van het gebouw. Om deze reden wordt er nagedacht hoe de kerk herbestemd kan worden ten behoeve van een woonfunctie.

11. Sint-Petrus kerk Roggel

Monumentaal: Rijksmonumentaal

Kerkhof aanwezig: nee

Gebouwomschrijving:

De Sint-Petruskerk staat centraal in Roggel, aan de Markt, waar meerdere straten samenkomen. De omgeving is deels ingericht als voetgangersgebied met een pleintje, bomen en bankjes. De kerk zelf heeft een rijke geschiedenis: al in de 13de eeuw stond hier een kapel, later vervangen door een gotische pseudobasiliek. Delen van de huidige kerk, zoals de mergeltoren, dateren nog uit de 15de eeuw. Na een brand in 1691 en diverse uitbreidingen in de 19de en 20ste eeuw, waaronder de toevoeging van een dwarsbeuk in 1929 door architect Caspar Franssen, kreeg het gebouw zijn huidige kruisvorm. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd de torenspits verwoest, maar deze werd kort daarna herbouwd onder leiding van diens zoon Jasper Franssen. De kerk is rijk aan historisch meubilair en kunstwerken, waaronder een barok altaar uit het klooster Keizerbosch, 18de-eeuwse beelden en glas-in-loodramen van Eugène Laudy.

Huidig gebruik en toekomst:

De kerk verkeert in redelijke bouwkundige staat en wordt goed onderhouden met regelmatige inspecties en restauraties, mede na schade door de aardbeving in 1992. In het gebouw is er plaats voor 350 bezoekers tot op heden wordt het nog steeds religieus gebruikt, met tweewekelijkse missen die door circa 25 tot 35 mensen worden bijgewoond. Daarnaast vinden er culturele activiteiten zoals concerten plaats. De oude pastorie is inmiddels verkocht, terwijl de nieuwere deels door de kerk wordt gebruikt en deels verhuurd is. Op dit moment zijn er geen concrete plannen voor herbestemming; het parochiebestuur streeft ernaar het gebouw in gebruik te houden als kerk.

4.4 Parochie federatie Emmaus

12. Heilige Jacobus, Hunsel

Monumentaal: rijksmonumentaal
Kerkhofaanwezig: kerkhof aanwezig

Gebouwomschrijving:

De H. Jacobus de Meerderekerk in Hunsel is een neoclassicistische zaalkerk uit 1839, gebouwd tegen een oorspronkelijke romaanse mergelstenen toren uit circa 1300. Deze middeleeuwse toren werd in 1944 opgeblazen en in 1951 herbouwd, waarbij ook een extra geleding aan de toren werd toegevoegd. In 1925-1926 werd het koor uitgebreid met zijkapellen en een sacristie, ontworpen door Joseph Cuypers. Het interieur wordt gekenmerkt door neoclassicistische elementen zoals pilasters, een preekstoel uit circa 1840, en een tweemanuaals orgel uit 1951. De kerk bevat ook enkele zeldzame 16e-eeuwse beelden, waaronder een piëta en een beeld van de H. Rochus. Het gebouw verkeert over het algemeen in een goede bouwkundige staat.

Huidig gebruik en toekomst:

De kerk ligt aan een bedevaartsroute naar Santiago de Compostella en trekt jaarlijks enkele duizenden pelgrims, die vooral de verering van de H. Marcoen komen bijwonen. Tegelijkertijd is het aantal reguliere kerkgangers beperkt tot ongeveer 10 tot 15 bezoekers per zondag, met incidentele pieken. De lokale gemeenschap toont een sterke betrokkenheid bij het behoud van de kerk, de kerktuin en de aangrenzende begraafplaats, waarbij een groot aantal vrijwilligers actief is in het onderhoud. De parochie genereert inkomsten uit verschillende bronnen, zoals kaarsverkoop en vermogensbeheer, wat zorgt voor een gezonde financiële situatie ondanks dalende jaarlijkse opbrengsten. De kerk blijft primair in gebruik als pelgrimskerk en plaats voor eredienst, hoewel er momenteel geen concrete plannen zijn voor nevenfuncties of herbestemming.

13. Sint Antonius, Ell

Monumentaal: Rijksmonumentaal
Kerkhofaanwezig: nee

Gebouwomschrijving:

De Sint-Antoniuskerk aan de Antoniusstraat 2 in Ell staat op een historische plek waar het dorp rondom een belangrijk kruispunt is ontstaan. De huidige neoromaanse kerk, ontworpen door Caspar Franssen in 1912, verving een eerdere kapel uit 1492 en een kerk uit 1823. Na de vernietiging van de toren in 1944 werd deze in 1953 herbouwd door Jasper Franssen, waarbij het kerkgebouw westwaarts werd vergroot. Het bakstenen bouwwerk heeft een driebeukige basilicale opzet met een rond gesloten koor en een opvallende westgevel waarin de poort van de oude kapel is verwerkt. Het interieur wordt gekenmerkt door kruisribgewelven, natuurstenen zuilen, glas-in-loodramen van verschillende makers en een rijke inventaris met beelden uit de 16e en 17e eeuw.

Huidig gebruik en toekomst:

Tegenwoordig vinden er in de kerk tweewekelijkse missen plaats, die door een kleine groep bezoekers worden bijgewoond. De kerk staat nog steeds in gebruik voor de eredienst, hoewel de binding met de omgeving beperkt is en er weinig discussie is over herbestemming. De parochiefederatie staat open voor toekomstig gebruik of verkoop, mede vanwege de afname van het kerkbezoek en de veranderende situatie. De onderhoudstoestand van het gebouw is redelijk goed, maar vraagt op termijn aandacht, met name voor het metselwerk en de omliggende kerkmuur. Naast de kerk liggen een particuliere pastorie en een begraafplaats.

14. Heilige Isidorus kerk, Haler

Monumentaal: nee
Kerkhofaanwezig: ja

Gebouwomschrijving:

De Heilige Isidoruskerk ligt tussen de Pinxtenstraat en de Speltstraat en is toegankelijk via een poort vanaf beide straten. Voor de Tweede Wereldoorlog bestond Haler nog nauwelijks, maar in 1947 werd een noodkerk gebouwd, gevolgd door de huidige zaalkerk uit 1951, ontworpen door architect Weegels. In 1980 vond een belangrijke verbouwing plaats waarbij het priesterkoor werd uitgebreid en het interieur werd aangepast. Hoewel het dorp sindsdien groeide, ligt de kerk nu niet meer in het centrum vanwege de uitbreiding naar het zuiden. De bakstenen zaalkerk heeft een zadeldak met Hollandse pannen en wordt gekenmerkt door ronde boogvensters met glas-in-loodramen van Max Weiss uit 1952. Het interieur is eenvoudig, met een gestuct tongewelf en een houten oksaal boven de ingang, waaronder zich biechtstoelen bevinden. Het kegelvormige zandstenen doopvont dateert uit 1954, en tegen de buitenzijde van de westgevel prijkt een Mariabeeld uit 1954 van Charles Grips. De kerk vraagt weinig onderhoud en wordt regelmatig geïnspecteerd.

Huidig gebruik en toekomst:

Momenteel wordt de kerk nog voor erediensten gebruikt en er zijn geen plannen voor herbestemming, waardoor het gebouw ook in de toekomst aan deze functie zal blijven voldoen.

15. Heilige Margaretha, Ittervoort

Monumentaal: Rijksmonumentaal

Kerkhofaanwezig: nee

Gebouwomschrijving:

De Sint-Margarethakerk ligt aan de zuidrand van Ittervoort, vlakbij de drukke Margarethastraat en op korte afstand van de N273. De huidige bakstenen zaalkerk dateert uit 1935 en werd ontworpen door architect Joseph Franssen, waarbij de oudere toren uit 1894 behouden bleef. De kerk heeft een eenvoudig maar karakteristiek ontwerp met een zadeldak, een centrale westtoren met een ingesnoerde torenspits en diverse rondboogvensters met glas-in-lood. Het interieur bestaat uit een axiaal grondplan met twee altaren in Lodewijk XIV-stijl, een preekstoel uit 1684 afkomstig uit Heijen, en een historisch orgel uit 1760. Het gebouw verkeert in een goede bouwtechnische staat, mede dankzij recent onderhoud en effectieve verwarmingsinstallaties.

Huidig gebruik en toekomst:

De kerk heeft een vaste en actieve gemeenschap die iedere zondag om 10.30 uur samenkomt voor de mis, met gemiddeld ongeveer 30 aanwezigen. De kerkgangers nemen met name actief deel aan de volkszang, wat regelmatig wordt geprezen door de voorgangers. Binnen de parochiefederatie Emmaüs is dit de kerk met de grootste kerkgroep, wat deels wordt toegeschreven aan de gunstige ligging nabij belangrijke wegen en het prettige tijdstip van de vieringen. Hoewel er geen concrete plannen zijn voor herbestemming of nevengebruik, is een dergelijke toekomst niet uitgesloten. De beperkte ruimte rondom de kerk en het feit dat het dorp al beschikt over een goed functionerend gemeenschapshuis beperken de mogelijkheden voor alternatieve bestemmingen.

16. Sint Lambertus, Neeritter

Monumentaal: Rijksmonumentaal

Kerkhofaanwezig: ja

De Sint-Lambertuskerk in het oude dorp Neeritter ligt vlak langs de Itterbeek, omgeven door een kerkhof en bereikbaar via smalle straatjes vanaf de Driessenstraat en Molenstraat. De bouwgeschiedenis is zichtbaar in het kerkgebouw: het oudste deel van de toren dateert uit de 13de eeuw, met latere uitbreidingen en aanpassingen in gotische en barokke stijl. De kerk heeft een vierkante westtoren, een schip met zijbeuken en een vijfzijdig koor, gebouwd uit verschillende stenen zoals tufsteen, mergel en baksteen. Het interieur bevat onder meer romaanse scheibogen, gotische kruisribgewelven en barokke altaren uit circa 1700, aangevuld met historische kunstwerken en een orgel uit 1863.

Huidig gebruik en toekomst:

De kerk biedt plaats aan 220 personen en trekt bij de wekelijkse zaterdagavondmis ongeveer 20 tot 25 bezoekers, met soms meer tijdens speciale vieringen. Naast de eredienst organiseert de Stichting "De Paeperbus" nevenactiviteiten zoals orgelconcerten, rondleidingen en muziekkuitvoeringen. Het kerkbestuur streeft ernaar het gebouw primair voor religieus gebruik te behouden en ziet af van herbestemming of verkoop. De kerk is dagelijks geopend voor bezoekers en vormt een belangrijk cultuurhistorisch en gemeenschapscentrum in Neeritter.

5. Bevindingen

5.1 Kerkgebouwen in vergelijkend perspectief

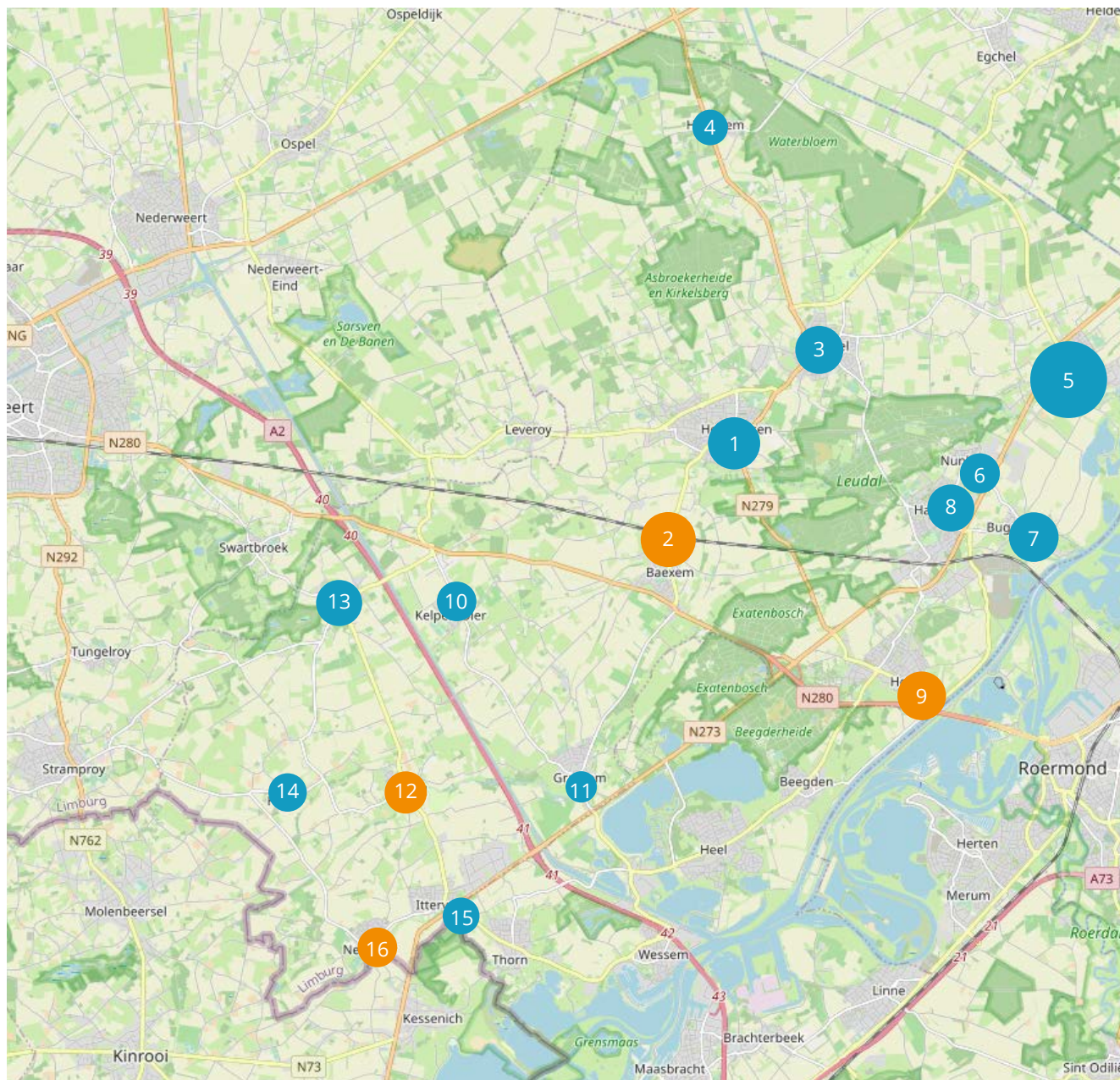
In dit hoofdstuk worden de kerkgebouwen binnen de gemeente met elkaar vergeleken op basis van gesprekken met de objecteigenaren en kerkbesturen. Daarbij is gekeken naar het huidige gebruik van de gebouwen, de knelpunten die worden ervaren en de uiteenlopende belangen die spelen. Deze inventarisatie maakt inzichtelijk welke vragen en zorgen bij eigenaren en beheerders leven, en welke thema's breed gedeeld worden. Op basis hiervan worden enkele gemeenschappelijke delers geformuleerd: onderwerpen die de verschillende partijen verbinden, zoals zorgen over exploitatie, draagvlak, of de toekomst van het religieus erfgoed. Naast de gesprekken met direct betrokkenen is ook een enquête uitgezet onder bewoners van de gemeente. Daarmee is opgehaald welke wensen en behoeften er leven in de samenleving als het gaat om de toekomst van de kerkgebouwen. Deze input vanuit de gemeenschap vormt een belangrijke aanvulling op het beeld dat uit de gesprekken naar voren komt.

De fase waarin een kerkgebouw zich bevindt, kan enorm verschillen. Dit is ook zichtbaar bij de kerkgebouwen binnen de gemeentegrenzen van Leudal. Terwijl de ene kerk zich vooral richt op het in gebruik houden voor de eredienst, is de andere bezig met een herbestemmingsproces. Momenteel worden alle kerkgebouwen overwegend gebruikt voor. Voor twee kerken binnen Leudal, de Heilige Liduina van Schiedam en de Heilige Johannes de Doperkerk, zijn er concrete plannen voor herbestemming. Zo ligt er al een overeenkomst klaar die getekend wordt zodra de gemeente groen licht geeft. Voor de andere objecten zijn er nog geen concrete plannen. Wel zijn er verschillende initiatieven en ideeën, zoals het initiatief om de Sint Isidoruskerk als gemeenschapshuis of als woonruimte met algemene voorzieningen te laten dienen.

	Gebouw	Bouwjaar	Huidig gebruik	Gewenst toekomstig gebruik	Kerkbestuur
1	Heilige Nicolaas	1847	Religieuze functie	Hoofdkerk parochiefederatie Tabor	Cluster Tabor
2	Heilige Johannes de Doper	1956	Religieuze functie/ distributielocatie voedbank	Appartementen	Cluster Tabor
3	Sint Petrus	1500	Religieuze functie	Religieuze functie	Parochiefederatie KANA
4	Sint Isidorus	1951	Religieuze functie	Gemeenschapshuis/ woningen met algemene ruimte	Parochiefederatie KANA
5	Sint Martinus	1909	Religieuze functie	Religieuze functie	Parochiefederatie KANA
6	Sint Servatius	1894	Religieuze functie	Religieuze functie	Parochiefederatie KANA
7	Sint Aldegundis	1817	Religieuze functie	Religieuze functie	Parochiefederatie KANA
8	Sint Lambertus	1954	Religieuze functie	Religieuze functie	Parochiefederatie KANA
9	Sint Martinus	1936	Religieuze functie/ nevenactiviteiten	Religieuze functie	Parochiefederatie KANA
10	Heilige Liduina van Schiedam	1935	Religieuze functie	Woningen	Cluster Tabor
11	Heilige Severinus	1450	Religieuze functie	Religieuze functie	Cluster Tabor
12	Heilige Jacobus de Meerdere	1839	Religieuze functie/ Bedevaartoord	Religieuze functie/ Bedevaartoord	Parochiefederatie Emmaüs
13	Heilige Antonius	1912	Religieuze functie	Eventueel woningen	Parochiefederatie Emmaüs
14	Heilige Isidorus	1954	Religieuze functie	Religieuze functie	zelfstandig Cluster Emmaüs
15	Heilige Margarita	1935	Religieuze functie	Eventueel woning/ bijdrijfsruimte	Parochiefederatie Emmaüs
16	Heilige Lambertus	1700	Religieuze functie/ nevenactiviteiten	Religieuze functie/ nevenfunctie	Parochiefederatie Emmaüs

Kerkgebouwen	16	0	Anders
Monumentale status	10	6	Geen status
Enkel religieuze functie	12	4	Religieuze functie met nevenfunctie
Wens om aankomende jaren religieuze functie te behouden	9	7	Nevenfunctie of nieuwe functie in nabije toekomst

Spreiding van de kerkgebouwen en functioneel gebruik

- 1 Heilige Nicolaas Heythuysen
  - 2 Heilige Johannes de Doper Baexem
  - 3 Sint Petrus Roggel
  - 4 Sint Isidorus Heibloem
  - 5 Sint Martinus Neer
  - 6 Sint Servatius Nunhem
  - 7 Sint Aldegundis Buggenum
  - 8 Sint Lambertus Haelen
  - 9 Sint Martinus Horn
  - 10 Heilige Liduina van Schiedam Kelpen-Oler
  - 11 Heilige Severinus Grathem
  - 12 Heilige Jacobus de Meerdere Hunsel
  - 13 Heilige Antonius Ell
  - 14 Heilige Isidorus Haler
  - 15 Heilige Margarita Ittervoort
  - 16 Heilige Lambertus Neeritter
- Relgieuze functie (grootte n.a.v. capaciteit)
- Neven functie (grootte n.a.v. capaciteit)

Spreiding van de kerkgebouwen

Het kaartje op de voorgaande pagina toont de spreiding en grootte van de kerkgebouwen op basis van hun capaciteit. Hieruit blijkt dat de kerkgebouwen evenredig verdeeld zijn over alle kernen van de gemeente Leudal. Op functioneel vlak lijkt het onderbrengen van deze drie kerkgemeenschappen in één kerkgebouw een gemakkelijke 'oplossing' om het aantal kerkgangers en de capaciteit beter en aangenamer in balans te brengen.

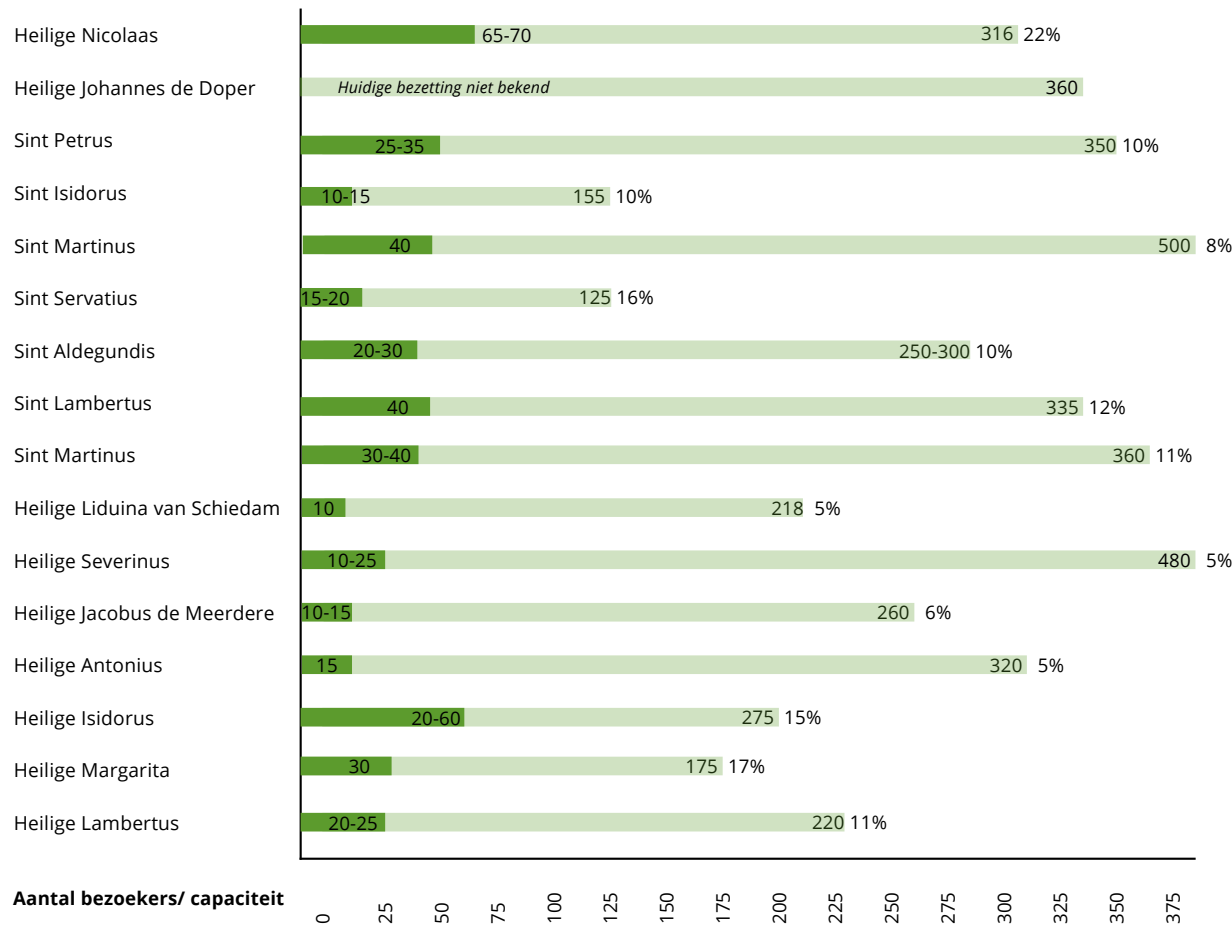
Uit de gesprekken is echter gebleken dat een dergelijke fusie in de praktijk waarschijnlijk lastig te realiseren is. Er wordt wel gekeken naar de mogelijkheden om binnen de gemeenschappen een centrumkerk te realiseren, bijvoorbeeld bij federatie Tabor, waar het de bedoeling is dat de kerk in Neer als hoofdkerk gaat dienen.

Wekelijks gebruik en capaciteit

Het onderstaande diagram toont het wekelijkse gebruik van de gebouwen in verhouding tot de capaciteit. Samen beschikken de kerkgebouwen, allen in dienst voor het katholieke geloof, over ruim 4.900 zitplaatsen. Dat komt neer op ruimte voor ongeveer één zevende van de totale bevolking van Leudal. Uitgaande van de cijfers of schattingen uit de gespreksverslagen zijn er zo'n 470 Leudalers, 1,3% van het totaal, die momenteel wekelijkse een kerk bezoeken. Daarbij moet rekening worden gehouden dat er onderlinge overlap kan bestaan tussen het bezoek aan de verschillende kerken en diensten en dat reguliere kerkgangers sommige misdiensten momenteel online kunnen volgen zonder naar de kerk te gaan.

Van de 16 kerkgebouwen die momenteel in gebruik zijn voor de eredienst wordt gemiddeld 10% van het aantal zitplaatsen benut. De wekelijkse misdiensten vinden gebruikelijk 1 tot 4 keer per week plaats. In de diagram zijn eventuele nevenactiviteiten niet meegenomen in het wekelijkse gebruik. Ook bezoeken doorheen de dag, bijvoorbeeld voor het opsteken van een kaarsje, zijn niet meegenomen. Op die manier kan het gebruik van de kerken beter met elkaar worden vergeleken en ligt de nadruk op het functioneel gebruik van de hoofdfunctie. Dat betekent echter wel dat de diagram over het algemeen een ietwat negatiever beeld geeft ten opzichte van de werkelijke situatie.

In relatie tot andere kerken en verhoudingsgewijs is het aantal wekelijkse kerkgangers bij de Heilige Liduina van Schiedam en de Heilige Severinus het laagst. Daartegenover is het aantal kerkgangers in verhouding tot de capaciteit bij de Heilige Nicolaas in Heythuysen het hoogst.

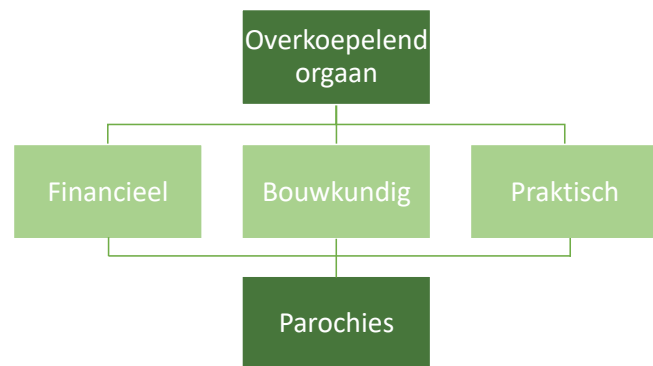

Wekelijks gebruik (per dienst) in verhouding tot de capaciteit

Gemeenschappelijke delers

Van de kerken die in gebruik zijn voor de eredienst wordt bij allen de terugloop in de deelname van de heilige sacramenten bevestigd. De diensten worden bezocht door veelal senioren inwoners en er is weinig nieuwe toestroom van kerkgangers in de jongere generatie. Tevens wordt benadrukt dat over het algemeen de afstand tussen kerk en samenleving groter is geworden. Waar vroeger de kerk als centrum in de gemeenschap stond, mede dankzij bijvoorbeeld de hechte band met scholen, zijn de verhoudingen daarin veranderd.

Een andere opvallend punt is dat door 2 van de 3 kerkbesturen het moeizame contact met de gemeente benoemd wordt. Er wordt gewezen op een gemis aan sturing, bijvoorbeeld op financieel en bouwkundig vlak, maar ook op een gemis aan steun bij eventuele initiatieven tot (gedeeltelijke) functieverandering. Daar waar een herbestemmingsscenario al redelijk concreet is uitgedacht wordt het transformatieproces tegengehouden omdat er moet worden gewacht op toestemming van de gemeente, dat zich in de ogen van de kerkenbesturen verschuilt achter het proces van de kerkervisie.

Voor alle kerkgebouwen binnen de gemeentegrenzen van Leudal is de algehele instandhouding van het gebouw een belangrijk thema. Het onderhoud brengt vaak relatief hoge kosten met zich mee en vraagt om specifieke kennis en expertise. Vaak is deze expertise niet aanwezig en wordt er hiervoor uitgeweken naar een externe partij. Daarnaast kampen sommige kerkgebouwen met achterstallig onderhoud en verouderde technische installaties vanwege een tekort aan financiële middelen. Veel kerkgemeenschappen teren momenteel op het eigen vermogen en hebben te maken met een negatieve exploitatie. De 10 kerkgebouwen waarbij de wens is om deze ook in de toekomst te blijven gebruiken voor de eredienst dreigen, hoewel van direct gevaar (voor zover bekend) nog geen sprake is, in de toekomst te moeten sluiten als de tendens zich doorzet.

De rijksmonumentale status maakt bij 10 van de 16 kerken dat de transformatieruimte relatief klein is. Eventuele aanpassingen dienen goed overwogen te worden en mogen de cultuurhistorische waarden niet aantasten. Dit maakt het voor kerkeigenaren, die reeds bezig zijn met het vinden van een nevenfunctie of herbestemming, of die hierover nadenken, lastig om in te schatten wat er binnen de kaders van het gebouw mogelijk is. Wanneer er wel concrete plannen op tafel liggen, worden deze naar eigen zeggen vaak opgehouden door de gemeente. Ook de locatie en omgeving spelen daarbij een rol. Bij het zoeken naar nieuwe functies rijst tevens de vraag in hoeverre deze rendabel zullen zijn. Ook praktische zaken, zoals de toegankelijkheid en ontsluiting, zijn hierbij van belang.

5.2 Resultaten enquête inwoners

Tussen 19 februari en 20 maart 2025 heeft de gemeente Leudal een enquête gehouden waarbij inwoners zijn gevraagd om hun mening en ideeën te delen over de bredere of nieuwe invulling die de kerkgebouwen kunnen krijgen. De enquête is verspreid via de website van de gemeente en via een nieuwsbrief.

Respondenten

Met 901 respondenten vertegenwoordigt de enquête ongeveer 2,5% van de totale bevolking van de gemeente Leudal (36.108 inwoners). Hoewel dit een beperkte steekproef betreft, laat de respons duidelijk zien dat het religieuze erfgoed leeft onder de inwoners en dat het onderwerp betrokkenheid en interesse oproept binnen de gemeenschap.

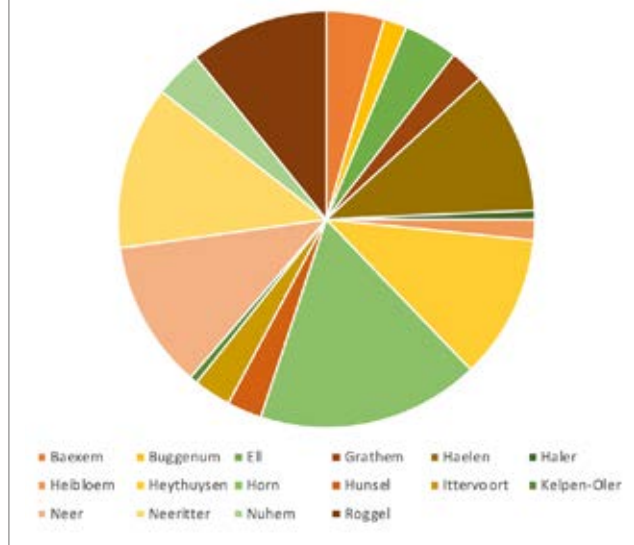
Echter, kan hiervan wel worden gesteld dat het deel van de populatie dat een direct belang heeft bij de 16 specifieke kerkgebouwen (zoals eigenaren, kerkgangers en direct omwonenden), met gemiddeld ca. 50 belanghebbende per kerkgebouw, wel als representatieve steekproef is te beschouwen.

Kerkbezoek

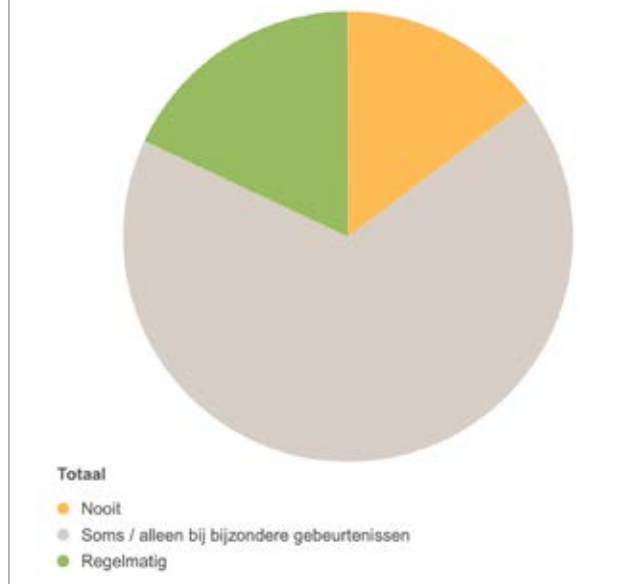
De resultaten van de gehele enquête tonen aan dat slechts 18% van de respondenten met enige regelmaat een kerkgebouw binnen de gemeente bezoekt. In 79,4% van de gevallen gaat het om een bezoek aan de kerk in hun eigen dorpskern. Over de bereidheid om naar een kerk in een andere kern te gaan, geeft een meerderheid met 51,8% aan daar niet toe bereid te zijn (30% wel en 18% misschien). Deze uitslagen tonen de versplintering in de onderlinge dorpen van de gemeente.

Verder is opmerkelijk dat van de respondenten die ooit een kerk bezoeken, zij het grootste belang hechten aan de functie die het gebouw biedt als herkenningspunt/ centrum van de dorpskern en de cultuurhistorische waarden van het gebouw, meer dan als plek voor geloofsovertuiging. De voornaamste reden voor een kerkbezoek betreft voornamelijk het bijwonen van een (eenmalige) gebeurtenis zoals een uitvaart, doopsel of Bruiloft, 86%. Op de tweede plek staat hierin voor een activiteit zoals een viering met kerstmis met 49.5% gevolgd op cultuurhistorische waarden met 40%.

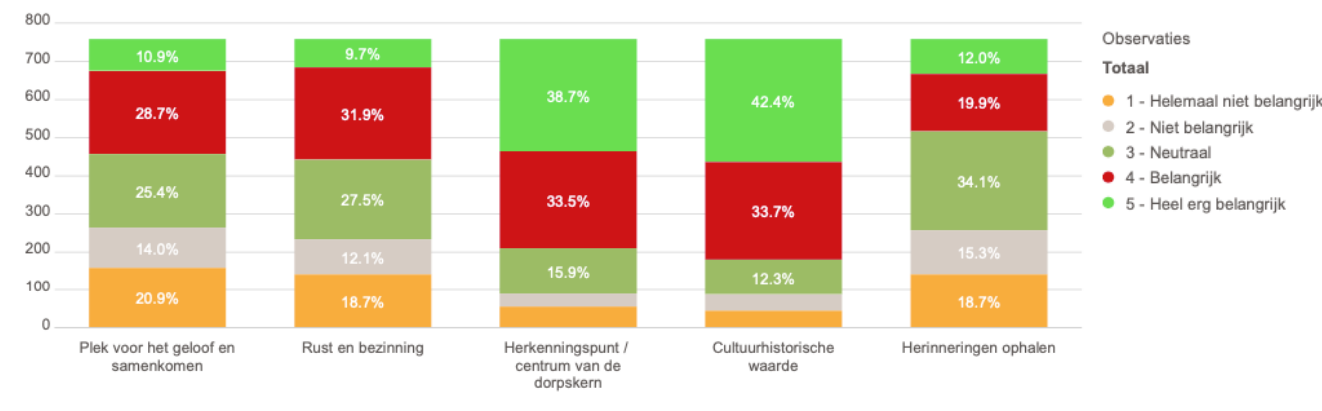
De onderstaande diagram toont het percentage respondenten per plaats.

Hoe vaak bezoekt u een kerkgebouw binnen Leudal?

Hoe vaak bezoekt u een kerkgebouw binnen Leudal?

Kijk op de toekomst

Maar liefst 94,7% van de respondenten is het dan ook mee eens dat de kerk voor andere doeleinden dan het geloof kan worden gebruikt. Er heerst daarbij wel een grote voorkeur van 76,7% dat het gebouw ook bij een andere invulling wel openbaar toegankelijk zou blijven.

Op de vraag waarom een andere functie dan een geloofsfunctie niet acceptabel is wordt er unaniem antwoord gegeven: De kerk wordt gezien als een heilige ruimte met diepe spirituele en sociale betekenis, waar gemeenschapstradities, belangrijke levensgebeurtenissen en religieuze beleving samenkomen. Respondenten benadrukken unaniem het belang van het behouden van de traditionele functie, waarbij alternatieve bestemmingen worden afgewezen uit respect voor cultureel erfgoed en de emotionele waarde van het kerkgebouw.

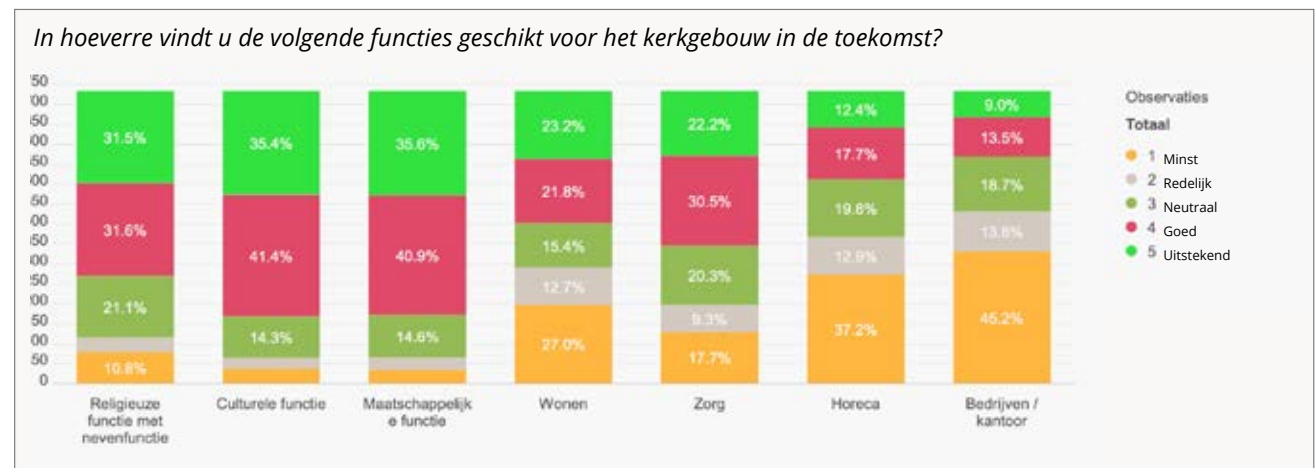
Qua alternatieve invulling wordt er een duidelijke voorkeur uitgesproken tot een culturele- een maatschappelijke functie, ofwel het behoud van de religieuze functie met een nevenactiviteit ten opzichte van een commerciële invulling (zoals wonen, kantoor of horeca). Een bedrijf en kantoor ruimte wordt samen met een horeca bestemming als minst geschikt geacht.

De culturele functie wordt door veel respondenten als meest aantrekkelijke alternatieve bestemming voor kerkgebouwen gezien. Concerten, muziekuitvoeringen, exposities en tentoonstellingen worden het vaakst genoemd, waarbij de uitstekende akoestiek van kerken als bijzonder aantrekkelijk wordt beschouwd.

Maatschappelijke functies worden breed gezien als kansrijke bestemming voor kerkgebouwen, waarbij gemeenschapshuizen, ontmoetingsruimtes en dorpshuizen het meest worden genoemd. Respondenten benadrukken het belang van een plek waar mensen samen kunnen komen, elkaar kunnen ontmoeten en activiteiten kunnen organiseren. Naast deze primaire sociale functie worden ook specifieke voorzieningen zoals bibliotheken, gezondheidscentra, museum- en tentoonstellingsruimtes voorgesteld.

De perceptie van woningbouw in kerken is genuanceerd: veel respondenten zien het als pragmatische oplossing voor woningtekort, met name voor ouderen en starters, maar met respect voor de oorspronkelijke architectuur. De aanwezigheid van een begraafplaats roept echter ethische bezwaren op. Voorstanders pleiten voor creatieve herbestemming, terwijl tegenstanders waarschuwen voor verlies van cultureel erfgoed. De gemeenschappelijke opvatting is dat transformatie mogelijk is, mits de identiteit en maatschappelijke waarde van het kerkgebouw behouden blijven.

Opvallende alternatieve suggesties omvatten verrassende bestemmingen als sportfuncties (klimwanden, sportschool), kinderopvang, een plek voor ouderen met dagbesteding, en zelfs incidentele suggesties als een trampolinepark of opslagruimte. De onderliggende wens is steeds dat het kerkgebouw een zinvolle rol voor de gemeenschap blijft behouden, bij voorkeur met respect voor de oorspronkelijke architectuur en sfeer.

6. Initiatieven en samenwerking

De themabijeenkomst

Op 27 maart 2025 heeft er een themabijeenkomst plaatsgevonden met betrekking tot de Kerkenvisie. Het doel van deze bijeenkomst was om de betrokken partijen en kerkeigenaren onderling direct met elkaar in contact te brengen en de dialoog aan te gaan. Tijdens de avond hebben we de resultaten van de enquête gepresenteerd en de bevindingen vanuit de kerkenpaspoorten toegelicht. Daarnaast kwamen gemeenschappelijke vraagstukken aan bod, zoals de terugloop in bezoekers, het gebrek aan financiële en bouwkundige expertise, en de uitdagingen rondom de algehele instandhouding van kerkgebouwen. De aanwezigen werden aangemoedigd om hierover met elkaar in gesprek te gaan en eventuele initiatieven te delen.

Tijdens de kennismakingsronde werd direct duidelijk dat, hoewel er veel gedeelde uitdagingen zijn, de kerkbesturen zich in verschillende fasen van het herbestemmingsproces bevinden. De gemeente heeft aangegeven dat zij niet wenst dat gemeenschapshuizen verplaatsen naar kerkgebouwen. Daarnaast blijkt het realiseren van commerciële activiteiten in de relatief kleine dorpskernen binnen Leudal moeilijk en is het vinden van geïnteresseerde ondernemers voor de uitbating van kerkgebouwen problematisch.

Specifieke vragen en zorgen

Het bisdom vreest langdurige leegstand en ziet woningbouw als een haalbare oplossing. Andere opties, zoals het samenbrengen van gezondheidsfuncties, blijken complex en lastig te realiseren. Tegelijkertijd ervaren kerkbesturen dat het ontwikkelen van zakelijke plannen niet tot hun kernactiviteiten behoort en dat ze hiervoor de tijd en expertise missen.

De financiële duurzaamheid van herbestemmingsplannen vormt dan ook een groot vraagstuk. Er zijn vragen gerezen over het proces bij herbestemming van kerken naar woningbouw. Kerkbesturen willen zelf geen investeringsrisico dragen en geven aan dat zij niet bereid zijn om gebouwen voor symbolische bedragen te verkopen. Ze pleiten ervoor dat taxaties worden gebaseerd op de ontwikkelmogelijkheden van de gebouwen. Ook is er uitgebreid gesproken over de mogelijkheden om subsidie aan te vragen voor herbestemming.

Samenwerking

Veel gebouweigenaren zitten met dezelfde vragen en staan voor dezelfde uitdagingen. Het is goed om te bedenken dat kerkeigenaren hier niet alleen in staan. Het tweede thema dat aan bod is gekomen tijdens de themabijeenkomst stond daarom in het teken van 'samenwerking'. Want hoe cliché ook, samen sta je sterker. In eerste instantie is dit wellicht niet waar kerkeigenaren op zitten te wachten, de instandhouding van de eigen kerk is immers al opgave genoeg. Toch liggen op dit vlak veel kansen om te benutten.

Daarnaast ligt er kennis voor handen bij de verschillende gebouweigenaren die onderling uitgebreid zou kunnen worden. Waar bij de een kennis of expertise op bepaalde vlakken ontbreekt, is de ander hier misschien wél in thuis. Dat geldt voor zowel eigenaren waarvan het kerkgebouw religieus wordt gebruikt als voor eigenaren waarvan het gebouw een nieuwe functie heeft gekregen of zal krijgen. Meer samenspraak tussen eigenaren in de vorm van bijvoorbeeld een online kennisplatform of jaarlijkse bijeenkomsten kan voor bruikbare inzichten zorgen.

De themabijeenkomst was niet bedoeld om direct uitwerking te geven aan de manier waarop dit georganiseerd zou kunnen worden maar om te bepalen in hoeverre dit voor iedereen - ook bij degenen die niet aanwezig konden zijn - gewenst is. Daartoe is het advies om ook na publicatie van deze rapportage de dialoog onderling vooral voort te zetten. Ga daarbij op onderzoek uit op welke vlakken de verschillende partijen elkaar kunnen ondersteunen, consulteren en versterken. Daarnaast beschikt ook de gemeente over veel kennis en expertise op het gebied van herbestemming. Kerkbesturen kunnen kosteloos ideeën aandragen bij de intaketafel, zonder dat deze volledig uitgewerkt hoeven te zijn. Dit biedt hen de kans om in een vroeg stadium te verkennen welke mogelijkheden er zijn en welke vervolgstappen nodig zijn. Het wordt sterk aangeraden om van deze mogelijkheid gebruik te maken.

Voortgang en uitdagingen

Sinds de gebouwinventarisatie hebben de kerkbesturen aanzienlijke ontwikkelingen doorgemaakt. Ze geven aan geen behoefte te hebben aan nieuwe herbestemmingsonderzoeken, omdat dit voelt als “opnieuw beginnen”. Enkele belangrijke ontwikkelingen van het afgelopen jaar:

- Contact momenten met investeerders waren bepalend voor het verdere proces.
- Planuitwerkingen worden volledig door investeerders gedaan vanwege tijds- en expertisegebrek bij kerkbesturen.
- Ondanks advertenties (o.a. online voor Kelpen-Oler) blijft het moeilijk om geïnteresseerden te vinden voor uitbating.
- Dorpsbewoners komen met initiatieven, maar beschikken vaak niet over de benodigde financiële middelen.
- Het Cuypers Genootschap zou de kerken in Kelpen-Oler en Baexem graag aanwijzen als gemeentelijk monument. De kerkbesturen en de gemeente zijn hier terughoudend in, omdat dit de mogelijkheden voor herbestemming kan beperken.

Toekomstperspectief

Tijdens de bijeenkomst is nadrukkelijk besproken dat de kerkbesturen, als eigenaren van de gebouwen, primair verantwoordelijk zijn voor de toekomst van hun kerkgebouwen. Zij kunnen plannen voorleggen aan de gemeente en hierover in overleg treden, maar de uiteindelijke verantwoordelijkheid voor de uitvoering en financiering ligt bij hen. De gemeente kan ondersteunen binnen haar beleidskaders, maar kan geen regie of financiële verantwoordelijkheid overnemen.

Een alternatieve optie die werd genoemd, was het verkopen van kerkgebouwen. De kerkbesturen hebben echter aangegeven dat zij deze mogelijkheid niet als wenselijk beschouwen. Hun voorkeur gaat uit naar een herbestemming waarbij zij betrokken blijven en invloed kunnen uitoefenen op de toekomstige functie van de gebouwen. Dit moet passen bij de historische en maatschappelijke betekenis van de kerken voor de lokale gemeenschap.

De uitdaging blijft om een balans te vinden tussen de wensen van de kerkbesturen, de praktische en financiële haalbaarheid van plannen, en het behoud van het cultureel en religieus erfgoed binnen de gemeente.

7. Toekomstscenario's

Als het gaat om de toekomst van een kerkgebouw zijn er verschillende mogelijkheden denkbaar. In dit hoofdstuk worden deze besproken en in kaart gebracht. In feite zijn er grofweg twee opties, ofwel de religieuze functie wordt - al dan niet geheel - behouden, ofwel de religieuze functie wordt afgestoten. Bij beide richtingen zijn vervolgens weer verschillende toekomstscenario's denkbaar. Tevens zullen enkele voorbeeldprojecten worden gegeven die ter inspiratie kunnen dienen indien er wordt gedacht over herbestemming.

7.1 Toekomst van een kerkgebouw

Behoud van de religieuze functie

Indien het kerkgebouw haar religieuze functie behoudt zijn er in hoofdlijnen drie scenario's:

1. Het kerkgebouw behoudt volledig de religieuze functie. Dit scenario wordt in principe altijd als eerste onderzocht. Het religieus gebruik door de huidige eigenaar, door een andere geloofsgemeenschap of door een combinatie wordt voortgezet. Bij dit scenario zijn bouwkundige aanpassingen meestal niet nodig. Daarbij moet wel bekeken worden op welke manier het gebouw op een gezonde manier behouden kan worden.

2. De religieuze functie wordt voortgezet in een gedeelte van het gebouw. Vooral kerkgebouwen die een gedeelte, zoals een Mariakapel, tot hun beschikking hebben lenen zich hiervoor. Dit scenario is denkbaar wanneer de kerk zelf qua omvang niet meer in verhouding is met het aantal kerkgangers. Een kleinere ruimte, een gedeelte van de kerk, zal dan in een prettigere verhouding zijn met het aantal personen die de eredienst bijzitten. Voor grotere vieringen of diensten zal moeten worden afgeweken. Het overige kerkgedeelte kan in dit geval worden gebruikt voor een nieuwe functie.

3. De religieuze functie wordt voortgezet in combinatie met nevenfunctie(s). Buiten de erediensten en vieringen om kan de kerk worden ingezet als ruimte voor bijvoorbeeld culturele en maatschappelijke activiteiten, evenementen of bijeenkomsten.

De kerkeigenaar kan het gebouw dan verhuren om zo inkomsten te genereren voor het onderhoud of zelf het pand huren van de nevenexploitant. Bij dit scenario is het van belang dat de hoofdfunctie (religieus) en de nevenfunctie(s) niet conflicteren met elkaar.

Afstoten van de religieuze functie

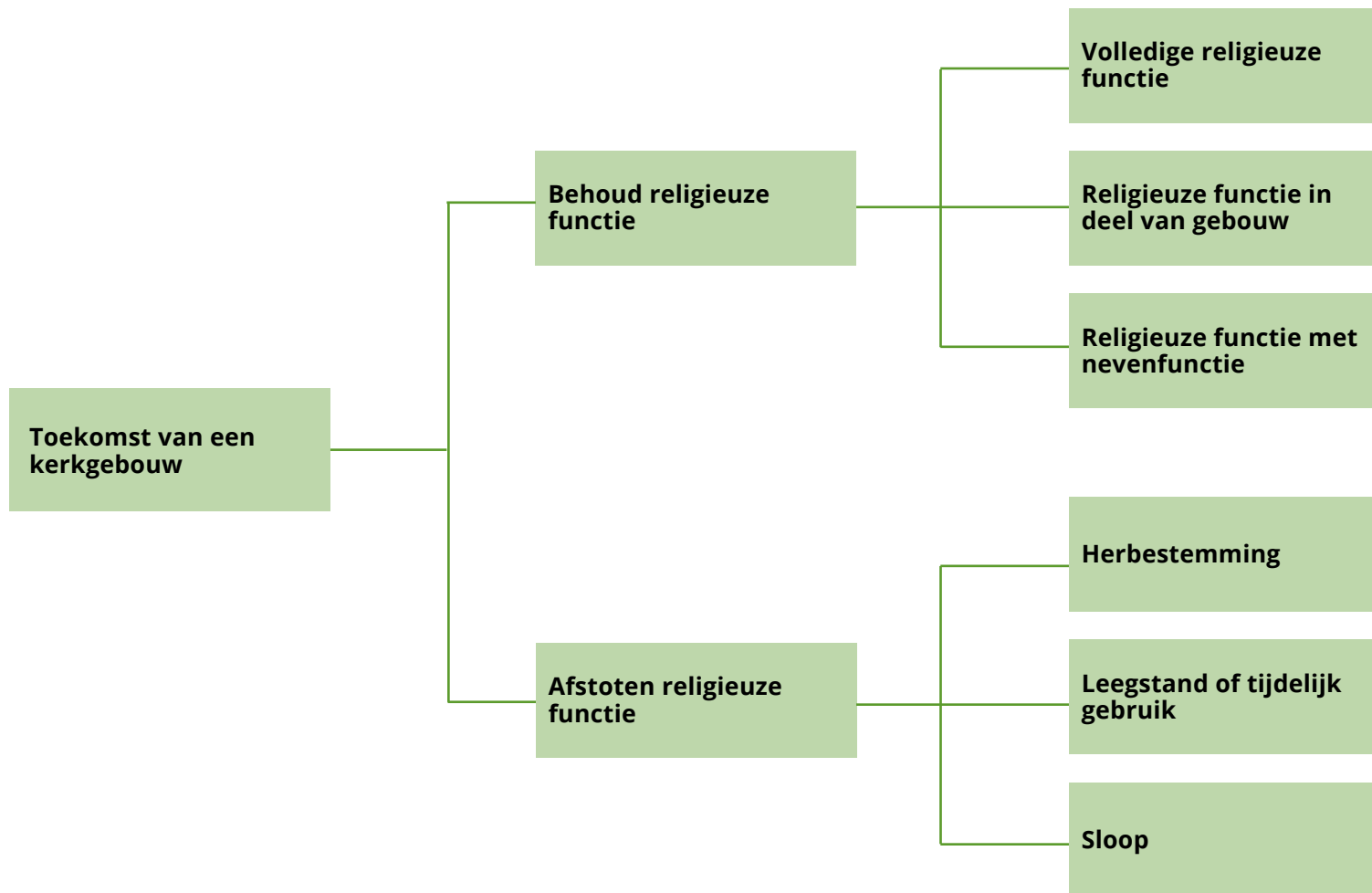
Wanneer voortzetting van de religieuze functie geen haalbare optie meer is komen er andere mogelijkheden in beeld. Het kerkgebouw wordt dan aan de eredienst onttrokken. Ook hierbij zijn grofweg drie scenario's te onderscheiden:

1. Wanneer een kerkgebouw op geen enkele manier meer kan voortbestaan binnen zijn religieuze functie biedt herbestemming een kans. Dit is in feite een stap verder dan een nevenfunctie of meervoudig gebruik.

Ook hierbij moet idealiter de nieuwe functie in lijn zijn met de cultuurhistorische en sociaal-maatschappelijke betekenis van het gebouw. Over het algemeen zal de voorkeur daarom uitgaan naar een herbestemming met een culturele of sociaal-maatschappelijke functie.

2. Als een van bovenstaande scenario's niet direct een oplossing biedt of onhaalbaar zijn gebleken komt het kerkgebouw leeg te staan. In dat geval kan er eventueel worden gekeken naar een tijdelijke invulling. Het gebouw blijft wel behouden. Bij leegstand is het gevaar dat het gebouw in verval raakt en om aanzienlijke restauratiekosten vraagt of alsnog gesloopt moet worden.

3. Sloop. Dit is vanuit cultuurhistorisch en maatschappelijk oogpunt het minst aantrekkelijke scenario. De verschillende waarden die het gebouw vertegenwoordigt zullen verloren gaan. Bij kerkgebouwen die zijn aangewezen als monument is sloop over het algemeen niet aan de orde.

Toekomstscenario's van een kerkgebouw

Huidige situatie en kansen

In de tabel op de volgende pagina wordt de huidige situatie van de individuele kerkgebouwen in beeld gebracht. De objecten zijn in relatie tot elkaar voorzien van een kwalificatie. Het huidig gebruik, de contextuele betekenis en huidige situatie zijn ingevuld aan de hand van de gesprekken met de objecteigenaren. Het huidig gebruik gaat in op het aantal kerkgangers en aantal diensten. De contextuele betekenis plaatst het object in context van haar omgeving. Voor de huidige situatie is gekeken naar het financieel vermogen en de onderhoudstoestand van het gebouw.

Voor het functioneel gebruik zijn de praktische voorzieningen in en rondom de kerk in acht genomen. Vervolgens wordt voor ieder object de potentie tot transformatie in beeld gebracht. Daarvoor is gekeken naar de functionele kaders van het gebouw en is een inschatting gemaakt in bijvoorbeeld de bereidbaarheid van de gemeenschap om uit te wijken naar een ander kerkgebouw voor de eredienst. Tevens zijn enkele nieuwe mogelijke functies getoetst aan de hand van de van de ruimtelijke opzet van het gebouw en de noden en wensen vanuit de omgeving.

	Huidig gebruik			Contextuele betekenis						Huidige situatie				Functioneel gebruik						Transformatie potentie																
	Aantal kerkgangers per week	Aantal diensten per maand	Nieuwe functie	Monumentale status (RM/GM)	Beeldbepalend / herkenningpunt	Deel van ensemble / stadsgezicht	Culturele betekenis	Draagvlak bij omgeving	Ontwikkelpotentie wijk	Financieel - vermogen	Financieel - exploitatie hoofdfunctie	Financieel - exploitatie nevenfunctie	Onderhoudstoestand	Bereikbaarheid	Toegankelijkheid / ontsluiting	Pastorie	Nevenruimtes	Parkeergelegenheid	Afstand dichtstbijzijnde kerk (km)	Begraafplaats	Potentie tot centrumkerk	Potentie tot secundaire kerk	Potentie tot medegebruik	Bijbouwen of inkrimping gebouw	Potentie tot herbestemming	Woonfunctie	Zorgfunctie	Kantoorfunctie	Culturele/ maatschappelijke functie	Commerciële functie	Educatieve functie					
Heilige Nicolaas	25	10	x	RM											✓	✓		2,4	x		✓															
Heilige Johannes de Doper		1	-	GM											✓	✓		3,0	x				✓		✓											
Sint Petrus	25-35	4	x	RM											✓	✓		2,4	x		✓															
Sint Isidorus	10-15	4	x	GM											x	✓		4,9	x				✓		✓			✓			✓					
Sint Martinus	40	6	x	RM											✓	✓		3,1	x			✓			✓											
Sint Servatius	15-20	8	x	RM											-	✓		1,2	✓		✓		✓		✓											
Sint Aldegundis	20-30	2	x	RM											-			1,9	✓																	
Sint Lambertus	40	6	x	GM											-	✓		1,2	x		✓															
Sint Martinus	30-40	6	-	GM											-			3,9	✓		✓				✓	✓										
Heilige Liduina van Schiedam	10	1	x	GM											✓	✓		3,0	✓				✓		x											
Heilige Severinus	10-25	2	x	RM											✓	✓		4,0	✓		✓								✓							
Heilige Jacobus de Meerdere	10-15	4	-	RM											-	✓		2,4	✓		✓								✓							
Heilige Antonius	15	2	x	RM											✓			3,0	✓				✓		✓											
Heilige Isidorus	20-60		x	GM											x	x		2,7	✓				✓		✓											
Heilige Margarita	30	4	x	RM											-			1,7	x		✓		✓						✓							
Heilige Lambertus	20-25	4	-	RM											-	-		1,7	✓																	
Kwalificatie			--		-			+					++		gegevens niet bekend																					

7.2 Denkrichtingen per kerkgebouw

Op basis van de analyse van elk afzonderlijk kerkgebouw – waarbij zowel de ruimtelijke, architectonische, cultuurhistorische en maatschappelijke waarden als de bouwtechnische staat, het huidige gebruik en de ruimere context zijn meegenomen – wordt hieronder per kerk de meest wenselijke denkrichtingen voor toekomstig gebruik gepresenteerd. Deze denkrichtingen vormen een integrale afweging van de kansen en beperkingen per locatie, en zijn bedoeld als richtinggevende handvatten voor verdere besluitvorming door eigenaren, gemeenten, bisdom en andere betrokken partijen. Elke denkrichting houdt daarbij rekening met het karakter van het gebouw, de betekenis voor de gemeenschap, de monumentale waarden, de financiële situatie en de mate van (on)mogelijkheden ten aanzien van behoud, aanpassing of herbestemming.

Bij het formuleren van deze denkrichtingen is nadrukkelijk rekening gehouden met de gemeentelijke beleidskaders, waarin toerisme en wonen zijn benoemd als belangrijke pijlers voor toekomstige gebiedsontwikkeling. De voorgestelde denkrichtingen zijn dan ook getoetst op hun aansluiting bij deze beleidsdoelstellingen en dragen waar mogelijk bij aan een duurzame, contextuele inpassing binnen deze speerpunten.

Eredienst behouden:

Sint Nicolaaskerk, Heythuysen

De Nicolaaskerk is een monumentaal, beeldbepalend gebouw en heeft binnen de federatie een centrale rol, zowel ruimtelijk als organisatorisch. Het aantal bezoekers is relatief hoog en er zijn diverse nevenactiviteiten. De kerk ligt strategisch in de kern van Heythuysen en is goed bereikbaar. Vanuit de parochiefederatie is het de intentie om deze kerk als liturgische hoofdlocatie te behouden. Deze keuze is logisch binnen de afbouw van het aantal erediensten in de regio. Versterking van het maatschappelijke en culturele profiel is een kans om het draagvlak te vergroten, bijvoorbeeld door multifunctioneel gebruik van de nevenruimten. Daarnaast kan er ingezet worden op het toeristische potentieel.

Heilige Jacobus, Hunsel

De Heilige Jacobuskerk in Hunsel bevindt zich in een unieke en kansrijke positie voor het behoud van de eredienst dankzij de ligging aan de pelgrimsroute naar Santiago de Compostela die jaarlijks enkele duizenden pelgrims trekt. De combinatie van sterke lokale betrokkenheid met vele vrijwilligers, een gezonde financiële situatie en de historische waarde als rijksmonument maakt behoud en uitbouw van de eredienst als pelgrimskerk de meest logische keuze. Herbestemming is niet aan de orde; de focus kan liggen op het verder ontwikkelen van de pelgrimsfunctie met mogelijk een klein bezoekerscentrum, waarbij de kerktuin en begraafplaats onderdeel blijven van de pelgrimsbeleving.

Sint-Petrus, Roggel

De Sint-Petruskerk in Roggel heeft met haar centrale ligging aan de Markt en 25-35 tweewekelijkse kerkgangers plus culturele activiteiten zoals concerten een stabiele basis voor behoud van de eredienst, ondersteund door de goede bouwkundige staat en regelmatig onderhoud. De rijke geschiedenis met elementen uit de 15de eeuw, het historische meubilair en de kruisvormige architectuur bieden uitstekende mogelijkheden voor uitbreiding van culturele nevenfuncties zoals meer concerten, tentoonstellingen of educatieve activiteiten zonder de eredienst te hinderen. Het parochiebestuur streeft terecht naar behoud als kerk, waarbij de combinatie van religieus en cultureel gebruik op de centrale locatie de levensvatbaarheid op lange termijn kan waarborgen.

Sint Lambertus, Neeritter

De Sint-Lambertuskerk in Neeritter heeft als rijksmonument met een rijke bouwgeschiedenis uit de 13de eeuw een sterke cultuurhistorische waarde die, gecombineerd met 20-25 wekelijkse kerkgangers en actieve nevenactiviteiten door Stichting “De Paeperbus”, het behoud van de eredienst rechtvaardigt. Het kerkbestuur toont een duidelijke intentie om het gebouw primair voor religieus gebruik te behouden en ziet af van herbestemming, waarbij de combinatie van eredienst, orgelconcerten, rondleidingen en muziekuitvoeringen een levensvatbaar multifunctioneel gebruik vormt. De dagelijkse openstelling voor bezoekers en de functie als cultuurhistorisch gemeenschapscentrum in Neeritter maken deze kerk tot een belangrijk lokaal ankerpunt.

Zoeken naar nevenfunctie:

Sint Martinuskerk, Neer

Behoud als religieus gebouw is op korte termijn verdedigbaar; op langere termijn is herbestemming te overwegen. De kerk is rijksmonumentaal, beeldbepalend en van cultuurhistorisch belang. Hoewel de opkomst bij vieringen beperkt is, heeft het gebouw nog liturgische functie. De intentie tot behoud is begrijpelijk, maar niet vanzelfsprekend houdbaar gezien de verhouding tussen schaal en gebruik. Indien het kerkbezoek verder afneemt, is geleidelijke transitie naar gedeeld gebruik (bijvoorbeeld gemeenschapshuis, cultuur, rouwcentrum) met behoud van religieuze component (kapelruimte) het meest kansrijk. Gezien de ligging is de kerk ook geschikt voor culturele of maatschappelijke doeleinden. De monumentale waarden en zichtbaarheid vragen om een zorgvuldige herbestemming, bij voorkeur met betrokkenheid van de gemeenschap.

Heilige Isidoruskerk in Haler

De Heilige Isidoruskerk in Haler bevindt zich in een tussenpositie waarbij de eredienst voorlopig kan worden gehandhaafd vanwege het nog actieve gebruik en de lage onderhoudskosten, maar waarbij verkenning van nevenfuncties zoals buurtcentrum, educatieve doeleinden of kleinschalige evenementen wenselijk is. De eenvoudige zaalstructuur en het ontbreken van monumentenstatus bieden flexibiliteit voor zowel nevenfuncties als eventuele herbestemming tot woning, werkruimte, atelier of sportfaciliteit. Monitoring van de gebruiksontwikkeling over de komende jaren zal bepalen of voorbereiding op herbestemming binnen vijf tot tien jaar noodzakelijk wordt.

Heilige Margarita, Ittervoort

De Sint-Margarethakerk in Ittervoort heeft met 30 wekelijkse kerkgangers en een actieve gemeenschap de sterkste religieuze functie binnen de parochiefederatie Emmaüs, waardoor behoud van de eredienst op korte en middellange termijn zeer realistisch is. De gunstige ligging nabij belangrijke wegen en het prettige tijdstip van de vieringen dragen bij aan de stabiliteit, terwijl de goede bouwtechnische staat en effectieve verwarmingsinstallaties de onderhoudskosten beheersbaar houden. Herbestemming is voorlopig niet aan de orde, hoewel de beperkte ruimte rondom de kerk en de aanwezigheid van een goed functionerend gemeenschapshuis in het dorp de mogelijkheden voor nevenfuncties beperken.

Sint-Servatiuskerk in Nunhem

De Sint-Servatiuskerk in Nunhem bevindt zich in een situatie waarin de eredienst, die momenteel door slechts 15-20 personen wordt bijgewoond, op termijn alleen niet duurzaam is. Dankzij de gunstige financiële situatie van de parochie, de lage onderhoudskosten en de inzet van vrijwilligers, biedt het gebouw echter veel mogelijkheden om tijdig te verkennen welke nevenfuncties passend zijn, zoals kleinschalige culturele activiteiten, educatieve programma's, historische rondleidingen of gemeenschapsbijeenkomsten. Deze activiteiten kunnen het religieuze gebruik versterken en aanvullende inkomsten genereren, terwijl het monumentale karakter en de serene sfeer behouden blijven. Op langere termijn kan dit ook een geleidelijke voorbereiding op herbestemming ondersteunen, zodat het gebouw duurzaam en flexibel gebruikt kan blijven.

Aan eredienst ontrekken / afstoten

Sint Severinuskkerk, Grathem

Behoud op termijn is niet realistisch; geleidelijke transitie naar herbestemming is aanbevolen. De kerk kent een rijke (bouw)geschiedenis en is rijksmonument, maar het aantal kerkgangers is laag en er zijn tekenen van afnemende betrokkenheid. Hoewel het gebouw goed wordt onderhouden en de dagkapel dagelijks open is, is duidelijk dat de Severinuskkerk zich in een sluimerfase richting sluiting bevindt. In lijn met de bredere visie waarin Heythuysen de hoofdkerk wordt, is onttrekking aan de eredienst op termijn wenselijk. Een zorgvuldige herbestemming met behoud van de monumentale waarden ligt dan voor de hand, bijvoorbeeld als dorpshuis met kapelruimte, culturele bestemming of stilteplek. De besloten ligging en het open plein bieden mogelijkheden voor publiek gebruik met kleinschalige functies.

Sint Aldegundis, Buggenum

De Sint-Aldegundiskerk in Buggenum heeft met 20-30 vaste kerkgangers om de veertien dagen een relatief stabiel gebruik dat echter niet in verhouding staat tot de 250-300 zitplaatsen, waardoor ontwikkeling van nevenfuncties zoals gemeenschapsfuncties of gedeeltelijke woonruimte wenselijk is. Het 15de-eeuwse koor, de traditionalistische architectuur van Joseph Franssen en de verhoogde ligging aan de Dorpsstraat bieden goede mogelijkheden voor multifunctioneel gebruik, waarbij de sterke lokale gemeenschap en het omringende kerkhof waardevolle elementen zijn. Zorgvuldige afweging van praktische voorwaarden zoals parkeren en respectvolle omgang met de hechte lokale gemeenschap zijn essentieel bij het ontwikkelen van nevenfuncties naast de eredienst.

Sint Isidoruskkerk, Heibloem

Het herbestemmingproces is bij deze kerk al in gang gezet en een nieuwe bestemming tot dorps huis wordt als logische optie gezien. De kerk heeft beperkte liturgische functie (10-15 kerkgangers) en is niet monumentaal. De parochiefederatie ziet in het aanstaande verdwijnen van het gemeenschapshuis een kans om de kerk te herbestemmen tot centrale dorpsvoorziening. De ligging – nabij school, park en wijk – ondersteunt deze keuze. Hoewel er bestuurlijke weerstand is, verdient dit plan vanwege de maatschappelijke relevantie de voorkeur. Indien geen medewerking vanuit de gemeente komt, is (gedeeltelijke) woningbouw met multifunctionele ruimte een goed alternatief dat recht doet aan de wens om het gebouw deels publiek toegankelijk te houden.

De Sint-Antoniuskerk in Ell

De Sint-Antoniuskerk in Ell toont duidelijke signalen van dalend gebruik met slechts tweewekelijkse missen voor een kleine groep bezoekers en beperkte binding met de omgeving, waardoor een gefaseerde overgang naar herbestemming over drie tot vijf jaar de meest realistische optie is. De driebeukige basilicale opzet en historische waarde maken de kerk geschikt voor herbestemming als cultureel centrum, evenementenruimte, woonproject, gemeenschapscentrum of horecagelegenheid, waarbij de parochiefederatie reeds openstaat voor verkoop. Tijdelijke nevenfuncties kunnen de overgang versoepelen, terwijl historische elementen zoals de poort van de oude kapel behouden moeten blijven.

Heilige Johannes de Doper, Baexem

Sluiting is wenselijk en reeds voorzien, mede vanwege het zeer beperkte kerkelijke gebruik en het ontbreken van monumentale status. Herbestemming tot woningbouw is concreet in voorbereiding en realistisch, mede dankzij de belangstelling van projectontwikkelaar Thallia Group. De kerkelijke en maatschappelijke functie is grotendeels al verdwenen, en de ligging aan de rand van het dorp maakt transformatie tot woonlocatie goed mogelijk. De beoogde invulling met zeven appartementen in de kerk en één in de naastgelegen parochiezaal is passend en behoudt op hoofdlijnen het gebouwwolume, wat gunstig is voor de dorpsaanblik.

Heilige Liduinakerk, Kelpen-Oler

Hierbij is het proces van herbestemming gestart, gezien de zeer lage bezoekersaantallen en de matige onderhoudstoestand. De kerk heeft geen verwarmingsinstallatie en beperkt functionele inzetbaarheid. Net als in Baexem is een herbestemming tot woningbouw via Thallia Group in voorbereiding, in combinatie met de ontwikkeling van de kerk in Baexem. Deze koppeling kan de financiële haalbaarheid vergroten. Hoewel de kerk een zekere beeldbepalende waarde heeft binnen het dorp, is behoud als religieus of toeristisch gebouw onrealistisch. De inzet op woningbouw is daarmee de meest duurzame toekomstgerichte keuze.

Aan eredienst onttrekken / afstoten

Sint Martinus, Horn

Het proces van herbestemming is in gang gezet en er worden inmiddels conceptplannen ontwikkeld. De Sint-Martinuskerk in Horn bevindt zich in een kwetsbare positie: het aantal van 30 tot 40 reguliere kerkgangers staat in schril contrast met de capaciteit van 350 zitplaatsen, wat wijst op duidelijke onderbenutting. Tegelijkertijd pleiten de beeldbepalende ligging aan het raadhuisplein, met zicht op het kasteel, én de inzet van circa 100 vrijwilligers sterk voor behoud.

De driebeukige kruiskerk uit 1936 verkeert in goede staat en beschikt over een recent vernieuwd dak. Dit maakt het gebouw bijzonder geschikt voor multifunctioneel gebruik. De bestaande nevenactiviteiten, zoals concerten, tentoonstellingen en de tweejaarlijkse boekenmarkt, bieden een solide basis voor verdere uitbreiding. Een ontwikkeling richting een gemeenschapsfunctie met ruimte voor religieus gebruik, of een gedeeltelijke herbestemming tot woonruimte, lijkt een logische stap. De sterke lokale betrokkenheid en actieve vrijwilligersgroep vormen in alle scenario's een waardevolle factor voor het welslagen van de herbestemming.

Heilige Lambertus, Haelen

De Heilige Lambertuskerk in Haelen heeft met gemiddeld veertig kerkgangers per viering en regelmatig gebruik voor eredienst een redelijke basis voor behoud van de religieuze functie, hoewel de 355 zitplaatsen aanzienlijk onderbenut blijven en de hoge energiekosten een uitdaging vormen. Om deze reden wordt ook bij deze kerk voorzichtig nagedacht over een herbestemming. De neoromaanse kruisbasiliek uit 1954-1955 van architect Van Groenendael, met haar markante toren en goed onderhouden staat, biedt mogelijkheden voor nevenfuncties die de eredienst kunnen ondersteunen zonder deze te hinderen. De intentie van parochiefederatie KANA om de kerk voorlopig te behouden is realistisch, waarbij ontwikkeling van aanvullende functies zoals culturele evenementen, gemeenschapsactiviteiten of educatief gebruik de levensvatbaarheid kunnen versterken.

7.3 Inzetten op toerisme, hoe doe je dat?

Een belangrijke focus van de gemeente ligt op het ontwikkelen van toerisme binnen Leudal. De identiteit en sfeer van de kerkelijke locaties biedt veel mogelijkheden om hierop in te spelen. Hierbij kan naar manieren gezocht worden om rust en stilte te combineren met recreatief gebruik, zoals wandeltoerisme, waarmee ingespeeld wordt op de behoefte van bezoekers aan een verstillende en betekenisvolle omgeving. Belangrijk is om in te zetten op meer dan alleen de kerk als erfgoedlocatie.

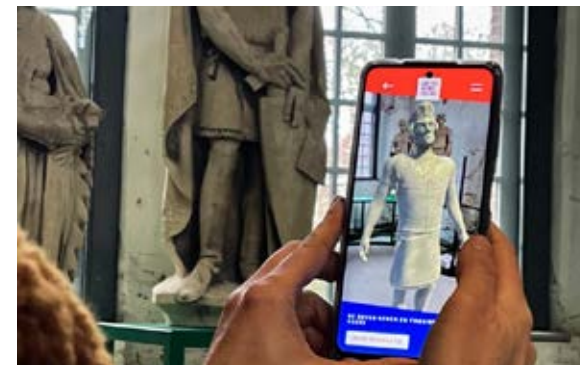
Toerisme kan een waardevol middel zijn voor het behoud van kerkgebouwen door het vergroten van de zichtbaarheid en betrokkenheid van bezoekers bij het erfgoed. Door bezoekers een betekenisvolle en aantrekkelijke ervaring te bieden, kunnen kerkgebouwen een bredere maatschappelijke en financiële draagkracht ontwikkelen. Dit kan onder meer door:

- Het organiseren van rondleidingen, tentoonstellingen en culturele activiteiten die de geschiedenis en waarde van het gebouw belichten.
- Het inzetten van innovatieve technieken, zoals apps of VR, om het verhaal van het kerkgebouw interactief en toegankelijk te maken.
- Het combineren van toeristische activiteiten met rust en stilte, bijvoorbeeld door wandeltoerisme te faciliteren, zodat de unieke sfeer behouden blijft.
- Het creëren van kleinschalige evenementen of vieringen die bezoekers betrekken en zorgen voor hernieuwde verbinding met de gemeenschap.
- Het aantrekken van toeristen als mogelijke donateurs of vrijwilligers, die zich inzetten voor behoud en onderhoud.

- Het stimuleren van samenwerkingen met lokale ondernemers en maatschappelijke organisaties, waardoor het kerkgebouw onderdeel wordt van een breder regionaal toeristisch netwerk.

Door deze aanpak kan toerisme bijdragen aan zowel de financiële haalbaarheid als de maatschappelijke betekenis van kerkgebouwen, wat essentieel is voor duurzaam behoud. Ze bieden kansen om bezoekers op een andere manier te betrekken bij het erfgoed en kunnen zorgen voor meer draagvlak in de lokale gemeenschap.

Het inzetten van VR of apps om verhalen in kerken te vertellen gebeurt tegenwoordig steeds vaker. Het bekendste voorbeeld hiervan is de Bataafskathedraal in Gent die bezoekers een AR tour aanbiedt over het altaarstuk het Lam Gods van Jan van Eyck. Ook in de grote kerk in Veere kun je als bezoeker in gesprek gaan met de kunstwerken in de kerk. Onlangs is in de grote kerk in Alkmaar de 'Verhalen vangers' geïntroduceerd. Een interactieve speurtocht door de kerk op een tablet geschikt voor de gehele familie. Desondanks vragen deze initiatieven veel budget. Hiervoor zou bij verschillende cultuurfondsen zoals het Mondriaan Fonds of het Prins Bernard Cultuurfonds subsidie voor aangevraagd kunnen worden.

Ook in de Grote kerk in Veere, komt de kunst tot leven

Bataafskathedraal in Gent biedt bezoekers AR tours aan, over het altaarstuk; het Lam Gods van Jan van Eyck

Sint Pieter in Leuven biedt bezoekers een speurtocht aan langs de kunstwerken in de kerk

Tegelijkertijd zijn er duidelijke randvoorwaarden. De rijksmonumentale status van de meeste kerkgebouwen betekent dat de ruimte voor fysieke ingrepen beperkt is. Aanpassingen ten behoeve van een nevenfunctie moeten zorgvuldig worden overwogen en mogen de cultuurhistorische waarde niet aantasten. Ook de ligging van het gebouw en de directe omgeving spelen hierbij een rol. Factoren zoals bereikbaarheid, parkeergelegenheid en toegankelijkheid – kunnen bepalend zijn voor de haalbaarheid van nieuwe functies. Daarnaast is het belangrijk om oog te houden voor de financiële en organisatorische haalbaarheid van voorgestelde nevenfuncties of herbestemmingen.

Het boek voor het kloosterpad

Laagdrempelige ideeën zouden kunnen zijn: het ontwikkelen van een overkoepelende wandelroute langs het religieuze erfgoed in de gemeente; waarbij een kerkenpad wordt samengesteld. Een goed voorbeeld hierbij is het Brabantse Kloosterpad; Het Kloosterpad is een wandelroute van 330 kilometer door Noord-Brabant die langs ongeveer vijftig (voormalige) kloosters en abdijen voert. De route biedt een unieke combinatie van cultuur, spiritualiteit en natuur, waarbij bezoekers het kloosterleven kunnen ervaren via rondleidingen, tentoonstellingen en overnachtingsmogelijkheden. Kunstenaars uit de omgeving maakten vijftien ontwerpen van prentkaarten en draagbare souvenirs speciaal voor de wandelaars. Ze vormen vijftien tastbare herinneringen aan de plaatsen die wandelaars onderweg tegenkomen.

Souvenirs ontwikkeld door lokale kunstenaars

7.4 Herbestemming

Geslaagde herbestemmingsinitiatieven kunnen niet zomaar gekopieerd en geplakt worden. Een succesvolle exploitatie is in grote mate afhankelijk van de omgeving waarin het object zich bevindt. De nieuwe functie moet passen bij de cultuurhistorische betekenis van het gebouw en recht doen aan de gemeenschapsfunctie die het gebouw heeft of had. De directe omgeving moet zich kunnen vinden in de nieuwe functie en deze moet aansluiten bij de gemeentelijke ambities van Leudal. Op die manier blijft het gebouw publiek toegankelijk en behoudt het de rol als plek met een verbindend karakter. Als een publiek toegankelijke functie niet haalbaar blijkt, kan er ook worden gekeken naar een private functie. Het gebouw zal dan minder waarschijnlijk de sociaalmaatschappelijke rol als plek van samenkomst en verbinding vervullen en blijft vooral behouden in de materiële en stedenbouwkundige zin.

Daarnaast moet er praktisch gekeken worden naar de kaders van het gebouw. Kerkgebouwen zijn met een bepaald doel gebouwd, en dat is te zien en te voelen in de beleving van de ruimte. Hoewel dit doel de al dan niet tijdelijke functie kan veranderen is het wenselijk dit met inachtneming van de ruimte zoals deze oorspronkelijk is ontworpen te doen. Daarnaast hebben veel van de kerkgebouwen in Leudal te maken met de kaders van de rijksmonumentale status. Het vinden van een passende (gedeeltelijke) nieuwe invulling die zowel in de omgeving, bij de oorspronkelijke betekenis als binnen de praktische kaders past is dan ook geen gemakkelijke opgave. Bovendien moet de nieuwe functie ook financieel levensvatbaar zijn en voldoen aan de huidige en toekomstige noden van de samenleving.

Gelukkig zijn er reeds tal van voorbeelden te vinden. De boekhandel in de gotische Dominicanenkerk in Maastricht is wellicht een van de drukst bezochte boekhandels van Nederland. Maar ook een bibliotheek, of museum, gezondheidscentrum of buurtcentrum, kantoren, woningen of zelfs een boulderhal; een heel palet aan functies is denkbaar. In de bijlage worden enkele reeds gerealiseerde herbestemmingsprojecten omschreven. Meer specifiek is er gekeken naar voorbeeldprojecten die goed voorstelbaar zijn binnen de gemeentegrenzen van Leudal. Deze dienen ter inspiratie wanneer er wordt gedacht aan herbestemming van het kerkgebouw.

8. Conclusie

Allereerst is voor deze kerkenvisie het religieus erfgoed binnen de gemeentegrenzen van Leudal geïnventariseerd. Hierbij is telkens een historisch onderzoek uitgevoerd, waarbij het object wordt bekeken in de context van de omgeving, de bouwhistorie, en de huidige vorm en staat. Aan de hand van de individuele gesprekken met de betrokken eigenaren en beheerders is vervolgens een beeld geschetst van de huidige situatie, relevante ontwikkelingen en het gewenste toekomstig gebruik. Deze hebben de basis gevormd voor de cultuurhistorische waarderingstabel en algehele bevindingen. In relatie tot elkaar is gebleken dat veel kerkeigenaren met dezelfde uitdagingen worstelen, hoewel het stadium waarin de kerkgebouwen zich bevinden enorm van elkaar kan verschillen.

Alle 16 kerken worden momenteel gebruikt voor eredienst. Hiervan hebben 4 kerken een nevenfunctie naast hun religieuze functie. Van deze 16 kerken hebben 7 kerken de wens om een nieuwe functie te krijgen in de nabije toekomst. Bij twee kerken zijn er al concrete plannen; dit betreft de Heilige Liduina van Schiedam en de Heilige Johannes de Doperkerk. Ook de St. Isidorus kerk in Heibloem is bezig met een proces om woningbouw in de kerk te realiseren. Bij de andere kerken wordt nog niet concreet nagedacht over een (gedeeltelijke) functieverandering maar is dit wel een optie waar in het achterhoofd rekening mee wordt gehouden voor de toekomst. Kerkbesturen zien in dat de aanloop in bezoekers en vrijwilligers afloopt. Het diagram waarin het wekelijks gebruik per dienst in verhouding tot de capaciteit is uiteengezet onderstreept ook in Leudal de landelijke tendens van een afname in het aantal kerkgangers. Hoewel er nog geen sprake is van directe

dreiging van leegstand benadrukken kerkeigenaren dat de algehele instandhouding door de relatief hoge onderhoudskosten, een terugloop in de inkomsten en tekort aan financiële middelen steeds lastiger wordt. Ten gevolge kampen enkele gebouwen met achterstallig onderhoud en verouderde installaties. Veel kerkbesturen teren momenteel op het eigen vermogen en zouden daarmee nog enkele jaren vooruit kunnen, hoewel ook die pot niet oneindig is. Daartoe zijn enkele kerkeigenaren nu alvast op zoek naar nieuwe functies om de toekomst van het gebouw te garanderen.

De gebouweigenaren hebben meerdere keren aangegeven een gebrek aan sturing te ervaren. Bijvoorbeeld op financieel en bouwkundig vlak. De praktische kaders van het gebouw, een eventuele beschermde status als rijksmonument, de ruimtelijke omgeving en de wensen van de woongemeenschap maakt dat een heel denkproces gepaard gaat met een eventuele functieverandering. Ze missen de juiste kennis en expertise om het kerkgebouw toekomstbestendig te maken en de juiste keuzes te maken in aanloop van een nieuwe functie. Ook wordt gewezen op een gebrek aan steun vanuit de gemeente, want daar waar initiatieven tot functieverandering leiden wordt het transformatieproces tegengehouden.

In het zesde hoofdstuk van dit rapport zijn de mogelijke toekomstscenario's van een kerkgebouw in grote lijnen beschreven. Er zijn geen concrete scenario's per gebouw uitgewerkt, want dit is namelijk afhankelijk van vele facetten en daarom voor ieder gebouw zeer verschillend. Bovendien ligt de keuze in eerste instantie altijd bij de kerkeigenaren zelf. Ter inspiratie zijn

enkele voorbeeldprojecten uitgekozen ter inspiratie: herbestemming van een kerk tot brasserie, feestzaal, groentemarkt, dorps huis, gezondheidscentrum, woning of buitenschoolse opvang.

Aanvullend zijn tijdens de themabijeenkomst allerlei ideeën op tafel gelegd voor de kerkgebouwen van Leudal. Genoemd werd bijvoorbeeld een museumfunctie, zorgfunctie, tentoonstellingsruimte, gemeenschapshuis of ontmoetingsruimte. Een belangrijk thema dat naar boven kwam is de impact van de vitaliteit van de woonkernen en draagvlak vanuit de gemeenschap. Een eventueel transformatieproces zou een positieve wisselwerking moeten zijn tussen kerkgebouw en omgeving. Door de kerkbesturen werd het meeste gekeken naar een woonfunctie omdat hier in de gemeente het meeste vraag naar is en deze een grotere kans heeft van slagen op langere termijn.

Het is goed om te bedenken dat objecteigenaren en betrokken partijen er niet alleen voor staan. Velen van hen zitten met dezelfde vragen en staan voor dezelfde uitdagingen. Door samenwerkingen aan te gaan en gezamenlijk op zoek te gaan naar initiatieven en aanknopingspunten kunnen betrokkenen elkaar ondersteunen, consulteren en versterken. In het achtste hoofdstuk zijn daarom enkele algehele aanbevelingen en tips voor het toekomstbestendig maken van het religieus erfgoed gegeven. De eerste stap is het bepalen van een passende functie en een eigen visie op de toekomst. Vervolgens zijn er allerlei concrete acties en stappen die ondernomen kunnen worden om deze visie uiting te geven.

Op basis van de bevindingen en gesprekken met betrokkenen zijn diverse aanbevelingen geformuleerd die richting geven aan een toekomstgericht beleid voor het religieus erfgoed in Leudal. Daarbij ligt een belangrijke verantwoordelijkheid bij zowel de kerkeigenaren als de gemeente. Voor kerkbesturen is het van belang om tijdig na te denken over de toekomst van hun gebouw: is de huidige functie nog haalbaar of moet er worden ingezet op herbestemming? Een realistische toekomstvisie helpt om gerichte keuzes te maken en processen in beweging te brengen. Tegelijkertijd is samenwerking onmisbaar. Door krachten te bundelen – tussen kerkbesturen onderling, met de gemeente en met de lokale gemeenschap – ontstaat er meer draagvlak, kennisdeling en praktische ondersteuning.

Voor de gemeente ligt er een belangrijke taak als facilitator en verbinder. Door vaste overlegmomenten in te richten, een aanspreekpunt aan te stellen en duidelijke, toegankelijke informatie te bieden – bijvoorbeeld via een online kerkenloket – kunnen kerkeigenaren beter worden ondersteund in hun traject. Ook het verbinden van de kerkvisie aan andere beleidsvelden, zoals duurzaamheid, wonen en leefbaarheid, draagt bij aan een integrale benadering. Door actief te monitoren, het visiedocument actueel te houden en herbestemmingsprocessen waar mogelijk te versnellen of te ondersteunen, kan de gemeente bijdragen aan het behoud van religieus erfgoed als levend onderdeel van de gemeenschap.

8. Hoe verder na de kerkenvisie?

Deze kerkenvisie kan worden beschouwd als een gemeenschappelijke en gedeelde basis voor de toekomst. Het traject eindigt dan ook niet bij de afronding van deze rapportage; integendeel, in de toekomst kan hierop worden teruggegrepen en verder worden gebouwd. In dit hoofdstuk worden enkele aanbevelingen gedaan om een richting voor de toekomst te verkennen en stappen te zetten om de kerkgebouwen toekomstbestendig te maken.

8.1 Kerk- en begraafplaatseigenaren

Geef richting aan de toekomst

De eerste stap is het bepalen van een richting voor de toekomst. In eerste instantie moet worden vastgesteld in welk stadium het kerkgebouw zich momenteel bevindt en of dit nog steeds de best passende functie is. Als de huidige functie op termijn niet meer haalbaar blijkt kan steeds worden uitgeweken naar de volgende mogelijkheid in gebruik zoals uiteengezet in hoofdstuk 6. Welke wensen zijn er, maar ook: wat is haalbaar? Wees hierin realistisch en actief, als de huidige functie naar verwachting binnen enkele jaren zal veranderen zullen er juist nu al stappen richting de toekomst moeten worden gezet.

Het eventueel in gang zetten van een transformatieproces en het in beweging brengen van betrokken partijen en mensen kost inspanning en tijd. Door vooraf te bepalen hoe het kerkgebouw in de toekomst gebruikt zal worden, kunnen bovendien op de juiste manier afwegingen worden gemaakt richting het behoud. Het voortzetten van de religieuze functie kan immers om andere werkzaamheden aan het gebouw vragen dan een geheel of gedeeltelijke nieuwe functie. Het advies is daarom om ook uitwerking te geven aan een eigen toekomstvisie.

Tip!
Ontwikkel een eigen toekomstvisie

En dan?

Als een denkrichting voor de toekomst is ingezet kan er vastgesteld worden welke vervolgstappen en concrete acties hiervoor nodig zijn of bij kunnen helpen. Bij voortzetting van de religieuze functie is het bijvoorbeeld raadzaam om duidelijk inzicht te krijgen in de financiën en de onderhoudstoestand van het gebouw. Indien de expertise hierop ontbreekt kan er hulp worden ingeschakeld van buitenaf. Er kan, eventueel gezamenlijk met meerdere kerkbesturen, een financieel of bouwkundig adviseur worden ingeschakeld, maar ook de Monumentenwacht geeft bijvoorbeeld advies over het onderhoud. Meerjarenplannen- en begrotingen voor de instandhouding maken de te verwachten kosten inzichtelijk. Voor monumentale kerken en dienstwoningen in kerkelijk gebruik kan er subsidie worden aangevraagd voor de kosten van de instandhoudingswerkzaamheden.

Tip!
Zorg voor financieel en bouwkundig inzicht

Samenwerken

Tevens is het raadzaam om kennis en informatie beschikbaar te stellen en voor meerdere doelgroepen toegankelijk te maken. Dit kan door bijvoorbeeld een goed werkende website aan te maken, of actief via sociale media berichten te delen.

Meerdere parochie federaties in de gemeente Leudal lopen tegen dezelfde ontwikkelingen aan. Kerkgebouwen verliezen hun religieuze functie en er moet een alternatief worden bedacht. Een gezamenlijk kennisplatform met meerdere kerken is denkbaar. Enerzijds kunnen kerkeigenaren onderling zo contact met elkaar onderhouden en elkaar consulteren en ondersteunen. Die kennis en informatie over de gebouwen kan bovendien gebruikt worden om draagvlak en enthousiasme in de omgeving te creëren. Een omgeving die zich verbonden voelt met het erfgoed kan proactief meedenken over oplossingen over bijvoorbeeld financiën, vrijwilligers of gebruik. Voor het beheer van het kerkgebouw zijn vrijwilligers hard nodig, maar het blijkt voor veel kerkeigenaren lastig om deze te vinden. Ook hierin kan worden gezocht naar onderlinge samenwerking. Zijn er bijvoorbeeld vrijwilligers die bereid zijn op meerdere plekken te helpen? Wellicht zijn er aanknopingspunten te vinden waarbij omwonenden - ook buiten de geloofsgemeenschap - hun enthousiasme kunnen inzetten, zoals voor het organiseren van een tentoonstelling, muziekkavond of rondleiding. Via een website kan de beschikbare ruimte bijvoorbeeld ook geprofileerd worden als verhuurlocatie voor verschillende doelgroepen.

Tip!
Deel kennis & informatie met meerdere doelgroepen

Het vinden van de juiste functie

Indien er wordt gezocht naar nieuwe activiteiten en functies zijn er legio aan mogelijkheden om het proces in gang te zetten. Zoals eerder is aangekaart is het over het algemeen wenselijk om de nieuwe functie te koppelen aan culturele of maatschappelijke opgaves en de gemeentelijke ambities. Zo'n koppeling is goed te maken, aangezien gebedshuizen altijd al een belangrijke maatschappelijke functie hebben vervuld.

Tip!
Koppel toekomstig gebruik aan maatschappelijke opgaven

Desondanks is gebleken uit gesprekken met de kerkbesturen dat deze wensen lastig te realiseren zijn in een gemeente met kleine dorpskernen als Leudal. Hoewel het aantal kerkgangers afneemt blijft de zoektocht naar zingeving en spiritualiteit bestaan. Juist waar de buitenwereld alsmat hectischer lijkt te worden is er behoefte aan een plek voor bezinning. Bij een herbestemming is het daarom aan te raden een deel van de kerk bijvoorbeeld een Mariakapel aan te houden als gebedsruimte of om kaarsjes aan te steken. Hierdoor blijft de religieuze functie deels behouden en biedt een kerkgebouw vooralsnog een plek voor stilte en bezinning.

Het religieus erfgoed zou ook gekoppeld kunnen worden aan andere maatschappelijke opgaves en ambities, zoals duurzaamheid, woonbeleid en leefbaarheid van de dorpskernen. Het hergebruiken van een kerk is al duurzaam op zich, daarnaast kunnen er verschillende verduurzamingsmaatregelen meegenomen worden in verbouwingsplannen.

Het behoud van karakteristieke gebouwen zoals kerken draagt bovendien bij aan de aantrekkelijkheid van Leudal als woon- en leefomgeving en biedt de mogelijkheid om bij te dragen aan deze ambitie. De sociale cohesie en de leefbaarheid van de kernen is een belangrijk uitgangspunt. Toekomstige leegstaande kerkgebouwen kunnen bijvoorbeeld als ruimte worden ingezet om kwetsbare groepen op te vangen of ter facilitering van culturele netwerken zoals het verenigingsleven. Daarnaast kunnen de kerkgebouwen worden ingezet voor toeristische, educatieve en marketingdoeleinden. Als kerkgebouwen worden herbestemd tot woningen is het vanuit de kerkbesturen wenselijk om hier sociale huur of starters woningen van te maken waardoor de kerk in dienst blijft staan van de samenleving.

Aangezien de omgeving juist zo'n beslissende factor is in het toekomstig gebruik, is het een logische stap om de omgeving ook reeds in een vroeg stadium te betrekken.

Tip!
Deel initiatieven vroegtijdig met de gemeente

Door vroegtijdige betrokkenheid kan er worden ingespeeld op de noden en wensen van de omgeving. Concreet zou er bijvoorbeeld een 'meedenkdag' kunnen worden georganiseerd, waarbij betrokkenen ideeën op tafel kunnen leggen, of waarbij de omgeving aangeeft waar zij behoefte aan heeft. Voer hier onderling dialoog over zoals bij de lopende herbestemmingsprocessen van Kelpen Oler en Heibloem. Hoe hebben zij dit aangepakt?

Tip!
Betrekt de omgeving!
Organiseer bijvoorbeeld een meedenkdag

Wat ging er goed? Wat zou er beter kunnen? Die betrokkenheid kan behalve in de directe omgeving ook bij andere partijen op worden gezocht. Herbestemming van een kerkgebouw biedt een interessante casus voor bijvoorbeeld architectuur- of erfgoedstudenten. Maar ook tussen kerkeigenaren onderling ontstaan er wellicht nuttige inzichten voor toekomstig gebruik. Iedere kern heeft een eigen identiteit: hoe kan deze behouden blijven en hoe kan er worden ingespeeld op specifiek die wensen, zonder met elkaar te concurreren?

Tip!
Laat een herbestemmingsonderzoek uitvoeren

Vraag herbestemmingssubsidie aan

Een andere concrete stap die gemaakt kan worden is het laten uitvoeren van een haalbaarheids- of herbestemmingsonderzoek door een advies- of architectenbureau. In een herbestemmingsonderzoek worden de verschillende nieuwe mogelijkheden onderzocht en getoetst. Afhankelijk van de omvang van het onderzoek komen hierin verschillende aspecten aan bod zoals cultuurhistorie, een ruimtelijke uitwerking van scenario's, exploitatiekosten en de verschillende vergunningskaders. Ook een verdiepingsslag op het gebied van verduurzaming of procesbegeleiding is mogelijk. Voor een dergelijk onderzoek kan subsidie worden aangevraagd.

Subsidie mogelijkheden

Het onderhoud en beheer van kerkgebouwen is een kostbaar doch belangrijk aspect. Door regelmatig en op de juiste manier onderhoud en eventuele restauratie uit te voeren worden nog hogere kostenposten en verval op langere termijn tegen gegaan. Met betrekking tot het plannen, voorbereiden en uitvoeren van onderhoud, restauratie en herbestemming bestaan er verschillende mogelijkheden voor financiële ondersteuning en subsidies vanuit overheden en particuliere fondsen. Voor kerkeigenaren is deze informatie echter niet altijd bekend. Hieronder worden daarom de belangrijkste huidige regelingen in kaart gebracht. Deze regelingen kunnen uiteraard op termijn weer veranderen of afgeschaft worden of er kunnen juist weer interessante subsidiepotjes toegevoegd worden. Daarom is het raadzaam om de verschillende instanties in de gaten te houden.

Landelijk, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed geeft subsidie voor het sober en doelmatig onderhoud aan kerkgebouwen. De **Sim** (subsidie instandhouding monumenten) is bedoeld voor rijksmonumenten die niet als woonhuis zijn gebouwd, waaronder kerkgebouwen, en heeft betrekking op een onderhoudsperiode van zes jaar. Het subsidiepercentage bedraagt maximaal 60 of 40 procent van de onderhoudskosten. Sinds dit jaar kunnen ook eigenaren van kerkelijke dienstwoningen, zoals pastorieën en kosterwoningen, in kerkelijk gebruik deze subsidie aanvragen. Daarnaast is er binnen de Sim de mogelijkheid om extra subsidie aan te vragen voor een verduurzamingsonderzoek. Naast de instandhoudingssubsidie kan er bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed subsidie worden aangevraagd voor een **herbestemmingsonderzoek**. Deze subsidie

dekt 70% van de kosten van het onderzoek en is bedoeld om verval tegen te gaan en leegstand te voorkomen. Als aanvulling op het herbestemmingsonderzoek kan ook subsidie worden verstrekt voor het onderzoek naar verduurzaming.

Provinciaal

Provincie Limburg heeft tevens een subsidieregeling voor de **restauratie** van monumenten, met een maximaal subsidiebedrag van € 300.000 en een subsidiepercentage van 30%. Nieuwe criteria sinds dit jaar zijn het vertellen van het verhaal van het monument en het betrekken van de lokale gemeenschap. Voor aantoonbaar openbaar toegankelijke gebouwen geldt een verhoogd subsidiepercentage van 40% en een maximaal subsidiebedrag van € 400.000.

Omdat religieus erfgoed een belangrijk onderdeel is van het katholieke Limburgse landschap heeft de provincie tevens een subsidieregeling kerken 2024-2027 uitstaan. Deze subsidie is geschikt voor eigenaren van een monumentale kerk die plannen hebben op het gebied van restauratie of herbestemming. Voorwaarde voor deze subsidie zijn als volgt:

- Het project heeft betrekking op de restauratie en/of herbestemming van een kerk, of een deel daarvan, eventueel in combinatie met de verbetering van de duurzaamheid en/of de verbetering van de toegankelijkheid ervan.
- Er dient sprake te zijn van een urgente restauratieopgave aangetoond door een rapport van de Stichting Monumentenwacht Limburg.

- Indien het project betrekking heeft op herbestemming van een kerk, of een deel daarvan, dient de kerk een maatschappelijke, niet op winst gerichte functie te krijgen.
- Het project dient uitvoeringsgereed te zijn, dat wil zeggen dat alle eventueel noodzakelijke (omgevings) vergunningen en/of toestemmingen zijn verleend - ten tijde van het indienen van de aanvraag - en dat binnen zes maanden na ontvangst van de subsidiebeschikking gestart kan worden met de feitelijke werkzaamheden.

Hierbij is het minimale subsidiebedrag € 100.000,00 (minimale subsidiabele kosten zijn € 200.000,00) Maximale subsidiebedrag is 50% van subsidiabele kosten tot een maximum van € 500.000,00.

Er is eventueel een extra bijdrage voor verduurzaming van maximaal € 100.000,00 (bovenop kosten voor restauratie en/of herbestemming).

Gemeentelijk

Gemeente Leudal biedt verschillende subsidies voor vrijwilligersorganisaties en verenigingen en voor het organiseren van activiteiten of evenementen. Neem voor informatie hierover contact op met de gemeente of kijk op de website: <https://www.leudal.nl/kunst-en-cultuur>. Daarnaast kunnen eigenaren van gebouwen met een monumentale status subsidie aanvragen voor behoud van hun monument bij de gemeente: <https://www.leudal.nl/cultuurhistorisch-erfgoed-leudal>.

Overig

Naast subsidieregelingen vanuit de overheid bieden ook verschillende (particuliere) fondsen financiële ondersteuning.

Ook het **Prins Bernhard Cultuurfonds** ondersteunt projecten op het gebied van cultuur in Nederland.

Het **Nationaal Restauratiefonds** biedt financieel ondersteuning voor onderhoud, restauratie, verduurzaming en herbestemming van monumenten. Via het NRF zijn bijvoorbeeld subsidies, leningen en hypotheek mogelijk.

De **Monumentenwacht** biedt abonnementen voor kerken met een monumentale status. Dit abonnement kost € 55,- per jaar en voorziet in een gereduceerd tarief voor bouwkundige inspecties. De Monumentenwacht kan tevens voorzien in bouwkundig advies over onderhoud en subsidies.

Instantie	Wat?	Hoe veel?	Wanneer?	Doel
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (landelijk)	Subsidie Instandhouding Monumenten (SIM)	40% of 60% van de onderhoudskosten	Jaarlijks aan te vragen (1 feb t/m 31 maart) voor een periode van 6 jaar	Sober en doelmatig onderhoud
	Subsidie Stimulering Herbesteding Monumenten	70% van de onderzoekskosten	Jaarlijks aan te vragen (1 okt t/m 30 nov)	Onderzoeken nieuwe mogelijkheden

Instantie	Wat?	Hoe veel?	Wanneer?	Doel
Provincie Limburg	Restauratie monumenten	Subsidie percentage van 30% en maximaal subsidiebedrag van € 300.000.	Uiterlijk december 2027 moet de aanvraag door de provincie zijn ontvangen	Onderhoud voor urgentie restauratie opgave
	Subsidie kerken	Minimaal subsidie bedrag is €100.000, minimale subsidiabele kosten €200.000. Maximaal subsidiebedrag is 50% van subsidiabele kosten tot maximum van € 500.000	Uiterlijk december 2027 moet de aanvraag door de provincie zijn ontvangen	Onderhoud en het toekomstig bewaren van monumentale kerken. Onderzoeken nieuwe mogelijkheden.

Maak gebruik van intaketafel

Wanneer een kerkbestuur nadenkt over herbestemming of een andere toekomst voor het kerkgebouw, is het belangrijk om de gemeente Leudal in een vroeg stadium te betrekken. De gemeente denkt graag mee en kan vanaf het begin ondersteuning bieden, bijvoorbeeld op het gebied van regelgeving, vergunningen en subsidiemogelijkheden.

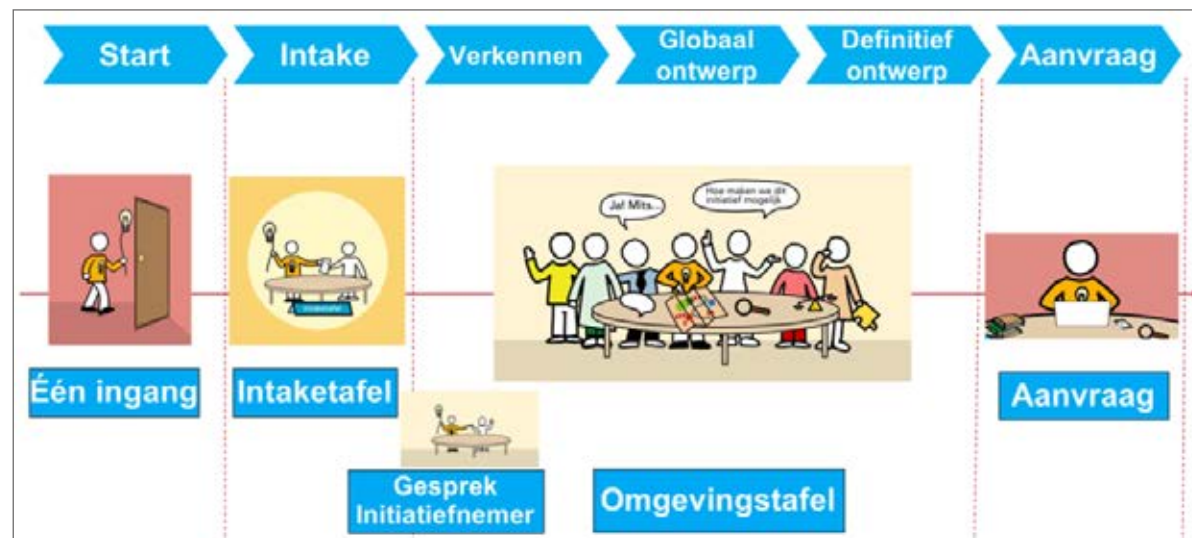
Tijdens de themabijeenkomst is door de gemeente meermaals gewezen op de intaketafel als eerste aanspreekpunt voor initiatiefnemers. Deze tafel is in het leven geroepen binnen de kaders van de Omgevingswet en biedt kerkbesturen een laagdrempelig moment om hun ideeën en plannen te bespreken. Deelname aan de intaketafel kan veel duidelijkheid geven over de mogelijkheden en voorwaarden binnen de gemeente Leudal. De intaketafel is bij uitstek geschikt voor initiatieven die, zoals bij veel religieuze en kerkelijke herbestemmingen het geval is, raken aan ruimtelijke ordening, maatschappelijke behoeften en cultuurhistorie.

Het gesprek helpt om een initiatief goed te laten aansluiten bij het gemeentelijk beleid en het bredere speelveld van betrokken partijen.

Om deel te nemen aan de intaketafel in Leudal is het nodig om vooraf een eerste schets of planbeschrijving aan te leveren. Dit hoeft nog geen volledig uitgewerkt voorstel te zijn, maar het moet voldoende informatie geven om als basis voor het gesprek te dienen. Denk bijvoorbeeld aan een beknopte toelichting, een globale ruimtelijke opzet of een situatietekening. Dit helpt de gemeente om zich goed voor te bereiden en gericht mee te denken tijdens het gesprek. De intaketafel biedt ruimte om het unieke karakter van het kerkgebouw onder de aandacht te brengen, zoals de cultuurhistorische waarde, de betekenis voor de gemeenschap en de kansen van herbestemming. Dit vergroot het begrip en de betrokkenheid bij beleidsmakers en vergroot de kans op draagvlak voor een passende nieuwe invulling.

Ook kan de intaketafel helpen bij het leggen van verbindingen met andere partijen, zoals stedenbouwkundigen, erfgoedadviseurs, architecten of maatschappelijke organisaties. Zo ontstaan mogelijk nieuwe samenwerkingen of partnerschappen die het initiatief versterken. Bovendien wordt er aandacht besteed aan participatie-eisen onder de Omgevingswet – een belangrijk onderdeel van de verdere planvorming.

Tot slot draagt deelname aan de intaketafel bij aan een soepeler verloop van het traject. Er wordt inzicht gegeven in de te nemen stappen, benodigde onderzoeken en verwachte doorlooptijden. Zo helpt de intaketafel kerkbesturen om hun plannen goed te positioneren binnen de regels en ambities van de Omgevingswet, en met meer zekerheid vervolgstappen te zetten richting een nieuwe toekomst voor hun kerkgebouw.

schematische weergave van het informele voorproces alvorens de formele aanvraag. Bron: Vereniging van Nederlandse Gemeenten.

Actiepunten voor kerkeigenaren

Bepaal het huidige stadium en de toekomstverwachting van het kerkgebouw, is de huidige functie houdbaar of is transformatie nodig?

Ontwikkel een realistische toekomstvisie per kerkgebouw. Wees proactief, als functiewijziging verwacht wordt, moet nu al actie ondernomen worden.

Maak gebruik van expertise, bijvoorbeeld door het inschakelen van een financieel of bouwkundig adviseur of Monumentenwacht.

Stel meerjarenonderhoudsplannen op, inclusief kosten inschattingen voor behoud of aanpassing.

Vraag subsidies aan voor instandhouding bij monumentale kerken en dienstwoningen in religieus gebruik.

Ontwikkel een gezamenlijk kennisplatform voor kerkbesturen binnen Leudal, deel ervaringen, kennis en goede voorbeelden.

Zoek samenwerking op het gebied van vrijwilligers, zijn er mensen die op meerdere locaties willen helpen?

Creëer draagvlak in de omgeving, door burgers te betrekken bij activiteiten zoals tentoonstellingen, muziekavonden of rondleidingen.

Benut de energie en expertise van de gemeenschap, ook buiten de geloofsgemeenschap, om het gebouw levend te houden.

Koppel nieuwe functies aan maatschappelijke opgaven, zoals duurzaamheid, wonen, leefbaarheid en sociale cohesie.

Behoud religieuze betekenis waar mogelijk, bv. via een Mariakapel of stiltehoek.

Benut herbestemming voor brede maatschappelijke inzet, zoals culturele netwerken, zorg initiatieven of toerisme.

Streef bij woningbouw naar maatschappelijke meerwaarde, zoals starterswoningen of sociale huur.

Zet de ruimte online in de etalage, bijvoorbeeld via een website voor verhuur aan diverse doelgroepen.

Betrek de gemeenschap, in een vroeg stadium via een 'meedenkdag' of bijeenkomsten waarin ideeën gedeeld worden.

Organiseer onderlinge reflectie op lopende herbestemmingsprocessen in Leudal, wat werkt wel/niet?

Laat herbestemmingsonderzoeken uitvoeren (cultuurhistorie, ruimtelijke scenario's, kostenraming, vergunningen) – subsidie hiervoor is beschikbaar.

8.2 De gemeente

Ook de gemeente kan stappen ondernemen om verdere uitwerking te geven aan de kerkenvisie. De religieuze en culturele infrastructuur vormt een belangrijk onderdeel van de geschiedenis van Leudal, identiteit en fysieke inrichting. Het behoud van het religieus erfgoed is daarmee van belang voor de gemeente en haar inwoners, zowel in materiële als immateriële zin. Met betrekking tot de verschillende gemeentelijke ambities kunnen de kerkgebouwen en het gebruik ervan een belangrijke rol spelen in het woon-en leefklimaat van Leudal

Hier kan op verschillende manieren meer invulling aan worden gegeven. De belangrijkste verantwoordelijkheid ligt bij de verdere aanpak van het kerkenvisieproces in de toekomst. De gemeente kan hierin bijdragen door een faciliterende rol in te nemen in verdere (reguliere) overlegmomenten tussen partijen onderling. Daarnaast kunnen de kerkeigenaren bij gemeentelijke ontwikkelingen betrokken worden als gesprekspartner. Zo blijven de gemeente en kerkeigenaren op de hoogte van actuele onderwerpen en uitdagingen. Daarbij hoort ook de ondersteunende rol in een eventueel transformatieproces van een kerkgebouw en een adviserende rol op het gebied van subsidies, financiering en vergunningen.

Ook in de beleidsplannen kan een link worden gelegd met de kerkenvisie door de rol en betekenis van het religieus erfgoed te betrekken in verschillende beleidsdomeinen en doelen. Tot slot ligt de monitoring en actualisering van de kerkenvisie in het takenpakket van de gemeente. Het bijhouden van ontwikkelingen is noodzakelijk voor het up-to-date houden van het visiedocument en voor het kunnen inspelen op veranderingen zoals functiewijzigingen of leegstand van de kerkgebouwen.

Voorbeelden uit de praktijk

Uitgesprekken met verschillende kerkbesturen is gebleken dat er behoefte bestaat aan beter contact met gemeenten en aan duidelijkere informatievoorziening. Daarnaast blijkt dat zowel gemeenten als religieuze gebouwen en hun eigenaren onvoldoende zichtbaar zijn voor elkaar - een situatie die door betere onderlinge communicatie kan worden verbeterd. Goede communicatie vanuit de gemeente met kerkeigenaren draagt immers bij aan verbinding en betere zichtbaarheid.

Diverse gemeenten in Nederland hebben binnen hun eigen kerkenvisie initiatieven ontplooid om de communicatie te verbeteren, elk op hun eigen manier. Dit heeft bij sommige gemeenten geleid tot het instellen van een kerkenloket met één of meerdere vaste aanspreekpunten binnen de gemeente.

Online informatie loket

Een goed voorbeeld hiervan is de gemeente Westerkwartier. Op hun website is een speciale sectie ingericht met richtlijnen voor de toekomst van kerkgebouwen. Hier vindt men een toelichting op de faciliterende rol van de gemeente en de daaruit voortvloeiende acties. Er wordt duidelijk aangegeven dat er gewerkt wordt met een aanspreekpunt, wat men daarvan kan verwachten en hoe dit bereikbaar is. Voor initiatiefnemers, eigenaren en burgers is er een webpagina waar aspecten rondom her- en nevenbestemmingen helder worden weergegeven. De gemeente Leudal zou naar dit voorbeeld een online informatieloket kunnen openen met informatie over de kerkenvisie en eventuele herbestemmingen. Kerkeigenaren kunnen hier terecht om meer te lezen over het herbestemmingsproces en over subsidiemogelijkheden.

Vast aanspreekpunt

Veel gemeentes stellen na de kerkenvisie een vast aanspreekpunt aan. Een persoon die dient als contact persoon met kerkbesturen waar op een gemakkelijke en laagdrempelige manier vragen aan gesteld kunnen worden. Als een vast aanspreekpunt niet haalbaar is, kan worden overwogen om periodieke gesprekken te organiseren, bijvoorbeeld met enkele contactmomenten per jaar. In deze momenten kunnen de voortgang rondom eventuele herbestemmingen besproken worden en is er ruimte voor het stellen van vragen.

Hierdoor wordt het proces van herbestemming een gezamenlijk doel: het aantrekkelijker en leefbaarder maken van de gemeente Leudal. Dit zorgt ervoor dat kerkbesturen zich niet alleen voelen staan in het proces. Een belangrijk doel hierbij is het creëren van vertrouwen en begrip.

Opstellen van een intern werkproces

De processen rondom behoud en beheer van religieus erfgoed zijn in veel gemeenten nog onvoldoende integraal ingericht. Momenteel verlopen deze trajecten vaak nog te sectoraal: afhankelijk van de specifieke vraag worden alleen medewerkers van bijvoorbeeld de afdeling erfgoed, ruimtelijke ordening of sociaal domein geraadpleegd. Interdisciplinaire samenwerking komt nog te weinig voor.

Uit diverse kerkvisie-trajecten is gebleken dat zowel gemeenten als kerkeigenaren baat hebben bij helder gestructureerde processen en een interdisciplinaire aanpak. Deze trajecten hebben op veel plaatsen geleid tot nieuwe inzichten, waardoor gemeenten nu vaker een proactieve en initiërende rol op zich nemen bij vraagstukken over onder meer het gebruik en de verduurzaming van kerkgebouwen, recreatie en toerisme, en communicatie.

Door integraal samen te werken kunnen gemeenten effectiever inspelen op de complexe uitdagingen die komen kijken bij het behoud en de herbestemming van religieus erfgoed, wat uiteindelijk zowel de kerkeigenaren als de lokale gemeenschap ten goede komt.

De gemeenten Alphen-Chaam, Baarle-Nassau en Gilze en Rijen hebben gezamenlijk een intern werkproces opgesteld voor situaties waarin kerkeigenaren te maken krijgen met (dreigende) leegstand of herbestemming (zie afbeelding 20). Dit gestructureerde werkproces zorgt ervoor dat er effectief geschakeld kan worden tussen alle betrokkenen. Door een vaste werkwijze te hanteren die regelmatig wordt geëvalueerd en waar nodig wordt bijgestuurd, weten alle partijen precies wat ze kunnen verwachten.

Dit creëert duidelijkheid voor kerkeigenaren en zorgt ervoor dat procedures sneller kunnen verlopen. Het werkproces biedt een duidelijk kader waarop alle betrokkenen kunnen terugvallen, wat de samenwerking tussen kerkeigenaren en de gemeente bevordert bij deze vaak complexe trajecten.

Schematische weergave van het werkproces gemeente ABG

Actiepunten voor de gemeente

Verbeter de verdere uitwerking van de kerkenvisie:

Geef prioriteit aan een continu kerkenvisieproces, waarin de waarde van het religieus erfgoed – zowel materieel als immaterieel – wordt meegenomen in de gemeentelijke ambities en beleidsplannen.

Verbeter de communicatie: Overweeg de oprichting van een online informatieloket – vergelijkbaar met voorbeelden uit bijvoorbeeld de gemeente Westerkwartier – waar kerkeigenaren en andere betrokkenen makkelijk toegang hebben tot actuele informatie over herbestemming en subsidiemogelijkheden.

Stel een vast aanspreekpunt of organiseer regelmatige contactmomenten: Dit maakt het voor kerkeigenaren eenvoudiger om vragen te stellen en bevordert vertrouwen en samenwerking, waardoor het herbestemmingsproces als een gezamenlijk doel wordt ervaren.

Neem een faciliterende rol in overleg: Organiseer (reguliere) overlegmomenten tussen de gemeente en kerkeigenaren, zodat actuele uitdagingen en ontwikkelingen tijdig besproken kunnen worden. Betrek de kerkeigenaren actief als gesprekspartners bij gemeentelijke ontwikkelingen.

Bied ondersteuning bij transformatieprocessen: Speel een adviserende rol rondom subsidies, financiering en vergunningen voor herbestemming of functieverandering van kerkgebouwen, zodat een succesvolle transitie kan plaatsvinden.

Integreer religieus erfgoed in beleidsplannen: Verbind de kerkenvisie met verschillende beleidsdomeinen door de rol en betekenis van kerkgebouwen als onderdeel van de woon- en leefomgeving van Leudal expliciet te benoemen.

Voer continue monitoring en actualisering uit: Zorg voor regelmatige evaluatie van de kerkenvisie om te kunnen inspelen op veranderingen zoals functiewijzigingen of leegstand, en houd het visiedocument up-to-date.

Ontwikkel een stappenplan voor herbestemming kerken: Dit maakt het voor zowel huidige kerkeigenaren als nieuwe gebouweigenaren duidelijk wat de huidige stand van zaken is en wie welke verantwoordelijkheden heeft. Als gemeente houd je hierin overzicht in de lopende zaken.

Breng de behoeften per kern in beeld:

De gemeente Leudal kent een grote verscheidenheid aan kernen, die ieder hun eigen identiteit en dynamiek hebben en weinig onderlinge samenhang vertonen. Door per kern in kaart te brengen welke behoeften, kansen en initiatieven er spelen, ontstaat een helder overzicht van de lokale situatie. Dit stelt de gemeente in staat om gerichte en strategische keuzes te maken voor de komende tien jaar, en om initiatieven actief te stimuleren en faciliteren waar dat nodig en gewenst is.

Bijlagen

9. De kerkenpaspoorten

De kerkenpaspoorten zijn opgesteld op basis van deskresearch en aanvullend onderzoek, waaronder gesprekken met kerkeigenaren en kerkbesturen die hebben plaatsgevonden in januari 2024. Om deze reden kan het huidige gebruik en het gewenste toekomstig gebruik van de kerkgebouwen in sommige gevallen afwijken van de samenvattingen zoals weergegeven op pagina 34 tot en met 40.

9.1 Heilige Nicolaas Heythuysen

9.1.1 Objectgegevens

Objectinformatie	
Adres	Dorpstraat 120
Kadastrale gemeente	Heythuysen
Administratieve gemeente	Leudal
Status	Rijksmonument
Monumentnummer	22127
Datum inschrijving	17-09-1968
Kadastrale gemeente	Heythuysen
Sectie en perceelnummer	Sectie C, 3197
Oppervlakte	2.062 m ²
Parochie/federatie/cluster	Cluster Tabor
Soort gebouw	Hallenkerk
Bouwjaar	1847
Bouwstijl	Laatgotisch
Architect(en)	C.J.H. Franssen
Bestemming	Centrum

 Katholiek religieus gebruik

 Rijksmonument

 350 zitplaatsen

Gevelaanzicht van het object

9.1.2 Historisch onderzoek

Omgeving

Zuidelijk van het dorp Heythuysen stroomt de Heythuyzerbeek en ten noorden van het dorp loopt de Belandsebeek. Op een topografische kaart van rond 1894 is te zien dat er in de rondom het langgerekte dorp Heythuysen maar liefst vier kapellen aanwezig waren. Ten zuiden van Heythuysen staan op de topografische kaart drie veldkruizen.

Ten zuiden van de kerk bevond zich rond 1894 een boomgaard of ander soort nutstuin. In dit gebied staat nu een vrijstaand huis en het andere deel is een weide. Rond 1958 is dit huis voor het eerst op de kaart te zien. Het traject van de stoomtram wordt in 1927 op een topografische kaart aangegeven. Halverwege de twintigste eeuw groeit het dorp en ontstaan er nieuwe woonwijken. En groeit het uiteindelijk uit tot het grootste dorp uit de gemeente met tegenwoordig zo'n zes en half duizend inwoners.

Afbeelding 4 1894

De Sint-Nicolaaskerk ligt aan de Dorpstraat (noordkant), de Biesstraat (oostkant) en de Luytersteegstraat (westkant). Direct ten zuiden van de kerk, grenzend aan de kerk, ligt een siertuin met een geometrisch patroon van hagen. En naast de kerk staat ook de Missiekapel. Ten westen van de kerk ligt het dorpsplein. Deze openbare ruimte wordt omzoomd door een aantal lindebomen. Er staat een waterkraan en meerdere horecagelegenheden hebben hier in de zomer hun terrassen.

Bouwhistorie

De Sint-Nicolaaskerk kent haar oorsprong uit het begin van de 16de eeuw. Omstreeks 1504 verrees de laatgotische pseudobasiliek, bestaande uit een middenschip met twee lagere zijbeuken en een vijfzijdige gesloten koor voorzien van smalle spitsboogvensters. In 1847 werd de oorspronkelijke toren vervangen door de huidige neogotische toren en werd het schip met twee traveeën westwaarts uitgebreid. De aanbesteding van de uitbreiding van de kerk in 1847 werd toegewezen aan Mathias Verkoelen, timmerman en aannemer te Heythuysen. Naast de hoofdingang werd omstreeks 1850 een zogenaamde 'Missiekapel' gebouwd in neoclassicistische stijl. In 1927 werden de smallere gotische zijbeuken vervangen door de huidige zijbeuken, naar ontwerp van architect C.J.H. Franssen. Daartoe kreeg de van oorsprong pseudobasiliek de vorm van een driebeukige hallenkerk, waarbij de zijbeuken vrijwel even hoog en even breed als het middenschip zijn.

Gebouw omschrijving

Exterieur

De georiënteerde kerk is opgetrokken uit baksteen en staat op een grotendeels rechthoekig grondplan. De zijgevels van de zijbeuken bestaan uit zes traveeën, onderling van elkaar gescheiden middels steunberen.

Afbeelding 2 Kadastrale situatie

Afbeelding 3 Luchtfoto vanuit het zuiden

Iedere travee is voorzien van een spitsboogvormig raamvenster met natuurstenen tracering gevuld met glas-in-lood. Het kerkgebouw heeft een vijfzijdig gesloten koor met eveneens spitsboogvensters. Het middenschip is gedekt met een zadeldak, de zijbeuken zijn telkens per travee voorzien van een schilddak met dakkapel, haaks ten opzichte van het zadeldak van het schip.

De hoofdingang bevindt zich in de centraal gelegen vierkante westtoren. De neogotische toren telt, uitgaande van de waterlijsten, drie bouwlagen en een ingesnoerde torenspits. Op de begane grond de ingang met dubbele houten toegangsdeuren en een spitsboogvormig natuurstenen bovenraam met neogotische tracering. Op de verdieping eveneens een natuurstenen spitsboogvenster met tracering gevuld met glas-in-lood. In de derde bouwlaag, ter hoogte van de klokken, bevinden zich in ieder gevelvlak twee spitsboogvormige galmgaten met daarboven telkens een torenklok. Aan de oostzijde van de kerk is het oude vijfhoekige gotische koor uit 1504 gesitueerd. De gevels zijn opgetrokken uit rode baksteen, hierin bevinden zich spitsboogvensters. Het koor wordt afgesloten door een schilddak met dakruiter. Tegen de zuidzijde van het koor bevindt zich de voormalige sacristie.

Aan de zuidzijde van de kerk, aan de Biesstraat, ligt het Credozaaltje. Deze is met de kerk verbonden middels een tussenlid aan de laatste travee van de zuidelijke zijbeuk. Naast de kerk, aan de zuidwestzijde, staat de Missiekapel.

Interieur, meubilair en kunstwerken

Via de hoofdingang wordt binnen getreden in het entreeportaal onder de kerktoren. Deze wordt van het middenschip gescheiden middels dubbele

houten deuren. Het plafond van de kerk bestaat uit kruisribgewelven rustend op ronde pijlers. Het interieur is wit bepleisterd. Rondom is tegen de wanden een houten lambrisering aangebracht. De gewelven van het middenschip en priesterkoor zijn voorzien van rode schilderijen, die nog uit de bouwtijd van het schip (begin 16de eeuw) dateren. De kapitelen van de pilasters ter plaatse van het koor zijn versierd met koppen. Aan de westzijde bevindt zich het oksaal, rustend op houten zuilen en voorzien van een houten balustrade. Op het oksaal staat het tweemanuaals orgel uit 1939 van Verschuere Orgelbouw. Onder het oksaal in de rechter (zuidelijke) zijbeuk staat het marmeren 19de eeuwse doopvont.

De kerkbanken dateren uit de eerste helft van de 19de eeuw, evenals de preekstoel. In 2020 zijn er enkele banken verwijderd om zo meer openheid te creëren en ruimte te maken voor nevenactiviteiten zoals muziek, tentoonstellingen en bijeenkomstruimte voor na vieringen. In de zijbeuken zijn de kleine kerkbanken die tegen de zijmuren stonden verwijderd. In de rechter (zuidelijke) zijbeuk zijn daarvoor vitrinekasten in de plaats gekomen, op de bestaande houten vlonder. In de linker (noordelijke) zijbeuk is de vlonder verwijderd en een nieuwe tegelvloer aangelegd. Ook aan de linker- en rechterzijde van de hoofdree zijn de vlonders met banken verwijderd om meer ruimte te creëren om na vieringen samen te komen met een kop koffie.

Aan de achterzijde (oostzijde) van de rechter zijbeuk werd in 2020 een nieuw St. Nicolaasretabel geplaatst en ingezegend. Het retabel is gemaakt en ontworpen door de Zeeuwse kunstenaar Roeland van der Kley. Recentelijk is tevens een koffiehok ingericht bij het St. Nicolaas retabel.

Het neogotische hoofdaltaar dateert uit 1900 en is naar ontwerp van Jacques Oor. Oorspronkelijk is het altaar afkomstig uit de kathedraal van Roermond. In 1958 werd het altaar aangekocht door deken Geurts en geplaatst in de kerk van Heythuysen. Toen is ook de oorspronkelijk aanwezige polychromie (van H. Holtmann) verwijderd.

De twee biechtstoelen dateren uit respectievelijk 1704 en 1773.

In het interieur zijn verschillende schilderijen en beelden aanwezig. Onder meer een beeld van de H. Jozef van Jan van Steffeswert (XVd), een calvariegroep (XVIA), een beeld van de H. Lucia (XVIIA), een crucifix (ca. 1700), beeld van de H. Madonna (ca. 1700).

De Missiekapel

De Missiekapel naast de ingang van de kerk ontstond als onderdeel van de herkerstening in Nederland na jaren van religieuze onderdrukking. Gebouwd in 1850 of 1851, was de kapel oorspronkelijk bedoeld als ruimte voor de Missiegroep, een initiatief om het geloof te verdiepen en zondaars te bekeren. In de loop der jaren kreeg de kapel verschillende functies, waaronder die van lijkenhuisje, catechismus lokaal en bewaarschool.

Na verloop van tijd raakte de kapel in verval en werden diverse pogingen ondernomen om het te behouden. In 1986 werd de Stichting Vrienden van de Missiekapel opgericht, met als doel het behoud en de restauratie van de kapel. Ondanks restauratiewerkzaamheden in 1989 bleef een geschikte bestemming uit. Uiteindelijk werd in 2009 een plan ontwikkeld om de kapel te transformeren tot een ruimte waar Limburgse kunstenaars hun creativiteit konden tonen. Dit initiatief werd met enthousiasme ontvangen en bood niet alleen een

cultureel perspectief, maar ook een duurzame toekomst voor de kapel. In 2016 werd het interieur van de kapel gerestaureerd en in originele staat teruggebracht, dankzij steun van de gemeente Leudal, lokale bedrijven, Gilde Opleidingen en Bouwmensen.

Met haar gerestaureerde interieur en nieuwe bestemming als hedendaagse kunstetage is de Missiekapel nu een cultureel en historisch waardevolle plek dat de lokale gemeenschap verbindt met het verleden en de hedendaagse kunstscène.

Bouwtechnische staat

De Nicolaaskerk is een rijksmonument en verkeert in een goede onderhoudstoestand. De verwarmingsinstallatie is in tijden van Corona vervangen. De thermostaat staat altijd minimaal op 13 graden, om een constante temperatuur voor de beelden te behouden. Het meerjarig onderhoud wordt gesubsidieerd door middel van de Subsidie Instandhouding Monumenten (SIM) vanuit de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en aanvullend door de Provincie Limburg en Gemeente Leudal.

9.1.3 Huidige situatie en initiatieven

Huidig gebruik

De H. Nicolaas te Heythuysen heeft thans (na verwijdering van enkele kerkbanken) 350 zitplaatsen, voorheen waren dit er 500. De H. mis wordt gehouden op zondagen en donderdagen en op zaterdag eens in de 14 dagen (in de oneven weken). Het aantal bezoekers varieert van circa 31 man tot 62 man bij bijvoorbeeld een misintentie. Daarnaast worden de zondagsvieringen en speciale vieringen ook online uitgezonden via livestream. De dagkapel is iedere dag geopend voor bezoekers. Een enkele keer komen bezoekers/ voorbijgangers de kerk spontaan bezoeken. Naast de misdiensten vindt er in de kerk eens per zes weken een Bach cantate plaats. Ook beschikt de kerk met een aantal van 120 over een aanzienlijke aantal vrijwilligers.

Gewenst toekomstig gebruik

De parochiefederatie Tabor heeft het voornemen om één kerkgebouw als hoofdkerk in gebruik te nemen voor de hele federatie. Het ligt het meest voor de hand dat de H. Nicolaaskerk in Heythuysen de hoofdkerk gaat vormen. Het dorp heeft ook alle voorzieningen. Er werd ook genoemd dat het misschien ooit de hoofdkerk zou kunnen zijn ook voor de parochiefederatie Emmaüs. Daarnaast zijn er plannen om het credozaaltje up to date te maken. Er werd tijdens het locatiebezoek kort gesproken over de mogelijkheid om de mis te organiseren in het credozaaltje. Dit zou vroeger onbespreekbaar zijn geweest maar nu wel, aldus het kerkbestuur.

Foto overzicht

Afbeelding 5 Zicht op de voorgevel

Afbeelding 6 Zicht op de koorzijde

Afbeelding 7 Naastgelegen Missiekapel

Afbeelding 8 Interieur, zicht richting oksaal

Afbeelding 9 Interieur, absis

Afbeelding 10 Interieur, zijbeuk

9.2 Heilige Johannes de Doper Baexem

9.2.1 Objectgegevens

Objectinformatie	
Adres	Monseigneur Kierkelsplein 19
Kadastrale gemeente	Leudal
Administratieve gemeente	Baexem
Status	Geen
Monumentnummer	-
Datum inschrijving	-
Kadastrale gemeente	Leudal
Sectie en perceelnummer	Sectie E, 1150
Oppervlakte	4.432 m ²
Parochie/federatie/cluster	Cluster Tabor
Soort gebouw	Pseudobasiliek
Bouwjaar	1956
Bouwstijl	Traditionalisme
Architect(en)	A.J.N. Boosten
Bestemming	Maatschappelijk

Katholiek religieus gebruik

360 zitplaatsen

Afbeelding 11 Gevelaanzicht van het object

9.2.2 Historisch onderzoek

Omgeving

De Heilige Johannes de Doperkerk in Baexem ligt tegenwoordig in het noorden van het dorp. De kerk die er nu staat is een naoorlogse vervanging van de, in de Tweede Wereldoorlog verwoeste, neoclassicistische kerk. Ten zuiden van kerk ligt het Monseigneur Kierkelsplein en aan de noordwestzijde van de kerk grenst een stuk akkerland. Verder loopt er noordelijk langs de kerk een beek, die de Rijdtbeek wordt genoemd. De kerk bevindt zich ten opzichte van de rest van Baexem op een redelijk laaggelegen stuk en ook de overzijde van de Rijdtbeek ligt laag en loopt langzaam omhoog. Het vooroorlogse centrum van Baexem lag een stuk zuidelijker dan de locatie van de Johannes de Doper kerk in Baexem.

Afbeelding 14 1896

Bouwhistorie

Deersterkerkopdezelocatedateertuitdemiddeleeuwen. In 1485 werd de kerk in Baexem genoemd als een onafhankelijke entiteit, en dus los van de moederkerk in Thorn. De toren werd gedateerd uit omstreeks 1200. De oudste overblijfselen van voorgaande kerkgebouwen werden ontdekt tijdens archeologisch onderzoek na de Tweede Wereldoorlog. De oudste resten werden niet gedateerd, maar blijkens een reconstructie betrof de oorspronkelijke kerk een zaalkerk, waar later een veelhoekig priesterkoor aan werd toegevoegd.

Op een later moment werd de kerk opnieuw vergroot met een tweede beuk. Een gedenksteen boven de ingang van de toren, met het jaartal 1576, suggereert mogelijk een renovatie van de kerk of de bekleding van de tufstenen toren met mergel. In 1850 werd de oude kerk, met uitzondering van de toren, afgebroken en vervangen door een neoclassicistische kerk met drie beuken. Deze kerk uit 1850 werd later te klein voor de groeiende bevolking. Daartoe vond in 1928 een uitbreiding plaats onder leiding van architect Caspar Franssen. Daarbij werden de zijbeuken langs het priesterkoor verlengd en werden er nieuwe sacristieën en een doopkapel naast de toren toegevoegd. De middeleeuwse toren is blijven staan tot 1944, toen de gehele toren en het belendende stuk van het schip werd opgeblazen door Duitse troepen.

Na de oorlog werd besloten een geheel nieuwe kerk te bouwen. Het werk werd in 1948 gegund aan de aannemersfirma's Engelen te Tegelen en Engelen te Horn. De eerste steen werd gelegd op 1 mei 1949. Vanwege materiaalschaarste vorderde het werk niet erg goed. De bouw van de toren werd uitgesteld. Nochtans werd de Johanneskerk op 12 februari 1950 ingezegend en op 8

Afbeelding 12 Kadastrale situatie

Afbeelding 13 Luchtfoto vanuit het zuiden

september 1952 door mgr. Lemmens geconsacreerd. In februari 1956 werd besloten de toren alsnog uit te voeren zoals architect Boosten hem ontworpen had. De omgang rond de spits diende lichthellend afgedekt te worden.

Later werd het priesterkoor verlengd om meer ruimte te creëren voor het houten vieringaltaar. De twee ambones werden verplaatst naar de bogen van de kooromgang. De devotiekapel werd ingericht tot dagkapel en met een glazen pui afgescheiden van de zijbeuk.

De houten constructie onder het altaar is inmiddels weggehaald, en het altaar zelf is verplaatst. Het vroegere hoofdaltaar, gemaakt van travertijn, staat nu op een uitgebouwd platform van hetzelfde materiaal. Het tabernakel bevindt zich centraal in de absis op een sokkel van hetzelfde materiaal, omringd door kandelaars. De kroon die ooit het tabernakel bekroonde is gestolen tijdens een inbraak in de kerk. Daarnaast is het 'brevierlaantje', de omgang rondom het koor, zoals lokaal aangeduid, opnieuw toegankelijk gemaakt. De ambones zijn teruggeplaatst naar hun oorspronkelijke locatie.

De voormalige Mariakapel is niet meer bereikbaar vanuit de noordelijke transeptarm, omdat de boog die beide ruimtes scheidde is dichtgemetseld. Toegang tot de kapel is nu mogelijk van buitenaf en vanuit de omgang van het koor. Momenteel functioneert de kapel als dagkapel.

Gebouw omschrijving

Exterieur

De georiënteerde kerk is gebouwd in de vorm van een pseudobasiliek, bestaande uit een schip met twee lagere zijbeuken, een koor en toren. De gevels zijn opgetrokken in baksteen in Vlaams verband. Het schip wordt overdekt door een zadeldak gedekt met leien. De lagere zijbeuken zijn ondergebracht onder een plat dak. De gevels van de zijbeuken zijn voorzien van twee raampartijen met drie gekoppelde rondboogvormige vensters. In de zijgevels van het middenschip zijn hoge rondboogvensters met roedeverdeling en glas-in-lood aangebracht. De hoofdingang bevindt zich aan de westzijde en is via een trappartij te bereiken. Het toegangsportaal is een tunnelachtige constructie die bestaat uit gemetselde rondbogen. Van voren gezien heeft de westzijde een geknikt zadeldak, waar centraal het hoofdportaal met respectievelijk de doop- en devotiekapel in zijn onder gebracht. In de gevels zijn vlechtingen aangebracht met betonnen aanzetstukken op de hoeken.

De klokkentoren staat tegen de zuidgevel van het schip, met een zijportaal onder een lessenaardak tegen de westgevel. Ter hoogte van het dak bevinden zich drie rondboograampjes. Een tweede portaal, met deur en drie vensters, staat tegen de oostgevel onder een lessenaardak. Boven dit dak in de oostgevel van de toren bevinden zich twee rondboogvensters. De zuidgevel van de toren wordt gedomineerd door een groot lensvormig rondvenster met betonnen maaswerk in kruisvorm. De toren heeft aan elke zijde drie galmgaten en wijzerplaten op de hoeken van de gevels. Bovenop de toren staat een achthoekige naaldspits bekleed met koper en bekroond met een kruis.

De noordelijke transeptarm is lager dan het middenschip, met een rondvenster in de kopse gevel. De transeptarm heeft een geknikt zadeldak met een nok die lager is dan die van het schip. Tegen de eind gevel van het schip staat de halfronde absis, bedekt met een half kegeldak. Een driepasvenster doorbreekt de topgevel van het schip boven dit dak. De absis heeft zes rondboogvensters. Ten noorden van de absis staat de devotiekapel, als een semi-onafhankelijk gebouw tegen het noordtransept. Naast de devotiekapel bevindt zich de twee verdiepingen tellende sacristie, voorzien van een rondboogdeur en drie rechthoekige vensters op de eerste en tweede verdieping, met een zadeldak.

Interieur, meubilair en kunstwerken

De hoofdingang biedt direct toegang tot het middenschip. Alle muren in de kerk zijn, net als het exterieur, opgetrokken in baksteen in Vlaams verband. Het glas-in-lood raam boven de hoofdingang (tussen de orgelpijpen) toont de intocht in Jeruzalem. Het raam werd gemaakt door Eugène Laudy in 1958. De zij-ingangen zijn wel voorzien van portalen, waarbij in het linkerportaal een betonnen trap leidt naar de zangtribune. Aan weerszijden van de portalen bevinden zich de devotiekapel (momenteel gebruikt als dagkerk) en de doopkapel.

Het plafond van de devotiekapel bestaat uit moerbalken en kinderbinten. De lager gelegen doopkapel is halfronde en voorzien van een koepelgewelf. In de doopkapel staat het doopvont uit ca. 1950, gemaakt van Franse steen. In de doopkapel is een glas-in-lood raam aangebracht met een voorstelling van de doop van Christus in de Jordaan. Het raam werd gemaakt door Pieter Geraedts in 1952.

Boven de rondboogvormige ingangen strekt de zangtribune zich uit over de gehele breedte van het schip, met een gemetselde balustrade voorzien van houten bekleding. Het tweemanueels orgel dateert uit 1951 en werd gemaakt door Verschuieren Orgelbouw.

Het schip bestaat uit vijf traveeën die aan weerszijden herkenbaar zijn aan de gemetselde rondbogen met daarboven telkens een rondboogvormig venster met gekleurde glas-in-lood ramen zonder religieuze voorstellingen. Een centraal pad geflankeerd door twee bankblokken leidt naar het priesterkoor. Het plafond van het schip wordt gekenmerkt door houten spanten waar schilderingen op zijn aangebracht. De schilderingen uit 1958 bestaan uit florale motieven en engelen die tekstbanderollen vasthouden met religieuze teksten. Op de vloer liggen beige tegels.

In de zijbeuken zijn de processiegangen ondergebracht, die middels rondbogen van het schip worden gescheiden en worden onderverdeeld door gordelbogen. In de achterste traveeën van de processiegangen staan twee neogotische devotiealtaren die elders vandaan komen. Aan de noordzijde is er een gewijd aan Maria Onbevleete Ontvangenis, geflankeerd door afbeeldingen van Agnes en een andere heilige. Aan de zuidzijde bevindt zich het Jozefaltaar, met voorstellingen van de Heilige Familie in de timmermanswerkplaats en het huwelijk van Jozef en Maria.

Een ronde triomfboog markeert de overgang van het schip naar het priesterkoor. In het vierkante koor staat een houten vieringaltaar. Het sacramentsaltaar bevindt zich in de halfronde absis, die met een tweede triomfboog wordt gemarkeerd. De rondbogen aan de zijkanten bieden toegang tot de kooromgang, die is voorzien van een tongewelf.

De transeptarmen worden van het transept gescheiden door twee grote rondbogen. Het plafond van de zuidelijke transeptarm bestaat uit betonnen balken. Tegen de oostmuur staat een torentje rustend op betonnen zuiltjes, waarin een H. Hartbeeld staat. In de noordelijke transeptarm zijn de kerkbanken weggehaald. Hier bestaat het plafond uit een spant dat het zadeldak draagt. De rondboogvormige doorgang naar de Mariakapel (nu in gebruik als dagkapel) is dichtgemetseld.

Bouwtechnische staat

De kerk geeft geen monumentale status, waartoe geen gebruik kan worden gemaakt van subsidie voor het onderhoud. Het kerkgebouw beschikt over een redelijke onderhoudstoestand. De verwarmingsketel is in redelijke staat.

9.2.3 Huidige situatie en initiatieven

Huidig gebruik

H. Johannes de Doper, Baexem kent 400 zitplaatsen, het aantal bezoekers ligt tussen de 15-35 kerkgangers afhankelijk van de misintentie. De H. Mis is eens per 4 weken op zaterdagen om 19:15. Het vrijwilliger aantal ligt op 48. Daarnaast is de kerk tot voor kort gebruikt als distributielocatie van de voedselbank Middel Limburg. Aanvullend wordt hier ook een lokale voedselbank door de kerk zelf georganiseerd. De pastorie in Baexem wordt particulier verhuurd.

Gewenst toekomstig gebruik

De parochiefederatie heeft het voornemen om drie (van de vier) kerken af te stoten. De H. Nicolaaskerk in Heythuysen ligt het meest voor de hand om als hoofdkerk in gebruik te nemen. Het bestuur geeft aan dat het al vrij zeker is dat dit zou gaan om de H. Liduina kerk in Kelpen-Oler en de H. Johannes de Doper kerk in Baexem.

Thans ligt er een plan om een herbestemming te geven aan de kerk van Baexem. De plannen bestaan uit het realiseren van woningen: zeven appartementen in de kerk (ieder met 3 verdiepingen) en één in de parochiezaal. Het bestemmingsplan moet daartoe wel officieel gewijzigd worden. Voor de herbestemming van de kerk zijn gesprekken geweest met een projectontwikkelaar (Thallia Group). Het idee nu is dat zowel de kerk van Baexem als de kerk van Kelpen-Oler worden verkocht aan deze ontwikkelaar. Voor beide kerken ligt hiervoor reeds een koopovereenkomst klaar. Het kerkbestuur is ervan overtuigd dat de verkoop van Baexem en de ontwikkeling van woningen een haalbaar plan is. Met deze plannen zijn ze nu 1,5 jaar tot 2 jaar bezig.

Pas als de gemeente zekerheid biedt dat deze kerken herbestemd mogen worden tot woningen en appartementen zal de koopovereenkomst getekend worden door de ontwikkelaar. Dit proces wordt volgens de federatie momenteel gestagneerd door de gemeente.

Behalve de concrete herbestemmingsplannen (van Thallia Group) komen er sporadisch ook andere partijen (bijv. begrafenisondernemers) met initiatieven langs, deze haken echter af vanwege de financiën en hoge investeringskosten.

Foto overzicht

Afbeelding 15 Exterieur, gezien vanuit het zuidwesten

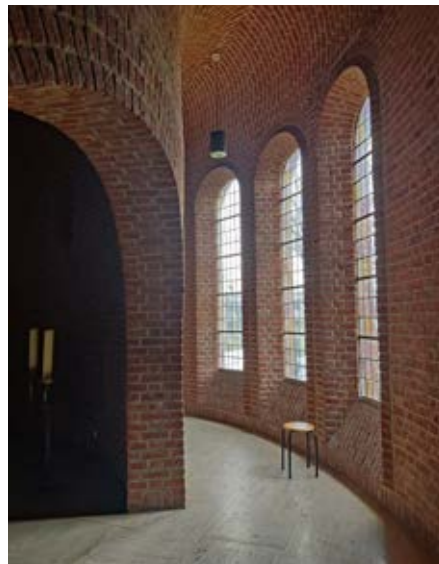
Afbeelding 16 Westgevel

Afbeelding 17 Exterieur, gezien vanuit het zuidoosten

Afbeelding 18 Interieur, zicht richting het priesterkoor

Afbeelding 19 Interieur, kooromgang

Afbeelding 20 Interieur, processiegang

9.3 Heilige Petrus Roggel

9.3.1 Objectgegevens

Objectinformatie	
Adres	Markt 1
Kadastrale gemeente	Leudal
Administratieve gemeente	Roggel
Status	Rijksmonument
Monumentnummer	32693
Datum inschrijving	11-02-1969
Kadastrale gemeente	Leudal
Sectie en perceelnummer	Sectie G, 1067
Oppervlakte	1.575 m ²
Parochie/federatie/cluster	Federatie Kana
Soort gebouw	Pseudobasiliek
Bouwjaar	1500
Bouwstijl	Gotisch
Architect(en)	C.J.H. Franssen, (Uitbreiding 1929)
Bestemming	Centrum

 Katholiek religieus gebruik

 Rijksmonument

 350 zitplaatsen

Afbeelding 21 Gevelaanzicht van het object

9.3.2 Historisch onderzoek

Omgeving

In het centrum van Roggel, aan de markt, staat de Sint-Petruskerk. Grofweg komen de Dorpstraat, de Kerkstraat en de Raadhuisstraat hier samen. Op de hoek is een ruimte die als een klein pleintje fungeert. Er staan hier op dit voetgangersgebied enkele bomen en straatmeubilair in de vorm van bankjes. De kerk wordt aan de noordzijde omsloten door gebouwen en de kerktuin die aan deze kant ligt lijkt een meer privé-karakter te hebben, doordat deze van de openbare ruimte is afgescheiden door middel van hekjes tussen de smalle doorgangen.

Ten zuiden van Roggel splitst de Zelsterbeek op in de Roggelsebeek en de Belandsebeek. De Roggelsebeek loopt door het dorp heen.

Afbeelding 24 Op een pentekening van Constantijn Huygens Junior, 1673 is de kerk van Roggel met boomgaard getekend (Bron: Rijksmuseum)

Op een topografische kaart uit omstreeks 1850 is de kerk zichtbaar. De open ruimte die nu de Markt is, was er toen ook al en was zelfs een stuk groter. Op de kaart is ten noorden van de kerk een stuk grond als boomgaard ingetekend.

Afbeelding 25 Topografische kaart ca. 1850

Op een kaart uit 1894 is goed te zien dat het beekdal door het dorp loopt. En opvallend is hoeveel kruisen (en zelfs één kapel) er rondom het dorp aanwezig zijn. Ook lijkt er op de kaart een muur om de kerk heen te staan. Op een latere kaart uit 1938 is Roggel iets groter geworden en is er aan de noordoostkant van het dorp een klooster gekomen. Dit klooster dat in 1922 gebouwd werd is in 1996 ook weer gesloopt. Vanaf de jaren 60 breidt Roggel zich nog verder uit.

Afbeelding 26 1894

Afbeelding 22 Kadastrale situatie

Afbeelding 23 Luchtfoto vanuit het zuiden

Bouwhistorie

Op locatie van de huidige kerk stond reeds in de 13de eeuw een kapel. Deze werd omstreeks 1477 afgebroken en vervangen door een pseudobasiliek. Delen van het schip en de westelijke mergeltoren dateren nog uit de 15de eeuw, zoals ook op de toren is te lezen aan het bouwjaar: MMCCCCXLVII. In 1691 vond er een brand plaats en werd een groot deel van de kerk verwoest en weer herbouwd. De toren bleef tijdens de brand gespaard.

Halverwege de 19de eeuw, omstreeks 1853, vond er opnieuw een bouwcampagne plaats, waarbij de kerk oostwaarts werd uitgebreid in neogotische stijl. Het schip werd met twee traveeën verlengd en er kwam een nieuw priesterkoor (zie afbeelding 39). In 1929 vond er opnieuw een uitbreiding plaats, naar ontwerp van architect Caspar (C.J.H.) Franssen. Daarbij werd onder meer een dwarsbeuk van twee traveeën breed gebouwd, waardoor het kerkgebouw de vorm kreeg van een kruiskerk. Daarnaast werd de noordelijke zijbeuk verhoogd en verbreed en voorzien van een eigen koor.

Aan het einde van de Tweede Wereldoorlog, op 15 november 1944, werd de torenspits opgeblazen door Duitse troepen. Deze viel gelukkig naast en niet op de kerk, waartoe de rest van het kerkgebouw slechts geringe schade opliep. In 1946 werd de toren hersteld en herbouwd onder leiding van Jasper Franssen (zoon van Caspar Franssen).

Gebouw omschrijving

Exterieur

De driebeukige kruiskerk is georiënteerd en bestaat uit een westtoren, middenschip met zijbeuken van drie traveeën breed (waarbij de noordelijke zijbeuk is verhoogd en verbreed), een dwarsbeuk van twee traveeën breed, en een dubbel koor ter plaatse van

respectievelijk het middenschip en de noordelijke zijbeuk. De gevels zijn grotendeels opgetrokken in baksteen. Het schip en de noordbeuk worden overdekt door een zadeldak. De zuidelijke zijbeuk is ondergebracht onder een lessenaarsdak, de dwarsbeuken door een dubbel schilddak.

Het mergelgedeelte van de westtoren dateert uit 1477. Het overige deel van de toren werd na verwoesting door de Duitsers in WOII herbouwd o.l.v. J. Franssen. De toren bestaat uit drie bouwlagen en een torenspits. De hoofdingang bevindt zich in de westgevel van de toren. Ter hoogte van de tweede bouwlaag zijn blind uitgevoerde spitsboogvormige vensters. In de westgevel bevindt zich in de blind uitgevoerde spitsboog een kleiner spitsboogvormig raampje, ter plaatse van waar voorheen (voor 1946) een groter spitsboogvormig raamvenster met tracering heeft gezeten (zoals zichtbaar op afbeelding 37 en 38). Voorts bevinden zich in de derde bouwlaag de kerkklokken, met in ieder gevelvlak dubbele galmgaten.

De zuidelijke zijgevel wordt gekenmerkt door een lagere zijbeuk van drie traveeën onder lessenaarsdak, een dwarsbeuk van twee traveeën, een lagere aanbouw en het koor. De traveeën worden onderling van elkaar gescheiden middels steunberen. In iedere travee is een spitsboogvormig venster met natuurstenen tracering gevuld met glas-in-lood aangebracht. Deze dateren uit de bouwcampagne van 1929 van architect Franssen. De noordelijke zijgevel kent een soortgelijke opzet als de zuidelijke zijgevel. De noordelijke zijbeuk is echter qua breedte en hoogte gelijk met het middenschip, een uitbreiding die eveneens uit de bouwcampagne van 1929 dateert. Voorts eindigen zowel het middenschip als de noordelijke zijbeuk in een vijfzijdig gesloten koor. Aan zowel de noordelijke als zuidelijke gevel bevinden zich

lagere uitbouwen daterend uit 1929, waarin onder meer de sacristie is ondergebracht. Bij de zuidgevel, ter plaatse van een vroegere zij-ingang, staat een Heilig Hartbeeld.

Interieur, meubilair en kunstwerken

Het torenportaal is inwendig geheel opgetrokken in mergelstenen. In het torenportaal staat het oude uurwerk tentoongesteld. In de spitsboog boven de entree richting kerkzaal is een schildering aangebracht met de tekst "HEILIGE PETRUS PATROON ONZER KERK". Via de dubbele houten toegangsdeuren wordt binnengetreden onder het oksaal met houten balustrade in barokke stijl. Op de zangtribune staat het orgel, deze dateert uit 1998 en werd vervaardigd door de firma Verschuieren. Bij de bouw van het orgel waren velen vrijwilligers betrokken. Het oude orgel (dat hier sinds 1939 stond) raakte tijdens de aardbeving in 1992 in verval.

De kerk kent een axiaal grondplan. Het schip wordt overwelfd door kruisribgewelven steunend op ronde hardstenen zuilen met maaskapitelen. De ribben zijn gemaakt uit mergel, de gewelven zijn wit gestuct, evenals de binnenmuren van de kerk. Op de vloer liggen zwarte natuurstenen tegels. De vier westelijke pilaren dateren uit de 15de eeuw. De overige pilaren dateren uit halverwege de 19de eeuw, toen de kerk oostwaarts werd uitgebreid.

De hardstenen pilaren dragen op hun beurt ook de scheibogen, die het schip scheiden van de zijbeuken. Het plafond van de zijbeuken wordt eveneens overwelfd door kruisribgewelven. In de linker transeptarm staat het doopvont. In beide transeptarmen staan houten biechtstoelen. In het koor en de zij-kapellen zijn de wanden voorzien van een beschilderde band. Het barokke hoofdaltaar is afkomstig uit het klooster van Keizerbosch.

De zij-altaren dateren eveneens uit de 18de eeuw, evenals de orgelgalerij en de communiebanken in rococostijl. Tot de inventaris behoren diverse barokke beelden uit de 18de eeuw. Daarnaast zijn er twee 16de eeuwse heiligenbeelden aanwezig. De glas-in-loodramen zijn vervaardigd door Eugène Laudy (kunstenaar behorend tot de Limburgse School) omstreeks 1961-1963.

De voormalige sacristie is thans ingericht als koffiezaaltje.

Bouwtechnische staat

Het afgelopen jaar heeft er ca. €90.000 aan onderhoud plaatsgevonden. Iedere 3 jaar vindt een inspectie plaats van de Monumentenwacht en iedere 6 jaar wordt de Subsidie Instandhouding Monumenten aangevraagd (door SatijnPlus). Bij de aardbeving in 1992 heeft de kerk veel schade opgelopen, waarna o.a. het altaar is gerestaureerd. Het orgel werd in 1998 gemaakt door vrijwilligers en oud-medewerkers van firma Verschueren Orgelbouw. Van de oude biechtstoel is een nieuw altaar gemaakt. In 2013 is het interieur van de kerk opnieuw geschilderd en zijn de kerkbanken verwijderd. Het Maria-altaar is een replica van het origineel en is gemaakt van de oude kerkbanken.

9.3.3 Huidige situatie en initiatieven

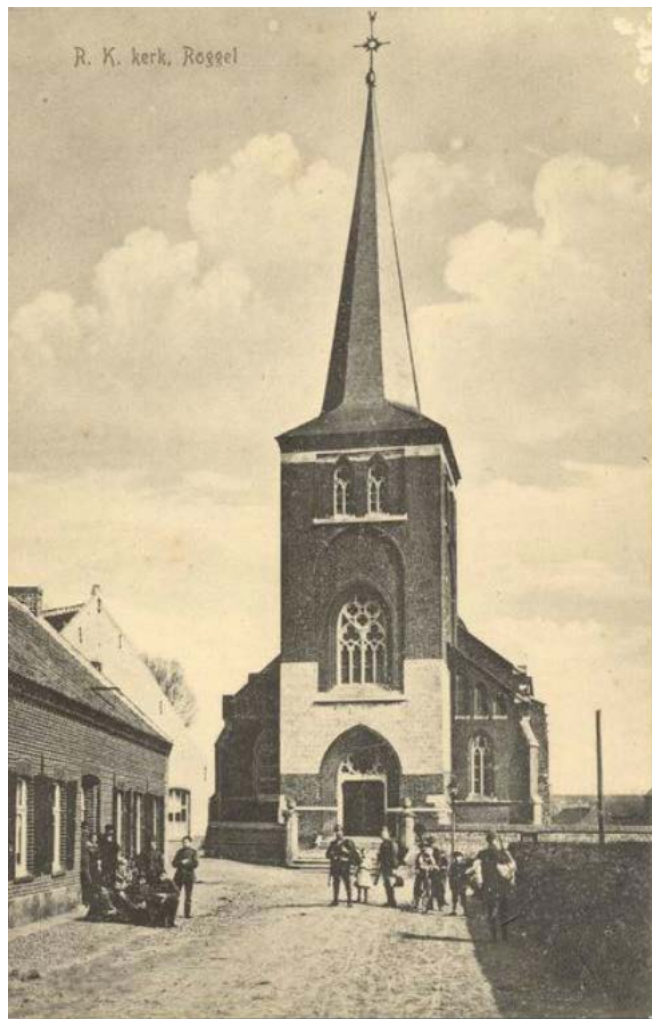
Huidig gebruik

De H. Mis vindt om de 14 dagen plaats op zaterdag of zondag. De diensten worden door 25 tot 35 kerkgangers bezocht. Naast misdiensten vinden er ook regelmatig muziekconcerten e.d. plaats.

De oude voormalige pastorie tegenover de kerk is verkocht. De verderop gelegen nieuwere pastorie wordt deels gebruikt door de kerk en is deels verhuurd als woning.

Gewenst toekomstig gebruik

In eerste instantie is de intentie om de kerk ook in de toekomst te blijven gebruiken voor de eredienst. Er spelen dan ook geen initiatieven of ideeën voor een eventuele (gedeeltelijke) herbestemming.

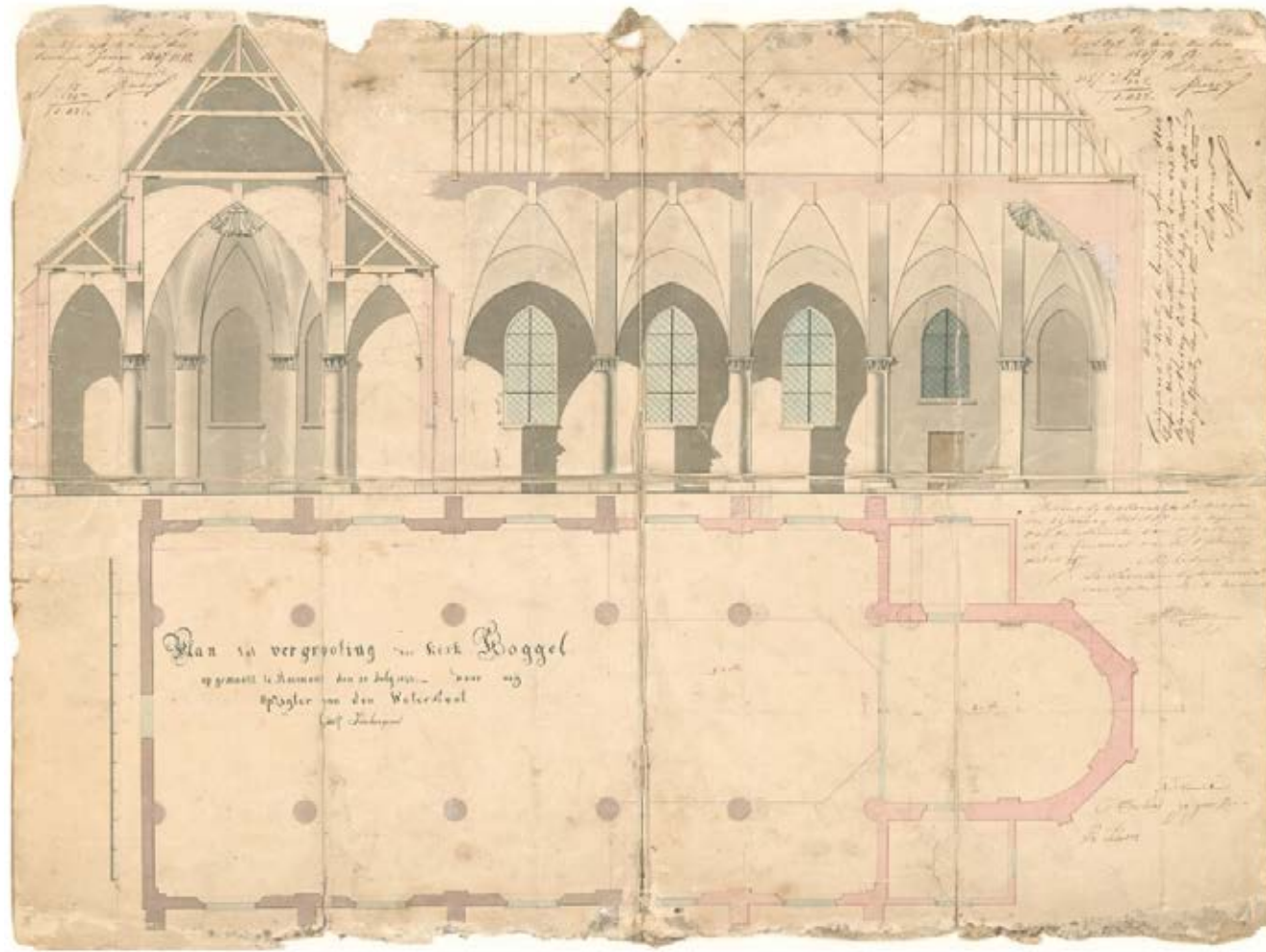
Afbeelding 27 De St. Petruskerk omstreeks 1910 (voor uitbreiding), hier nog in de vorm van een pseudobasiliek met twee lagere zijbeuken. Bron: Kerkgebouwen in Limburg - Verzameling

Afbeelding 28 De St. Petruskerk omstreeks 1920 (?), voor uitbreiding van C. Franssen. Bron: Beeldbank RCE.

Afbeelding 29 St. Petruskerk omstreeks 1945, na uitbreiding van de noordelijke zijbeuk en toevoeging van de dwarsbeuk. Foto genomen vlak na het opblazen van de torenspits. Bron: Beeldbank RCE.

Afbeelding 30   Bouwtekening betreffende het "Plan tot vergrooting" van de Sint Petruskerk van Roggel. Vervaardigd omstreeks 1845 door Godefridus Jonkergouw, opzichter van de Waterstaat. Bron: Beeldbank Gemeentearchief Roermond.

Foto overzicht

Afbeelding 31 Exterieur, gezien vanuit het zuiden

Afbeelding 32 Exterieur, gezien vanuit het zuiden

Afbeelding 33 Interieur, zicht op de maaskapitelen, gezien vanaf het oksaal

Afbeelding 34 Interieur, zicht vanaf het oksaal

Afbeelding 35 Zicht op het priesterkoor

Afbeelding 36 Zicht richting oksaal

9.4 Heilige Isidorus Heibloem

9.4.1 Objectgegevens

Objectinformatie	
Adres	Pater van Donstraat 4
Kadastrale gemeente	Leudal
Administratieve gemeente	Heibloem
Status	-
Monumentnummer	-
Datum inschrijving	-
Kadastrale gemeente	Leudal
Sectie en perceelnummer	Sectie H, 2014
Oppervlakte	2.930 m ²
Parochie/federatie/cluster	Federatie Kana
Soort gebouw	Zaalkerk
Bouwjaar	1951
Bouwstijl	Wederopbouw
Architect(en)	P.H. Weegels
Bestemming	Maatschappelijk

Katholiek religieus gebruik

155 zitplaatsen

Afbeelding 37 Gevelaanzicht van het object

9.4.2 Historisch onderzoek

Omgeving

Deze kleine kerk is gelegen in het groen aan de rand van het dorp van het huidige Heibloem. De kerk bevindt zich in een parkje met daarin een skatebaan en rondom dit park staan verder ook nog een school, een gemeenschapshuis en een woonwijk. Naast de kerk staat de pastorie van dit kleine kerkdorp.

Voor de Tweede Wereldoorlog was er op de locatie van dit dorp heide en bos. Wel lag er iets ten westen hiervan een klooster van de Broeders van de Liefde. Daarnaast liep er op een gegeven moment een stoomtramtraject. Na de oorlog is het dorp ontstaan inclusief school en de Sint-Isidoruskerk. Het spoor van de stoomtram is verdwenen, maar tegenwoordig loopt de N279 vlak langs het dorp.

Afbeelding 40 Topografische kaart uit ca. 1955

Afbeelding 41 Topografische kaart uit ca. 1958

Bouwhistorie

Voor lange tijd had Heibloem geen eigen kerkgebouw, hoewel er wel een klooster aanwezig was waar diensten bijgewoond konden worden. Dit klooster werd omstreeks 1850 door de Broeders van Liefde uit Amsterdam gebouwd, die hier de landbouwkolonie Sint Aloysius hadden gesticht. In 1853 kwam een kloostercomplex, ontworpen door architect Pierre Cuypers, gereed en werd het complex in gebruik genomen als jongenspensionaat. De missen in de bijbehorende kapel van het klooster (de Broederskerk) werden ook door bewoners van Heibloem bezocht. Tijdens de oorlog werd het kloostercomplex gevorderd door de bezetter en in gebruik genomen ten behoeve van de 'NSKK Motoschule'. In die periode werden de missen opgedragen in een beugelbaan.

Na de Tweede Wereldoorlog waren er plannen om het kloostercomplex annex internaat uit te breiden. Er werd een rectoraat opgericht dat, behalve uitbreiding van het klooster, ook moest voorzien in de bouw van een nieuwe dorpsschool en dorpskerk, zodat bewoners niet meer naar de Broederskerk hoefden voor missen.

Afbeelding 38 Kadastrale situatie

Afbeelding 39 Luchtfoto, vanuit het westen

Als bouwrector werd pater Bos van de paters van het H. Hart benoemd, die een jaar later werd opgevolgd door pater van Don. Als architect voor het kerkgebouw en rectoraat werd Pierre Weegels aangezocht. Het ontwerp kwam vrijwel geheel overeen met het kerkgebouw van Haler, dat in dezelfde periode werd gebouwd en ontworpen, eveneens door architect Weegels.

In 1951 werd begonnen met de bouw en in 1952 werd de kerk ingewijd. Vanwege financiële redenen werd uiteindelijk enkel het schip gebouwd. In 1962 ontstond de wens om de kerk af te bouwen met transept en koor, naar ontwerp van Weegels. Hier werd echter in 1964 alsnog vanaf gezien aangezien de bevolking minder snel groeide dan verwacht.

Op een later moment werd een sacristie bijgebouwd en werd de schoorsteen verhoogd en uitgebouwd tot toren met klokkenstoel. In 1977 werd het rectoraat verheven tot parochie.

Gebouwomschrijving

Exterieur

De georiënteerde zaalkerk is opgetrokken in baksteen, gemetseld in wild verband en platvol gevoegd. Het trasraam is gemetseld in een lichtere kleur steen. Het geheel wordt overdekt door een zadeldak met Hollandse pannen. De dakgoten zijn aangebracht op een natuurstenen geprofileerde fries.

Aan de westzijde bevindt zich het aangebouwde lagere toegangsportaal met dubbele houten toegangsdeuren, dat wordt overdekt door een zadeldak. Daarboven bevindt zich in de topgevel van het schip een roosvenster met vierpas tracering gevuld met glas-in-lood. De topgevel wordt beëindigd in een topruis van natuursteen.

Het toegangsportaal wordt geflankeerd door gekoppelde rondboogvensters met glas-in-lood. Ook in de westelijke topgevel zijn gekoppelde rondboogvensters aangebracht. Tegen de hoeken van de westgevel zijn tot halverwege de gevel overhoekse bakstenen steunberen geplaatst.

De zijgevels kennen een gelijke opzet en zijn voorzien van zes rondboogvensters met eenvoudig gekleurd glas-in-lood. De oostzijde wordt gekenmerkt door een rechte koorafsluiting, tegen de topgevel aangebouwd en met een rondboog gemetseld in rollagen. In de koorafsluiting is een kruisvorm ingemetseld. Aan de zuidzijde van de koorafsluiting staat een eenvoudige klokkentoren, die eveneens als schoorsteen dient. Aan de zuidzijde van het koor staat de aangebouwde eenlaagse sacristie, die wordt overdekt door een zadeldak en waarin rechthoekige vensters zijn aangebracht.

Interieur, meubilair en kunstwerken

Via het toegangsportaal komt men binnen onder het oksaal. De ruimtes aan weerszijden van het entreeportaal zijn ingericht als devotie-kapellen. De glas-in-lood ramen van de devotiekapellen zijn vervaardigd door Max Weiss in 1951. Het oksaal heeft een convexe-concave vorm, de houten balustrade volgt deze vorm. Boven het oksaal is een roosvenster met betonnen vierpas gevuld met glas-in-lood aangebracht. Het glas werd eveneens gemaakt door Max Weiss omstreeks 1952 en toont een voorstelling van de vier evangelisten.

De vloer is bedekt met zwarte tegels. Aan weerszijden van het middenpad staan eikenhouten kerkbanken. Aan de binnenzijde is het metselwerk van de zijgevels zichtbaar. Het plafond bestaat uit een gestuct tongewelf, rustend op smalle, gestucte inwendige steunberen op natuurstenen voet, die de zaalkerk verdeeld in vijf traveeën. In iedere

travee bevindt zich een rondboogvormig raam met eenvoudig gekleurd glas-in-lood. De ramen zijn gemaakt door Max Weiss in 1952 en vertonen de zes sacramenten. Onder de raamvensters is siermetselwerk toegepast. Het koor is te betreden middels drie gemetselde treden over de gehele breedte van de kerk. In de achterwand is een rondboog ingemetseld die fungeert als koorafsluiting. De vloer van het koor is bedekt met plavuizen.

Het natuurstenen doopvont dateert uit de 20ste eeuw en is in zijn geheel verplaatsbaar dankzij de wieltjes onder de vierkante voet. Verder heeft het vont een geprofileerde stam die een cuppa draagt en een koperen deksel.

Het eenmanuaals orgel werd vervaardigd door Verschueren Orgelbouw omstreeks 1952.

Bouwtechnische staat

Het kerkgebouw geeft geen monumentale status. Het gebouw verkeert in een goede onderhoudsstaat. De glas-in-lood ramen zijn voorzien van voorzetramen. De verwarming vindt plaats middels heteluchtverwarming. Bij de kerk zijn vrij veel vrijwilligers betrokken, hoewel deze wel op leeftijd zijn.

9.4.3 Huidige situatie en initiatieven

Huidig gebruik

Het kerkgebouw wordt momenteel nog uitsluitend voor de eredienst gebruikt. De H. Mis vindt wekelijks plaats op zondagen. Daarbij zijn gewoonlijk 10-15 personen aanwezig. 's Winters worden de missen gehouden in het nabijgelegen gemeenschapshuis van Heibloem. De Mariakapel in de kerk is dagelijks geopend.

Gewenst toekomstig gebruik

De parochiefederatie heeft het voornemen om de St. Isidoruskerk in Heibloem een nieuwe functie te geven. De federatie geeft aan dat deze kerk het meest voor de hand liggend is om te herbestemmen aangezien de kerk centraal gelegen is, weinig onderhoud nodig heeft, geen monumentale status heeft én geen omliggende begraafplaats heeft.

Een van de initiatieven is om het kerkgebouw als gemeenschapshuis te laten dienen. Reden hiervoor is dat het huidige gemeenschapshuis van Heibloem gesloopt zal worden. De kerk zou daarmee bovendien haar oorspronkelijke gemeenschaps- en bijeenkomstfunctie binnen de hechte gemeenschap van Heibloem behouden. Het idee van de parochiefederatie daarbij is dat dit plan in samenwerking met de gemeente wordt uitgevoerd ofwel dat de gemeente het kerkgebouw van de parochie overkoopt.

Op dit moment ervaart de parochiefederatie daarin geen medewerking van de gemeente. Hoewel buurtbewoners, stichtingen alsook het Bisdome positief staan tegenover het initiatief om de Isidoruskerk als gemeenschapshuis in gebruik te nemen wordt dit proces momenteel door de gemeente gestagneerd. Volgens de federatie is dit een gemiste kans en verschuift de gemeente zich hierbij achter het proces van de Kerkenvisie.

Daarnaast heeft de federatie van de gemeente begrepen dat de gemeente nog slechts één vastgoedobject per kern in eigen beheer wil houden. Thans is er verderop in Heibloem een leegstaande voormalige voetbalkantine, reeds in eigendom van de gemeente, waartoe de gemeente de voorkeur geeft om deze locatie in gebruik te nemen als gemeenschapshuis. Kijkend naar de ligging maar ook de verbintenis van dorpsbewoners met de kerk zou het kerkgebouw hiervoor echter meer geschikt zijn.

Ander benoemd idee is een woonfunctie met daarnaast een algemene ruimte voor wellicht kerkelijke diensten. Hierbij zal de kerk dus nog wel een nevenfunctie behouden.

Foto overzicht

Afbeelding 42 Voorgevel

Afbeelding 43 Achtergevel

Afbeelding 44 Rondboogvensters met voorzetramen

Afbeelding 45 Interieur, zicht richting oksaal

Afbeelding 46 Interieur, zicht op de glas-in-lood ramen

Afbeelding 47 Interieur, zicht richting koor

9.5 Heilige Martinus Neer

9.5.1 Objectgegevens

Objectinformatie	
Adres	Kerkplein 4
Kadastrale gemeente	Leudal
Administratieve gemeente	Neer
Status	Rijksmonument
Monumentnummer	522200
Datum inschrijving	22-04-2002
Kadastrale gemeente	Leudal
Sectie en perceelnummer	Sectie L, 83
Oppervlakte	2.340 m ²
Parochie/federatie/cluster	Federatie Kana
Soort gebouw	Kruisbasiliek
Bouwjaar	1909
Bouwstijl	Neogotisch
Architect(en)	C.J.H. Franssen
Bestemming	Centrum

Katholiek religieus gebruik

Rijksmonument

500 zitplaatsen

Afbeelding 48 Gevelaanzicht van het object

9.5.2 Historisch onderzoek

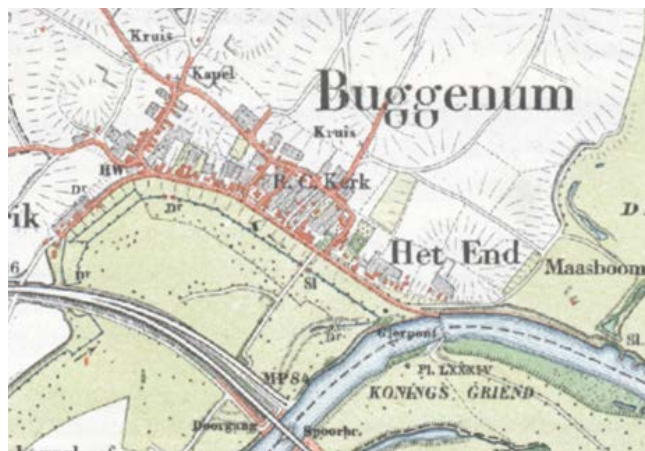
Omgeving

Deze imposante kerk staat in het oude centrum van Neer op een hooggelegen deel. De kerk met de hoge toren is hierdoor vanaf veel plekken in het dorp zichtbaar. Voor de kerk ligt het kerkplein dat voor een deel ook weer hoger ligt dan de straten eromheen. Op dit plein staan geen bomen en er is een terras van een eetcafé (momenteel gesloten). De kerk is vanaf hier met een grote trappartij te bereiken.

In de eerste helft van de vorige eeuw lag het dorp Neer vooral rond de Neerbeek en hiermee dus ook rondom de kerk. Gedurende de tweede helft van de vorige eeuw is Neer zich steeds verder naar het noorden uit gaan breiden. De kerk kwam daarmee aan de zuidkant van het bebouwde gebied van Neer te liggen.

Afbeelding 51 1850

Afbeelding 52 1925

Bouwhistorie

De geschiedenis van de Sint Martinuskerk en diens voorgangers gaat terug tot de 12e eeuw. Op de huidige locatie waren in de 12e eeuw reeds een kerk en een kerkhof aanwezig, zoals blijkt uit archeologisch onderzoek. Het oudste nog zichtbare deel van de huidige kerk is de torenvoet, die vermoedelijk gebouwd werd tussen 1350 en 1400, met een mix van groot formaat baksteen in Vlaams verband aan de buitenkant en mergelblokken aan de binnenkant. De wijdingssteen in de torenvoet vermeldt het jaartal 1447, hetgeen duidt op de inwijding van een nieuwe kerk op deze plek. Deze gotische kerk werd gebouwd in de vorm van een pseudobasiliek, bestaande uit drie traveeën.

In de eeuwen die volgden, onderging de kerk verschillende uitbreidingen en restauraties. In 1830 werd de gotische kerk uitgebreid naar het oosten, gevolgd door verdere restauraties en aanpassingen in de 19e eeuw. In 1909 werd de beslissing genomen om de oude kerk, op de middeleeuwse toren na, af te breken om zo ruimte te maken voor een nieuwe kerk.

Afbeelding 49 Kadastrale situatie

Afbeelding 50 Luchtfoto vanuit het zuiden

Deze neo-gotische kerk, ontworpen door architect Caspar Franssen uit Roermond, werd voltooid in 1910. Aannemers Derickx en Gooden voerden het werk uit voor f 48.550,-. Tijdens de Tweede Wereldoorlog leed de kerk aanzienlijke schade, waarbij onder meer de originele glas-in-loodvensters werden vernield alsook delen van het koor en transept. Ook de torenspits werd in 1944 opgeblazen door Duitse troepen. In 1954 werd de toren op een sobere wijze herbouwd, naar ontwerp van architect Joseph Franssen (zoon van Caspar Franssen).

Gebouwomschrijving

Exterieur

De Martinuskerk ligt op een verhoging en is rondom grotendeels van gemetselde keermuren voorzien. De georiënteerde kerk staat op een kruisvormig grondplan en betreft een driebeukige kruisbasiliek. De gevels zijn opgetrokken in baksteen gemetseld in kruisverband. Onder de bakgoten is siermetselwerk toegepast. De gevelopeningen zijn geaccentueerd met rode verblendsteen. Voor lijsten en afzaten is gebruik gemaakt van hardsteen. Het geheel wordt overdekt door zadel-, lessenaars-, en schilddaken, allen gedekt met leien.

Het kerkgebouw bestaat uit een toegangsportaal aan de westzijde met aansluitend de kerktoren aan de zuidzijde, gevolgd door het schip van twee traveeën met zijbeuken, een dwarsbeuk van één travee, een koortravee met zijaltaren, gevolgd door een zevenzijdig gesloten absis aan de oostzijde.

De hoofdingang bevindt zich in de westgevel. De dubbele houten toegangsdeuren zijn ondergebracht in een spitsboogvenster. Boven het toegangsportaal, ter hoogte van de tweede bouwlaag, zijn drie gekoppelde spitsboogvensters gevuld met glas-in-lood aangebracht. In de topgevel een reeks blind uitgevoerde

spitsboogvensters, die trapsgewijs de hoogte van de topgevel volgen. Aan de linkerzijde van de westgevel de vierkante toren daterend uit 1954. In de oude torenvoet bevindt zich de gevelsteen met inscriptie 'Ano Dni MCCCCXLVII ipso die Egidii' ('in het jaar des Heeren 1447 op dezelfde dag van de H. Egidius'), die op de middeleeuwse herkomst duidt. Aan de rechterzijde een deels ronde (2/3 beneden) en deels octogonale (1/3 boven) traptoren met torenhelm en smalle vensteropeningen.

In de eerste travee van de rechter (zuidelijke) zijgevel is thans de Mariakapel ondergebracht. Deze is toegankelijk via dubbele houten (zij-)toegangsdeuren, daarboven een spitsboogvormig bovenraam met glas-in-lood. Daarboven, ter hoogte van de tweede bouwlaag, zijn drie gekoppelde spitsboogvensters aangebracht. Voorts het schip en de lagere zuidelijke zijbeuk van drie traveeën breed, onderling van elkaar gescheiden middels gemetselde steunberen. In iedere travee telkens een enkelvoudig spitsboogvenster in de zijbeuk en drie gekoppelde klimmende spitsboogvensters in de lichtbeuk van het schip. De dwarsbeuk (of transeptarm) is volgens eenzelfde gevelgeleding opgebouwd. De sluitingen van de transeptarmen worden ondersteund door steunberen en hebben tripletten met klimmende vensters, daarboven een reeks van zeven klimmende spitsboognissen. De absis is voorzien van spitsboogvensters tussen hoog oprijzende steunberen.

De linker (noordelijke) zijgevel kent eenzelfde gevelgeleding maar wordt deels aan het oog onttrokken door de sacristie, en de pastorie annex parochiehuis. De sacristie, met hoeklisenen en waterlijsten, heeft rechtgesloten vensters, deels voorzien van diefijzers, onder hardstenen lateien. Het parochiezaaltje annex pastorie is middels een tussenlid aan de noordelijke transeptarm verbonden.

Afbeelding 53 De Martinuskerk omstreeks 1910, vlak na de bouw. Gezien vanuit het zuidwesten. Bron: Kerkgebouwen in Limburg, collectie Har Kuijpers.

Interieur, meubilair en kunstwerken

Het interieur van de kerk wordt gekenmerkt door een variatie in materialen met afwisseling tussen eenvoudige witgepleisterde muren en gewelven en rood metselwerk ter accentuering van de gewelven. De vloeren van het schip, transept en zijbeuken zijn vervaardigd van Naamse blauwsteen, terwijl het priesterkoor een vloer heeft van polychrome cementtegels met geometrische en florale motieven.

Het schip, transept en koor worden overwelfd met witgepleisterde kruisribgewelven, de viering heeft een stergewelf. Het rechthoekige portaal is eveneens overkluisd met ribgewelven. De wandopbouw van schip-, transept- en koortraveeën bestaat uit gekantonneerde,

weinig spitse scheibogen; een zwarte sierlijst; een schijntriforium met drievoudig gekoppelde segmentbogen en de lichtbeuk met tripletten. De kruisribben rusten op bladkapiteeltjes van Savonièresteen, die overhoeks op de pijlers zijn aangebracht ter hoogte van de zwarte sierlijst. Deze kapiteeltjes worden ondersteund door schalken van zwarte profielsteen. In de rechtgesloten transeptenden en de absis stijgen de lancetten direct op vanaf de zwarte sierlijsten.

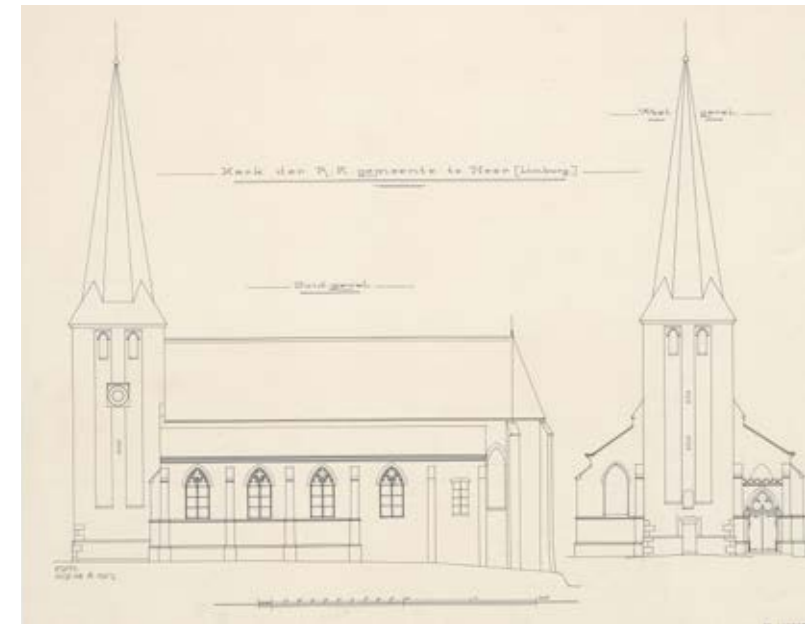
Het portaal met bovengelegen oksaal is in 1997 deels gewijzigd, waarbij het zich opent via twee rondbogen naar het middenschip. De bogen rusten in het midden op een gepolijste, zwarte natuurstenen zuil met bladkapiteel.

Afbeelding 56 Ansichtkaart van de Martinuskerk in Neer omstreeks 1950, na opblazing van de toren door Duitse troepen en voor herbouw van de nieuwe toren (1954). Bron: Kerkgebouwen in Limburg.

Afbeelding 54 De gotische voorganger van de huidige Martinuskerk omstreeks 1901. Bron: Beeldbank RCE.

Afbeelding 55 De gotische voorganger van de huidige Martinuskerk omstreeks 1901. Bron: Beeldbank RCE.

In deze zuil is eveneens het wijwatervat verwerkt. Het oksaal, overkluisd met een kruisribgewelf, is uitgebouwd. De kerk kent een rijke inventaris aan kunstwerken, deels afkomstig uit andere kerken en deels in neogotische stijl. Enkele vermeldenswaardige elementen zijn het hoofdaltaar (1917, gepolychromeerd hout en marmer, beeldhouwer onbekend, schilderijen A. Windhausen); het Jozef-altaar (1912, gepolychromeerd hout, beeld van Thissen en Zn.); het Maria-altaar (ca. 1920, gepolychromeerd hout); een eikenhouten preekstoel (XIXb); twee eikenhouten biechtstoelen (XIXa); kruiswegstaties (XXa, Windhausen uit Roermond); enkele schilderijen (XVII tot XVIII); twee renaissance communiebanken (XVIIa, uit het klooster Keizersbosch); een houten Marianum (ca. 1525, Meester van Elsloo?); diverse gepolychromeerde houten beelden (van XVd tot XXa); diverse houten en koperen kruisbeelden en processiekruisen (XVIa tot XIXd); gebrandschilderde vensters in het koor en de transepten (1947, Max Weiss uit Roermond) en in de westgevel (van Charles Eyck); en het nieuwe kerkorgel (1981, Verschueren, afkomstig uit de St. Servaaskerk te Maastricht). Bovengenoemde elementen en kunstwerken zijn van rijkswege beschermd als monument. Het orgel en de orgelkas vallen buiten bescherming.

Bouwtechnische staat

Tijdens het gesprek op locatie is rondom dit thema niet uitvoerig gesproken. De algemene strekking was dan ook dat alle kerkgebouwen onder parochiefederatie KANA een goede onderhoudstoestand kennen.

9.5.3 Huidige situatie en initiatieven

Huidig gebruik

De kerk heeft een capaciteit voor ongeveer 500 zitplaatsen en in de separate Mariakapel nog eens capaciteit voor 25 zitplaatsen. De H. Missen vinden plaats op woensdagochtenden en om de 14 dagen op zaterdag of zondag. De reguliere diensten worden door ca. 40 kerkgangers bezocht.

Gewenst toekomstig gebruik

In eerste instantie is de intentie van parochiefederatie KANA om alle kerken met uitzondering van de kerk in Heibloem voor de eredienst te behouden.

Er bestaat echter besef over het feit dat het bezoek aan de kerken (buiten speciale vieringen om) niet meer in verhouding staat met de capaciteit en grootte van de kerkgebouwen. Zodoende is er ook realiteitsbesef dat er in de toekomst wellicht kerken afgestoten zullen moeten worden en de parochies verder zullen moeten 'centraliseren'. Er is echter ook geconstateerd dat kerkbezoekers bijna nooit 'de grens overgaan' om een dienst elders bij te wonen. Vrijwel iedere kern kent een hechte gemeenschap en de kernen staan mentaal en fysiek relatief ver van elkaar af. Dit maakt het ook lastig om een eventuele hoofdkerk en nevenkerken aan te wijzen en daarbij andere kerken af te stoten. Dergelijke besluiten moeten diplomatiek en verstandig gemaakt worden.

Wel spelen er ideeën voor mogelijke andere functies in de toekomst. Hier wordt gedacht aan multifunctionele ruimtes (zowel kerkelijk als gemeenschappelijk), woonruimtes of ontmoetingsmogelijkheden (mits er genoeg ruimte is voor parkeervoorzieningen).

Foto overzicht

Afbeelding 57 Westzijde, gezien vanaf het marktplein

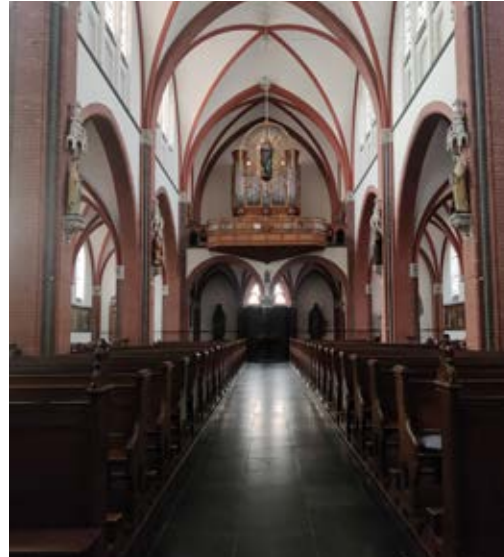
Afbeelding 58 Zuidoost zijde, gezien vanaf de straatzijde

Afbeelding 59 Noordoostzijde, gezien vanaf de straatzijde

Afbeelding 60 Interieur van de kerk

Afbeelding 61 Interieur, zicht richting oksaal (westen)

Afbeelding 62 Interieur, absis (oosten)

9.6 Heilige Servatius Nunhem

9.6.1 Objectgegevens

Objectinformatie	
Adres	Kerkstraat 18
Kadastrale gemeente	Leudal
Administratieve gemeente	Nunhem
Status	Rijksmonument
Monumentnummer	19975
Datum inschrijving	21-01-1970
Kadastrale gemeente	Leudal
Sectie en perceelnummer	Sectie B, 765
Oppervlakte	3.230 m ²
Parochie/federatie/cluster	Federatie Kana
Soort gebouw	Zaalkerk
Bouwjaar	1894
Bouwstijl	Neogotisch
Architect(en)	J.H.H. van Goendael
Bestemming	Maatschappelijk

Katholiek religieus gebruik

125 zitplaatsen

Rijksmonument

Kerkhof aanwezig

Afbeelding 63

Gevelaanzicht van het object

9.6.2 Historisch onderzoek

Omgeving

In de Middeleeuwen bestond Nunhem vrijwel alleen uit een kasteel, de kerk en een kapel. De kerk van St. Servatius verschijnt voor de eerst maal in de geschreven geschiedenis in 1224. De toren stamt uit de 13/14e eeuw. Deze Servaaskapel, die in 1796 'Sinte Servaeshusken' wordt genoemd, en de daarbij behorende waterbron is van zeer oude datum. In 1893 worden schip en priesterkoor herbouwd.

De huidige dorpskern heeft zich pas in de twintigste eeuw ontwikkeld. Op een topografische kaart uit circa 1850 is goed te zien dat er naast de kerk en het kasteel in die tijd nog niet veel in Nunhem was. De topografische kaart van rond 1882 toont dezelfde situatie, maar dan een stuk scherper. De kerk lag een klein beetje hoger dan het beekdal van de Molenbeek ten westen van de kerk.

Afbeelding 66 Topografische kaart 1882

De Sint-Servatiuskerk ligt net buiten de meeste bebouwing van het dorp, aan de Kerkstraat als men deze richting het oosten het dorp uit volgt. De voorgevel grenst aan de straat en er staat een laag muurtje dat de

ruimte om de kerk omsluit. Binnen deze muur ligt een kerkhof. Ten westen van de kerk is een parkeerterrein aanwezig. Behalve een muurtje markeren ook enkele kleine lindeboompjes op het kerkhof de grens tussen het kerkhof en deze parkeerplaatsen.

Bouwhistorie

Het huidige kerkgebouw dateert grotendeels uit 1893, maar kent oudere voorgangers. De kerk van Nunhem wordt in geschriften voor het eerst genoemd in de 13de eeuw, op kerstavond van 1244, wanneer Dirk van Altena en zijn vrouw het patronaat en personaat van de kerk schenken aan de Abdij van Averbode.

Er is weinig bekend over hoe deze oude kerk eruit heeft gezien, hoewel het vermoedelijk een van de oudste kerkgebouwen in de omgeving moet zijn geweest. Pastoor Petrus Stassen, bouwpastoor van de nieuwe kerk in 1893, schrijft dan dat de toren uit mergel waarschijnlijk uit de 12de eeuw dateert en het Romaanse priesterkoor uit de 14de eeuw. De kerk zelf was waarschijnlijk herbouwd in gotische stijl, bij het hernieuwen van het priesterkoor. De gotische gewelven werden reeds in 1777 verwijderd en vervangen door een plat plafond.

In de jaren 1880-1890 werden plannen gemaakt om het schip van de kerk te herbouwen, waarbij de toren en het koor zouden blijven staan. In samenspraak met bouwmeester Jean van Groenendael werd uiteindelijk besloten om enkel de toren te laten staan en de rest van de kerk te slopen om zo ruimte te maken voor een nieuwe kerk. In 1893 werd de oude kerk afgebroken en begonnen met de bouw van de nieuwe kerk, die grotendeels werd gefinancierd door Jean van Groenendael. De éénbeukige kerk in neogotische stijl kwam in 1894 gereed. De nog aanwezige toren dateert, in tegenstelling tot hetgeen pastoor Stassen in had geschat, waarschijnlijk uit de 14de

Afbeelding 64 Kadastrale situatie

Afbeelding 65 Luchtfoto vanuit het zuiden

eeuw en werd vermoedelijk in de 18de eeuw verhoogd. In 1924 werd de toren gerestaureerd. In 1983 werden de leien van het dak van de toren vernieuwd. Na de aardbeving van 1992 vond een restauratie en renovatie plaats, onder leiding van pastoor Jos Schmeits.

Gebouwomschrijving

Exterieur

De georiënteerde éénbeukige kerk bestaat uit een toren met aangebouwde traptoren, een schip van vier traveën lang, en een vijfzijdig gesloten koor met aanbouwen (doopkapel en vml. Sacristie). Het schip en koor zijn opgetrokken in baksteen, waarin speklagen van mergel zijn aangebracht. Aan de bovenzijde van de gevels, onder de dakgoot, is siermetselwerk toegepast. Het geheel wordt bedekt door zadeldaken gedekt met leisteen. De toren is opgetrokken in mergelblokken en heeft een ingesnoerde spits. Aan de zuidzijde van de middeleeuwse toren is een traptoren aangebouwd, daterend uit de bouwtijd (1893) en opgetrokken in baksteen.

De zijgevels van het schip worden gekenmerkt door de afwisseling van bakstenen met speklagen van mergel. Het schip bestaat uit vier traveën, die onderling worden gescheiden middels gemetselde steunberen. In iedere travee bevindt zich een spitsboogvormig venster, met natuurstenen raamwerk gevuld met glas-in-lood. Het metselwerk rondom de vensteropeningen wordt geaccentueerd door het gebruik van een geglazuurde stenen. Aan de zuidzijde van het koor staat de sacristie, deze dateert vermoedelijk uit de bouwtijd of vlak daarna. Tegen de sacristie staat een lagere aanbouw, ter plaatse van de vierde travee van het schip, van latere datum.

De noordelijke zijgevel kent een soortgelijke opzet en geleiding. Tegen de noordzijde van het koor staat een eenlaagse aanbouw onder plat dak van latere datum,

vermoedelijk gebouwd omstreeks 1940-1950. In de oksel van de toren en het schip staat de vijfhoekige doopkapel, die dateert uit de bouwtijd (1893).

Interieur, meubilair en kunstwerken

In de mergeltoren bevindt zich het entreeportaal, dat toegankelijk is middels de dubbele houten deuren die zijn ondergebracht in een spitsboogvormig venster met bovenlicht. In het torenportaal zijn plaquettes met namen ingemetseld van degenen die bij de bouw van de kerk waren betrokken: J. van Groenendael (bouwmeester), Jos H.H. van Groenendael (ontwerper), P.H.H. Stassen (bouwpastoor 1893-1894) en P. Storms - Beerenbroek (burgemeester). Middels dubbele houten deuren met een spitsboogvormig bovenlicht met glas-in-lood wordt de kerk betreden. Voor de houten deuren is een ijzeren hekwerk van jongere datum geplaatst.

Op de westelijke muur (tussen schip en toren) zijn rijk beschilderde geglazuurde tegels aangebracht. Deze dateren blijkens de plaquette uit de restauratie - renovatie van 1992. In de westmuur is ook een plaquette van de schilders aangebracht: Jan Offenheim, Harrie Caris en Jan Caris. De doopkapel en traptoren zijn toegankelijk middels houten deuren in de westmuur. De doopkapel is overwelfd met kruisribben. Op de wanden zijn geglazuurde tegels aangebracht. Thans staan in de doopkapel de vaandels met onder meer afbeeldingen van de H. Servatius.

Het interieur kent een axiale opzet, met een middenas met aan weerszijden kerkbanken. De kerkbanken zijn aangeschaft door pastoor Van de Laak in 1852 en zijn in 1991 gerestaureerd. Het schip wordt overwelfd door kruisribgewelven, gemetseld in gele steen. De ribben worden geaccentueerd door geglazuurde zwarte en rode stenen. De vloer is bedekt met zwarte tegels. De

zijgevels van het schip en koor zijn wit geschilderd, met "speklagen" in rood. De plinten rondom zijn voorzien van schilderingen met daarboven religieuze teksten. De kerk van Nunhem werd (opnieuw) geschilderd door Pastoor Jean Adams in de periode 1942-1948, zoals blijkt uit de tekst die thans achter de houten lambrisering van het koor is verdwenen. Hij schilderde onder meer de spitsboog tussen het schip en koor, met voorstellingen van een arcadisch landschap met de uiterste locaties van de parochie Nunhem: links de Zelsterhof en de apostel Paulus en rechts de Boerenwei met een allegorisch figuur. Ook de linker- en rechter bovenmuur van het koor zijn beschilderd, met voorstellingen van de Boodschap van engel aan Maria (links) en Maagd Maria met Kind (rechts).

In de gebrandschilderde ramen van het koor zijn de evangelisten afgebeeld. Het tabernakel (achter het hoogaltaar) is in 1936 vervaardigd door atelier Thissen uit Roermond. De twee St. Jozef-panelen aan weerszijde van het tabernakel zijn eveneens vervaardigd door atelier Thissen en dateren uit 1894. Datzelfde geldt voor de eikenhouten communiebank, eveneens uit de bouwtijd. In de spitsboog boven de deur naar de sacristie (rechts van het koor) is een schildering van een vis met een mand met brood aangebracht. Het altaar (1893) werd geschonken door de bouwmeester, Jean van Groenendael. Aan de linkerzijde van het koor is de muur doorgebroken en de eenlaagse aanbouw toegankelijk. Hier staan extra kerkbanken opgesteld.

Tot de inventaris behoren enkele laat-gotische heiligenbeelden, een Sint-Anna-te-drieën, een hardstenen doopvont uit de 17e eeuw en gebrandschilderde ramen van de priester-kunstenaar Jean Adams.

Sint-Servaaskapel

Er staat een vrijstaande kapel verderop in Nunhem, die verbonden is aan de parochie maar als een afzonderlijk gebouw functioneert. Deze kapel trekt veel toeristen aan die er een kaarsje komen opsteken en genieten van de serene sfeer. Daarnaast wordt de kapel ook gebruikt voor bruiloften en andere ceremonies, wat bijdraagt aan de financiën van de kerk.

Bouwtechnische staat

De algehele onderhoudstoestand van de kerk is goed. Circa 4 jaar geleden heeft er een restauratie plaatsgevonden waarbij o.a. de toren en het dak zijn hersteld en vernieuwd. Verwarming vindt plaats middels radiatoren. Dat maakt dat de energiekosten relatief laag zijn (ook vanwege een gunstig energiecontract). Ook de onderhoudskosten zijn in verhouding laag. Klein onderhoud aan het kerkgebouw en het kerkhof wordt uitgevoerd door een 20 à 25-tal vrijwilligers.

De Sint Servaaskapel is echter toe aan een grote onderhoudsbeurt. Deze zal op korte termijn gerestaureerd worden, hiervoor is ca. €100.000 begroot.

9.6.3 Huidige situatie en initiatieven

Huidig gebruik

De Servatiuskerk in Nunhem wordt momenteel uitsluitend gebruikt voor de eredienst. Het kerkgebouw heeft een capaciteit van ongeveer 150 zitplaatsen. De H. Missen vinden wekelijks plaats op woensdagochtend en om de 14 dagen op zondagochtend en zaterdagavond. De misdiensten worden van oktober t/m mei in de kerk gehouden en in de overige maanden in de kapel. De diensten zijn ook online te volgen via een livestream. Bij de reguliere/ wekelijkse diensten zijn er ca. 15 tot 20 kerkgangers aanwezig. Dit is relatief veel ten opzichte van het aantal inwoners van Nunhem.

Gewenst toekomstig gebruik

De intentie is om de kerk te behouden voor de eredienst. De huidige onderhoudstoestand en financiële gesteldheid laten dit ook toe voor de komende jaren. Bij de parochie van Nunhem is het opmerkelijk genoeg goed gesteld is met de financiën: de inkomsten zijn nog altijd meer dan de uitgaven. Dit is mede te danken aan de verhuur van de twee woningen, de vele vrijwilligers en de relatief lage onderhouds- en verwarmingskosten. Daarnaast zijn er inkomsten vanuit de kerstmarkt, bijdragen van kerkbezoekers en bezoekers aan de kapel. De kaarsen in de Sint Servaaskapel leveren veel geld op: in de zomermaanden is dit ca. €1400 netto per maand dankzij de vele bezoekers (veelal recreanten als fietsers en wandelaars).

De parochie van Nunhem ziet een complete fusie (incl. gedeelde jaarrekening) met de andere parochiekerken binnen federatie Kana niet zitten. Mede vanwege de relatief gunstige financiële positie behouden ze graag financiële zelfstandigheid binnen hun parochie. Het betreft een kleine en hechte gemeenschap met veel vrijwilligers.

Foto overzicht

Afbeelding 67 Zicht vanuit het zuidwesten [Beeldbank RCE]

Afbeelding 68 Zijgevel, vanuit het noordoosten

Afbeelding 69 Zicht op het priesterkoor (oosten)

Afbeelding 70 Interieur, zicht op het koor

Afbeelding 71 Interieur, zicht onder het oksaal richting westen

Afbeelding 72 Interieur, zijkapel

9.7 Heilige Aldegundis Buggenum

9.7.1 Objectgegevens

Objectinformatie	
Adres	Dorpsstraat 38
Kadastrale gemeente	Leudal
Administratieve gemeente	Buggenum
Status	Rijksmonument
Monumentnummer	19970
Datum inschrijving	21-01-1970
Kadastrale gemeente	Leudal
Sectie en perceelnummer	Sectie A, 1329
Oppervlakte	2.200 m ²
Parochie/federatie/cluster	Federatie Kana
Soort gebouw	Pseudobasiliek
Bouwjaar	1817
Bouwstijl	Traditionalisme (Koor gotisch)
Architect(en)	J.G.C. Franssen
Bestemming	Maatschappelijk

Katholiek religieus gebruik

Rijksmonument

250-300 zitplaatsen

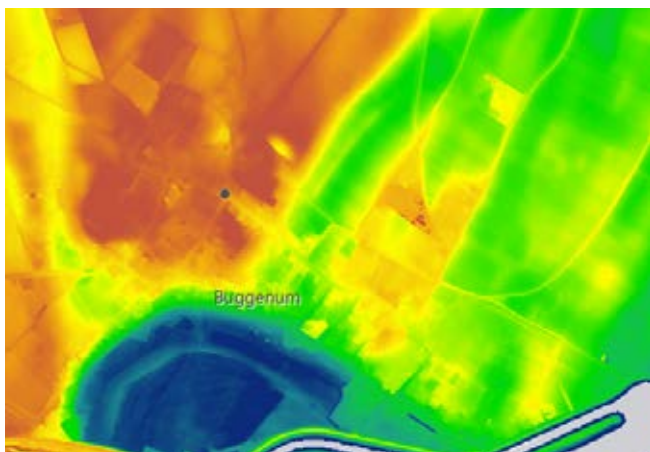
Afbeelding 73 Gevelaanzicht van het object

9.7.2 Historisch onderzoek

Omgeving

De Sint-Aldegundiskerk staat in de Dorpsstraat. Deze straat vormt eveneens de zuidgrens van het dorp. Ten zuiden van de kerk bevindt zich een lager gelegen weiland en zo'n zeshonderd meter ten zuidoosten van de kerk loopt de Maas. De kerk staat ten opzichte van de straat iets verhoogd en het kerkhof dat rondom de kerk is aangelegd ligt eveneens op deze verhoging.

Van oudsher ligt het dorp al tussen de Holstraat en de Dorpsstraat. Op topografische kaarten is de kerk hier al rond 1850 zichtbaar.

Afbeelding 76 AHN

Bouwhistorie

Reeds in 956 wordt melding gemaakt van een kerk op deze locatie. Bij archeologisch onderzoek in 1948 werden overblijfselen van voorgangers van de huidige kerk ontdekt in de vorm van paalgaten. Het betrof een driebeukig houten kerkje zonder toren, dat dateerde vóór het jaar 1000. Deze kerk werd waarschijnlijk door brand verwoest, waarna op het fundament van keien een stenen kerk met westtoren werd opgericht.

Het fundament bevatte tevens resten van Romeinse bouwwerken. Onder het 15de eeuwse koor, dat gespaard was gebleven van oorlogsschade, kon geen opgraving worden uitgevoerd, waardoor het uiterlijk van de voorganger onbekend blijft.

Halverwege de 18de eeuw raakte de kerk in verval, waarna een renovatie plaatsvond waarbij onder meer ornamenten in barokstijl werden toegevoegd. In de 19e eeuw werd besloten om zowel de kerk als de toren te slopen om ruimte te maken voor een grotere, nieuwe neogotische kerk. Het 15de eeuwse koor bleef daarbij behouden. Deze nieuwe kerk werd gebouwd naar ontwerp van architect H. Ketels uit Roermond en werd in 1871 ingewijd.

Op 15 november 1944 werd de toren van de kerk door de Duitsers opgeblazen en ook de kerk zelf liep tijdens de oorlog aanzienlijke schade op door granaatbeschietingen. Enkel het 15de eeuwse koor bleef intact. Daartoe werd na de oorlog besloten wederom een nieuw kerkgebouw te bouwen. Pastoor Mooren werd aangewezen als bouwpastoor, als architect werd Joseph Franssen in handen genomen. De eerste steen werd gelegd in 1948, een jaar later werd de kerk in gebruik genomen. De toren en doopkapel kwamen echter pas later, in 1959, gereed.

Gebouwomschrijving

Exterieur

De kerk werd gebouwd in traditionalistische stijl en werd geheel in baksteen opgetrokken. De driebeukige georiënteerde kerk staat op een verhoging t.o.v. de straat en wordt omringd door een kerkhof met kerkhofmuur, waarin enkele 17de eeuwse grafkruisen zijn ingemetseld.

Afbeelding 74 Kadastrale situatie

Afbeelding 75 Luchtfoto vanuit het zuiden

Het kerkgebouw bestaat uit een westtoren, een schip met lagere zijbeuken van vijf traveeën lang, en een gotisch koor van twee traveeën met een driezijdige sluiting.

De vierkante westtoren is opgetrokken in baksteen en wordt bedekt met een ingesnoerde naaldspits. De hoofdingang met dubbele houten deuren bevindt zich in de zuidelijke gevel van de fronttoren. In de bovenste bouwlaag van de toren zijn galmgaten in spitsbogige vensters aangebracht.

Ook de rest van de kerk is opgetrokken in baksteen. Het geheel wordt bedekt door zadeldaken gedekt met leisteen. Ter plaatse van het schip en de zijbeuken is er sprake van een geknikt zadeldak (pseudobasiliek). In de oksel tussen toren en schip loopt de westgevel aan de zuidzijde door in een steunbeer met rondboogvormige opening, die op zijn beurt weer doorloopt in de kerkhofmuur en toegang biedt tot het kerkhof. De zijgevels hebben gelede steunberen en alternerend twee gekoppelde spitsboogvensters met tufstenen aanzetstukken. De muren zijn in kruisverband gemetseld en platvol gevoegd. Boven het trasraam loopt een tufstenen waterlijst. Halverwege is er een uitbouw onder een lessenaarsdak voor de biechtstoelen. In de zuidgevel bevindt zich een dubbele toegangsdeur onder een segmentboog. De oostzijde van de kerk heeft een topgevel met vlechtingen, deels bestaande uit historisch metselwerk. Aan de noordzijde zijn bouwsporen zichtbaar van een voormalige toegang. Tegen de oostgevel staat het driezijdig gesloten gotische koor, onder een polyonaal schilddak met mastgoot en leien. De muren zijn opgetrokken in wild verband en bevatten natuurstenen delen. Spitsboogvensters met maaswerk worden gescheiden door gelede steunberen.

Interieur, meubilair en kunstwerken

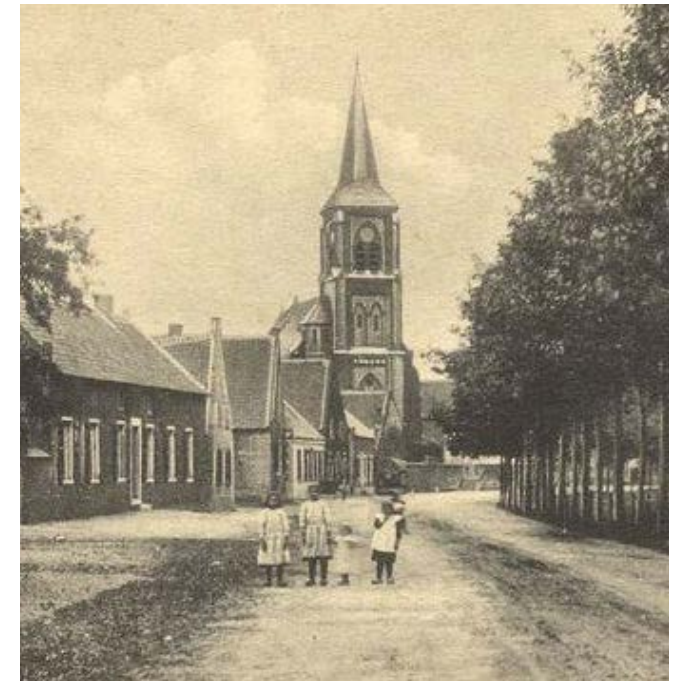
Ook het interieur wordt gekenmerkt door de traditionalistische bouwstijl, met schoon metselwerk en kruisgewelven. De kerkzaal is te betreden vanuit de hoofdingang in de toren. De doopkapel bevindt zich in de oksel tussen de toren en de noordelijke zijbeuk, en is inwendig toegankelijk via een hek in de noordelijke zijbeuk.

Het schip en de zijbeuken worden overwelfd door kruisribgewelven, steunend op eveneens gemetselde kolommen die schip en zijbeuken onderling scheiden en de traveegeleding aangeven. In de zijbeuken is iedere travee voorzien van gekoppelde spitsboogvensters. In de centrale travee aan weerszijden van de zijbeuken geven drie ingemetselde rondboogvensters toegang tot de biechtstoelen. De houten preekstoel dateert uit de 18de eeuw.

Schip en koor zijn van elkaar gescheiden middels een triomfboog. Het koor wordt overwelfd door gestucte kruisribgewelven, waarvan de ribben van mergel zijn gemaakt. Op de vloer liggen marmeren tegels. In het koor is een houten lambrisering gemaakt, deze dateert uit de 18de eeuw. In de afsluiting staat het 18de eeuwse hoogaltaar, gemaakt uit marmer. Daarnaast staan er in de zijbeuken ook nog twee 18de eeuwse zij-altaren van marmer. Het doopvont dateert uit de 19de eeuw.

Bouwtechnische staat

Tijdens het gesprek op locatie is rondom dit thema niet uitvoerig gesproken. De algemene strekking was dan ook dat alle kerkgebouwen onder parochiefederatie KANA een goede onderhoudstoestand kennen.

Afbeelding 77 De vooroorlogse neogotische kerk van Bugenum, omstreeks 1910. Bron: Kerkgebouwen in Limburg

Afbeelding 78 De nieuwe kerk omstreeks 1950 van architect Franssen, voordat de toren werd gebouwd (1959). Bron: Kerkgebouwen in Limburg

9.7.3 Huidige situatie en initiatieven

Huidig gebruik

Momenteel wordt de kerk uitsluitend gebruikt voor de eredienst. De kerk beschikt ongeveer over 250-300 zitplaatsen. Bij de H. Mis (iedere 14 dagen op zondagochtend of zaterdagavond) zijn er ca. 20-30 vaste kerkgangers aanwezig.

Gewenst toekomstig gebruik

In eerste instantie is de intentie van parochiefederatie KANA om alle kerken met uitzondering van de kerk in Heibloem voor de eredienst te behouden.

Er bestaat echter besef over het feit dat het bezoek aan de kerken (buiten speciale vieringen om) niet meer in verhouding staat met de capaciteit en grootte van de kerkgebouwen. Zodoende is er ook realiteitsbesef dat er in de toekomst wellicht kerken afgestoten zullen moeten worden en de parochies verder zullen moeten 'centraliseren'. Er is echter ook geconstateerd dat kerkbezoekers bijna nooit 'de grens overgaan' om een dienst elders bij te wonen. Vrijwel iedere kern kent een hechte gemeenschap en de kernen staan mentaal en fysiek relatief ver van elkaar af. Dit maakt het ook lastig om een eventuele hoofdkerk en nevenkerken aan te wijzen en daarbij andere kerken af te stoten. Dergelijke besluiten moeten diplomatiek en verstandig gemaakt worden.

Wel spelen er ideeën voor mogelijke andere functies in de toekomst. Hier wordt gedacht aan multifunctionele ruimtes (zowel kerkelijk als gemeenschappelijk), woonruimtes of ontmoetingsmogelijkheden (mits er genoeg ruimte is voor parkeervoorzieningen).

Foto overzicht

Afbeelding 79 Exterieur, gezien vanuit het zuiden

Afbeelding 80 Exterieur, zicht op koorzijde

Afbeelding 81 Exterieur, gezien vanuit het noordoosten

Afbeelding 82 Interieur

Afbeelding 83 Zicht richting oksaal

Afbeelding 84 Zicht richting koor

9.8 Heilige Lambertus Haelen

9.8.1 Objectgegevens

Objectinformatie	
Adres	Kerkplein 13
Kadastrale gemeente	Leudal
Administratieve gemeente	Haelen
Status	-
Monumentnummer	-
Datum inschrijving	-
Kadastrale gemeente	Leudal
Sectie en perceelnummer	Sectie A, 5128
Oppervlakte	2.197 m ²
Parochie/federatie/cluster	Federatie Kana
Soort gebouw	Basiliek
Bouwjaar	1954
Bouwstijl	Traditionalisme
Architect(en)	H.F.M. van Groenendael
Bestemming	Centrum

Katholiek religieus gebruik

335 zitplaatsen

Afbeelding 85 Gevelaanzicht van het object

Voorts het schip met lagere zijbeuken van drie traveën lang, gevolgd door de transeptarmen en aansluitend de halfronde absis en sacristie.

Het onderste gedeelte van de vierkante toren is opgetrokken uit breuksteen, hier bevindt zich de rondboogvormige hoofdingang. Boven de ingang zijn twee kleine rondboogvensters aangebracht. Ter hoogte van de klokken in ieder gevelvlak twee gekoppelde rondboogvormige galmgaten. De wijzerplaten hangen vlak onder de geprofileerde daklijst. De toren wordt bedekt door een ingesnoerde naaldspits gedekt met leien, bovenop een bol met kruis en weerhaan.

Aan weerszijden van de toren staan de zijportalen. Boven het portaal is een rondboogvormig venster met glas-in-lood aangebracht. Het geheel wordt overdekt door zadeldak, de lagere zijbeuken met een lessenaarsdak. Tegen de noord- en zuidgevel staan respectievelijk de doop- en Mariakapel. In de octogonale doopkapel (thans Sint-Jozefkapel) bevinden zich drie rondvensters. De Mariakapel heeft een polygonale sluiting met ook een polygonaal schilddak.

De lichtbeuken van het schip zijn voorzien van zes gekoppelde rondboogvensters. De zijbeuken hebben elk vijf rondboogvensters. Onder de mergelstenen daklijst zijn de gevels voorzien van siermetselwerk in de vorm van een muizentandfries. Het middenschip en de zijbeuken sluiten aan op de lagere, haakse transeptarmen onder schilddak. Aan de oostzijde is het schip uitgevoerd als topgevel, met tegen de achtergevel de halfronde absis onder een kegeldak. Rondom de absis loopt de sacristie, eveneens in halfronde vorm.

Interieur, meubilair en kunstwerken

Een dubbele houten cassettedeur geeft toegang tot de ruimte onder het oksaal. Aan weerszijden van de hoofdtoegang geven twee kleinere cassettedeuren toegang tot de zijportalen die op hun beurt toegang bieden tot de zijkapellen. In de devotiekapel zijn drie glas-in-lood ramen, vervaardigd door Peter Schoofs in 1955. Het betonnen oksaal wordt gedragen door de zijmuren van het schip en ondersteund door twee natuurstenen zuilen. Tussen de zangtribune en toren is een grote rondboogvormige opening.

De binnenwanden van de kerk zijn uitgevoerd in schoon metselwerk. De plint is gemetseld in rode baksteen, het overige metselwerk in gele stenen. De zijbeuken en het schip worden onderling van elkaar gescheiden middels een arcade van scheibogen rustend op natuurstenen zuilen. De plafonds bestaan uit betonnen moerbalken met troggewelfjes. Op de vloeren liggen zwarte tegels met kruismotieven van witte tegels. Transept, schip en transeptarmen worden onderling van elkaar gescheiden door dubbele rondboogarcades rustend op zuilen. In de oostgevels van de armen zijn rondboognissen aangebracht waar voorheen de zijaltaren stonden, thans staat er enkel een altaar in de noordelijke transeptarm.

Schip en koor worden gescheiden middels een triomfboog. Op de vloer van het koor liggen travertijnen platen. Op het supandaneum van zwart natuursteen staat het sacramentsaltaar uit 1955, vervaardigd door Rob Stultiëns. De halfronde absis wordt overwelfd door een gemetseld koepelgewelf. Het doopvont werd gemaakt door H.F.M. van Groenendael in 1949. De vont staat op een hardstenen sokkel, die waarschijnlijk een restant is van een basement met een stuk schacht van een zuil uit de oude kerk.

Afbeelding 89 De vooroorlogse kerk van Haeler, naar ontwerp van Pierre Cuypers. Bron: *Kerkgebouwen in Limburg*.

Bouwtechnische staat

De algehele bouwkundige- en onderhoudstoestand van de kerk is goed en wordt bijgehouden door de Monumentenwacht. Het kerkgebouw heeft geen monumentale status. De onderhoudskosten zijn beperkt, daarentegen zijn de energiekosten erg hoog. Daartoe worden de misdiensten in de wintermaanden in het parochiecentrum gehouden, dat beter (en goedkoper) te verwarmen is. Er zijn vrij veel vrijwilligers betrokken bij de kerk.

wijzen en daarbij andere kerken af te stoten. Dergelijke besluiten moeten diplomatiek en verstandig gemaakt worden.

Wel spelen er ideeën voor mogelijke andere functies in de toekomst. Hier wordt gedacht aan multifunctionele ruimtes (zowel kerkelijk als gemeenschappelijk), woonruimtes of ontmoetingsmogelijkheden (mits er genoeg ruimte is voor parkeervoorzieningen).

9.8.3 Huidige situatie en initiatieven

Huidig gebruik

De H. Mis vindt iedere woensdagavond plaats en om de 14 dagen op zondagochtend of zaterdagavond. Bij de misdiensten zijn ca. 40 kerkgangers aanwezig. In de wintermaanden worden de diensten gehouden in het naastgelegen parochiecentrum, waar 40 tot 50 zitplaatsen aanwezig zijn.

Gewenst toekomstig gebruik

In eerste instantie is de intentie van parochiefederatie KANA om alle kerken met uitzondering van de kerk in Heibloem voor de eredienst te behouden.

Er bestaat echter besef over het feit dat het bezoek aan de kerken (buiten speciale vieringen om) niet meer in verhouding staat met de capaciteit en grootte van de kerkgebouwen. Zodoende is er ook realiteitsbesef dat er in de toekomst wellicht kerken afgestoten zullen moeten worden en de parochies verder zullen moeten 'centraliseren'. Er is echter ook geconstateerd dat kerkbezoekers bijna nooit 'de grens overgaan' om een dienst elders bij te wonen. Vrijwel iedere kern kent een hechte gemeenschap en de kernen staan mentaal en fysiek relatief ver van elkaar af. Dit maakt het ook lastig om een eventuele hoofdkerk en nevenkerken aan te

Foto overzicht

Afbeelding 90 Exterieur, gezien vanuit het zuiden

Afbeelding 91 Exterieur, gezien vanuit het zuidwesten

Afbeelding 92 Exterieur, gezien vanuit het oosten

Afbeelding 93 Interieur, zicht richting oksaal

Afbeelding 94 Interieur, zicht richting zuiderlijke zijbeuk

Afbeelding 95 Interieur, koor

9.9 Heilige Martinus Horn

9.9.1 Objectgegevens

Objectinformatie	
Adres	Raadhuisplein 7
Kadastrale gemeente	Leudal
Administratieve gemeente	Horn
Status	-
Monumentnummer	-
Datum inschrijving	-
Kadastrale gemeente	Leudal
Sectie en perceelnummer	Sectie D, 2084
Oppervlakte	3.645 m ²
Parochie/federatie/cluster	Federatie Kana
Soort gebouw	Pseudobasiliek
Bouwjaar	1936
Bouwstijl	Traditionalisme/ expressionisme
Architect(en)	S.J. Dings
Bestemming	Centrum

Katholiek religieus gebruik

360 zitplaatsen

Afbeelding 96 Gevelaanzicht van het object

9.9.2 Historisch onderzoek

Omgeving

De huidige parochiekerk van Horn ligt aan een plein met een muziekkoepeel, aan de oostrand van het dorp. Dit is ook de locatie waar de kermis plaatsvindt. Het kerkdorp bestaat uit een oude ringburcht en ook staat hier nog het kasteel Horn. Ten noordoosten van de huidige kerk, tussen kerk en kasteel, ligt een kerkhof waarbij de oude kerk gelegen was (zie de topografische kaart van 1850).

Afbeelding 99 1850

Afbeelding 100 1950

Het dorp is aan het einde van de twintigste eeuw aan de westkant uitgebreid. Ten oosten van de kerk ligt het kasteelpark van kasteel Horn, met een waterpartij en daarover een brug.

Bouwhistorie

Reeds in de vierde eeuw verspreidde de verering van Sint Servaas zich in Midden-Limburg. In de eeuwen daaropvolgend brachten monniken uit Engeland en Ierland de verering van Sint Martinus mee via de Maas. Dit resulteerde in een opmerkelijk groot aantal kerken langs de Maas in Limburg die aan Sint Martinus werden gewijd. Vermoedelijk was er reeds in die tijd ook sprake van een Martinuskerk in Horn. Een eerste schriftelijke vermelding van de parochie van Horn dateert uit 957.

In 1838 werd op nagenoeg dezelfde locatie als de huidige kerk een nieuwe waterstaatskerk gebouwd, waarbij een ouder kerkje in romaanse stijl werd afgebroken. De kerktoren werd in 1891 door bliksem getroffen, maar kon worden hersteld.

In de jaren dertig van de 20e eeuw werd besloten tot de bouw van een nieuwe, grotere Sint-Martinuskerk omdat de bestaande kerk te klein was geworden. Aanvankelijk werd de nieuwe kerk ontworpen door de lokale architect Reijnders, als ronde koepelkerk met een hoge klokkentoren. De pastoor was tevreden met dit ontwerp, maar na zijn overlijden was zijn opvolger het er niet mee eens. De nieuwe pastoor koos voor Stefan Dings als architect en vroeg hem om een nieuw ontwerp te maken, hetgeen uiteindelijk resulteerde in de bouw van de huidige kerk van Horn. Deze nieuwe Martinuskerk werd in 1936 ingewijd door bisschop Lemmens.

Afbeelding 97 Kadastrale situatie

Afbeelding 98 Luchtfoto vanuit het noorden

De kerk was aanzienlijk groter dan de oude en had bovendien een andere oriëntatie.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd het kerkgebouw meerdere malen door granaten getroffen, en in 1944 werd ook de toren opgeblazen door de terugtrekkende Duitse troepen. Het duurde tot oktober 1946 voordat de kerk en de toren waren hersteld.

In 1981 onderging de kerk een interne herinrichting, waarbij het priesterkoor werd uitgebreid en de kleuren werden vernieuwd. In 1992 werd de kerk getroffen door de aardbeving, die pas na enkele jaren zichtbare schade aan het licht bracht. Grote scheuren ontstonden in de bogen bij het priesterkoor en het oksaal, en het stucwerk vertoonde barsten. Het ontdekte asbest achter de lambrisering leidde tot onverwacht hoge kosten voor verwijdering. In 1996 bracht de lokale bevolking een aanzienlijk bedrag van f 150.000,- bijeen voor het herstel van de kerk. Daarnaast werd de kerk opnieuw geschilderd in groene tinten.

Gebouwomschrijving

Exterieur

Het niet georiënteerde kerkgebouw betreft een driebeukige kruiskerk en is geheel opgetrokken in baksteen. De kerk is gebouwd in traditionalistische stijl met expressieve uitingen. De kerk bestaat uit een toegansportaal met aan de rechterzijde een toren, een schip met zijbeuken van vijf traveën, een dwarsbeuk/ transept en een koor met aanbouwen. Het geheel wordt bedekt met zadeldaken gedekt met zwarte Hollandse pannen.

De voorgevel is noordwest georiënteerd en ligt aan het Raadhuisplein. Het entreeportaal is iets lager dan het schip en bestaat uit een topgevel, waarin de hoofdtoegang

bestaande uit drie klimmende paraboolvormige vensters zich bevindt. Daarboven zijn drie hoge klimmende en gekoppelde paraboolvensters aangebracht. Tegen de rechterzijde (zuidwestelijke hoek) is de vierkante toren gebouwd, hierin bevinden zich drie paraboolvormige raamvensters en ter hoogte van de klokkentoren eveneens paraboolvormige galmgaten. De toren wordt bedekt door een ingesnoerde torenspits bedekt met leien.

Ter plaatse van het schip neemt de kerk de vorm aan van pseudobasiliek, met lagere zijbeuken. De zijbeuken worden gekenmerkt door vijf uitgebouwde haakse traveën gedekt onder zadeldak en met tuitvormige gevels, die onderling worden gescheiden middels gemetselde steunberen. In iedere travee is een hoog paraboolvormig venster gevuld met glas-in-lood aangebracht. De tuitgevels zijn met siermetselwerk geaccentueerd.

Haaks op het schip (ter plaatse van de viering) staan de aansluitende transeptarmen, eveneens onder een zadeldak en met tuitvormige gevel met siermetselwerk in de topgevel. In de topgevels van de transeptarmen zijn weer klimmende paraboolvormige venster aangebracht. Tot slot is het koor ondergebracht onder een ietwat lager zadeldak aan de zuidwestzijde. Aan de zijgevels van het koor aan weerszijden lagere aanbouwen uit dezelfde bouwtijd, onder gekoppelde zadeldaken.

Interieur, meubilair en kunstwerken

Het interieur wordt gekenmerkt door de paraboolvormige gewelven, nissen en openingen. De gehele kerk is wit geschilderd, op de 'hoofdgewelven' na, die groen zijn geschilderd. De plint is uitgevoerd in schoon metselwerk. De doopkapel aan de linkerzijde van het entreeportaal is ingericht als dagkapel. Schip en kerk worden van

elkaar gescheiden middels paraboolvormige openingen en inwendige steunberen waar op hun beurt weer de paraboolvormige gewelven/openingen steunen van de zijbeuken. De kerk kent verder een vrij sober interieur met weinig kunstwerken.

Het doopvont, uitgevoerd in zwart marmer, dateert van 1840. Eugène Laudy vervaardigde enkele gebrandschilderde ramen ter plaatse van het koor en de devotiekapel in de toren. Het orgel is gebouwd door firma Verschuieren in 1938.

Bouwtechnische staat

De kerk heeft geen monumentale status. Het kerkgebouw verkeert in goede staat. 12 jaar geleden is het dak vervangen (voor ca. €400.000). Bij de provincie is subsidie aangevraagd voor het restaureren van oude graven. Bij de kerk zijn ca. 100 vrijwilligers betrokken die zijn verdeeld in werkgroepen.

9.9.3 Huidige situatie en initiatieven

Huidig gebruik

Wekelijks vindt hier de H. Mis plaats op dinsdagochtend en om de 14 dagen op zaterdag of zondag. Op zondagen zijn er 30-40 kerkgangers, bij misintenties zijn er meer personen aanwezig (30-80). Buiten de kerkdiensten worden er zo nu en dan ook concerten en tentoonstellingen (bijvoorbeeld met kerst) in de kerk gehouden. Daarnaast vindt er om de 2 jaar een boekenmarkt plaats. Het kerkhof is niet meer in gebruik maar wordt wel nog bezocht.

Gewenst toekomstig gebruik

In eerste instantie is de intentie van parochiefederatie KANA om alle kerken met uitzondering van de kerk in Heibloem voor de eredienst te behouden.

Er bestaat echter besef over het feit dat het bezoek aan de kerken (buiten speciale vieringen om) niet meer in verhouding staat met de capaciteit en grootte van de kerkgebouwen. Zodoende is er ook realiteitsbesef dat er in de toekomst wellicht kerken afgestoten zullen moeten worden en de parochies verder zullen moeten 'centraliseren'. Er is echter ook geconstateerd dat kerkbezoekers bijna nooit 'de grens overgaan' om een dienst elders bij te wonen. Vrijwel iedere kern kent een hechte gemeenschap en de kernen staan mentaal en fysiek relatief ver van elkaar af. Dit maakt het ook lastig om een eventuele hoofdkerk en nevenkerken aan te wijzen en daarbij andere kerken af te stoten. Dergelijke besluiten moeten diplomatiek en verstandig gemaakt worden. Wel spelen er ideeën voor mogelijke andere functies in de toekomst. Hier wordt gedacht aan multifunctionele ruimtes (zowel kerkelijk als gemeenschappelijk), woonruimtes of ontmoetingsmogelijkheden (mits er genoeg ruimte is voor parkeervoorzieningen).

Foto overzicht

Afbeelding 101 Voorgevel met het kasteel op de achtergrond

Afbeelding 102 Exterieur, gezien vanuit het noordoosten

Afbeelding 103 Exterieur, gezien vanuit het westen omstreeks 1937 [Beeldbank RCE]

Afbeelding 104 Interieur, zicht richting oksaal

Afbeelding 105 Interieur, zijbeuk

Afbeelding 106 Interieur, zicht richting koor

9.10 Heilige Liduina van Schiedam Kelpen-Oler

9.10.1 Objectgegevens

Objectinformatie	
Adres	Grathemerweg 52
Kadastrale gemeente	Leudal
Administratieve gemeente	Kelpen-Oler
Status	-
Monumentnummer	-
Datum inschrijving	-
Kadastrale gemeente	Leudal
Sectie en perceelnummer	Sectie E, 542
Oppervlakte	5.627 m ²
Parochie/federatie/cluster	Cluster Tabor
Soort gebouw	Pseudobasiliek
Bouwjaar	1935
Bouwstijl	Traditionalisme
Architect(en)	Joseph Cuypers & Pierre Cuypers jr.
Bestemming	Maatschappelijk

 Katholiek religieus gebruik

 Kerkhof aanwezig

 218 zitplaatsen

Afbeelding 107 Gevelaanzicht van het object

9.10.2 Historisch onderzoek

Omgeving

Aan de Grathemerweg 52 ligt de Heilige Liduina van Schiedam. Naast deze kerk staat de pastorie die door middel van een uitbouw is verbonden met de kerk. Ten westen, aan de achterzijde van de kerk, ligt een kerkhof dat door een haag is omsloten. Voor de kerk bevindt zich een vrij grote openbare ruimte die met klinkers is bestraat. Enkele bomen zorgen hier voor schaduw en beschutting.

Voor circa 1953 bestond het dorp Kelpen-Oler nog niet. In dat jaar is de kerk wel voor het eerst op een topografische kaart ingetekend. Deze staat daarop aan een weg die dan de Nieuwendijk heet. In 1958 is er aan de Nieuwendijk, rondom de kerk, meer bebouwing te zien. De bebouwing ligt redelijk dicht aan de weg en aan de achterkant is ruimte voor nutstuinen, waaronder boomgaarden.

Afbeelding 110 1953

Afbeelding 111 1969

Vanaf de jaren zeventig ontstaat er ook bebouwing langs straten achter de hoofdweg. De kerk is al die tijd in het midden van dit nieuwe dorp blijven liggen.

Bouwhistorie

Kelpen-Oler behoorde van oudsher tot de parochies van Grathem en Ell. Deze kerkgebouwen lagen echter op aanzienlijke afstand en met het groeiend aantal inwoners onstond de wens voor een eigen kerkgebouw. In 1933 kreeg kapelaan Hoogland van Ell daartoe de opdracht om de oprichting van het rectoraat Kelpen Oler voor te bereiden. Terwijl de inwoners van Oler bereid waren wekelijks bij te dragen aan de bouw van een nieuwe kerk, toonden velen in Kelpen geen interesse in financiële steun. Desondanks verleende de gemeenteraad van Grathem volledige medewerking. In 1934 werd door het bisdom toestemming verleend voor de bouw van de nieuwe kerk. Rector Hoogland, die onder de indruk was van Liduina van Schiedam, koos haar als patrones voor de nieuwe kerk, de enige Liduina-kerk in Limburg. In 1935 werd begonnen met de bouw naar ontwerp van Jos Cuypers en Pierre Cuypers jr. De aanbesteding werd gegund aan firma Salemans uit Baexem als laagste inschrijver.

Afbeelding 108 Kadastrale situatie

Afbeelding 109 Luchtfoto vanuit het zuiden

Op 14 juli 1935 werd de eerste steen met oorkonde ingemetseld en op 2 februari vond de inzegening plaats. In 1940 werd het rectoraat verheven tot parochie, waarbij Rector Hoogland de eerste pastoor werd.

Van 26 september tot 13 november 1944 werd de toen nog nieuwe kerk voortdurend beschoten. De toren werd vernietigd, het priesterkoor en het dak raakten zwaar beschadigd. Veel liturgische schatten en meubilair ging verloren door diefstal of beschadiging. Ook het orgel werd volledig vernield. Twee jaar later werd de schade aan de kerk hersteld, waarbij ook een nieuwe preekstoel en communiebank werd vervaardigd.

Gebouwomschrijving

Exterieur

Het betreft een niet georiënteerde driebeukige kerk met recht gesloten koor in traditionalistische stijl. Het kerkgebouw is geheel opgetrokken in baksteen en bestaat uit een entreeportaal aan de oostzijde met aangebouwde toren aan de noordzijde, een schip met zijbeuken van drie traveeën, een transept van een travee en een koor aan de westzijde met aan weerszijden aanbouwen.

Tegen de oostgevel is een lager toegangsportaal aangebouwd, met een rondboogvormige hoofdingang in een tuitvormige gevel onder zadeldak. Aan weerszijden daarvan een zijportaal onder lessenaarsdak. Boven het entreeportaal is in de topgevel van de oostgevel een rond raamvenster met non-figuratief glas-in-lood. Tegen de zuidzijde staat een kleine polygonale devotiekapel onder polygonaal schilddak. Het metselwerk van de oostgevel loopt door in de toren, die tegen de noordzijde is gebouwd. De vierkante toren is eenvoudig uitgevoerd, met enkele smalle verticale vensters, rondboogvormige galmgaten en een zadeldak met windveer.

De zijgevels (noord- en zuidgevel) van schip en zijbeuken kennen een soortgelijke opzet, waarbij iedere travee is uitgevoerd in een tuitgevel onder een zadeldak haaks op het schip. In iedere travee zijn drie hoge verticaal klimmende rondboogvensters aangebracht. De ietwat verder uitstekende 'vierde' travee vormt de transeptarm. Voorts het recht afgesloten koor, eveneens onder een zadeldak, dat van buitenaf grotendeels aan het oog wordt onttrokken door de aanbouwen. In de westelijke topgevel (koorafsluiting) is een rond raamvenster aangebracht, in de zijgevels vijf rondboogvormige vensters.

Haaks op het koor staan twee 'transept'armen (die echter niet kruisen in de viering maar ter plaatse van het koor). Deze worden eveneens overdekt door zadeldaken en gesloten door een topgevel. In de kopse kant zijn vijf klimmende rondboogvensters aangebracht, in de zijgevels bevinden zich eveneens rondboogvensters (deels blind uitgevoerd ter plaatse van aanbouwen). Tegen de westzijde van de noordelijke zij-arm staat de sacristie, onder plat dak en met rondboogvensters en met een eigen ingang met hellingbaan. Tegen de westzijde van zuidelijke arm staat een haakse aanbouw onder zadeldak, dat middels een tussenlid onder plat dak aan de westzijde (koorzijde) aan de sacristie is verbonden. Ten zuidoosten van de kerk staat de pastorie (particulier verhuurd), die middels verschillende eenlaagse aanbouwen onder plat dak aan de zuidelijke zijbeuk van de kerk is verbonden.

Interieur, meubilair en kunstwerken

Het toegangsportaal wordt thans gescheiden van de kerk middels een later gemaakt wandje en ijzeren hekwerk. In het toegangsportaal is een minibieb gemaakt, waar mensen gratis boeken kunnen lenen of ruilen. Vanuit het toegangsportaal is ook de devotiekapel van de H. Liduina toegankelijk. Deze wordt overwelfd door een polygonaal gewelf.

De wanden zijn opgetrokken in schoon metselwerk, de plint is uitgevoerd in siermetselwerk in de vorm van vlechtende bruine en rode stenen.

Ook de overige gevels van de kerk zijn opgetrokken in schoon metselwerk met een 'lambrisering' van gevlochten siermetselwerk en een plint van zwarte stenen. Op de vloer liggen gevlamde cementtegels in groene en zwarte tinten. Het schip wordt overwelfd door wit gestucte tongewelven. Deze steunen op gemetselde kolommen die op hun beurt onderling met gemetselde rondbogen zijn verbonden en zo de scheiding vormen tussen het schip en de zijbeuken. De zijbeuken zijn eveneens van tongewelven voorzien, haaks op het schip. In de processiegangen worden de traveeën gescheiden middels rondbogen. In iedere travee van de zijbeuken zijn telkens drie klimmende rondboogvensters met glas-in-lood in geometrische vormen. Het oksaal heeft een gemetselde afscheiding in siermetselwerk en rust op twee marmeren zuiltjes. Ter plaatse van de zangtribune een groot rond raamvenster, met glas-in-lood.

Afbeelding 112 Oorlogsschade aan de kerk

Op de zangtribune staat het tweemanueels orgel, dat werd vervaardigd door firma Verschueren en dateert uit 1958.

Koor en schip worden gescheiden middels een grote gemetselde triomfboog. In de koorafsluiting een rond venster. Aan weerszijden van het koor 'transept'armen die eveneens door een triomfboog van het koor worden gescheiden en waar kerkbanken staan. Tussen het koor en de linker zij-arm is een scheidingswandje gemaakt, zodat deze ruimte apart kan worden gebruikt en verwarmd. Thans is deze ruimte in gebruik als "winterkapel", voor misdiensten in de winter.

De kerk kent geen uitgebreide inventaris, en is verder vrij sober en met weinig kunstwerken ingericht.

Bouwtechnische staat

De H. Liduina, Kelpen-Oler (geen monumentale status) kent een matige onderhoudstoestand. Er is een MJOP (meerjarig onderhoudsplan) aanwezig voor de periode 2018-2028. Op basis van dit rapport en de inflatie worden de onderhoudskosten geschat op 5 á 6 ton voor de periode tot aan 2028. Het verwarmingssysteem is gedoneerd aan de schutterij, waartoe in de kerk niet meer gestookt wordt. In de winterkapel en het parochiezaaltje is wel verwarming aanwezig.

9.10.3 Huidige situatie en initiatieven

Huidig gebruik

De H. Liduina, Kelpen-Oler heeft 218 zitplaatsen, 50 in de winterkapel die tot nog toe alleen gebruikt wordt in de winter en 63 in de jongenskapel. De mis wordt eens per 4 weken gehouden op een zondag om 18:00 uur. Normaliter zijn er minder dan 7 personen aanwezig, tot maximaal 20-30 personen. Daarentegen beschikt de kerk over een vrijwilligers aantal van 27.

De voormalige pastorie behorend bij de H. Liduina in Kelpen-Oler is verkocht en wordt particulier bewoond.

Gewenst toekomstig gebruik

De parochiefederatie heeft het voornemen om drie (van de vier) kerken af te stoten. Daaronder valt ook de H. Liduinakerk.

Concreet ligt er een initiatief om de kerk van Kelpen-Oler, net als de kerk van Baexem, te gaan herbestemmen. Het idee is dat daarbij beide kerkgebouwen worden verkocht aan projectontwikkelaar Thallia Group (zie hiervoor ook paragraaf 3.2.3, "gewenst toekomstig gebruik" van de H. Johannes de Doperkerk, Baexem). Volgens het kerkbestuur is de herbestemming van de kerk van Baexem financieel goed haalbaar en exploitatiebaar. De herbestemming van de kerk van Kelpen-Oler is wellicht moeilijker te realiseren. Daarom is het wenselijk om beide kerken gelijktijdig te verkopen en te ontwikkelen, zodat de goede exploitatie van de kerk in Baexem kan bijdragen aan de financiering van Kelpen-Oler.

Foto overzicht

Afbeelding 113 Voorgevel

Afbeelding 114 Linker zijgevel met devotiekapel

Afbeelding 115 Zicht op de topgevels van de zijbeuk

Afbeelding 116 Devotiekapel van de H. Liduina

Afbeelding 117 Zicht richting het oksaal

Afbeelding 118 Zuidelijke zij-arm, ingericht als winterkapel

9.11 Heilige Severinus Grathem

9.11.1 Objectgegevens

Objectinformatie	
Adres	Kerkplein 2
Kadastrale gemeente	Leudal
Administratieve gemeente	Grathem
Status	Rijksmonument
Monumentnummer	17203
Datum inschrijving	11-01-1968
Kadastrale gemeente	Leudal
Sectie en perceelnummer	Sectie D, 1617
Oppervlakte	5.915 m ²
Parochie/federatie/cluster	Cluster Tabor
Soort gebouw	Pseudobasiliek
Bouwjaar	1450
Bouwstijl	Gotisch
Architect(en)	J.G.C. Franssen (Uitbreiding jaren 1950)
Bestemming	Maatschappelijk

Katholiek religieus gebruik

480 zitplaatsen

Rijksmonument

Kerkhof aanwezig

Afbeelding 119 Gevelaanzicht van het object

9.11.2 Historisch onderzoek

Omgeving

Op een kaart uit 1850 is Grathem als een duidelijke dorpskern te zien met daarin de kerk. Onder het dorp langs, relatief dicht langs de kerk, liep de Haelensebeek. De kerk lag aan de zuidkant van het dorp, tussen de dorpskern en de beek in. Ten zuiden van de beek lag een heuvel. Vanaf de jaren 60 van de vorige eeuw begint Grathem in het noorden uit te groeien tot een groter dorp. Ook is er dan op topografische kaarten een begraafplaats tussen de kerk en de beek te zien.

Het kerkplein is een open ruimte met een bestrating van klinkers en keien.

Tegenwoordig is de kerk alleen toegankelijk via dit kerkplein. Verder is het kerkplein en de kerk aan vrijwel alle kanten omsloten door huizen en tuinen. Vanaf de Beeklaan die langs de zuidoever van de Haelensebeek loopt is de kerk in de verte te zien.

Bouwhistorie

De nog steeds aanwezige toren in Grathem dateert waarschijnlijk uit de 12de of 13de eeuw en is opgetrokken uit mergel. Het schip is van latere datum, en betreft waarschijnlijk een vergroting van rond 1500. In 1840 werd aan de noordzijde een zijbeuk toegevoegd, gevolgd door een zuidelijke zijbeuk enkele tientallen jaren later. In 1900 vond een kleine uitbreiding plaats, waarbij de noordelijke zijbeuk werd verlengd tot aan de traptoren. In de vroege jaren dertig ontwikkelde architect Caspar Franssen plannen om de kerk om te vormen tot een drieschepige hallenkerk, maar dit plan werd uiteindelijk niet uitgevoerd. Alleen tegen de noordgevel werd een transeptarm toegevoegd, evenals een nieuwe sacristie. Tijdens de periode van oktober tot november 1944 werd Grathem zwaar getroffen door Geallieerd artillerievuur, wat aanzienlijke schade aan de kerk veroorzaakte.

In 1945 verklaarde het kerkbestuur van Grathem dat het openstond voor restauratie maar tevens de wens had om de kerk uit te breiden. In februari 1947 werden de eerste besprekingen met het bisdom gevoerd over de wederopbouw van de kerk. Architect Joseph Franssen voorgedragen door het kerkbestuur, waar het bisdom mee instemde. Joseph Franssen haalde de plannen van zijn vader uit de kast. In april 1948 keurde de Rijksdienst voor de Monumentenzorg de uitbreidingsplannen goed, waarbij de zuidelijke zijbeuk behouden bleef. Pas in 1952 werden de nieuwe plannen van Franssen, met de toevoeging van een nieuw kerkship haaks op het oude, definitief goedgekeurd. Met uitzondering van de noordelijke zijbeuk bleef de oude kerk behouden, waarbij het sloopmateriaal zoveel mogelijk werd hergebruikt. Op 11 februari 1952 werden de restauratie van de oude kerk en de nieuwbouw aanbesteed. Twee jaar later volgde de aanbesteding van de toren. De werkzaamheden verliepen voorspoedig, en op 13 juni 1953 werd de nieuwbouw ingezegend.

Rond 1968 onderging het priesterkoor wijzigingen, waarbij het oude neogotische altaar werd verwijderd. Het orgel, voorheen geplaatst in de oostelijke zijbeuk, kreeg een nieuwe positie op het koor. Het tabernakel werd geplaatst op een altaar in een spitsboog bij de zangkapel.

Gebouwomschrijving

Exterieur

De Severinuskkerk bestaat in feite uit de westtoren met aansluitend het oude, bestaande schip en koor en haaks daarop tegen de noordflank een basilicaal schip met polygonaal gesloten koor. De toren, gelegen aan de westzijde van de kerk, bestaat uit vier niveaus die worden onderscheiden door waterlijsten. Elk niveau heeft een spaarveld met lisenen. In het eerste niveau bevindt zich in

Afbeelding 120 Kadastrale situatie

Afbeelding 121 Luchtfoto vanuit het westen

het midden aan de westzijde een spitsboog met een deur voorzien van een segmentboog. Boven de deur is in de muur een rond venster geplaatst. Op het tweede niveau bevindt zich recht boven de ingang een spitsboogvenster. Het derde niveau bevat siermetselwerk, evenals het vierde niveau waarin twee spitsboogvormige galmgaten zijn aangebracht. Boven een geprofileerde lijst staat een naaldspits die is bekroond met een bol en een kruis.

Aan de noordzijde staat de nieuwere aanbouw, bestaande uit een schip met een veelhoekig priesterkoor en verlaagde zijbeuken die doorlopen tot aan het koor. De muren zijn opgetrokken uit rode baksteen in staand verband gemetseld. De in de gevels verwerkte aanzetstukken zijn vervaardigd uit kalksteen.

De westelijke zijbeuk heeft vier traveeën en een lessenaarsdak. Tussen de steunberen bevinden zich rondvensters. De lichtbeuk heeft gelede steunberen met in iedere travee getraceerde spitsboogvensters. Het geheel wordt overdekt door een zadeldak. Op de overgang van schip naar koor staat een dakruiter met ezelsrug. Het koor heeft boven het lessenaarsdak van de zijbeuk getraceerde spitsboogvensters en is bedekt met een veelhoekig schilddak. Op de top van dit dak staat een ijzeren kruis.

De daken en steunberen zijn gedekt met leien. De oostelijke zijbeuk is deels blind uitgevoerd en biedt vanwege zijn hoogte geen ruimte voor een lichtbeuk. Op deze locatie heeft de kerk een pseudo-basilicale vorm. Tegen deze zijbeuk staat de mergelstenen sacristie, ontworpen door Caspar Franssen in de jaren dertig. De noordelijke traveeën van de oostelijke zijbeuk en de zangkapel hebben spitsboogvensters met traceerwerk. Aan deze zijde van het schip staat een dakkapel op het zadeldak.

Interieur, meubilair en kunstwerken

De ingang van de kerk bevindt zich onder de klokkentoren, toegankelijk via een dubbele tochtdeur. Deze deur leidt naar het schip van de kerk. Vanuit de toren leidt een pad naar het oude koor, waar nu een stenen altaar en de doopvont zich bevinden. De vloer bij de doopvont is verlaagd. Het oude schip wordt overwelfd door kruisribgewelven, steunend op hardstenen zuilen met Maaslandse kapitelen. De banken in het oude schip zijn gericht op het altaar in de aanbouw, loodrecht op het stenen altaar in het oude priesterkoor.

Twee hardstenen zuilen en een mergelstenen kruispijler, verbonden door drie rondbogen, markeren de grens tussen het oude en nieuwe deel van de kerk. Een centraal gangpad leidt tussen deze zuilen door naar het priesterkoor. De vloeren in de hele kerk zijn bedekt met Noorse kwartsiettegels.

Aan weerszijden van het gangpad staan twee blokken kerkbanken. De houten kerkbanken dateren uit 1953. De banken hebben liervormige wangen met hoornen van overvloed gevuld met bloemen en bladeren, in de bovenkrul een zonnebloem. De banken zijn gelijk aan die te Wessum. De binnenmuren hebben een doorlopende bakstenen plint, boven stukadoorwerk. Een lage zijbeuk bevindt zich aan de westzijde, met vier segmentbogen die naar het middenschip openen, en een hoge zijbeuk aan de oostzijde met vier gotische scheibogen.

Het met netgewelven bedekte middenschip heeft vier traveeën, met porisosteengewelven die rusten op Brouvilliers kalkstenen kapitelen van de wandpijlers. Het schip wordt geflankeerd door lage en hoge zijbeuken, waarbij de hoge zijbeuk kruisribgewelven heeft. Het koor, drie treden verhoogd boven het middenschip, heeft een vergroot gedeelte met een houten altaar en wordt gedomineerd door het orgel aan de achterwand.

Aan de rechterkant van het koor bevindt zich de zangkapel, bereikbaar vanuit het priesterkoor en de oostelijke zijbeuk. De sacristie is te betreden via een deur in de oostelijke zijbeuk. Het zijportaal is toegankelijk via de westelijke zijbeuk.

Het orgel werd vervaardigd in 1951 door Verschuieren Orgelbouw en is afkomstig van het bisschoppelijke college in Roermond. In 1966 werd het orgel in de kerk van Grathem geplaatst.

De barokke preekstoel en biechtstoelen dateren uit de 17de of 18de eeuw.

Bouwtechnische staat

De onderhoudstoestand van de kerk is redelijk, maar de heteluchtkachel is 'niet meer de beste'. De kerk is aangewezen als Rijksmonument en er wordt gebruik gemaakt van de meerjarige SIM subsidie.

9.11.3 Huidige situatie en initiatieven

Huidig gebruik

H. Severinus, Grathem kent 340 zitplaatsen, het aantal bezoekers ligt tussen de 7 en 30, afhankelijk of er een misintentie is. Naast de heilige mis die eens per twee weken op zondag wordt gehouden, is dagelijks de dagkapel opengesteld van 11:00 tot 16:00 uur. De heilige mis wordt gehouden op zondagen in de oneven weken. Verder beschikt de H. Severinus over 22 vrijwilligers.

De (nieuwere) pastorie wordt bewoond door een kapelaan van cluster Emmaüs, daarnaast is er een woonstudio naast de kerk. De financiële situatie van de kerk te Grathem is, naast de H. Nicolaas in Heythuysen en ten opzichte van de andere twee kerken van Cluster Tabor, het beste gesteld. Het aantal vrijwilligers die bij het kerkgebouw betrokken zijn is echter wel een toenemende zorg. De afgelopen jaren is het aantal vrijwilligers namelijk sterk achteruitgegaan, evenals het aantal kerkgangers.

Gewenst toekomstig gebruik

Zoals eerder aan bod gekomen (zie ook § 3.1.3; § 3.2.3 en § 3.10.3) is de intentie om drie van de in totaal vier kerkgebouwen van Cluster Tabor binnen de gemeente Leudal (Heythuysen, Baexem, Kelpen-Oler en Grathem) af te gaan stoten. De kerk van Heythuysen zal daarbij in gebruik blijven als hoofdkerk van de parochiefederatie.

Voor de H. Severinuskerk te Grathem spelen er nog geen concrete initiatieven voor een eventuele herbestemming. Vooralsnog zal de kerk in gebruik blijven voor de eredienst waarbij de kerk in de nabije toekomst zal gaan sluimeren om op den duur gesloten te worden.

Foto overzicht

Afbeelding 122 Zicht vanuit het zuidwesten op het oude gedeelte

Afbeelding 123 Zicht vanuit het zuidoosten op het oude gedeelte

Afbeelding 124 Zicht vanuit het oosten met links het oude koor en haaks daarop het nieuwe schip en koor uit 1952

Afbeelding 125 Zicht richting het oude koor (thans doopkapel)

Afbeelding 126 Zicht vanuit het koor van het nieuwe gedeelte

Afbeelding 127 Zicht vanuit het oude gedeelte richting het koor in het nieuwe gedeelte

9.12 Heilige Jacobus de Meerdere Hunsel

9.12.1 Objectgegevens

Objectinformatie	
Adres	Jacobusstraat 14
Administratieve gemeente	Leudal
Status	Rijksmonument
Monumentnummer	22870
Datum inschrijving	12-11-1968
Kadastrale gemeente	Hunsel
Sectie en perceelnummer	Sectie B, 2675
Oppervlakte	3.370 m ²
Parochie/federatie/cluster	Parochiefederatie Emmaüs
Soort gebouw	Zaalkerk
Bouwjaar	1839
Bouwstijl	Neoclassicistisch
Architect(en)	J.G.C. Franssen (wederopbouw toren 1951) J.Th.J. Cuypers (Koor 1925)
Bestemming	Maatschappelijk

Katholiek religieus gebruik

Bedevaartsoord

Rijksmonument

Kerkhof aanwezig

260 zitplaatsen

Afbeelding 128 Gevelaanzicht van het object

9.12.2 Historisch onderzoek

Omgeving

De Heilige Jacobus de Meerderekerk ligt aan de Jacobusstraat. Er staat hier een laag gemetseld bakstenen muurtje tussen de kerk en de straat. Direct naast de kerk ligt een grote speeltuin.

Ten noorden van de kerk is een grote parkeerplaats. Aan de noordzijde van de kerk ligt ook een padenstructuur in de vorm van een kruis. Ten westen van de kerk bevindt een begraafplaats en de Uffelsebeek loopt hier weer vlak langs.

Tegen een rond 1300 gebouwde romaanse mergelstenen toren verrees in 1839 een nieuwe, sobere neoclassicistische kerk. Het koor werd in 1925-'26 uitgebreid met zijkapellen door J. Cuypers. Tevens werd toen de toren met een geleding verhoogd. De toren werd in 1944 opgeblazen en herbouwd in 1951.

Op een kaart uit 1850 is deze kerk van Hunsel te zien met iets dat op een boerderij lijkt aan de overkant van de weg. Een kaart uit 1896 toont voor het eerst wat meer andere huizen in Hunsel. Allen hebben een tuintje. Deze bebouwing bevindt zich vooral aan de overkant van de weg ten opzichte van de kerk. Het gebied langs de beek is op veel stukken nog weiland of hooiland. Ook is goed te zien dat er om de kerk heen al een muur staat. Vanaf de jaren 70 van de twintigste eeuw groeit Hunsel en in de loop van de tijd komen er steeds meer huizen bij.

Afbeelding 131 1896

Bouwhistorie

Ter plaatste van de huidige kerk moet reeds in de (late) middeleeuwen een kerk of kapel hebben gestaan. Omstreeks 1300 wordt voor het melding gedaan over een vierkante kerktoren in Hunsel, opgetrokken in mergelsteen. In 1400 is sprake van het herstel van een kapel met Maria-altaar met daaraan verbonden een beneficie van O.L.V. waar wekelijks missen worden gehouden.

In 1834 wordt de parochie van Hunsel verheven tot zelfstandige parochie. De oude parochiekerk werd in 1839 vervangen door de huidige neoclassicistische bakstenen kerk, waarbij de romaanse toren intact bleef. Voor de bouw van de kerk werd architect Jaminé uit Tongeren gevraagd. In 1857 werd een nieuw hoogaltaar geplaatst, vervaardigd door beeldhouwer Doensen uit Maaseik. Aan het eind van de 19de eeuw zijn het dak en gewelf gerestaureerd. Tussen 1925 en 1926 werd het koor uitgebreid met zijbeuken en zijkapellen naar ontwerp van Joseph Cuypers. Daarnaast werd er een sacristie toegevoegd en de toren kreeg een extra geleding.

Afbeelding 129 Kadastrale situatie

Afbeelding 130 Luchtfoto vanuit het zuiden

In 1944 werd de romaanse toren opgeblazen door de Duitsers. Onder toezicht van Joseph Franssen werd de toren in 1951 weer herbouwd, pas in 1955 was deze voltooid. Naast de klok die is toegewijd aan de H. Jacobus uit 1667 werd toen een klok gewijd aan de H. Marculphus toegevoegd, die in 1955 werd gegoten. Het mechanische torenuurwerk dateert uit 1736, maar wordt niet langer operationeel gebruikt.

In 1973 werden de zij-armen afgescheiden van het koor. De glazen scheidingswanden onder het oksaal zijn in 2017 toegevoegd, zodat de kerk dagelijks opengesteld kon worden voor bezoekers.

De kerk is gewijd aan de H. Jacobus de Meerdere. Daarnaast wordt ook de H. Marculphus of H. Marcoen in Hunsel vereerd. Marculphus is een heilige die in de vroege middeleeuwen leefde. Hij was een Frankische monnik en is vooral bekend om zijn vroomheid en toewijding aan het christelijke geloof. Zijn feestdag wordt op zijn sterfdag 1 mei gevierd. De kerk van Hunsel ligt op de bedevaartsroute naar Santiago de Compostella en trekt daarmee velen pelgrims. Meer specifiek trekt Hunsel bedevaartgangers die naar de kerk komen om hier de H. Marcoen te vereren. Aan het begin van de 20ste eeuw was de kerk van Hunsel een bedevaartsoord op de feestdag van de H. Marcoen.

Gebouwomschrijving

Exterieur

De georiënteerde kerk betreft een éénbeukige zaalkerk met later aangebouwde zijbeuken onder plat dak. Het entreeportaal aan de westzijde is ietwat lager dan het schip. Tegen de noordgevel van de narthex staat de vierkante mergeltoren uit 1955, dat tevens als torenportaal dient. Het lagere koor wordt aan de buitenzijde recht afgesloten. Haaks tegen het koor

zijn in een latere periode dwarsarmen en een sacristie gebouwd.

De hoofdentree bevindt zich in de noordzijde van de toren. De vierkante toren is opgetrokken in mergelblokken en is voorzien van een ingesnoerde naaldspits met weerhaan. In de eerste drie bouwlagen zijn kleine rondboogvormige vensters aangebracht, ter hoogte van de vierde laag hangen de wijzerplaten en in de bovenste bouwlaag, ter hoogte van de klokken, zitten rondboogvormige galmgaten.

Op de toren na zijn de verdere gevels van de kerk opgetrokken in rode baksteen. De meest westelijke travee betreft het entreeportaal dat toegankelijk is via de toren. Het entreeportaal is lager dan het schip en wordt gedekt door een zadeldak. In de westelijke topgevel met rivaliserend middendeel zijn in de eerste bouwlaag vier rondboogvormige vensters aangebracht. Centraal daarboven een groot rondboogvormig venster met glas-in-lood.

Het hogere schip bestaat uit vier traveeën, die herkenbaar zijn aan de vier rondboogvormige vensters. Aan de bovenzijde van de zijgevels is een natuurstenen (?) band aangebracht, ter ondersteuning van het gewelf en het dak. Tegen het schip staat aan weerszijden een eenlaagse zijbeuk onder plat dak. In gevels van de zijbeuken zijn kleine rechthoekige venster met glas-in-lood aangebracht. De zadeldaken zijn allen gedekt met leien. Aansluitend op het schip staat het koor, dat wordt afgedekt met een schilddak. Het koor wordt grotendeels aan het oog onttrokken door de aanbouwen van latere datum (zijkapellen, sacristie).

Afbeelding 132 Exterieur van de kerk vóór 1926, met de oude romaanse mergeltoren, gezien vanuit het zuidwesten.
Bron: Beeldbank RCE.

Interieur, meubilair en kunstwerken

Het torenportaal biedt toegang tot het voorportaal onder de zangtribune. Deze wordt van de rest van de kerk gescheiden door glazen wanden op de begane grond en open rondbogen ter hoogte van de zangtribune, dat over een houten balustrade beschikt. In het voorportaal hangen op verschillende plekken glazen informatiepanelen die wat vertellen over de bouwgeschiedenis, de aanwezige beelden in de kerk en de H. Marcoen.

Het neoclassicistische interieur wordt onder meer gekenmerkt door pilasters aan weerszijden van het schip, die de traveeën onderling scheiden. Tegen iedere pilaster staat een beeld op een sokkel halverwege. In iedere travee van het schip bevindt zich een rondboogvormige venster. Daaronder zijn de oorspronkelijke muren doorgebroken richting de zijbeuken. De zijbeuken bevinden zich onder een plat dak en hebben in iedere travee twee kleine rechthoekige vensters met glas-inlood.

Aan de onderzijde van het plafond in het schip en het koor is een sierlijst aangebracht, die de pilasters onderling verbindt. Het plafond van het schip wordt overwelfd door een tongewelf, waarbij de moerbalken van de gebinten zichtbaar zijn. Op de vloer liggen natuurstenen tegels. Het koor wordt eveneens overwelfd door een tongewelf. In de koorafsluiting is een schildering aangebracht.

Tot de inventaris behoren enkel 16de eeuwse beelden, waaronder een piëta en een beeld van de H. Rochus van de meester van Elsloo. De preekstoel dateert uit ca. 1840. Het huidige tweemanuaals orgel werd vervaardigd door Vermeulen omstreeks 1951.

Bouwtechnische staat

De bouwkundige onderhoudstoestand van H. Jacobus de Meerdere in Hunsel verkeert over het algemeen in een goede staat. Op enkele plaatsen zijn in het gestucte plafond zetscheuren aanwezig. Op 1 plek is het stucwerk naar beneden gekomen. Op dit moment is de offerteaanvraag voor het herstel uitgestuurd. Daarnaast is er een ketel aanwezig voor luchtverwarming. Deze is gedateerd en zal binnen enkele jaren vervangen moeten worden. De bijbehorende tuin en de begraafplaats worden goed onderhouden.

9.12.3 Huidige situatie en initiatieven

Huidig gebruik

De H. Jacobus de Meerdere in Hunsel is een pelgrimskerk en bedevaartsoord waar de verering plaatsvindt van de H. Marcoen. Per jaar trekt deze locatie een paar duizend pelgrims aan. Dit aantal staat in contrast tot het aantal kerkgangers: 10 á 15 personen die de mis bijwonen op zondag. Deze vindt wekelijks plaats. Afhankelijk van de misintenties kan dit aantal oplopen tot 30 à 40 personen.

De inwoners van Hunsel tonen (sterke) betrokkenheid bij de kerk; ze hechten waarde aan het kerkgebouw maar voelen zich niet meer betrokken bij de Eucharistie. Een goed voorbeeld hiervan is het groot aantal vrijwilligers dat bijdraagt aan het onderhoud van de kerk en van de recentelijk aangelegde kerktuin en de begraafplaats.

De financiële staat van de Parochie H. Jacobus de Meerdere in Hunsel is goed blijkens de uitgebreide financiële vergelijkingen van de totale federatie die zijn opgesteld. De jaarlijkse inkomsten dalen weliswaar, maar het aanwezige vermogen (in de vorm van uitgezet vermogen als ook in bezit zijnde gronden) zorgt voor het nodige rendement. Daarnaast zijn de inkomsten door de verkoop van kaarsen sterk toegenomen sinds de dagkapel dagelijks wordt opgesteld.

Gewenst toekomstig gebruik

In eerste instantie is de intentie om de kerk te blijven gebruiken voor de eredienst en als pelgrimsoord. Er spelen geen initiatieven voor eventuele neven- of herbestemmingen. De parochiefederatie is echter erkentelijk in de ontkerkelijking en staat dan ook open voor eventuele herbestemming en/of afstoting van kerkgebouwen.

Foto overzicht

Afbeelding 133 Exterieur, gezien vanuit het noordoosten

Afbeelding 134 Exterieur, gezien vanuit het noorden

Afbeelding 135 Kerkhof

Afbeelding 136 Zicht richting koorzijde, vanaf het oksaal

Afbeelding 137 Zicht richting het oksaal

Afbeelding 138 Zicht op de preekstoel en zijbeuk

9.13 Heilige Antonius Ell

9.13.1 Objectgegevens

Objectinformatie	
Adres	Niesstraat 1
Kadastrale gemeente	Leudal
Administratieve gemeente	Ell
Status	Rijksmonument
Monumentnummer	22866
Datum inschrijving	12-11-1968
Kadastrale gemeente	Leudal
Sectie en perceelnummer	Sectie F, 1232
Oppervlakte	1.173 m ²
Parochie/federatie/cluster	Parochiefederatie Emmaüs
Soort gebouw	Basiliek
Bouwjaar	1912
Bouwstijl	Neoromaans
Architect(en)	C.J.H. Franssen
Bestemming	Centrum

 Katholiek religieus gebruik

 Rijksmonument

 320 zitplaatsen

Afbeelding 139 Gevelaanzicht van het object

9.13.2 Historisch onderzoek

Omgeving

Aan de Antoniusstraat 2 in Ell staat de Sint-Antoniuskerk. Vroeger lag het dorp Ell rondom het kruispunt waar deze kerk staat. Meerdere wegen kwamen hier samen. Pas in de jaren 70 van de vorige eeuw komen ook andere straten tot ontwikkeling.

Afbeelding 142 1896

Ten noord oosten van de kerk ligt een parkeerplaats en het gemeenschapshuis Ellenhof, dat zich in een modern gebouw huisvest. Langs de weg en de kerk is groeit een lage haag met daarin drie bomen. Bij de noordwesthoek van de kerk staat een beeld van de Heilige Antonius. Verder staat de kerk aan twee kanten redelijk dicht op de weg.

Bouwhistorie

Het kerkdorp Ell is ontstaan in de late middeleeuwen en behoorde van oudsher tot het Abdijvorstendom Thorn. In 1492 werd hier een kapel gesticht, die werd opgetrokken in laatgotische stijl. In 1808 werd Ell verheven tot zelfstandige parochie, met de heilige Antonius Abt als patroonheilige.

In 1823 werd ter plaatse van de laatgotische kapel een nieuw kerkgebouw opgetrokken. In 1912 werd deze vervangen door de huidige neoromaanse kerk, naar ontwerp van architect Caspar Franssen. De toren werd in 1944 opgeblazen. Na de oorlog werd de kerk weer hersteld. Onder leiding van Jasper Franssen werd in 1953 de toren herbouwd en de kerk westwaarts vergroot. Daarbij werd de poort van de laatgotische kapel herplaatst in de westgevel als omlijsting voor het nieuwe ingangsportaal.

Gebouwomschrijving

Exterieur

Het betreft een georiënteerde driebeukige basilicale kerk, met rond gesloten koor. De kerk is in zijn geheel opgetrokken in baksteen, gemetseld in kruisverband. Het schip wordt overdekt door een zadeldak, de zijbeuken door lessenaarsdaken. Alle daken zijn gedekt met leisteen.

De westelijke travee betreft het later aangebouwde gedeelte uit 1953 van J. Franssen, te zien aan onder meer de jongere baksteen. De westgevel wordt beëindigd in een topgevel. De hardstenen omlijsting van het ingangsportaal is afkomstig van de laatgotische kapel. Daarboven is in een nis een beeld van St. Antonius ingemetseld. In de westgevel is een rondvenster met vierpastracering aangebracht. De zuidelijke zijbeuk loopt door tot aan de westzijde. In de noordelijke zijgevel bevinden zich rondboogvensters. Tegen de noordgevel staat de vierkante toren. Tegen de westgevel van de toren staat een lagere aanbouw onder lessenaarsdak. In de noordgevel van de toren een rondboogvormige ingang, met natuurstenen omlijsting en een rondvenster in de gemetselde rondboog.

Afbeelding 140 Kadastrale situatie

Afbeelding 141 Luchtfoto vanuit het zuiden

Het schip bestaat uit vier traveeën, met in iedere travee twee rondboogvormige vensters. In de zijbeuken in iedere travee één rondboogvormig venster, de derde travee doet dienst als transeptarm en wordt beëindigd in een tuitgevel. Tegen de zuidelijke zijbeuk staat een eenlaagse aanbouw onder plat dak, die toegang biedt tot de kelder. Voorts het ietwat lagere koortravee onder zadeldak met rond gesloten koor waarin rondboogvormige raamvensters. Aan weerszijden van het koor een aanbouw onder zadeldak, met in de zijgevels rondboogvensters. De zuidelijke aanbouw doet dienst als sacristie en heeft een eigen ingang.

Interieur, meubilair en kunstwerken

Het schip wordt gedekt door een vlakke zoldering met rood geschilderd cassetteplafond. De zangtribune wordt gedragen door zijwanden van het schip en is voorzien van een houten balustrade met ijzeren hekwerk. De scheidingswanden tussen schip en zijbeuken worden gedragen door gemetselde rondbogen in gele steen, rustend op natuurstenen zuilen. Tussen de scheibogen telkens een nis met een beeld. De natuurstenen zuilen dragen op hun beurt ook de rondbogen van de zijbeuken. De zijbeuken worden overwelfd door kruisribgewelven, rustend op gemetselde pilasters tegen de zijwanden. De gewelven en zijwanden zijn wit gestuct, plaatselijk zijn oude wandschilderingen zichtbaar waar het pleisterwerk is weggevallen. De plint rondom is uitgevoerd in siermetselwerk van rode en gele steen. Op de vloer liggen zwarte tegels. In het koor liggen marmeren vloertegels, gelegd in een geometrisch patroon. De glas-in-lood ramen in de absis zijn in 1912 vervaardigd door Jean den Rooijen. Het glas-in-lood in het rondvenster bij het oksaal is vervaardigd door Jean Adams omstreeks 1960. De drie gebrandschilderde ramen in de doopkapel zijn gemaakt door Gard van Wegberg in 1964. De overige raamvensters bevatten kathedraalglas.

De kerk bevat enkele houten beelden, waaronder een Annaritris en twee beelden van St. Antonius Abt, uit de 16de eeuw. Daarnaast behoren tot de inventaris: palmhouten kruisbeeldje, XVIII; zes andere beelden (o.a. H. Hieronymus, H. Lucia, H. Paulus en H. Hubertus, XVI en XVII); kruiswegcompositie vervaardigd door de heren H. Liégeois en J. Janssen. Tegen de kerk staat een grafkruis van Geurt Lutten († 1666). De klokkenstoel met gelui bestaat uit een klok van een onbekende gieter uit 1780 en een moderne klok. Het tweemanuaals orgel dateert uit 1953 en werd vervaardigd door de firma Gebr. Vermeulen.

Bouwtechnische staat

De onderhoudstoestand van de H. Antoniuskerk is redelijk tot goed te noemen. In de nabije toekomst dient wel aandacht besteed te worden aan het herstel van het metselwerk; de voegen dienen opnieuw gevuld te worden. Ditzelfde geldt voor de kerkmuur die de omgeving afscheid van het kerkterrein. In het interieur van de kerk zijn onder een dikke verlaag nog de oude motiefschilderingen aanwezig. Deze blijken vervaardigd te zijn door de werknemers in atelier Cuypers uit Roermond. De kerk wordt op dit moment verwarmd door oliestook, waarvan de tank zo nu en dan wordt bijgevuld.

9.13.3 Huidige situatie en initiatieven

Huidig gebruik

In Ell wordt om de 14 dagen op zaterdagavond een mis gehouden. Deze wordt gemiddeld door 15 kerkgangers bijgewoond. Afhankelijk van de misintenties kan dit aantal wat hoger liggen. In de zomermaanden wordt in deze kerk een tweede mis gehouden op de eerste woensdagochtend van de maand. Deze wordt gemiddeld door 5 man bijgewoond. Naast de twee wekelijkse mis vinden er geen nevenactiviteiten plaats.

Bij de H. Antonius kerk ligt naast het kerkgebouw een pastorie. Deze is in particulier eigendom ondergebracht en is vanuit functioneel en financieel oogpunt niet meer met de kerk verbonden. Even verderop ligt een ander pastoraal gebouw, die momenteel verhuurd wordt voor particuliere bewoning. Op geringe afstand van deze pastorie ligt de begraafplaats.

Ondanks dat het aantal kerkbezoekers bij de H. Antonius in Ell sterk is afgenomen blijft de jaarlijkse kerkbijdrage stabiel. Binnenkort wordt de grond naast de begraafplaats verkocht. Dit levert eenmalig extra inkomsten op.

Gewenst toekomstig gebruik

In eerste instantie is de intentie om de kerk te blijven gebruiken voor de eredienst. Tijdens het locatiebezoek aan de H. Antoniuskerk kwam terloops het herbestemmen van de kerk tot woningen ter sprake. Er zijn in het verleden geen andere initiatieven geweest voor een eventuele herbestemming. De omgeving heeft relatief weinig binding met de kerk. Dit kan een van de redenen zijn dat er binnen de (buurt)gemeenschap helemaal niet wordt gesproken over een herbestemming. De parochiefederatie is echter erkentelijk in de ontkerkelijking en staat dan ook open voor eventuele herbestemming en/of afstoting van kerkgebouwen.

Foto overzicht

Afbeelding 143 Exterieur, gezien vanuit het noordwesten

Afbeelding 144 Exterieur, gezien vanuit het noordoosten

Afbeelding 145 Exterieur, gezien vanuit het zuiden

Afbeelding 146 Zicht richting oksaal, vanaf het koor

Afbeelding 147 Zicht richting een van de zijbeuken

Afbeelding 148 Plaatselijk is het oude schilderwerk zichtbaar

9.14 Heilige Isidorus Haler

9.14.1 Objectgegevens

Objectinformatie	
Adres	Pinxtenstraat 2
Administratieve gemeente	Leudal
Status	-
Monumentnummer	-
Datum inschrijving	-
Kadastrale gemeente	Haler
Sectie en perceelnummer	Sectie C, 2541
Oppervlakte	2.995 m ²
Parochie/federatie/cluster	Zelfstandige parochie H. Isidorus
Soort gebouw	Zaalkerk
Bouwjaar	1954
Bouwstijl	Traditionalisme
Architect(en)	P.H. Weegels
Bestemming	Maatschappelijk

Katholiek religieus gebruik

Kerkhof aanwezig

275 zitplaatsen

Afbeelding 149 Gevelaanzicht van het object

9.14.2 Historisch onderzoek

Omgeving

De Heilige Isidoruskerk ligt tussen de Pinxtenstraat en de Speltstraat in geklemd. Vanaf de Pinxtenstraat kan men het terrein van de kerk betreden. Aan één kant vormt een haag van ongeveer anderhalve meter hoog een afbakening en aan de andere kant is dat een laag stenen muurtje waarachter zich een begraafplaats bevindt.

Aan de kant van de Speltstraat kan men door middel van een deurtje in een hek ook het terrein betreden.

Ten noorden van de kerk ligt een parkeerplaats met bushalte en ook loopt er vanaf hier een voetpad richting de entree van de kerk.

Voor de Tweede Wereldoorlog bestond het dorp Haler nog niet, op een enkele boerderij in de omgeving na. Op een kaart uit 1958 is er een kerk te zien en zijn de eerste huisjes gebouwd. Tussen 1975 en 2000 wordt een nieuwe woonwijk ten zuiden van de kerk aangelegd. Het dorp waaiert zich in de vorm van een taartpunt richting het zuiden uit.

Afbeelding 152 1958

Bouwhistorie

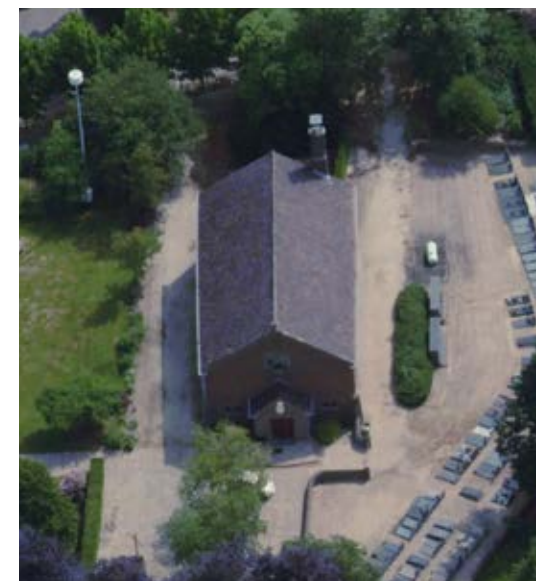
In 1946 namen enkele ouders uit Haler het initiatief om een bijzondere school op te richten om aan de onderwijsbehoefte van de vele kinderen in de regio te voldoen. Echter, bij het aanvragen van toestemming bij het bisdom ontdekten ze dat de oprichting van de school afhankelijk was van de aanwezigheid van een kerk. Dit leidde tot de oprichting van een noodkerk in 1947, onder leiding van bouwrector L.W. Weys. Het rectoraat omvatte zowel Haler als Uffelse, maar de uiteindelijke locatie voor de kerk werd in Haler gekozen.

De huidige kerk, ontworpen door architect Weegels, werd gebouwd in 1951 volgens een goedgekeurd ontwerp uit 1950. Het oorspronkelijke plan voor een uitgebouwd priesterkoor verdween, wat resulteerde in een zaalkerk in Haler en een vergelijkbare kerk in Heibloem. De bouwlocatie werd strategisch gekozen om kosten te besparen en de ontwikkeling van een dorpscentrum mogelijk te maken, zoals vastgelegd in het bestemmingsplan van 1952.

In 1961 werd een klokkenstoel toegevoegd aan de kerk, en in 1970 werden plannen overwogen om de kerk multifunctioneel te maken, waarbij zelfs een gymnastiekzaal werd overwogen. Deze plannen werden echter niet uitgevoerd. Wel vond er in 1980 een significante verbouwing plaats, waarbij het priesterkoor werd uitgebreid door de zangkapel en de sacristie te verwijderen. Hierdoor ontstond over de gehele breedte van de kerk een nieuw koor. De doopvont werd verplaatst, het ambon verhuisde naar het nieuwe koor aan de zuidzijde, en de communiebanken werden verwijderd.

Afbeelding 150 Kadastrale situatie

Afbeelding 151 Luchtfoto vanuit het westen

Op 2 maart 1980 werd het rectoraat officieel verheven tot parochie. Gedurende de laatste 50 jaar onderging het dorp een opmerkelijke transformatie, evoluerend van een afgelegen, voornamelijk agrarische gemeenschap verspreid over boerderijen, naar een gevestigd dorp. Ondanks deze stedenbouwkundige veranderingen bevindt de kerk zich nu niet meer in het centrum van het dorp, omdat het dorp naar de zuidzijde is uitgebreid.

Gebouwomschrijving

Exterieur

De georiënteerde zaalkerk is opgetrokken in baksteen, gemetseld in wild verband en platsvol gevoegd. Het trasraam is gemetseld in een lichtere kleur steen. Het geheel wordt overdekt door een zadeldak met Hollandse pannen. De dakgoten zijn aangebracht op een natuurstenen geprofileerde fries.

Aan de westzijde bevindt zich het aangebouwde lagere toegangsportaal met dubbele houten toegangsdeuren, dat wordt overdekt door een zadeldak. Daarboven bevindt zich in de topgevel van het schip een roosvenster met vierpas tracering gevuld met glas-in-lood. De topgevel wordt beëindigd in een topruis van natuursteen. Het toegangsportaal wordt geflankeerd door gekoppelde rondboogvensters met glas-in-lood. Ook in de westelijke topgevel zijn gekoppelde rondboogvensters aangebracht. Tegen de hoeken van de westgevel zijn tot halverwege de gevel bakstenen steunberen geplaatst. Naast de ingang is de eerste steen ingemetseld, met de tekst "ME POSUIT - RECTOR WEYS - 17 OCT. 1951".

De zijgevels kennen een gelijke opzet en zijn voorzien van drie rondboogvensters met met betonnen afzet en eenvoudig gekleurd glas-in-lood. De oostzijde wordt gekenmerkt door een rechte koorafsluiting in een rondboog gemetseld in rollagen. In de oostgevel is een

kruisvorm ingemetseld. De klokkenstoel bevindt zich op de schoorsteen, aan de zuidzijde van het koor tegen de oostgevel.

Interieur, meubilair en kunstwerken

Via het toegangsportaal komt men binnen onder het oksaal. Onder het oksaal bevinden zich aan weerszijden van de ingang biechtstoelen. Aan de noordzijde is het biechthokje ingericht als sacristie. Het oksaal heeft een convexe-concave vorm, de houten balustrade volgt deze vorm. Boven het oksaal is een roosvenster met betonnen vierpas gevuld met glas-in-lood aangebracht. Het glas werd gemaakt door Max Weiss omstreeks 1952 en toont een voorstelling van de vier evangelisten.

De vloer bestaat uit rood gekleurd cement. Aan weerszijden van het middenpad staan eikenhouten kerkbanken. Aan de binnenzijde is het metselwerk van de zijgevels zichtbaar. Het plafond bestaat uit een gestuct tongewelf, rustend op smalle, gestucte inwendige steunberen op natuurstenen voet, die de zaalkerk verdeeld in vijf traveeën. In iedere travee bevindt zich een rondboogvormig raam met eenvoudig gekleurd glas-in-lood. De ramen zijn gemaakt door Max Weiss in 1952 en vertonen de zes sacramenten. Ook de overige glas-in-lood ramen zijn vervaardigd door Max Weiss. Onder de raamvensters is siermetselwerk toegepast. Het koor is te betreden middels drie gemetselde treden over de gehele breedte van de kerk. In de achterwand is een rondboog ingemetseld die fungeert als koorafsluiting. De vloer van het koor is bedekt met plavuizen. Het altaar staat centraal op het presbyterium. Het is gemaakt van een voormalige neogotische communiebank (XIXd) en door een onbekende geschonken.

In de kerk is geen pijporgel aanwezig. Het kegelvormige doopvont is gemaakt van zandsteen en dateert uit 1954. Deze staat op een ronde voet en versmalt naar boven toe. Er zijn vier reliëfabbeeldingen uitgesneden van een waterbron, vissen, een anker en een slinger. De koperen deksel dateert uit de 19de eeuw.

Tegen het toegangsportaal aan de buitenzijde (westgevel) is een beeld van Maria met Kind gemonteerd, deze werd in 1954 vervaardigd door Charles Grips.

Bouwtechnische staat

De kerk vraagt relatief weinig onderhoud. Desondanks worden er inspecties uitgevoerd door de Monumentenwacht, waardoor de onderhoudstoestand van de kerk in goede staat is. Onlangs is er ook een grote investering gedaan in een nieuwe verwarmingsinstallatie, wat bijdraagt aan het behoud en het comfort van het gebouw.

9.14.3 Huidige situatie en initiatieven

Huidig gebruik

De kerk is momenteel in gebruik voor de eredienst en het vooruitzicht is dat dit de komende jaren zo zal blijven. De kerk heeft geen kerkmeester of bestuur, omdat er een meningsverschil bestaat tussen de kerk en zowel het kerkbestuur als het Bisdom.

Gewenst toekomstig gebruik

Er zijn geen initiatieven voor een eventuele herbestemming of nevenbestemming van de H. Isidorus in Haler. Het vooruitzicht is dan ook dat de kerk gebruikt zal blijven worden voor de eredienst.

Foto overzicht

Afbeelding 153 Exterieur, gezien vanuit het noordwesten

Afbeelding 154 Exterieur, gezien vanuit het noorden

Afbeelding 155 Interieur, biechthokje onder oksaal

Afbeelding 156 Zicht richting koor

Afbeelding 157 Zicht richting oksaal

Afbeelding 158 Interieur, ramen

9.15 Heilige Margarita Ittervoort

9.15.1 Objectgegevens

Objectinformatie	
Adres	Margarethastraat 4
Administratieve gemeente	Leudal
Status	Rijksmonument
Monumentnummer	22872
Datum inschrijving	12-11-1968
Kadastrale gemeente	Ittervoort
Sectie en perceelnummer	Sectie E, 874
Oppervlakte	685 m ²
Parochie/federatie/cluster	Parochiefederatie Emmaüs
Soort gebouw	Zaalkerk
Bouwjaar	1935
Bouwstijl	Eenvoudige zaalkerk
Architect(en)	J.G.C. Franssen
Bestemming	Centrum

Katholiek religieus gebruik

Rijksmonument

175 zitplaatsen

Afbeelding 159 Gevelaanzicht van het object

9.15.2 Historisch onderzoek

Omgeving

Aan de zuidrand van Ittervoort ligt de Sint-Margarethakerk. De N273 loopt zo'n vijftig meter ten zuiden van deze parochiekerk. De kerk staat op een kruising van de Anemoonstraat met de drukkerie Margarethastraat en rondom de kerk is weinig open ruimte. Het dorp Ittervoort vormde zich rond 1900 rondom de Margarethastraat. In de jaren 50 van de vorige eeuw kwam er ook bebouwing in de straten noordelijk hiervan en in de jaren 80 is er een hele woonwijk ten noorden van de kerk gekomen.

Afbeelding 162 1896

Bouwhistorie

In Ittervoort stond reeds in de middeleeuwen een kerkgebouw of kapel. Deze stond echter niet op de locatie van de huidige kerk, maar aan de overkant van de Napoleonsweg, ter plaatse van het huidige kerkhof. Van deze oude kerk is de torenvoet bewaard gebleven, die nadien dienst heeft gedaan als open kapel. Deze kapel werd in 2016 volledig gerestaureerd.

Omstreeks 1844-1846 werd de oude kerk gesloopt en werd een zogeheten waterstaatskerk gebouwd, ter plaatse van de huidige kerk. Dit zijn kerkgebouwen die onder toezicht van de Rijkswaterstaat werden gebouwd, met financiële middelen van de landelijke overheid. In 1894 werd de bakstenen toren gebouwd.

In de jaren '30 van de 20ste eeuw werden er opnieuw plannen gemaakt voor een nieuw kerkgebouw. Als ontwerper van de nieuwe kerk werd architect Joseph Franssen aangewezen. Het oude waterstaatskerkje werd gesloopt en de huidige bakstenen zaalkerk verrees in 1935. De oude toren uit 1894 bleef daarbij behouden. De kerk is gewijd aan de H. Margaretha. Oorspronkelijk was de buitenzijde van de kerk wit geschilderd, zoals zichtbaar op oudere foto's. Aan het einde van de 20ste eeuw is het kerkgebouw van zijn witte verf ontdaan, waartoe thans het metselwerk weer zichtbaar is.

Gebouwomschrijving

Exterieur

De Margaritakerk betreft een relatief eenvoudige, éénbeukige zaalkerk, opgetrokken uit baksteen en overdekt met een zadeldak. De georiënteerde kerk bestaat uit een centrale westtoren met toegangsportaal en zijkapellen, een schip van vijf traveeën en een hoger recht afgesloten koor met aan weerszijden een aanbouw waarin o.a. de sacristie is ondergebracht.

De vierkante westtoren is opgetrokken uit baksteen en wordt bekroond door een ingesnoerde torenspits bedekt met leien.

Afbeelding 160 Kadastrale situatie

Afbeelding 161 Luchtfoto vanuit het zuiden

Centraal in de westgevel van de toren bevindt zich de hoofdingang met een enkele houten deur met bovenlicht, ondergebracht in ingemetselde rondbogen. Daarboven, in de tweede geleding van de toren, een rondboogvormig venster met glas-in-lood. In de derde geleding, ter hoogte van de klokkentoren, twee gekoppelde rondboogvormige galmgaten. Onder de dakrand zijn in siermetselwerk andreaskruisen ingemetseld.

Aan weerszijden van de toren staan zijkapellen onder een lessenaarsdak. In de gevels rondboogvensters met non-figuratief glas-in-lood. Aansluitend op de toren en zijkapellen een iets smallere travee, met aan weerszijden een rond venster. Voorts het schip van vijf traveeën. De traveeën worden onderling gescheiden door gemetselde steunberen. In iedere travee zijn twee gekoppelde rondboogvensters aangebracht. Aansluitend op het schip het smallere, maar hogere koorgedeelte. Aan weerszijden drie gekoppelde rondboogvensters, vlak onder de dakrand. Haaks op het koor aan weerszijden de lagere aanbouwen t.b.v. de sacristie, gedekt onder zadeldak en met in de kopgevel twee segmentboogvensters. De oostgevel vormt de rechte koorafsluiting, met eveneens drie vensters en in de topgevel een ingemetseld kruis. Alle bouwdelen zijn bedekt met zadeldaken gedekt met Hollandse pannen. In de kopse gevels zijn vlechtingen in het metselwerk aangebracht. In de zijgevels zijn onder de dakranden friezen in bloktanden gemetseld.

Interieur, meubilair en kunstwerken

De zaalkerk heeft een axiaal grondplan, met aan weerszijden een blok kerkbanken. Op de vloer liggen beige plazuiven. In de zaalkerk is de houten dakconstructie bestaande uit steekspanten en schootjes zichtbaar. Het schip en koor worden van elkaar gescheiden middels een triomfboog. Het hogere koor wordt gedekt door een houten cassetteplafond. De wanden zijn wit gepleisterd,

de plint rondom is uitgevoerd in schoon metselwerk. Ook de rondbogen van de vensters en rollagen zijn uitgevoerd in schoon metselwerk. Halverwege het schip bevinden zich de ingebouwde biechtstoelen.

Het interieur omvat twee altaren met ornamenten in LodewijkXIV-stijl, voorstellend Christus en de evangelisten. De preekstoel dateert uit 1684 en heeft panelen in houtsnijwerk die Christus en de evangelisten voorstellen. Deze preekstoel is afkomstig uit de kerk van Heijen. In de kerk is een kruisbeeld aanwezig uit ca. 1500 dat wordt toegeschreven aan de Meester van Elsloo. De toren bevat een klok uit 1472 die gegoten werd door J. van Venrai. Het orgel werd in 1958 geplaatst. Dit stamt uit 1760 en werd oorspronkelijk gebouwd door Pieter van Assendelft.

Bouwtechnische staat

De H. Margaritakerk in Ittervoort verkeert in een redelijk tot goede staat. Bij de korte opname van de kerk zijn geen bijzonderheden opgemerkt. Afgelopen zomer zijn grote onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd (de BRIM subsidie is afgerond). De kerk is efficiënt te verwarmen.

9.15.3 Huidige situatie en initiatieven

Huidig gebruik

In de H. Margaritakerk in Ittervoort wordt wekelijks een mis gehouden op zondagen om 10.30 uur, die gemiddeld 30 personen aantrekt. Er is een constante groep kerkbezoekers die actief - met name volkszangdeelnemers aan de vieringen. Ze ontvangen hiervoor regelmatig complimenten van de dienstdoende voorgangers. Dit is de kerk in de gemeente Leudal die over het algemeen - binnen de parochiefederatie Emmaüs - de meeste kerkbezoekers trekt. Gedacht wordt dat dit met name komt door de gunstige ligging (vlakbij de N273 en de A2) en de prettige tijd waarop de mis wordt gehouden.

Gewenst toekomstig gebruik

Er zijn geen initiatieven voor een eventuele herbestemming en/of nevenbestemming H. Margaritakerk in Ittervoort. Tijdens het locatiebezoek werd een herbestemming van deze kerk wel kort genoemd. Bijvoorbeeld om deze kerk om te bouwen tot woning en/of bedrijfsruimte. Zoals gezegd, zijn er nog geen concrete plannen. Noemenswaardig is dat aan één zijde van de kerk een parkeerplaats ligt. Deze is in het verleden door de gemeente gekocht van de kerkfederatie. Aan de andere zijde ligt een hele smalle strook grond. Met deze locatie en de omliggende grond dient bij een eventuele herbestemming rekening worden gehouden. Er zijn geringe mogelijkheden voor herbestemming. In het dorp is reeds een gemeenschapshuis (CC De Mortel) aanwezig dat goed functioneert (verengingen/ leslokalen).

Foto overzicht

Afbeelding 163 Exterieur, gezien vanuit het zuiden

Afbeelding 164 Exterieur, gezien vanuit het westen

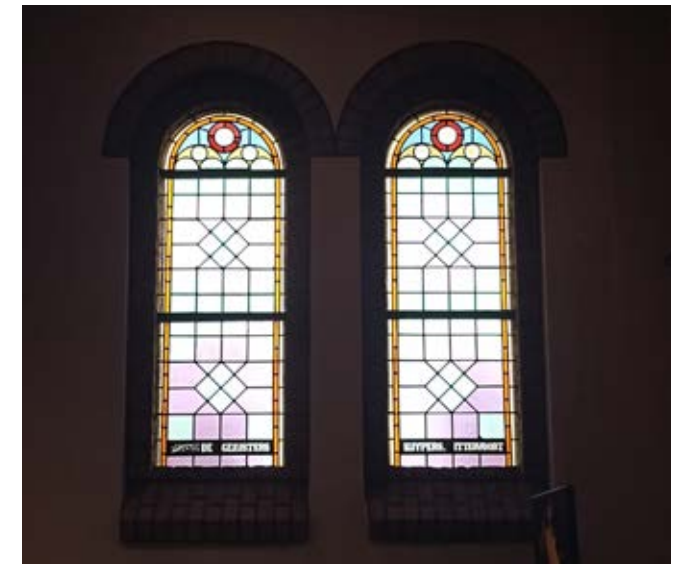
Afbeelding 165 Exterieur, gezien vanuit het zuidoosten

Afbeelding 166 Interieur, zicht richting oksaal

Afbeelding 167 Zicht richting koor

Afbeelding 168 Interieur, ramen geschonken door de gezusters Kuypers uit Ittervoort

9.16 Heilige Lambertus Neeritter

9.16.1 Objectgegevens

Objectinformatie	
Adres	Molenstraat 2
Administratieve gemeente	Leudal
Status	Rijksmonument
Monumentnummer	22863
Datum inschrijving	12-11-1968
Kadastrale gemeente	Neeritter
Sectie en perceelnummer	Sectie A, 2549
Oppervlakte	3.260 m ²
Parochie/federatie/cluster	Parochiefederatie Emmaüs
Soort gebouw	Pseudobasiliek
Bouwjaar	13de eeuw en verder
Bouwstijl	Gotisch
Architect(en)	Onbekend
Bestemming	Maatschappelijk

Katholiek religieus gebruik

220 zitplaatsen

Rijksmonument

Kerkhof aanwezig

Afbeelding 169 Gevelaanzicht van het object

9.16.2 Historisch onderzoek

Omgeving

De Sint-Lambertus kerk in het oude dorp Neeritter staat vlak langs de Itterbeek. Rondom de kerk ligt een kerkhof. Via een smal straatje vanaf de Driessenstraat kan men de kerk bereiken, maar ook vanaf de Molenstraat die langs de kerk loopt is deze bereikbaar. Grenzend aan de zuidhoek van Neeritter ligt Kasteel Borgitter met de grote kasteelhoeve. Uit historische kaarten blijkt dat het silhouet van Neeritter redelijk hetzelfde is gebleven.

Afbeelding 172 1896

Bouwhistorie

De bouwhistorie van de kerk van Neeritter is nog goed af te lezen aan de bouwsporen van het huidige kerkgebouw. Zo dateert het oudste gedeelte nog uit de 13de eeuw, dit betreft het onderste gedeelte van de toren dat is vervaardigd in tufsteen en kolenzandsteen. In de 14de eeuw werd de romaanse toren verhoogd, zichtbaar aan het mergelstenen gedeelte. Toen werd ook het schip opgetrokken in gotische stijl, eveneens in mergelsteen.

Het huidige koor is te dateren uit de 15de eeuw en is opgetrokken uit koolzandsteen en mergelsteen. Halverwege de 16de eeuw, omstreeks 1525, werd de zuidelijke zijbeuk verbreed. Aan het einde van de 16de eeuw werd de sacristie toegevoegd. In 1842 werd de toren wederom verhoogd, dit betreft het bakstenen gedeelte met daarboven een lantaarn met helmdak. Dankzij dat laatste wordt de toren ook wel de Paeperbus of "peperbus" genoemd. In diezelfde periode werden het schip en de zuidelijke zijbeuk ondergebracht onder één dak. In 1973-'74 werd de kerk gerestaureerd onder leiding van P.A.M. Mertens.

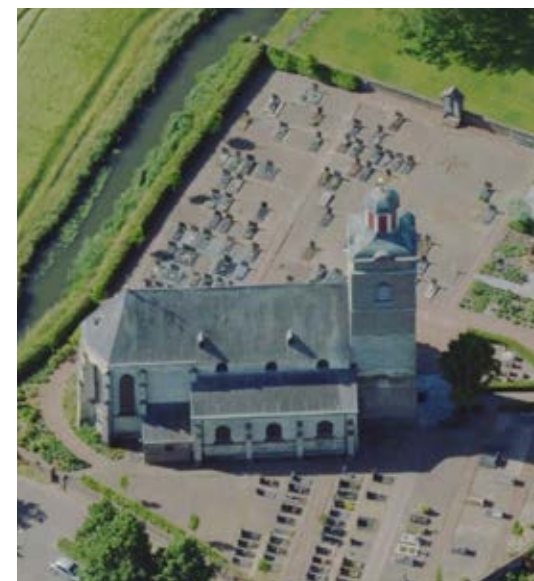
In de jaren '70-'71 van de vorige eeuw werden fresco's ontdekt in de toenmalige doopkapel, vermoedelijk daterend uit de 13de en/of 14de eeuw. Van oorsprong bevond zich een klooster tussen de oude pastorie en de kerk in. Daar waren de kruisheren gevestigd. Omwille van de geschiedenis en relictien vormt de kerk en zijn locatie een belangrijke cultuurhistorische locatie. Daarnaast zijn in het verleden drie altaren geschonken door de eigenaren van kasteel Borgitter, tegenwoordig gelegen in België aan de andere kant van de Itterbeek. Enkele jaren geleden is het oude lijkhuisje, dat buiten functie was geraakt, ingericht tot toiletvoorziening.

Gebouwomschrijving

Het georiënteerde kerkgebouw bestaat uit een vierkante westtoren, een schip van drie traveeën met lagere zijbeuken en aansluitend het koor met vijfzijdige koorafsluiting. De vierkante westtoren is in verschillende bouw tijden opgetrokken in tufsteen, kolenzandsteen, mergelsteen en baksteen.

Afbeelding 170 Kadastrale situatie

Afbeelding 171 Luchtfoto vanuit het Noorden

Centraal in de westgevel een rondboogvormige toegang, met natuurstenen omlijsting en dubbele houten deuren. In de bovenste bouwlaag zijn rondboogvormige galmgaten aangebracht. De noordelijke zijbeuk is grotendeels opgetrokken uit mergel en wordt gedekt onder een lessenaarsdak. De traveeën worden onderling van elkaar gescheiden middels mergelen steunberen. In iedere travee bevindt zich een spitsboogvormig raamvenster. Ter hoogte van het schip bevinden zich drie kleinere spitsboogvensters onder de dakrand. In de oksel van het koor en de noordelijke zijbeuk is de eenlaagse sacristie aangebouwd, opgetrokken in metselwerk en bedekt door een lessenaarsdak. In de zijgevel een rondvenster.

Ter plaatse van de zuidelijke zijbeuk loopt het zadeldak van het schip door. Ook deze zijbeuk is opgetrokken in mergel, met in iedere travee een spitsboogvormig raamvenster. De traveeën worden onderling gescheiden middels gemetselde steunberen. Aansluitend op het schip en onder eenzelfde dak het koor en de absis, eveneens opgetrokken in mergelsteen en voorzien van overhoekse steunberen van mergel. In de meerzijdige koorafsluiting bevinden zich vijf spitsboogvormige vensters. De gevels van koor en absis worden aan de bovenzijde afgesloten middels een sierlijst, in de vorm van troggewelfjes.

Interieur, meubilair en kunstwerken

Het interieur bevat zowel romaanse, gotische als barokke elementen. Zo wordt het schip van de zijbeuken gescheiden middels romaanse scheibogen, rustend op hardstenen zuilen met maaskapitelen. Het plafond van het schip heeft een vlakke zoldering met een barokke sierlijst. De zijbeuken worden overwelfd door gotische kruisribgewelven. De vloer wordt bedekt met kerkdallen van Naamse steen. De ramen in het priesterkoor bevatten glas-in-lood met geometrische patronen.

Ter plaatse van het koor, boven de ingang richting de sacristie in de noordgevel, is een gotisch raamvenster met tracering zichtbaar, deze is thans blind uitgevoerd.

De drie barokke altaren dateren uit omstreeks 1700. Daarnaast bezit de kerk 17de eeuwse koorbanken en biechtstoel; een 18de eeuwse communiebank in rococostijl; een marmeren doopvont uit 1830. Tot de inventaris behoren diverse houten beelden, waaronder een kruisbeeld (XVI A); een klein kruisbeeld (XVIII); een heiligenbeeld van o.a. de H. Ambrosius (XVI B) en H. Lucia (XVII); twee Madonnabeelden (XVII en XVIII). Daarnaast enkele terracotta beelden: H. Anna met H. Maagd, H. Barbara, XVII.

Achter het hoofdaltaar bevindt zich een tabernakel met een 16de eeuwse muurschildering. Ook op de westelijke zijmuren in de zijbeuken zijn fresco's gevonden uit de 16de eeuw, met respectievelijk voorstellingen van de H. Christoffel en van de doop van Christus in de Jordaan. Het huidige tweemanuaals orgel werd in 1863 vervaardigd door Pereboom & Leijser. Daarbij werden de kas en een deel van het pijpwerk van het oudere orgel hergebruikt. Het positief werd ingebouwd in de balustrade van de zangtribune, dat voorzien is van houtsnijwerk en rust op houten zuilen.

Bouwtechnische staat

Aan de H. Lambertuskerk in Neeritter zijn op regelmatige basis onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd, dit wordt tot nog toe voortgezet. De bouwkundige toestand van de kerk is goed. Het grote onderhoud vindt plaats in het kader van het meerjarig onderhoudsplan. Kleinere problemen worden aangepakt door vrijwilligers en, indien nodig, door vaklui. Enkele jaren geleden heeft Stichting Restauratieatelier Limburg (SRAL) het interieur gerestaureerd. De aandacht is destijds met

name uitgegaan naar de restauratie/reconstructie van de marmerimitaties van de drie altaren. Naast de marmerimitaties van de altaren zijn ook de daarbij horende beelden en schilderijen gerestaureerd evenals het middeleeuwse kruisbeeld en de kruiswegstaties.

9.16.3 Huidige situatie en initiatieven

Huidig gebruik

Deze kerk is iedere dag opengesteld voor bezoekers. Elke zaterdagavond vindt een mis plaats. Het aantal deelnemers aan de H. Mis bedraagt ongeveer 20 tot 25. Soms meer bij speciale intenties en/of hoogfeesten (zie hiervoor ook de verstrekte gegevens). Het aantal zitplaatsen in de kerk bedraagt 220.

De kerk is op de eerste plaats bedoeld voor de eredienst. Daarnaast probeert de Stichting "De Paeperbus" nevenactiviteiten in de kerk te organiseren, zoals orgelconcerten en andere muzikuitvoeringen etc. Ook worden er rondleidingen gegeven en vormt de kerk een vast onderdeel van de dorpsrondleidingen.

Gewenst toekomstig gebruik

Afgezien van mogelijke nevenactiviteiten ziet het kerkbestuur een herbesteding of afstoting van het gebouw niet zitten.

Foto overzicht

Afbeelding 173 Exterieur, gezien vanuit het zuiden

Afbeelding 174 Exterieur, gezien vanuit het westen

Afbeelding 175 Exterieur, gezien vanuit het noorden

Afbeelding 176 Interieur, zicht richting koor

Afbeelding 177 Zicht vanuit de zuidelijke zijbeuk

Afbeelding 178 Fresco tegen de westwand van de zuidbeuk

10. Gespreksverslagen

Rijksweg 4
6271 AE Gulpen

Langloes Muiswick
Maurick 1
5261 AA Vught

043 - 32 33 511
info@klement-rentmeesters.nl
www.klement-rentmeesters.nl

Gespreksverslag met federatiebestuur Tabor

Datum: 23 januari 2024
Locaties: 12.00 – 13.00 Locatiebezoek H. Severinus, Grathem
13.00 – 14.00 Locatiebezoek H. Liduina, Kelpen-Oler met aansluitend koffie in de parochiezaal Kelpen-Oler
14.30 – 15.30 Locatiebezoek H. Johannes de Doper, Baexem
15.30 – 16.30 Locatiebezoek H. Nicolaas, Heythuysen
16.30 – 17.30 Gesprek federatiebestuur Tabor in de Credozaal naast de H. Nicolaaskerk in Heythuysen
Aanwezig: adviseur kerkbestuur Tabor
(aankomend administrator federatie Tabor)
(penningmeester federatie Tabor)
Pastoor-deken (later aangeschoven)
A Klement Rentmeesters
(Klement Rentmeesters - verslag)
Afwezig: --

1. Wat is het huidige gebruik en de capaciteit van de kerk (aantal zitplaatsen, diensten en wekelijks aantal kerkgangers)?

- H. Severinus, Grathem kent 340 zitplaatsen, het aantal bezoekers ligt tussen de 7 en 30, afhankelijk of er een misintentie is. Naast de heilige mis die eens per twee weken op zondag wordt gehouden, is dagelijks de dagkapel opengesteld van 11:00 tot 16:00 uur. De heilige mis wordt gehouden op zondagen in de oneven weken. Verder beschikt de H. Severinus over 22 vrijwilligers.
- De H. Liduina, Kelpen-Oler heeft 218 zitplaatsen, 50 in de winterkapel die tot nog toe alleen gebruikt wordt in de winter en 63 in de jongenskapel. De mis wordt eens per 4 weken gehouden op een zondag om 18:00 uur. Normaliter zijn er minder dan 7 personen aanwezig, tot maximaal 20-30 personen. Daarentegen beschikt de kerk over een vrijwilligers aantal van 27.
- H. Johannes de Doper, Baexem kent 400 zitplaatsen, het aantal bezoekers ligt tussen de 15-35 kerkgangers afhankelijk van de misintentie. De H. Mis is eens per 4 weken op zaterdagen om 19:15. Het vrijwilliger aantal ligt op 48.
- H. Nicolaas, Heythuysen heeft 350 zitplaatsen, het aantal bezoekers varieert van circa 31 op zaterdag tot man tot 62 man op zondag. Bij een misintentie kunnen dit er meer zijn. De dagkapel is iedere dag open. De H. mis wordt gehouden op zondag om 09:30 en op zaterdag eens in de 14 dagen. Heythuysen beschikt met 120 mensen over een aanzienlijk aantal vrijwilligers.

2. Wat is de bouwkundige- en onderhoudstoestand (zowel exterieur als interieur)?

- H. Severinus, Grathem (Rijksmonument): de onderhoudstoestand is redelijk, maar de hete luchtkachel is 'niet de beste'. Er wordt gebruik gemaakt van de meerjarige SIM subsidie.
- De H. Liduina, Kelpen-Oler (geen monumentale status) kent een matige onderhoudstoestand. Er is een MJOP aanwezig voor de periode 2018-2028. Op basis van dit rapport en de inflatie worden de onderhoudskosten geschat op 5 á 6 ton voor de periode tot aan 2028. Het verwarmingssysteem is gedoneerd aan de schutterij, waartoe in de kerk niet meer gestookt wordt. In de winterkapel en het parochiezaaltje is wel verwarming aanwezig.
- H. Johannes de Doper, Baexem (geen monumentale status) beschikt over een redelijke onderhoudstoestand (de ketel is op deze locatie redelijk).
- H. Nicolaas, Heythuysen (Rijksmonument) verkeert in een goede onderhoudstoestand, de verwarmingsinstallatie is in tijden van Corona vervangen. Het meerjarig onderhoud wordt gesubsidieerd d.m.v. de Subsidie Instandhouding Monumenten (SIM) vanuit de RCE en aanvullend door de provincie en gemeente.

3. Hoe is het gesteld met de financiën? Levert de huidige functie voldoende inkomsten op? Hoeveel personen betalen de jaarlijkse kerkbijdrage?

De financiële situatie is bij de H. Nicolaas in Heythuysen en de H. Severinus te Grathem het beste gesteld. Bij deze laatste kerk is het aantal vrijwilligers wel een toenemende zorg. De afgelopen jaren is het aantal vrijwilligers namelijk sterk achteruitgegaan, evenals het aantal kerkgangers.

4. Wat is de het huidige gebruik van de kerk? Hoe ziet u de toekomst als gebouweigenaar? Is de intentie om de eredienst te behouden of spelen er bijvoorbeeld initiatieven of ideeën voor nevenfuncties of herbestemming?

De parochiefederatie heeft het voornemen 3 kerken af te stoten. Het bestuur geeft aan dat het al vrij zeker is dat dit zou gaan om de H. Liduina kerk in Kelpen-Oler en de H. Johannes de Doper kerk in Baexem. Het ligt het meest voor de hand dat de H. Nicolaaskerk in Heythuysen de hoofdkerk gaat vormen. Het dorp heeft ook alle voorzieningen. Er werd ook genoemd dat het misschien ooit de hoofdkerk zou kunnen zijn ook voor de parochiefederatie Emmaüs.

Voor de kerkgebouwen in Baexem en Kelpen-Oler zijn gesprekken geweest met een projectontwikkelaar (Thallia Group). Het idee nu is dat de beide kerken verkocht worden aan één ontwikkelaar. Het kerkbestuur is ervan overtuigd dat de verkoop van Baexem en de ontwikkeling van woningen een haalbaar plan is. Met deze plannen zijn ze nu 1,5 jaar tot 2 jaar bezig. De plannen bestaan uit het realiseren van woningen, zeven in de kerk en één in de parochiezaal. Een trefcentrum ligt naast de kerk.
De H. Johannes de Doperkerk wordt als kerkgebouw ook gebruikt voor als distributielocatie van de voedselbank Middel Limburg en de lokale voedselbank. Aanvullend wordt hier ook een lokale

NL62 ABNA 0537 2583 85
KOK 6719705
BTW NL8544.00.500.0.03
BIC ABBANI2A

voedselbank door de kerk zelf georganiseerd. Het initiatief is er om de kerk te herbesteden tot appartementen (elk met 3 verdiepingen). Zowel voor de kerk in Kelpen-Oler als in Baexem ligt er voor de ontwikkelaar een koopovereenkomst klaar. Pas als de gemeente zekerheid biedt dat deze kerken herbestedd mogen worden tot woningen en appartementen zal de koopovereenkomst getekend worden door de ontwikkelaar. Dit proces wordt gestagneerd door de gemeente. Het bestemmingsplan moet wel nog officieel gewijzigd worden. De pastorie in Baexem wordt particulier verhuurd.

In de H. Nicolaas, Heythuysen wordt eens per zes weken een Bach cantate georganiseerd. De dagkapel wordt ledere dag opengesteld. Een enkele keer komen bezoekers/voorbijgangers de kerk spontaan bezoeken. De zondagsvieringen en speciale vieringen worden via livestream uitgezonden. Op zondagen is een koffiehok ingericht in de Credozaal. Plannen zijn er om het credozaaltje *up to date* te maken. Er werd tijdens het locatiebezoek kort gesproken om de mis te organiseren in het credozaaltje. Dit zou vroeger onbespreekbaar zijn geweest, aldus het kerkbestuur.

Bij de H. Severinus, Grathem wordt de (nieuwere) pastorie bewoond door een kapelaan van cluster Emmaüs en daarnaast is er een woonstudio naast de kerk.

De voormalige pastorie behorend bij de H. Liduina in Kelpen-Oler is verkocht en wordt particulier bewoond.

Er is een beleidsplan aanwezig van de federatie Tabor voor de termijn 2021-2025.

5. Zijn er zaken waarin de gemeente eventueel ondersteuning zou kunnen bieden?

Op dit moment ervaart de parochiefederatie geen medewerking van de gemeente. Het proces tot herontwikkeling van de kerken (bijvoorbeeld de realisatie van nieuwe woningen of appartementen in de kerk, wordt door de gemeente gestagneerd. Nieuwe ambtenaren bij de gemeente hebben geen inhoudelijke kennis wat er speelt bij de federatie waardoor het proces van voortgang niet verder kan.

6. Overige aantekeningen:

- De meeste behoefte in de dorpskernen is 'wonen', zo hebben alle dorpen al een gemeenschapshuis. In Grathem en Heythuysen is een huisarts, de andere dorpen beschikken niet meer over een eigen huisartsenpraktijk.
- Behalve de concrete herbesteddingsplannen (van Thallia Group) komen er sporadisch ook andere partijen (bijv. begrafenisondernemers) met initiatieven langs, deze haken echter af vanwege de financiën en hoge investeringskosten.
- Verkoop van een kerkgebouw voor een symbolisch bedrag is geen optie, de grond zelf (zonder kerkgebouw) is immers al meer waard. Er is een koor in Heythuysen en daarnaast een clusterkoor die vieringen verzorgt in alle parochies van federatie Tabor en ook de rouwen trouwvieringen verzorgt.

Rijksweg 4
6271 AE Gulpen

Landgoed Muyserrick
Maurick 1
5261 NA Vught

043 - 32 33 511
info@klement-rentmeesters.nl
www.klement-rentmeesters.nl

Overleg en locatiegezoeken parochiefederatie Emmaüs Kerkenvisie gemeente Leudal

Objecten : H. Antonius te Ell;
H. Jacobus de Meerdere te Hunsel
H. Margaritakerk te Ittervoort
H. Lambertuskerk te Neeritter

Datum & tijd: 11 juli 2023

Locatie: Zie objecten

Aanwezig: Deken W.J.M. (Wim) Miltenburg
Kerkbestuur parochiefederatie Emmaüs
(Klement Rentmeesters)
(Klement Rentmeesters)

Afwezig: --

1. Wat is het huidige gebruik en de capaciteit van de kerk (aantal zitplaatsen, diensten en wekelijkse kerkgangers)?

De vier kerkgebouwen van de parochiefederatie Emmaüs binnen de gemeentegrenzen van Gemeente Leudal zijn alle vier in gebruik voor de eredienst. Het aantal kerkgangers is in de afgelopen decennia sterk afgenomen. Zo wordt in de H. Antonius Abt in Ell om de 14 dagen op zaterdagavond een mis gehouden. Deze wordt gemiddeld door 15 kerkgangers bijgewoond. Afhankelijk van de misintenties kan dit aantal wat hoger liggen. In de zomermaanden wordt in deze kerk een tweede mis gehouden op de eerste woensdagochtend van de maand. Deze wordt gemiddeld door 5 man bijgewoond.

De H. Jacobus de Meerdere in Hunsel is een pelgrimskerk en bedevaartsoord waar de verering plaatsvindt van de H. Marcoen. Per jaar trekt deze locatie een paar duizend pelgrims aan. Dit aantal staat in contrast tot het aantal kerkgangers: 10 à 15 personen die de mis bijwonen op zondag. Deze vindt wekelijks plaats. Afhankelijk van de misintenties kan dit aantal oplopen tot 30 à 40 personen.

In de H. Margaritakerk in Ittervoort wordt wekelijks een mis gehouden op zondagen om 10.30 uur, die gemiddeld 30 personen aantrekt. Er is een constante groep kerkbezoekers die actief - met name volkszang- deelnemen aan de vieringen. Ze ontvangen hiervoor regelmatig complimenten van de dienstdoende voorgangers. Dit is de kerk in de gemeente Leudal die over het algemeen - binnen de parochiefederatie Emmaüs - de meeste kerkbezoekers trekt. Gedacht wordt dat dit met name komt door de gunstige ligging (vlakbij de N273 en de A2) en de prettige tijd waarop de mis wordt gehouden.

NL62 ABNA 0537 2583 88
KvK 61719765
BTW NL8544.60.500.B.01
BIC: ABNANL2A

De vierde en laatst bezochte kerk op deze dag is de Sint Lambertuskerk geweest in Neeritter. Deze kerk is iedere dag opengesteld voor bezoekers. Elke zaterdagavond vindt een mis plaats. Het aantal deelnemers aan de H. Mis bedraagt ongeveer 20 tot 25. Soms meer bij speciale intenties en/of hoogfeesten (zie hiervoor ook de verstrekte gegevens). Het aantal zitplaatsen in de kerk bedraagt 220.

2. Wat is de culturele betekenis van de kerk in de omgeving? Wat betekent de kerk voor de gemeenschap?

Bij de H. Antonius kerk ligt naast het kerkgebouw een pastorie. Deze is in particulier eigendom ondergebracht en is vanuit functioneel en financieel oogpunt niet meer met de kerk verbonden. Even verderop ligt een ander pastoraal gebouw, die momenteel verhuurd wordt voor particuliere bewoning. Op geringe afstand van deze pastorie ligt de begraafplaats. De omgeving heeft relatief weinig binding met de kerk. Dit kan een van de redenen zijn dat er binnen de (buurt)gemeenschap helemaal niet wordt gesproken over een herbestemming.

De H. Jacobus de Meerdere in Hunsel beschikt over een hoge culturele waarde. Jaarlijks trekt een groot aantal bedevaartgangers aan, namelijk enkele duizenden welke op weg zijn naar Santiago de Compostella; de kerk ligt op een van de routes naar dit pelgrimsoord in Spanje. De inwoners van Hunsel tonen (sterke) betrokkenheid bij de kerk; ze hechten waarde aan het kerkgebouw maar voelen zich niet meer betrokken bij de Eucharistie. Een goed voorbeeld hiervan is het groot aantal vrijwilligers dat bijdraagt aan het onderhoud van de kerk en van de recentelijk aangelegde kerktuin en de begraafplaats. Dat wil echter niet zeggen dat deze vrijwilligers ook kerkgangers zijn. Ook de plaatselijke schutterij heeft in de afgelopen jaren bijgedragen in het vrijwilligerswerk.

De culturele betekenis van de H. Margaritakerk in Ittervoort is niet uitvoerig ter sprake gekomen. De indruk werd gewekt dat deze betekenis voor de gemeenschap niet dermate hoger ligt dat de andere drie bezochte kerken, maar eerder wat minder.

In de H. Lambertuskerk zijn in de jaren '70-'71 van de vorige eeuw fresco's ontdekt in de toenmalige doopkapel, vermoedelijk uit de dertiende en/of veertiende eeuw. Van oorsprong bevond zich een klooster tussen de oude pastorie en de kerk in. Daar waren de kruissheren gevestigd. Omwille van de geschiedenis en relictten vormt de kerk en zijn locatie een belangrijke cultuurhistorische locatie. Daarnaast zijn in het verleden drie altaren geschonken door de eigenaren van kasteel Borgitter, tegenwoordig gelegen in België aan de andere kant van de Itterbeek. Enkele jaren geleden is het oude lijkhuysje, dat buiten functie was geraakt, ingericht tot toiletvoorziening.

3. Zijn er initiatieven voor een eventuele herbestemming of nevenfunctie? Of is de intentie de eredienst te behouden?

Bij de H. Antonius Abt kwam tijdens het locatiebezoek terloops het herbestemmen van de kerk tot woningen ter sprake. Er zijn in het verleden geen andere initiatieven geweest voor een eventuele herbestemming. Naast de twee wekelijkse mis vinden er geen nevenactiviteiten plaats.

De H. Jacobus de Meerdere in Hunsel functioneert als kerk en trekt ook vele bedevaartsbezoekers aan. Bedevaartgangers kunnen de dagkapel in het voorportaal dagelijks bezoeken. Het schip wordt van het voorportaal gescheiden door recentelijk geplaatste glazen deuren. In deze toegankelijke plek hangen op verschillende plekken glazen informatiepanelen die wat vertellen over de bouwgeschiedenis, de aanwezige beelden in de kerk en de H. Marcoen. Sinds deze aanpassingen is de verkoop van kaarsen fors toegenomen.

Er zijn geen initiatieven voor een eventuele herbestemming en/of nevenbestemming H. Margaritakerk in Ittervoort. Tijdens het locatiebezoek werd een herbestemming van deze kerk wel kort genoemd. Bijvoorbeeld om deze kerk om te bouwen tot woning en/of bedrijfsruimte. Zoals gezegd, zijn er nog geen concrete plannen. Noemenswaardig is dat aan één zijde van de kerk een parkeerplaats ligt. Deze is in het verleden door de gemeente gekocht van de kerkfederatie. Aan de andere zijde ligt een hele smalle strook grond. Met deze locatie en de omliggende grond dient bij een eventuele herbestemming rekening worden gehouden. Er zijn geringe mogelijkheden voor herbestemming. In het dorp is reeds een gemeenschapshuis (CC De Mortel) aanwezig dat goed functioneert (verenigingen/ leslokalen).

Net zoals bij de drie eerder bezochte kerken is bij de H. Lambertuskerk in Neeritter geen sprake van initiatieven op het gebied van her- of nevenbestemmingen. De kerk is op de eerste plaats bedoeld voor de eredienst. Daarnaast probeert de Stichting "De Paeperbus" nevenactiviteiten in de kerk te organiseren, zoals orgelconcerten en andere muziekuitvoeringen etc. Ook worden er rondleidingen gegeven en vormt de kerk een vast onderdeel van de dorpsrondleidingen.

4. Wat is de bouwkundige- en onderhoudstoestand?

De onderhoudstoestand van de H. Antoniuskerk is redelijk tot goed te noemen. In de nabije toekomst dient wel aandacht besteed te worden aan het herstel van het metselwerk; de voegen dienen opnieuw gevuld te worden. Ditzelfde geldt voor de kerkmuur die de omgeving afscheid van het kerkterrein. In het interieur van de kerk zijn onder een dikke verflaag nog de oude motiefschilderingen aanwezig. Deze blijken vervaardigd te zijn door de werknemers in atelier Cuyppers uit Roermond. De kerk wordt op dit moment verwarmd door oliestook, waarvan de tank zo nu en dan wordt bijgevuld.

De bouwkundige onderhoudstoestand van H. Jacobus de Meerdere in Hunsel (Rijksmonument)

verkeert over het algemeen in een goede staat. Op enkele plaatsen zijn in het gestucte plafond zetscheuren aanwezig. Op 1 plek is het stucwerk naar beneden gekomen. Op dit moment is de offertevraag voor het herstel uitgestuurd. Daarnaast is er een ketel aanwezig voor luchtverwarming. Deze is gedateerd en zal binnen enkele jaren vervangen moeten worden. De bijbehorende tuin en de begraafplaats worden goed onderhouden.

De H. Margaritakerk in Ittervoort verkeert in een redelijk tot goede staat. Bij de korte opname van de kerk zijn geen bijzonderheden opgemerkt. Afgelopen zomer zijn grote onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd (de BRIM subsidie is afgerond). De kerk is efficiënt te verwarmen.

Aan de H. Lambertuskerk in Neeritter zijn op regelmatige basis onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd, dit wordt tot nog toe voortgezet. De bouwkundige toestand van de kerk is goed. Het grote onderhoud vindt plaats in het kader van het meerjarig onderhoudsplan. Kleinere problemen worden aangepakt door vrijwilligers en, indien nodig, door vaklui. Enkele jaren geleden heeft Stichting Restauratieatelier Limburg (SRAL) het interieur gerestaureerd. De aandacht is destijds met name uitgegaan naar de restauratie/reconstructie van de marmerimitaties van de drie altaren. Naast de marmerimitaties van de altaren zijn ook de daarbij horende beelden en schilderijen gerestaureerd evenals het middeleeuwse kruisbeeld en de kruiswegstaties.

5. Hoe is het gesteld met de financiën? Levert de huidige functie voldoende inkomsten op? Hoeveel personen leveren de jaarlijkse kerkbijdrage?

De inkomsten en uitgaven worden federatie-breed verzameld.

Ondanks dat het aantal kerkbezoekers bij de H. Antonius in Ell sterk is afgenomen blijft de jaarlijkse kerkbijdrage stabiel. Binnenkort wordt de grond naast de begraafplaats verkocht. Dit levert eenmalig extra inkomsten op.

De financiële situatie en de kerkbijdrage bij de H. Jacobus Meerdere in Hunsel is niet besproken tijdens het locatiebezoek. Wel werd duidelijk dat sinds de dag-kapel dagelijks wordt opgesteld dat de inkomsten door de verkoop van kaarsen is toegenomen. De financiële staat van de Parochie H. Jacobus de Meerdere in Hunsel is goed blijkens de uitgebreide financiële vergelijkingen van de totale federatie die zijn opgesteld. De jaarlijkse inkomsten dalen weliswaar [zoals bij vele Parochies], echter het aanwezige vermogen (in de vorm van uitgezet vermogen als ook in bezit zijnde gronden) zorgt voor het nodige rendement.

Zowel bij de H. Margaritakerk in Ittervoort als bij de H. Lambertuskerk in Neeritter dient de financiële situatie nog in kaart worden gebracht. Goed zou zijn om de cijfers inzake de financiën van de vier kerken te ontvangen, zodat deze meegewogen kunnen worden in de toekomstvisie.

(NB: de financiële toestand en cijfers zijn inmiddels beschikbaar gesteld. Balans/exploitatie en deelname kerkbijdrage: zie hiervoor de e-mail van Wim Meuwissen van 11-1-2023 waarin de stand van zaken van alle parochies zijn vermeld. Tijdens de presentatie in Hunsel zijn deze financiële gegevens ook aan de orde geweest.)

6. Hoe ziet u de toekomst als gebouweigenaren?

Het kerkbestuur geeft aan dat het aantal gebouwen ten opzichte van het aantal kerkgangers te hoog ligt op dit moment. Hierdoor is het onvermijdelijk om in de toekomst kerkgebouwen van de eredienst te onttrekken. Welke dit zijn en om hoeveel het gaat zal moeten blijken uit de kerkenvisie. Gezegd kan worden dat het kerkbestuur erkentelijk is in de ontkerkelijking en zij open staan voor eventuele herbestemmingen en/of afstotingen van kerkgebouwen. NB: St. Lambertuskerk Neeritter: Afgezien van mogelijke nevenactiviteiten ziet het kerkbestuur een herbestemming of afstoting van het gebouw niet zitten.

o Overige notities:

- Het kerkgebouw in Ittervoort is relatief klein en daarmee een intieme sfeer
- Moeten we sacrale plek wat nuanceren en in relatie brengen met behoefte gemeenschap?
- Er is in de concept beleidsnota een voorstel gedaan om enkele kerken in de parochiefederatie Emmaus op termijn aan de eredienst te onttrekken/te sluiten. Dit voorstel is voornamelijk gebaseerd op een geografische spreiding. We pleiten ervoor om ook de andere beoordelingsfactoren in de besluitvorming voldoende mee te wegen

Dit verslag is vastgelegd door

(Klement Rentmeesters)

Gespreksverslag met federatiebestuur Kana

Datum: 30 januari 2024

Locaties: 29 januari 2024 van 13.00 – 14.00 St. Servatius, Nunhem
29 januari 2024 van 14.00 – 15.00 St. Lambertus, Haelen
29 januari 2024 van 15.00 – 16.00 St. Aldegundis, Buggenum
29 januari 2024 van 16.00 – 17.00 St. Martinus, Neer

30 januari 2024 van 12.00 – 13.00 St. Isidorus Heibloem
30 januari 2024 van 13.00 – 14.00 St. Petrus, Roggel
30 januari 2024 van 14.15 – 15.00 St. Martinus, Horn
30 januari 2024 van 15.00 – 16.15 Aansluitend gesprek

Aanwezig: Pastoor Patrick Lipsch – Voorzitter
– Secretaris
– Penningmeester
– Vice-Voorzitter
– Klement Rentmeesters
Klement Rentmeesters

Afwezig: –

1. Wat is het huidige gebruik en de capaciteit van de kerken (aantal zitplaatsen, diensten en wekelijks aantal kerkgangers)?

Indien er actuele cijfers aanwezig zijn van het aantal zitplaatsen, kerkgangers, vrijwilligers e.d. ontvangen wij deze nog graag.

Alle kerkgebouwen zijn thans in gebruik voor de eredienst. De data en tijden van de H. Missen binnen de federatie zijn online te vinden in de agenda op de website van Federatie Kana: <https://federatiekana.nl/h-missen-agenda/>

- St. Servatius, Nunhem: De kerk heeft een capaciteit van ongeveer 150 zitplaatsen. De H. Missen vinden wekelijks plaats op woensdagochtend (van oktober t/m mei in de kerk en in de overige maanden in de kapel) en om de 14 dagen op zondagochtend en zaterdagavond. De diensten zijn ook online te volgen via een livestream. Bij de reguliere / wekelijkse diensten zijn er ca. 15 tot 20 kerkgangers aanwezig. Dit is relatief veel ten opzichte van het aantal inwoners van Nunhem.
- St. Lambertus, Haelen: De H. Mis vindt iedere woensdagavond plaats en om de 14 dagen op zondagochtend of zaterdagavond. Bij de misdiensten zijn ca. 40 kerkgangers aanwezig. In de wintermaanden worden de diensten gehouden in het naastgelegen parochiecentrum, waar 40 tot 50 zitplaatsen aanwezig zijn.

- St. Aldegundis, Buggenum: De kerk beschikt ongeveer over 250-300 zitplaatsen. Bij de H. Mis (iedere 14 dagen op zondagochtend of zaterdagavond) zijn er ca. 20-30 vaste kerkgangers aanwezig.
- St. Martinus, Neer: Heeft een capaciteit voor ongeveer 700 zitplaatsen en in de separate Mariakapel nog eens capaciteit voor 25 zitplaatsen. De H. Missen vinden plaats op woensdagochtend en om de 14 dagen op zaterdag of zondag. De reguliere diensten worden door ca. 40 kerkgangers bezocht.
- St. Isidorus Heibloem: De H. Mis vindt wekelijks plaats op zondagen. Daarbij zijn gewoonlijk 10-15 personen aanwezig. 's Winters worden de missen gehouden in het nabijgelegen gemeenschapshuis van Heibloem. De Mariakapel in de kerk is dagelijks geopend.
- St. Petrus, Roggel: De H. Mis vindt om de 14 dagen plaats op zaterdag of zondag. De diensten worden door 25 tot 35 kerkgangers bezocht. Naast misdiensten vinden er ook regelmatig muziekconcerten e.d. plaats.
- St. Martinus, Horn: Wekelijks vindt hier de H. Mis plaats op dinsdagochtend en om de 14 dagen op zaterdag of zondag. Op zondagen zijn er 30-40 kerkgangers, bij misintenties zijn er meer personen aanwezig (30-80). Buiten de kerkdiensten worden er zo nu en dan ook concerten en tentoonstellingen (bijvoorbeeld met kerst) in de kerk gehouden. Daarnaast vindt er om de 2 jaar een boekenmarkt plaats. Het kerkhof is niet meer in gebruik maar wordt wel nog bezocht.

Voor alle parochiën geldt dat de zitplaatsen ruim gevuld zijn bij speciale vieringen zoals bij Kerstmis en bij uitvaarten.

2. Wat is de bouwkundige- en onderhoudstoestand (zowel exterieur als interieur)?

De algehele onderhoudstoestand van de kerkgebouwen is goed. Onderstaand worden enkele punten genoemd die ter plaatse van het kerkgebouw zijn besproken:

- St. Servatius, Nunhem: Hier heeft ca. 4 jaar geleden een restauratie plaatsgevonden waarbij o.a. de toren en het dak zijn hersteld/vernieuwd. Verwarming vindt plaats middels radiatoren. De energiekosten zijn relatief laag (mede vanwege een gunstig energiecontract). Ook de onderhoudskosten zijn in verhouding laag. Klein onderhoud aan het kerkgebouw en het kerkhof wordt uitgevoerd door een 20 à 25-tal vrijwilligers. De Sint Servaaskapel is toe aan een grote onderhoudsbeurt. Deze zal op korte termijn gerestaureerd worden, hiervoor is ca. €100.000 begroot.
- St. Lambertus, Haelen: De bouwkundige- en onderhoudstoestand wordt bijgehouden door de Monumentenwacht. Het kerkgebouw heeft geen monumentale status. De onderhoudskosten zijn beperkt, daarentegen zijn de energiekosten erg hoog. Daartoe worden de misdiensten in de wintermaanden in het parochiecentrum gehouden, dat beter (en goedkoper) te verwarmen is. Er zijn vrij veel vrijwilligers betrokken bij de kerk.
- St. Isidorus Heibloem: Het kerkgebouw geeft geen monumentale status. Het gebouw verkeert in een goede onderhoudsstaat. De glas-in-lood ramen zijn voorzien van

voorzetramen. De verwarming vindt plaats middels heteluchtverwarming. Ook bij deze kerk zijn vrij veel vrijwilligers betrokken, hoewel deze wel op leeftijd zijn.

- St. Petrus, Roggel: Het afgelopen jaar heeft er ca. €90.000 aan onderhoud plaatsgevonden. Iedere 3 jaar vindt een inspectie plaats van de Monumentenwacht en iedere 6 jaar wordt de Subsidie Instandhouding Monumenten aangevraagd (door SatijnPlus). Bij de aardbeving in 1992 heeft de kerk veel schade opgelopen, waarna o.a. het altaar is gerestaureerd. Het orgel werd in 1998 gemaakt door vrijwilligers en oud-medewerkers van firma Verschuieren Orgelbouw. Van de oude biechtstoel is een nieuw altaar gemaakt. In 2013 is het interieur van de kerk opnieuw geschilderd en zijn de kerkbanken verwijderd. Het Maria-altaar is een replica van het origineel en is gemaakt van de oude kerkbanken.
- St. Martinus, Horn: De kerk heeft geen monumentale status. Het kerkgebouw verkeert in goede staat. 12 jaar geleden is het dak vervangen (voor ca. €400.000). Bij de provincie is subsidie aangevraagd voor het restaureren van oude graven. Bij de kerk zijn ca. 100 vrijwilligers betrokken die zijn verdeeld in werkgroepen.

NB: Van de kerk in Haelen alsook de kerk en kapel van Nunhem heeft Klement Rentmeesters de meest recente rapporten van de Monumentenwacht ontvangen.

3. Hoe is het gesteld met de financiën?

De financiën zijn niet uitvoerig besproken per kerk/parochie. Over het algemeen werd de indruk gewekt dat de instandhouding- en onderhoudskosten relatief beperkt zijn (mede omdat de kerkgebouwen goed onderhouden worden). Daarentegen zijn de energiekosten hoog en de kerkgebouwen over het algemeen lastig te verwarmen vanwege de grootte en beperkte isolatie. Verondersteld wordt dat de parochies te kampen hebben met een terugloop in het aantal kerkgangers en zodoende ook in de inkomsten. Veel parochies beschikken over (voormalige) dienstwoningen die thans worden verhuurd hetgeen naast de kerkbijdrage en collectes inkomsten genereert. Zo beschikt de kerk van Nunhem over twee woningen die particulier worden verhuurd. Ook de pastorie van Haelen (100 meter van de kerk gelegen) wordt particulier verhuurd. De oude pastorie van Roggel is verkocht, de huidige pastorie (verderop) is deels in gebruik door de kerk en wordt deels verhuurd. De pastorie van Horn (eveneens verderop gelegen) wordt verhuurd aan de Aloysius Stichting. De pastoor woont in de pastorie van Neer en de kapelaan in de pastorie in Haelen.

De financiën van de Sint Servatiuskerk in Nunhem zijn meer uitvoerig aan bod gekomen. Opmerkelijk is dat het hier goed gesteld is met de financiën: de inkomsten zijn nog altijd meer dan de uitgaven. Dit is mede te danken aan de verhuur van de twee woningen, de vele vrijwilligers en de relatief lage onderhouds- en verwarmingskosten. Daarnaast zijn er inkomsten vanuit de kerstmarkt, bijdragen van kerkbezoekers en bezoekers aan de kapel. De kaarsen in de Sint Servaaskapel leveren veel geld op: in de zomermaanden is dit ca. €1400 netto per maand dankzij de vele bezoekers (veelal recreanten als fietsers en wandelaars).

4. Wat is de huidige gebruik van de kerk? Hoe ziet u de toekomst als gebouweigenaar? Is de intentie om de eredienst te behouden of spelen er bijvoorbeeld initiatieven of ideeën voor nevenfuncties of herbestemming?

De parochiefederatie heeft het voornemen om de St. Isidorus kerk in Heibloem een nieuwe functie te geven. De federatie geeft aan dat deze kerk het meest voor de hand liggend is om te herbestemmen gezien de kerk centraal gelegen is, weinig onderhoud nodig heeft, geen monumentale status heeft én geen omliggende begraafplaats heeft.

Een van de initiatieven is om het kerkgebouw als gemeenschapshuis te laten dienen. Reden hiervoor is dat het huidige gemeenschapshuis van Heibloem gesloopt zal worden. De kerk zou daarmee bovendien haar oorspronkelijke gemeenschaps- en bijeenkomstfunctie binnen de hechte gemeenschap van Heibloem behouden. Ander benoemd idee is een woonhuisfunctie met daarnaast een algemene ruimte voor wellicht kerkelijke diensten. Hierbij zal de kerk dus nog wel een nevenfunctie behouden.

Voor de andere kerken spelen nog geen initiatieven voor een eventuele herbestemming. De huidige intentie is om de eredienst te behouden. Wel spelen er ideeën voor mogelijke andere functies in de toekomst. Hier wordt gedacht aan multifunctionele ruimtes (zowel kerkelijk als gemeenschappelijk), woonruimtes of ontmoetingsmogelijkheden (mits er genoeg ruimte is voor parkeervoorzieningen).

Er bestaat besef over het feit dat het bezoek aan de kerken (buiten speciale vieringen om) niet meer in verhouding staat met de capaciteit en grootte van de kerkgebouwen. Zodoende is er ook realiteitsbesef dat er in de toekomst wellicht kerken afgestoten zullen moeten worden en de parochies verder zullen moeten 'centraliseren'. Er is echter ook geconstateerd dat kerkbezoekers bijna nooit 'de grens overgaan' om een dienst elders bij te wonen. Vrijwel iedere kern kent een hechte gemeenschap en de kernen staan mentaal en fysiek relatief ver van elkaar af. Dit maakt het ook lastig om een eventuele hoofdkerk en nevenkerken aan te wijzen en daarbij andere kerken af te stoten. Dergelijke besluiten moeten diplomatiek en verstandig gemaakt worden.

5. Zijn er zaken waarin de gemeente eventueel ondersteuning zou kunnen bieden?

Op dit moment ervaart de parochiefederatie geen medewerking van de gemeente. Het proces tot herontwikkeling van de kerken (zoals bij de plannen voor het herbestemmen van de Isidoruskerk in Heibloem), wordt door de gemeente gestagneerd. Zo staan de buurtbewoners, stichtingen alsook het Bisdom positief tegenover het initiatief om de Isidoruskerk als gemeenschapshuis in gebruik te nemen maar lijkt de gemeente hier een voet voor te steken. Volgens de federatie is dit een gemiste kans (want: "laaghangend fruit") en verschuilt de gemeente zich hierbij achter het proces van de Kerkenvisie (waarbij dergelijke beslissingen pas na oplevering van de kerkenvisie gemaakt zouden worden). Daarnaast heeft de federatie van de gemeente begrepen dat de gemeente nog slechts één vastgoedobject per kern in eigen beheer wil houden. Thans is er verderop in Heibloem een leegstaande vml. voetbalkantine, reeds in eigendom van de gemeente, waartoe de gemeente de voorkeur geeft om deze locatie in gebruik

te nemen als gemeenschapshuis. Kijkend naar de ligging maar ook de verbintenis van dorpsbewoners met de kerk zou het kerkgebouw hiervoor veel geschikter zijn. Er is meer samenwerking gewenst tussen de federatie en de gemeente en er is er behoefte aan een langere maar ook bredere termijnvisie. Een vast contactpersoon en regelmatig overleg met de gemeente zou daarin kunnen helpen.

6. Overige aantekeningen:

- De meeste behoefte in de dorpskernen is 'wonen', zo hebben alle dorpen een woningtekort.
- Met betrekking tot de toekomst van de kerkgebouwen, herbestemmingen maar ook voor de dorpskernen zelf zou het nuttig zijn als er breder wordt gekeken vanuit de gemeente en binnen de gemeentegrenzen waar behoefte aan is. Zo is er binnen de gehele gemeente een tekort aan ruimte voor uitvaarten.
- Behalve de concrete herbestemmingsplannen (van de Isidoruskerk in Helbloem) komen er sporadisch ook andere partijen (zoals begrafenisondernemers) met initiatieven langs, deze haken echter af vanwege de financiën en hoge investeringskosten.
- Het slopen van de kerkgebouwen is de allerlaatste optie. Er hangt veel symbolische waarde vast aan de kerken waarbij ook op veel plekken nog begraafplaatsen aan de kerk liggen.
- De parochie van Nunhem ziet een complete fusie (incl. gedeelde jaarrekening) met de andere parochiekerken niet zitten. Ze behouden graag financiële zelfstandigheid binnen hun parochie. Het betreft een kleine en hechte gemeenschap met veel vrijwilligers.
- Bij een eventuele enquête vanuit de gemeente wenst de federatie vooraf op de hoogte te worden gesteld.
- Er is informatie gewenst over de mogelijkheden voor subsidie voor herbestemmingsonderzoeken.
- Er is een beleidsplan in concept aanwezig, deze is per mail doorgestuurd ter kennisgeving (hier dient vertrouwelijk mee omgegaan te worden en nog niet gedeeld te worden).

11. Voorbeelden van herbestemmingsinitiatieven

Maatschappelijk, St. Gertrudis van Nijvelkerk, Heerle

De St. Gertrudis van Nijvelkerk in Heerle, een dorp in de gemeente Roosendaal, van architect Van Mansveld stamt uit 1864 en werd in 1924 uitgebreid naar ontwerp van Paul Bellot. Sinds de bouw heeft de kerk gediend als het spirituele en maatschappelijke centrum én als stedenbouwkundig middelpunt van het dorp. De parochie kon het gebouw echter niet langer in stand houden en besloot de kerk voor een symbolisch bedrag van één euro te verkopen. In 2012 werd de kerk verbouwd en gerenoveerd met geld van een stimuleringsubsidie vanuit de provincie om de leefbaarheid in kleine kernen te verbeteren (iDOP) en een investering van woningcorporatie AlleeWonen. Het kerkgebouw werd niet aan de eredienst onttrokken maar kreeg er twee nieuwe bestemmingen bij, dat van dorps huis en huisartsenpraktijk. Aangezien de neogotische kerk een rijksmonument is mocht een functiewijziging het gebouw maar in beperkte maten aantasten.

Zodoende werd voor het nieuwe ontwerp door Oomen Architecten gekozen voor een 'inbouwpakket'. De nieuwe vertrekken zijn als het ware als dozen tussen de pijlers geplaatst. De zijbeuk werd in dienst gehouden voor bijeenkomsten van het kerkbestuur. Dankzij de (gedeeltelijke) herbestemming is het gebouw in stand gehouden én heeft het zijn functie als centrum voor de dorpsgemeenschap weten te behouden.

Maatschappelijk, Oude Calixtus, Groenlo

De Oude Calixtus, een middeleeuwse kerk in Groenlo, kon het onderhoud niet langer betalen via religieuze activiteiten. Een restauratie van het dak in de late jaren '90 toonde aan dat externe steun nodig was. In de daaropvolgende jaren is de kerk aangepast voor diverse functies. Nu fungeert het als toeristische attractie en kan het schip van de kerk worden verhuurd voor evenementen. De hervormde geloofsgemeenschap blijft ook gebruikmaken van het koor voor hun diensten.

De Oude Calixtus, onder beheer van Stichting Oude Gelderse Kerken (SOGK), is onderworpen aan grondig onderzoek. De SOGK ondersteunt restauratie en onderhoud van historische kerken in Gelderland. De kerk had verfrissing nodig en was te groot voor de weinige kerkgangers. Groenlo, met een kleine protestantse gemeente, kon geen fusies ondersteunen, en verkopen was geen optie. De SOGK liet zich inspireren door een vergelijkbaar model in Zaltbommel. Samen met de provincie begon de SOGK een renovatieplan om het interieur te herinrichten voor meerdere doeleinden. Leden stemden in 2004 in met het plan voor multifunctioneel gebruik. Eigendom is verdeeld: de kerk is van SOGK en de toren van de gemeente. Hierdoor wordt betrokkenheid van diverse partijen benadrukt.

Maatschappelijk, Sint-Jan-Baptistkerk, Dranouter (Belgie)

In de Sint-Jan-Baptistkerk te Dranouter wordt sinds januari 2022 de rechterzijbeuk gebruikt als sportruimte voor de nabijgelegen basisschool De Zafant. De gemeente Heuvelland investeerde €50.000 om deze ruimte geschikt te maken voor turnlessen. De aanpassingen omvatten het leeggemaakt van de zijbeuk, het beschermen van de glasramen met netten, het installeren van verschuifbare gordijnen, het aanbrengen van een speciale sportvloer en het plaatsen van een houten wand met klimrekken. Dankzij de bestaande verwarmingsinstallatie kan de zijbeuk afzonderlijk worden verwarmd. Bovendien werden verlichting en sanitair verbeterd. Wanneer er geen turnlessen zijn, blijft de kerk beschikbaar voor vieringen en andere activiteiten, en blijft het gebouw overdag toegankelijk voor bezoekers en toeristen.

Maatschappelijk, Sint Antonius, Kaatsheuvel

De historische kapel van het klooster wordt met respect voor haar religieuze en architectonische waarde verbouwd tot een multifunctionele plek. Deze ruimte dient als ontmoetingsplek voor bewoners, familieleden en buurtbewoners. Hier kunnen kerkdiensten, culturele evenementen, lezingen en gemeenschappelijke activiteiten plaatsvinden. De oorspronkelijke elementen, zoals het altaar en de gewelven, worden behouden en gecombineerd met moderne voorzieningen, zoals audiovisuele apparatuur en flexibele inrichting. Een voorbeeld project is het voormalig 'missie huis' in Sint Antonis. Waarbij het volledige terrein is herbestemd tot zorgcomplex waarbij de kapel het centrum en de plek van samenkomst is. De kapel vormt het kloppende hart van het nieuwe woonzorgcomplex en vervult tegelijkertijd een belangrijke sociaal-culturele rol in de bredere gemeenschap. De ruimte biedt mogelijkheden voor ontmoeting en ontspanning, met plek voor een hapje en een drankje, evenals voor bijeenkomsten en voorstellingen. In de gevel zijn enkele doorgangen gecreëerd die de kapel verbinden met het nieuw ontworpen plein naast het gebouw, waardoor de interactie met de omgeving wordt versterkt.

Cultureel, Onze Live Vrouw ter Hemelopening, Helmond

In 2011 werd Theater Speelhuis in Helmond, een opvallend ontwerp van Piet Blom, volledig verwoest door een brand. De gemeente zocht naar een tijdelijke locatie en koos voor de nabijgelegen Onze-Lieve-Vrouwen Hemelopnemingkerk, een neobyzantijnse koepelkerk ontworpen door architect Margry en voltooid tussen 1915 en 1928. Deze kerk stond op het punt gesloten te worden vanwege de krimpende katholieke gemeenschap en werd na een laatste mis in augustus 2012 ontwijd. Het bisdom stelde als voorwaarde dat alle authentieke elementen van het kerkgebouw behouden moesten blijven. Architectenbureau Cepezed ontwierp een demontabel theaterinterieur dat het oorspronkelijke gebouw intact liet. Het podium werd naar achteren geplaatst om het zicht op de koepel te behouden, en functionele ruimtes zoals garderobe en artiestenvoorzieningen werden ondergebracht in contrasterende aanbouwvolumes die aansloten op bestaande doorgangen. De glas-inloodramen werden geblindeerd met verlichting ertussen, zodat ze zowel functioneel als esthetisch behouden bleven. Het tijdelijke theater werd zo goed ontvangen door zowel artiesten als inwoners dat in 2015 werd besloten het als permanente locatie te behouden. In 2016 werd een glazen foyer rondom de kerk gebouwd, ontworpen door architecten Van Dongen en Koschuch, die de verbinding tussen het theater en de stad versterkte en ruimte bood voor extra zalen en functies.

Cultureel / Maatschappelijk, De Petrus, Vught

De Sint-Petruskerk in Vught, gebouwd in 1884 naar het ontwerp van architect Carl Weber, combineert neoromaanse en Rijnlandse gotische stijlelementen. Door de jaren heen raakte het gebouw in verval en werd het in 2005 aan de eredienst onttrokken. Na aanvankelijke plannen voor sloop, richtten zeven inwoners van Vught in 2011 de vennootschap DePetrus op, die het initiatief nam om de kerk te transformeren tot een ontmoetingscentrum. De restauratie, uitgevoerd door Buro Kade, omvatte onder meer de toevoeging van een tussenvloer in de zijbeuken, waardoor de oorspronkelijke ruimtelijkheid behouden bleef. In april 2018 opende DePetrus zijn deuren, waarbij het onderdak biedt aan de Openbare Bibliotheek, het Vughts Museum, Stichting Anders Bezig Zijn, de Wereldwinkel en een VVV-informatiepunt. Deze herbestemming kreeg internationale erkenning; het Amerikaanse tijdschrift Forbes prees het project als een geslaagde transformatie van een kerk tot culturele ruimte, en CNN vermeldde DePetrus in een lijst van bibliotheken die dankzij prachtig design relevant blijven in het digitale tijdperk.

Werken, Maarten Lutherkerk, Weesp

Een projectontwikkelaar die gespecialiseerd is in het verwerven, restaureren en herbestemmen van historische monumenten, heeft de Maarten Lutherkerk aangekocht. Gezien de aanvankelijke weerstand tegen de herbestemming, zijn er informatieve bijeenkomsten georganiseerd voor de omwonenden.

Er werd gestreefd naar overeenstemming om het oorspronkelijke karakter van de kerk te behouden, en uiteindelijk is besloten om de kerk te transformeren tot een tandartspraktijk. De tandartspraktijk beschikt over zes behandelruimtes die zijn voorzien van glazen wanden. Deze wanden hebben geen negatieve invloed op de ruimtelijke sfeer van de kerk. Bovendien zorgt het glas ervoor dat er voldoende natuurlijk licht de behandelruimtes binnenvalt. Patiënten kunnen genieten van uitzichten op de prachtige glas-in-loodramen en het kerkinterieur, met als hoogtepunt een opvallend Strümphe-orgel.

Werken, Antonius van Paduakerk, Vianen

In 2018 werd de Antonius van Paduakerk aan de eredienst onttrokken vanwege financiële moeilijkheden, zoals bleek uit het parochiaal beleidsplan. De kerk en de bijbehorende pastorij kwamen in handen van Cobra, een adviesbureau voor een groenere leefomgeving. Cobra besloot het oorspronkelijke uiterlijk van de kerk zoveel mogelijk te behouden. Binnen werden twee afzonderlijke kantoorruimtes gecreëerd, waarbij de centrale as van het schip vrij bleef over de volledige lengte. Een belangrijk aspect van de aanpassingen was het naar binnen brengen van de buitenwereld, wat bijvoorbeeld werd gerealiseerd door een vloer te leggen met klinkers die eerder rondom de kerk waren gebruikt. Omdat de inwoners van Vianen nauw betrokken waren bij de oprichting van de kerk, houdt Cobra de buurt regelmatig op de hoogte van de werkzaamheden en gaat zorgvuldig te werk bij het implementeren van de nieuwe functie van het kerkgebouw.

In het nieuwe interieur zijn nog veel oude elementen te vinden. Zo zijn bijvoorbeeld delen van de kerkbanken geïntegreerd in de nieuwe ontvangstbalie en zijn andere delen hergebruikt als bureaubladen. De kluis van het hoogaltaar dient tegenwoordig als bijzettafeltje en het natuurstenen blad is omgetoverd tot keukenblad. Verschillende glas-in-loodramen zijn gerestaureerd en waar mogelijk teruggeplaatst. Om voldoende lichtinval in de kantoorruimtes te creëren, zijn echter veel oude glasramen vervangen door nieuwe ramen met aluminium kozijnen. Deze aanpassingen maken duidelijk dat de huidige eigenaren, naast het toevoegen van nieuwe elementen, ook oog hebben voor het oude. Zo luiden de klokken nog steeds, en wanneer iemand in het dorp overlijdt of begraven wordt, kan het luiden van de kerkklokken persoonlijk aangevraagd worden.

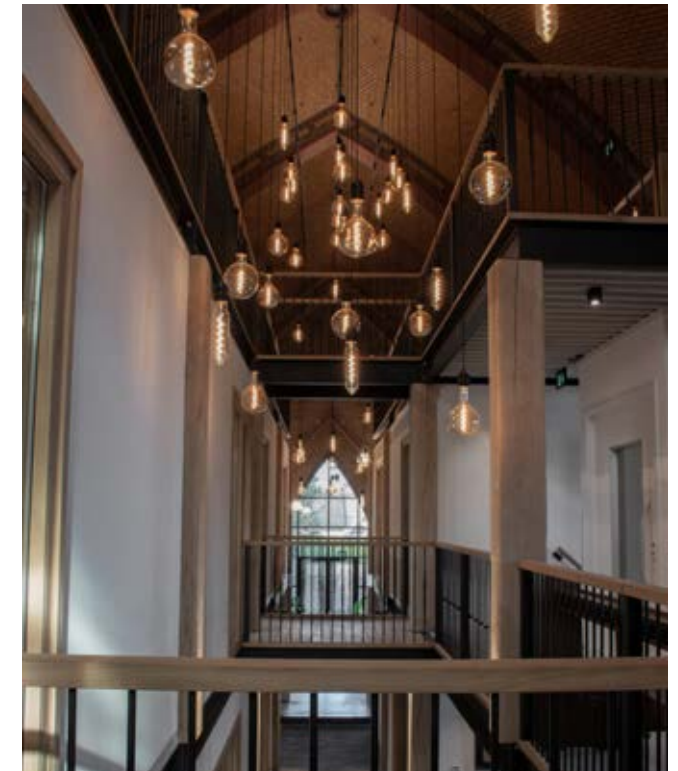
© Utilicht

© Joost Verhaegen

© Jurriaan Huting

© Utilicht

Wonen, Blasiuskerk, Breda

De Blasiuskerk, opgetrokken in 1932 met karakteristieke gemetselde gewelven, straalt een bijzondere sfeer uit. Bij de herbestemming van dit gebouw stond het behoud van dit unieke karakter centraal.

Dit leidde tot een ontwerp waarbij bewust minder appartementen zijn gerealiseerd dan technisch mogelijk zou zijn. Het huidige gebouw herbergt elf appartementen, waarvan één zich in de toren bevindt en één in de pastorie. Om de externe uitstraling zo min mogelijk te verstoren, is vooral gebruikgemaakt van het aanwezige daglicht dat door de bestaande ramen naar binnen stroomt. Deze keuze heeft invloed gehad op de interne indeling van de appartementen. Om het beperkte daglicht diep in de woningen te laten doordringen, zijn vides toegepast.

De woonruimtes zijn slim aan de buitenmuren geplaatst. Eventuele aanpassingen aan de gevel zijn te herkennen aan de zinken omlijstingen. Zodra men het gebouw binnenkomt, is de historische kerkelijke sfeer nog steeds tastbaar. Alle appartementen zijn aan één zijde van het gebouw geplaatst, waardoor de authentieke gewelven zichtbaar blijven. De oude glas-in-loodramen zijn zorgvuldig gerestaureerd en het oorspronkelijke Blasius kapelletje is hersteld en voor iedereen toegankelijk gemaakt.

Wonen, St. Jakobuskerk - Utrecht

De Oud Katholieke St. Jakobuskerk in de Utrechtse binnenstad is door Zecc Architecten getransformeerd tot een prachtige woning. Tijdens de transformatie is zo min mogelijk van de bestaande kerk 'aangeraakt' of aangepast. De bestaande houten vloer, de glas-in-loodramen en oude deuren zijn behouden en plaatselijk hersteld. Het nieuwe witte volume waarop zich de woonkamer bevindt, staat helemaal los van de kerkwanden, kolommen en de gewelven. Ook buiten heb je ruimte genoeg: de voortuin is zo'n 90 m2 groot en de achtertuin maar liefst 150 m2.

Wonen, St. Jan de Doper, Kraggenburg

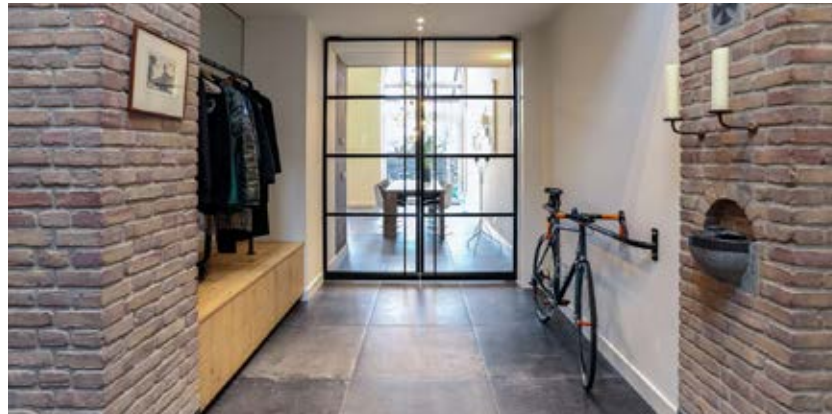
In opdracht van OVT Ontwikkeling heeft KHV architecten een ontwerp gemaakt voor de transformatie van de voormalige Rooms Katholieke Kerk in Kraggenburg naar vijf woningen. De kerk, een gemeentelijk monument, moest met zorg voor het bestaande beeld worden getransformeerd.

In nauwe afstemming met monumentenzorg zijn enkele openingen toegevoegd om voldoende daglicht binnen te laten voor de woonruimtes. Hierbij is gebruik gemaakt van de bestaande vormtaal. De grote puien in de woonruimte zijn ingepast in de bestaande boogstructuur, en de contouren van de pergolaconstructie aan de zuidzijde zijn afgeleid van de zijbeuk aan de oostzijde van de kerk.

In het interieur zijn de karakteristieke elementen van de kerk zoveel mogelijk behouden, zoals kruisen, kandelaars en wijwaterbakjes. De bogen en oude houten balken zijn geïntegreerd in het nieuwe interieur en verwijzen naar de geschiedenis van het gebouw.

De hoogte van de kerk is optimaal benut door het creëren van een vide in de woonruimte, wat zorgt voor een ruimtelijke beleving. De hoge vensters laten veel daglicht binnen. Deze elementen dragen bij aan de unieke kwaliteiten van de woningen.

Deze transformatie geeft de kerk een nieuwe functie, waarbij respect en aandacht voor de bestaande karakteristieken centraal staan. Hergebruik draagt bij aan duurzaamheid en behoudt een beeldbepalend gebouw voor het dorp.

© KHV architecten

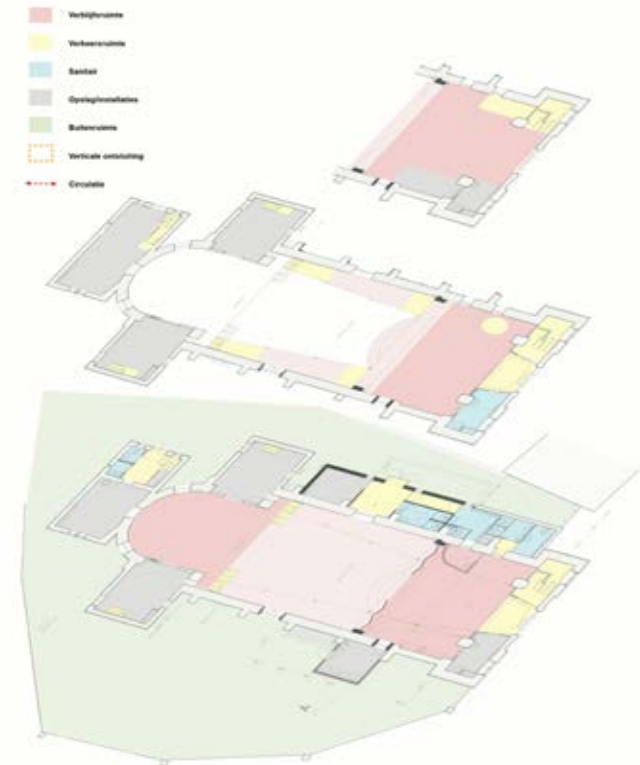
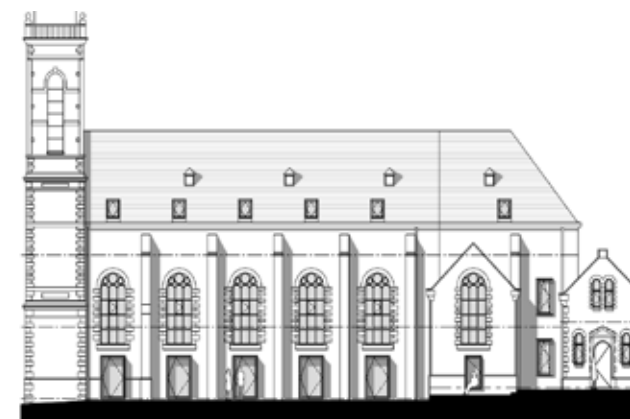
Wonen, Oude Sint Agneskerk "Auw kerk" - Bunde

In het centrum van Bunde, Zuid-Limburg, ligt de voormalige Sint Agneskerk, ook wel bekend als 'De Auw Kèrk'. Deze kerk was van oudsher het middelpunt van het dorp en diende als de parochiekerk waar de gemeenschap samenkwam om het katholieke geloof te belijden. Naarmate de kerk te klein werd voor de groeiende parochie, werd er verderop een nieuwe kerk gebouwd. Hierdoor verloor de oude kerk haar religieuze functie en werd zij de laatste drie decennia als zalencentrum gebruikt.

Het rijksmonument was eigendom van de gemeente Meerssen en werd verhuurd aan een particuliere exploitant. Toen deze de huur opzegde, besloot de gemeente het leegstaande gebouw te verkopen met de bedoeling een duurzame herbestemming mogelijk te maken.

Na publicatie en promotie van De Auw Kèrk toonde een breed scala aan particulieren, ontwikkelaars en ondernemers interesse, wat leidde tot vele bezichtigingen. De uiteindelijke beslissing werd genomen door het college van B&W om Tenzin Vastgoed de koop te gunnen.

Tenzin Vastgoed heeft vervolgens Bureau Boostenrats de opdracht gegeven om de woningen te ontwerpen. Hierbij zijn 8 woningen gecreëerd met groottes van circa 60, 110 en zelfs 190 vierkante meter

Wonen, Sacre Coeur, Boxtel

De Roermondse architect C. Fransen ontwierp deze neogotische kerk, die op 10 juni 1901 werd ingewijd en tot 2015 dienst deed als rooms-katholieke kerk. Sinds 2001 is het gebouw een Rijksmonument.

Per 1 januari 2015 is de Heilig Hartkerk onttrokken aan de eredienst en dreigde het in verval te raken. Dankzij Sacre Coeur wordt dit Rijksmonument behouden. Sacre Coeur combineert de architectonische elementen van een kerk met de moderne voorzieningen van een nieuwbouwwoning. Veel van de originele details zijn behouden gebleven om de geschiedenis van het gebouw te weerspiegelen. Het ontwerp is gerealiseerd door BOUWKUNST architecten.

Bij de verschillende ontwerpfases stonden drie centrale uitgangspunten centraal:

- Blijvende waarde voor de omgeving
- Monumentale ervaarbaarheid
- Verduurzaming

Volgens de architect waren enkele ingrepen noodzakelijk voor de realisatie, maar er is streng toegezien op het behoud van het markante silhouet, geveldetails, glas-in-loodramen en de gewelven en ornamenten. Alle ingrepen zijn uitvoerig overlegd met zowel de gemeentelijke Monumentencommissie Boxtel als de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Geen twee appartementen zijn identiek en elke plattegrond is op maat gemaakt. Door de binnenhoogte en open indeling krijgt iedere woning een monumentale uitstraling, wat deze locatie uniek maakt voor bewoning.

In de Sacre Coeur worden 20 appartementen en een unieke stadsvilla gerealiseerd, variërend in grootte van 101 m² tot 226 m², en ze beschikken allemaal over minimaal twee slaapkamers. De riante verdiepingshoogte, soms oplopend tot 8 meter, en de grote raampartijen met glas-in-loodramen zorgen voor een overvloed aan licht in deze unieke woningen. Door de variatie in woninggrootte en type zijn deze appartementen geschikt voor een breed publiek.

Wonen, Antonius van Paduakerk, Valkenswaard

Appartementen bouwen in een oude kerk is een uitdagend project. In Valkenswaard hebben CRA Vastgoed, Margry Arts Architecten en bouwbedrijf Huybregts Relou dit gerealiseerd in de voormalige R.K. Antonius van Paduakerk. Dit beeldbepalende gebouw uit 1921, ontworpen in de stijl van de Delftse School, staat op de Lijst Cultuurhistorisch Waardevolle Objecten en is genomineerd voor de monumentenstatus.

De gevels aan de Eindhovenseweg en de Carolusdreef zijn grotendeels intact gebleven vanwege hun beeldbepalende karakter. De zuidgevel is opengewerkt voor een terrasvormige opbouw. Voor de herbestemming is een doos-in-doostructie gebruikt om structurele afwijkingen op te vangen. Het dak is vervangen door geïsoleerde prefab sandwichpanelen.

Binnenin is een atrium gecreëerd om voldoende daglicht toe te laten. De ruwbouw bestaat uit breedplaatvloeren en kalkzandsteen wanden. Langs de wanden van het atrium zijn galerijen opgehangen. De gotische ramen zijn naar beneden doorgetrokken tot zeven meter hoge uitsparingen voor extra daglicht.

De achttien appartementen, variërend van 50 tot 160 m², zijn inmiddels verkocht. Bij de entree is een stilteplek ingericht die het verleden van de kerk levend houdt. Volgens projectleider Pascal van Gestel was dit project een leerproces, vooral wat betreft het behouden van originele elementen.

Antonius van Paduakerk (Bron: CRA vastgoed en Margry Arts Architecten)

12. Bronvermelding

Geraadpleegde bronnen

Berghauser Pont Mediagroep. (z.d.). Omgevingsweb. Geraadpleegd van <https://www.omgevingsweb.nl/>

Bosma, J. E., & Kolen, J. C. A. (2010). Geschiedenis en ontwerp. Een handboek voor de omgang met cultureel erfgoed. Vantilt.

Jongeling-Rooth, J.M.M. (2014). Monumentenbeleidsplan Weert 2014

Rijksdienst voor de Monumentenzorg. (1991). Handleiding Selectie en registratie Jongere Stedebouw en bouwkunst (1850-1940). Zeist: Rijksdienst voor de Monumentenzorg.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. (z.d.). De Erfgoedmonitor. Geraadpleegd van <https://erfgoedmonitor.nl/>

Van der Woud, A. (2008). Sterrenstof: honderd jaar mythologie in de Nederlandse architectuur (Vol. 3). 010 Publishers.

Klement Rentmeesters.

Voor de toekomst van uw monument.

Makelaardij

Beheer en exploitatie

Herbestemming

Subsidies

Grondzaken

www.klement-rentmeesters.nl